

Vatra veche

Vatra veche

4

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VII, nr. 4 (76), aprilie 2015 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

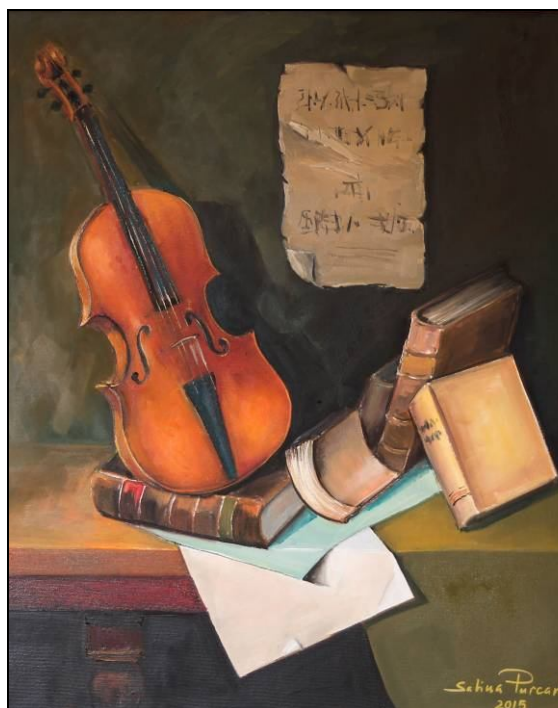
Sabina Purcariu, „Veneția”

Exilul românesc

Inedit. Mihai Sin, Corespondență, de Dumitru Hurubă/3
 Simple întrebări, de Mihai Sin/3
 Anchetă Vatra veche. Exilul românesc, de Nicolae Băciut/5
 Veronica Pavel Lerner/5
 Vatra veche dialog cu Aurel Rău, de Valentin Marica/8
 Poeme de Aurel Rău/9
 Poeme de Nicolae Dan Fruntelată/10
 Muzeul literaturii, poem de Daniel Corbu/10
 Eseu. Eminescu și Kant, de George Popa/11
 Două vechi istorii literare românești în limba germană, de Horst Fassel/13
 Texte și contexte. Viață și vise dincolo de timp (Eric-Emmanuel Schmitt), de Cristina Bîndiu/14
 Ferestre. Psalmul 3, poem de Aurel M. Buricea/15
 Paradigme critice sub seducția metatextualității, de Iulian Chivu/16
 Colțul negativist, de Dărie Ducan/17
 O carte despre istoria unui om (Ilie Rad/Ion Brad), de Onufrie Vințel/18
 Teologie și artă literară în proza lui Mihail Diaconescu, de Mihaela Varga/20
 Etichete lingvistice, de Gheorghe Moldoveanu/21
 Starea poeziei. Versuri de Marin Moscu/23
 Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/24
 Cronică literară. Ploaia și sufletul poetic (Florina Isache), de Corneliu Vasile/25
 La poarta Cuvântului (Marinela Preoteasa), de Ion Andreiță/26
 Sare pe rană (Melania Cuc), de Mircea Daroși/27
 O carte ca o rugăciune divină (George Baciu), de Daniel Dejanu/28
 Nisipul clepsidrei (Mircea Daroși), de Emilia Crina Someșan /29
 În cealaltă parte a orașului (Anda Comșa), de Elena Valeria Ciura/30
 Ada Kaleh (Ilie Sălceanu), de Iulian Dămăcuș/31
 Rădăcinile lumii (Adrian Botez), de Constantin Stancu/32
 Urme de luat în seamă (Constantin Costache), de Rodica Lăzărescu/34
 Un roman românesc de actualitate (Ion Catrina), de Corneliu Vasile/36
 Un colaj de imagini epice (Mariana Irimia), de Melania Cuc/37
 Un sertar cu amintiri (Gheorghe Bălăceanu), de Vasile Larco/38
 Sfântul Urman din Pulistan (Adnan Aranian), de Loredana English Carle/39
 Câtă viață, atâta gazetărie (Mariana Cristescu), de Nicolae Băciut/40
 Dincolo de turnul de fildeș (Ștefan Goanță), de Maria Nițu/41
 Cărțile ASTREI (Lucian Giura și Dumitru Țepeluș), de Luminița Cornea/43
 Univers poetic feminin: Bianca Marcovici, Lidia Grosu, Melania Cuc, Mihaela Aionesei, Raluca Pavel, Mariana Zavati Gardner/44
 Documentele continuității. Note și comentarii la romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/45
 „Vocea lui Dumnezeu” (Constantin Bihara), de Ion Popescu Topolog/47
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Selejan, de Luminița Cornea/48
 Omul de încredere (Î.P.S. Andrei), de Nicolae Băciut/49
 Biserica Sfântului Mormânt, de Veronica Bălaj/50
 Învierea lui Hristos și emanciparea femeii, de Sergiu Scoferciu/51
 Dialog cu sociologul Mirela Bănică, de Stelian Gomboș/53
 Părintele Arsenie Boca – alesul lui Dumnezeu..., de Ana Sofroni/54
 Starea prozei. Eu, dumneata, noi, de V. Molodeanu/56
 Călugărul din munți, de Alexandru Decebal Seul/58
 Poeme de Francisc Pal/58
 Cartea iertării, de Güner Akmolla/59
 Poeme de Ioan Groșescu/60
 Anchetă Vatra veche. Casa Memorială „Iosif Vulcan”, Oradea, de Luminița Cornea/61
 Limba noastră, de Horea Porumb/62
 Macungie, poeme de Dumitru Băluță/63
 Starea prozei. La spartul horei, de Geo Constantinescu/64
 Starea prozei. Dorel și ghiociei, de Carol Feldman/65
 Picături de Vatră veche. Manualul omului, de Traian-Dinorel Stănculescu/66
 Vatra veche dialog cu Ben Todică, de Cristina Mihai/67
 Biblioteca Centrală din Phoenix, Arizona, de Octavian D. Curpaș/69
 Vatra veche dialog cu Dimitrie Grama, de Emilia Țuțianu/71
 Să..., poem de Lucian Dumbrovă/72
 Jurnal de călătorie. Salta. Pe acoperișul lumii, de Alexander Bibac/73
 Aferim – un film istoric..., de Nicolae Băciut/74
 Scena. Cehov, Livada de vișini, de Cristian Ioan/75
 Literatură și film. Romanța aberației temporale, de Alexandru Jurcan/76
 Lumea lui Larco/77
 Curier/78
 Scrisoare din Paris, de Simina Lazăr/81
 Concursul „Ion Creangă”, ediția a X-a, de Angela Olariu/82
 Hai la Cenaclu, de Nicolae Băciut/82
 Ne adunăm prin scădere: Osnaga Bianca, de Nicolae Băciut/83
 Șevalet. Mihai Nechita Burculeț, de Nicolae Băciut/84
 S-a stins un luceafăr al artei plastice: Alexandru Iacubovici, de Daniel Drăgan/85
 Ana Sabina Purcariu la Galeria Deisis, de Cristian S./86
 Romică Laz. Pasiune fără granițe, de Ben Todică/87
 Starea prozei. Pâine cu muștar, de Maria V. Croitoru/88

Sabina Purcariu, „Liniște”

Sabina Purcariu, „Între cărți”

Sabina Purcariu, „Așteptare”

Ilustrația numărului:
 Sabina Purcariu

Inedit

Mihai Sin - corespondență

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,

Cu puțin timp în urmă, crotobăind prin corespondență, trezindu-mi un sentiment ciudat de bucurie și de regret pentru cel care mi-a fost un suflet apropiat – MIHAI SIN – am dat de câteva scrisori primite de la el cu destui ani în urmă. Am mai spus-o și o repet de fiecare dată când am ocazia: între noi a existat o relație specială, căreia nu mă sfiesc să-i spun prietenie. Prin scrisori am comunicat relativ puțin, în schimb vorbind la telefon, nu des, e adevărat... Nu uita, de fiecare dată, să-mi bucore inima spunându-mi: „Sunteți printre cei tot mai puțini care își mai amintesc de mine, dintre cei pe care i-am debutat și publicat de-a lungul anilor în revista *Vatra*, cu precădere când redactor-șef era Romulus Guga...” Ne-am văzut rar, tot mai rar, însă am avut parte de un Om care, în situații mai dificile, când îmi simțea disperarea că proza mea satirico-umoristică era publicată greu sau deloc prin reviste, fiindcă nu respecta canoanele ideologiei de partid, mă consola invariabil cu un: „Lasă, că vom prinde noi și alte vremuri și vom scăpa de toți „nimurugii” care ne învenineză sufletele...” Din nefericire, el n-a mai apucat...

Așadar, Domnule Băciuț, vă trimit – eventual spre publicare, dacă le veți găsi publicabile – câteva texte cu gânduri și idei ale lui Mihai Sin...

Vă mulțumesc.

Vă doresc zile multe și bune, cu sănătate, cu reușite, cu putere de muncă și pace în suflet.

Cu prietenie,
D. Hurubă

P.S. Vă trimit texte și scanate...

*

Târgu-Mureș, 17 apr. '96

Dragă domnule Hurubă,

Am întârziat cu trimiterea textului promis, pentru că am fost plecat într-un mic „turneu” prilejuit de lansarea cărții unui prieten stabilit de mulți ani în Germania. La asta s-au adăugat stări proaste și trenante, cauzate de tot felul de „mizerii” care mi se fac în legătură cu apariția vol. al II-lea al romanului meu.

Revista mi s-a părut interesantă, vie. Întâi am vrut să scriu despre ea, pe urmă a ieșit altceva. Am început și lectura cărții dumneavoastră (încă o dată, felițări!), care îmi provoacă delicii... amare. La dumneavoastră se întâlnesc satira și umorul de cea mai bună calitate cu un soi de bonomie, de înțelegere și, uneori, chiar dragoste față de personaje, iar efectul e remarcabil și... special. Când prozatorul e „rău” cu personajele sale, când rândurile sunt încărcate de răutate sau ură, proza își pierde din calitate, iar miza ei umană și creștină scade vertiginos, împreună cu valoarea artistică.

La dumneavoastră, dimpotrivă, o înobilează tocmai această înțelegere umană.

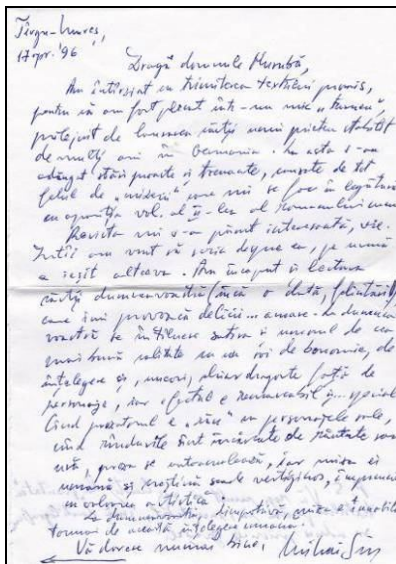
Vă doresc numai bine,

Mihai Sin

P.S. Vă rog mult să vegheați la „puritatea” textului pentru că, inevitabil, în dactilografiere se vor produce greșeli.

SIMPLE ÎNTREBĂRI

Suntem sau nu o „colonie culturală”? Această întrebare a fost pusă, nu o dată, în presa perioadei interbelice, o perioadă pe care o considerăm îndeobște ca pe o culme a culturii române și spre care am privit, în timpul deceniilor postbelice, cu admirație, cu jind și cu o ciudată nostalgie a unor lucruri normale și sublime, rețrăite totuși, în cel mai bun caz fiind posibilă o apropiere, o egalare a lor și nicidecum o depășire.

De ce, oare, se întrebau cei mari, într-o perioadă atât de fastă pentru cultura română (printre ei, pare-mi-se, și Rebreanu), dacă suntem sau nu o „colonie culturală”? N-am să intru în detalii, dar întrebarea mi se pare totuși îndreptățită, pusă atunci nu acum.

Din păcate, acum nu ne-o punem încă, dar ar fi bine să fie pusă cât mai curând. Ea ar trebui să vizeze, în primul rând, forța motoare a românilor, a culturii române și echilibrul dintre traduceri și operele originale. Prelungirea la infinit a eforturilor „sincroniste”, devenite un fel de expresie etern „subalternă”, nu pare a fi altceva decât urmarea unor complexe de inferioritate, după cum după cum „protocronismul”, în manifestările lui virulente și excesive, nu e altceva decât transformarea complexului de inferioritate într-unul de superioritate.

Dar „normalitatea”, când va veni oare? Când vom ști să punem de acord valorile noastre cu cele universale, într-un context firesc, fără excese de nici un fel?

Contrar multor păreri, după care noi parcurgem o perioadă de „recuperări”, mie mi se pare că, iarăși, batem pasul pe loc, dacă nu cumva mai rău. Euforia traducerilor masive (și nu mă refer, firește, la cele ce țin de „subcultură”) se prelungește prea mult, încât începe să se contureze pericolul de a deveni o „cultură de traduceri”. Iar situația „creației” românești, a valorilor românești, pare să nu mai țină de atât de invocatul „con de umbră”, ci de lucruri mai grave, aproape sumbre.

Așadar, n-ar trebui oare să se pună iarăși întrebarea tăioasă și îngrijorată, dacă suntem sau nu o →

„colonie culturală”?

Fără a intra nici în detalii, cum deja am menționat, nici în „fondul problemei”, vreau să dau doar un singur exemplu, la urma urmei benign, dar care, cred, spune multe: după prezența la Târgul de Carte de la Frankfurt, editori români au participat la lungi dezbateri pe această temă. Principala lor problemă a fost „starea tehnică” a cărților, a hârtiei, a tiparului ș.a.m.d. Foarte bine, aceasta e într-adevăr o problemă majoră într-o concurență acerbă.

Pe mine m-a îngrijorat însă, mult mai mult, faptul că, din câte mi-am dat seama, majoritatea covârșitoare a titlurilor propuse erau „traduceri”, propuse cui? Și pentru ce? Să fie vorba oare de același tiranic și blestemat „aflat în treabă”? Și de aceeași capacitate „tradițională” de a ne recunoaște valorile și de a le pune într-un circuit european?

Să rămână oare, acestea și altele, doar niște întrebări retorice, ținând pur și simplu de un „specific” pe care nu vrem sau nu putem să-l eliminăm?

Mihai Sin

N.B. Acest text l-am primit în scriere olografă în data de 22 aprilie 1996 (data poștei), text pe care, din păcate și din motive obiective, n-am reușit să-l public la timp, iar regretatul Mihai Sin mi-a propus, telefonic, să renunțăm la el... (D.H.)

*

Târgu-Mureș
26 febr. '97

Dragă domnule Hurubă,

Vă mulțumesc și eu pentru interviu, pentru întrebările interesante și incitante. Sper să ajungă la Dvs. în timp util. Firește, pentru Dvs. e „gratis” (scoateți o revistă din entuziasm cu bani puțini sînt convins îi obțineți cu mare greutate). Dar pentru „Tribuna” pretind un onorariu de minimum 50.000 lei. Dacă Radu Mareș nu acceptă sau nu poate, atunci să nu-l publice. E o chestiune de principiu, de la care m-am hotărât să nu mai abdic: toate muncile din țara asta se plătesc, cum-necum, numai „munca intelectuală” se face pe bază de „voluntariat” și „(...)” (cuv. ilizibil). Mai bine nu mai public nimic decât să continui așa.

Vă trimit și o fotografie, pe care însă vă rog insistent să mi-o restituiți. Am foarte puține „poze” (și aceasta cred că e din '91 (și nu le pot

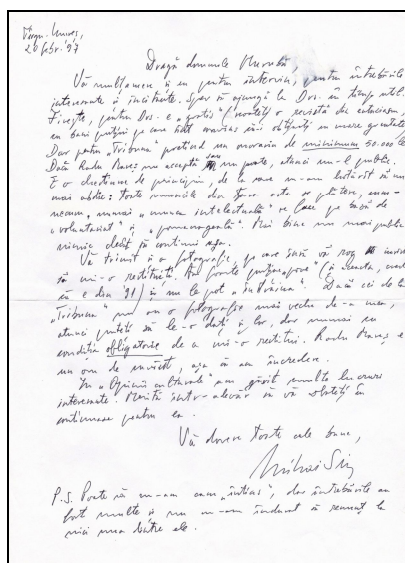
„înstrăina”. Dacă cei de la „Tribuna” nu vor o fotografie mai veche de-a mea, atunci puteți să le-o dați și lor, dar numai cu condiția obligatorie de a mi-o restitui. Radu Mareș e un om de cuvânt, așa că am încredere.

În „Opinii culturale” am găsit multe lucruri interesante. Merită într-adevăr să vă zbateți pentru ea.

Vă doresc toate cele bune,

Mihai Sin

P.S. Poate că m-am cam „întins”, întrebările au fost multe și nu m-am îndurat să renunț la nici una dintre ele.

6 aprilie 2003

Dragă domnule Hurubă,

În primul rând condoleanțe pentru pierderea mamei, de care mi-ați scris. Apoi – scuze pentru întârzierea cu care vă răspund. Mă bucur de câte ori primesc un semn de la dvs. Trebuie să vă spun că „sunteți un caz”: cei mai mulți dintre oamenii cărora le-am făcut bine în viață (sau foarte mult bine – cum e cazul lui Moraru și Cistelecan de la „Vatra”), fie m-au uitat, fie mă consideră neinfluent în momentul de față (obișnuința la români dacă „nu există un interes”), fie au încercat să-mi dea „copite”.

Sunt ca și retras din „lumea literară” (U.S. e, după părerea mea, un biet S.R.L., profitabil doar pentru câțiva scriitori și nescriitori), așa că, ce să zic?! Propunerea dvs. de a publica un interviu în R.I. m-a surprins. E ca și sigur că cei de acolo nu vor fi de acord, din moment ce revista e condusă de Manolescu (ce m-a „boicotat” o viață) și de Alex

Ștefănescu, fost prieten și devenit unul dintre marii mei detractori. Puteți să încercați o întrebare, s-ar putea să fie amuzant. Altfel, cred că vă referiți la interviul publicat în „Opinii culturale” (dacă-mi amintesc bine numele revistei – mai există?), acum câțiva ani. Oricum, sigur că, „în caz că...” ar trebui actualizat. Sunt suficient de dezordonat și cred că, dacă aș căuta acum numărul respectiv de revistă, mi-ar trebui o zi-două, „hârțiile” de tot felul copleșindu-mă.

Mulțumesc pentru „Balamucul...”. O carte „delirantă” despre o perioadă delirantă, dar fără ghilimele. Îmi tot propun să vă scriu despre proza dvs. într-o epistolă mai lungă. Pentru mine cei mai importanți scriitori satirici ai noștri au rămas: Șt. M. Găbrian, Valentin Șerbu, Dumitru Hurubă și Ioan Radin, care nu știu dacă a mai publicat vreo carte, după mulți ani.

Vă doresc tot binele și aștept noi vești de la dvs.,

Mihai Sin

Dragă domnule Hurubă,

M-a emoționat gestul dv. din „Ardealul literar”. Nu trebuie să v-o mai spun, știți și dv. că asemenea gesturi sunt rarissime în lumea de astăzi: ele înseamnă rectitudine, caracter, chiar și curaj – mult curaj. Vă mulțumesc.

Ultima dv. scrisoare conține mai multe întrebări. M-am gândit să vă răspund imediat, trimițându-vă ultima mea carte. E de fapt teza mea de doctorat – am fost nevoit, din rațiuni de existență, să mi-l dau la bătrânețe – și înseamnă viziunea mea asupra fenomenului cultural și literar românesc contemporan. Din diverse pricini, tirajul e mai mult decât „confidențial” – iar cartea nu va fi în librării –, așa încât vă spun sincer, stăteam în cumpănă dacă să v-o trimit sau nu, gândindu-mă că ea nu trebuie să ajungă decât la câțiva oameni interesați cu adevărat de scrisul meu și de ideile mele. Acum v-ați convins că vă numărați printre acei câțiva, indiferent dacă îmi veți împărtăși sau nu aprecierile. În orice caz, am scris ceea ce am scris cu liniște, aproape cu seninătate, sigur fără resentimente și ură, ba poate cu întristare și, sincer, cu suferință.

Vă doresc Sărbători fericite și un An Nou cu multă sănătate și bucurii!
19 dec. 2003

Mihai Sin

EXILUL ROMÂNESC

Încă de la apariție, revista *Vatra veche* și-a întins aria de dialog în largul lumii, cu cei care, cu voie sau fără de voie, au lăsat casă și masă și au încercat să dea sens vieții lor, într-o despărțire cel mai adesea fragilă, de țara natală, dacă nu chiar doar o despărțire geografică, în rest, rămânând cu toate firele conectați de spațiul matrice, al venirii pe pământ.

E cât se poate de firesc să-i întrebăm pe acești compatrioți ce mai fac, ce mai visează, cum se raportează la trecutul lor românesc, dar și la viitorul lor și al urmașilor.

Am optat pentru termenul exil, pentru sintagma „exilul românesc”, mai degrabă din rațiuni publicistice, pentru că numi suna deloc bine nici „diaspora românească”, nici „emigrația românească”.

Răspunsurile la anchetă își vor găsi, măcar o parte din ele, loc și în revista *Vatra veche*, dar toate se vor regăsi într-o carte, *Exilul românesc*, din care vor putea să apară mai multe volume, dacă luăm în calcul amploarea fenomenului, numărul foarte mare al celor care au plecat din țară înainte de decembrie 1989, dar mai ales după aceea...

Reamintesc sensurile de dicționar ale celor trei termeni: exil, emigrație, diasporă, deși ar mai fi și alții care să definească „înstrăinarea”, în varianta sa extremă. (N. Băciut)

*

IMIGRĂ vb. I. intr. A se stabili într-o țară străină, părăsind țara de origine. [Cf. fr. *immigrer*, lat., it. *immigrare*].

EMIGRĂ, *emigrez*, vb. I. Intrans. A pleca din patrie și a se stabili (definitiv sau temporar) în altă țară; a se expatria. – Din fr. *émigrer*, lat. *emigrare*.

EMIGRĂ vb. a se expatria, a pribegi, (înv. și livr.) a se deștăra, (înv.) a se înstrăina. (A fost nevoit să ~.)

EXILĂ, *exilez*, vb. I. Tranz. A condamna la exil, a pedepsi cu trimiterea în exil; a surghiuni. ♦ Refl. A se retrage, a se izola, a pleca de bunăvoie (din localitatea de baștină sau din țară). [Pr.: *eg-zi-*] – Din fr. *exiler*.

DIĂSPORĂ f. Grup etnic aflat în afara granițelor țării de origine.

1. Exilul a rupt, geografic, familii în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit peste „dincolo”. Ce suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul? Indiferent de motivele lui?

2. Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

3. E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

4. Ce șanse are scriitorul român care pleacă în exil/emigrație? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

5. Cum se poate afirma profesional, social, un exilat/emigrant?

6. Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat/emigrant?

7. Ce loc ocupă credința în exil? Dar prieteniiile?

8. Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

9. Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, ca să etichetize așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

10. Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat/emigrant?

11. Cum se poate pierde identitatea etnică în exil/emigrație?

12. E integrarea exilaților/ imigranților o problemă insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

13. Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „*ubi bene, ibi patria*”!

14. Cum se vede țara natală din exil? Cum se raportează imigrantul la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

15. Cine, de ce s-ar reîntoarce din exil/emigrație în patria mamă?

16. Ce compromisuri nu poate evita un român care alege să emigreze?

17. Ce mai înseamnă pentru el patriotismul, naționalismul?

Veronica Pavel Lerner

Născută la București. Emigrează în Canada în 1982, la Montreal, iar în 1997 se mută la Toronto, unde își desfășoară în prezent activitatea de om de știință, editor, poet și eseist.

Absolventă a Universității București, Facultatea de Chimie. Cursuri de limba engleză la Universitatea McGill (Montreal). Activități științifice în România și Canada, „Canadian Expert in Analytical instrumentation in Gas Chromatography”, „Chair person” în comisiile guvernamentale canadiene de specialitate.

Redactor la „Observatorul” din Toronto, ziar premiat de Guvernul Canadei în 2008 și 2014 pentru promovarea culturii românești în Canada; membră a cenaclului de pe lângă această publicație, jurnalist acreditat la TIFF (Toronto International Film Festival), membră a MWG (Mississauga Writers Group), Canada, secretar general al asociației W.A.R.M. (World Association of Romanian Mass-Media), membru în ASLRQ (Asociația Scriitorilor de limba română din Quebec), colaborator la publicații din Canada, SUA, România: „Target 01”, „Melos” (revista Uniunii Compozitorilor din România), „Vatra veche”, „Signet”, „Singer”, „LaPunkt” (România), „Observatorul”, „Agenda Canadiană”, „Noi Români”, „Semnalul”, „Candela de Montreal” (Canada), „Radio Metafora” (SUA) ș.a., membră în juriul publicului la CIMM 2010 (Concours International de Musique de Montréal), secția vioară - editor și/sau administrator pe site-uri literare în limba română.

A publicat volumele: „Miniaturi de dincolo de Ocean”, Ed. Arhaeus, Buc. 2000 (proză scurtă), →

„Gânduri printre rânduri”, Ed. Arhaeus, Buc., 2001 (proză scurtă, poezii), „Bindecuvântatul prezent”, Ed. Pallas Athena, Focșani, 2006 (poezii). În Canada a publicat volumele: „Talking the world over”, Cranberry Tree Press, Canada, 2001 (short stories), „Smiles in the Mirror”, Cranberry Tree Press, Canada, 2002 (short stories, poems).

Prezentă în antologii și enciclopedii: Autor de sonete în „Antologia Sonetului Românesc”, de Radu Cârneli, Editura Muzeul Literaturii Române 2008, autor de poezii în Antologia cenaclului Lirei 21 „A treia Carte”, Editura Art Book, 2012, autor de poezii în „Antologiile Confluente Lirice”, din 2013, 2013, 2014, Editura PIM, autor de proză în „La confluență de gânduri – Antologie de proză”, Editura PIM 2013, în volumul „N. Steinhardt – cu timp și fără timp”, ediție îngrijită de N. Băciuț, Editura Nico 2012, autor de poezie și proză în limba engleză în antologia „Word Fest” a grupului de scriitori MWG din Canada, 2014

Inclusă în „Enciclopedia personalităților feminine din România” de George-Marcu și Rodica Ilinca, Editura Meronia 2012.

*

„Încă gândesc și scriu în limba română”

1. Voi vorbi despre emigrație, exilul, cred, e altceva. Eu am emigrat, legal, în 1982, în Canada. Decizia de a părăsi definitiv țara natală nu e ușor de luat și, ca în orice decizie, consecințele vor trebui asumate, indiferent de prețul pe care-l cer. În cazul meu, ruptura de țară a fost grea și, practic, deși sunt plecată de peste 30 de ani în Canada și funcționez perfect în ambele limbi oficiale (engleză și franceză), încă gândesc și scriu în limba română. Cred că stabilirea pe un alt continent – cum a fost cazul meu – e mai grea decât stabilirea în Europa, pentru că nu numai societatea celor două continente diferă, ci întreaga natură înconjurătoare. Practic, după trecerea oceanului, trebuie - în afară de toate celelalte eforturi de adaptare – să încerci să te naști din nou, conștient, în noua țară și să înveți să iubești păsările, copacii, iarba, florile și cerul, diferite de cele din țara unde te-ai născut!

2. Cu cât despărțirea de țara natală se face la o vârstă mai tânără, cu atât

„vama” e mai mică. Când pleci însă după ce deja ai studiat și lucrat în România, unul din inconveniente este că trebuie să o iei de la capăt. Parte din experiența de muncă e posibil să și se recunoască, de asemenea parte din studii, dar e preferabil să ai o diplomă din țara în care te-ai stabilit, mai ales pe continentul american.

3. Eu am venit, inițial, în Montreal, unde erau mulți români, dar n-aș spune că era ceva „organizat”. De atunci însă s-au schimbat lucrurile, evident. Datorită carierei mele științifice (chimistă, directoare de laborator), am fost mutată de compania unde lucram, după 15 ani de ședere în Montreal, la Toronto, unde am găsit un „nucleu” românesc bine fondat la cenaclul de pe lângă ziarul „Observatorul”. Cenaclul se numește acuma „Nicapetre” și are peste 15 ani vechime, iar ziarul „Observatorul”, condus de Dumitru Puiu Popescu are, cred, vreo 20 de ani de funcționare. Între timp, au mai apărut și alte ziare, sunt spectacole românești la Toronto și activitatea „comunitară” s-a amplificat mult, la Montreal de asemenea.

Totuși e o mare diferență, încă, între vizibilitatea – prin activități – a altor comunități (de exemplu cea poloneză la Toronto) și cea românească, care, prin comparație, e mai slabă.

4. Un scriitor care se poate „muta” în altă limbă are aceleași șanse în țara de adopție ca și în țara lui. Talentul la scris rămâne în orice limbă. Problema, cred, e în ce limbă gândește. Ideal ar fi ca scriitorul să poată scrie în limba țării în care trăiește, pentru că el se adresează cititorilor din acea țară, nu din fosta lui țară. Eu n-am putut să mă "mut"

Sabina Purcariu, „Interferențe”

din limba română. Pot să gândesc, de exemplu, în franceză și poate, dacă aș fi rămas la Montreal, aș fi scris în franceză. În engleză nu pot.

Omul de știință are, pe continentul nord american, mari posibilități. Am cunoscut, la diverse conferințe internaționale, savanți de mare valoare, colaborările științifice între Canada și Statele Unite sunt bine organizate și dau mari satisfacții, indiferent de țara de origine a omului de știință.

În cazul celor care n-au o carieră literară sau științifică, cred că posibilitățile de ajustare la o viață decentă sunt apreciabile. Dar, desigur, fiecare om e diferit. Nu există numai nevoi materiale sau culturale. Când am urmat, cu ani în urmă, un curs de engleză la Universitatea McGill din Montreal, am avut o colegă născută într-un sat din provincia Quebec (de limbă franceză). Îmi spunea că nu se poate obișnui cu viața la oraș, îi era dor de natura și animalele din satul în care s-a născut. Acuma, când mă uit la televizor și văd vreun peisaj din Elveția, în care pietrișul de pe jos e cel pe care-l recunosc, – fiind specific Europei – o înțeleg pe colega aceea. Dorul fizic de pământul natal, pentru unele persoane, e foarte puternic.

5. N-am avut nicio problemă să mă afirm profesional, dar a trebuit, evident, să fac efortul de a „dovedi” calitățile mele. Asta e valabil, cred, peste tot, chiar și în propria țară. Social, dacă înveți limba (limbile), în Canada nu e o problemă, ea fiind o țară de emigrație.

6. Când eram la Montreal, ca imigrantă, am simțit o discriminare, în Quebec e un naționalism puternic. Am participat la referendumul din 1996, când provincia Quebec lupta pentru separarea de Canada. Era imposibil să votez pentru suveranitatea provinciei. Chiar dacă, prin absurd, aș fi fost de acord cu separarea, la primirea cetățeniei canadiene am depus jurământ de fidelitate Reginei Angliei, la care se raporta atunci Canada, incluzând provincia Quebec. Acel referendum a fost un moment traumatizant și un mare număr de anglofoni, francofoni și alofoni (emigranți cu alte limbi prioritare) s-au mutat atunci din Quebec în Ontario. →

7. Bisericile joacă, în afara rolului de grupare a membrilor comunității, și unul economic. De exemplu, comunitatea poloneză, care e foarte puternică la Mississauga – un oraș de aproape un milion de locuitori, situat la 15 km de Toronto – are un centru cultural imens, construit lângă o biserică catolică. Centrul cuprinde, pe lângă biserică și anexele ei, o sală de spectacole, una de expoziții, o școală de muzică, o bibliotecă. Sigur că în acest centru cultural se pot organiza multe manifestări. Românii din Toronto nu au un asemenea centru, spectacolele și manifestările culturale mai importante se fac la Centrul Cultural Japonez, unde se închiriază fie o sală de spectacole (când vin trupe din România), fie o sală de recepții (pentru sărbătorirea Zilei României). Nu au fost încă fonduri disponibile pentru achiziționarea unui centru cultural românesc, deși au fost multe discuții și propuneri.

Prietenii joacă un rol important în viața unui imigrant. Ceea ce mi se pare interesant este că, în Montreal, unde există o națiune majoritară (canadienii francezi), noii veniți eram prieteni între noi, indiferent de naționalitate. Am avut, la Montreal, prieteni din Coreea, Franța, Polonia, Haiti, Quebec. În schimb, când am venit în Ontario, unde nu există o națiune majoritară, populația fiind formată în principal din imigranți, prietenii mele au rămas în cadrul comunității românești, pentru că cei de alte naționalități sunt prieteni în cadrul comunităților respective. Sigur că se nasc camaraderii de lucru, activități sociale multietnice, dar prietenii intime rămân pe comunități.

8. În Canada, cum spuneam, fiind o țară cu tradiție de emigrație, nu există problema „armonizării” între imigranți și populația țării gazdă, relațiile de conviețuire sunt normale, diferențele etnice nu sunt preocupante - cel puțin la Toronto.

M-aș fi gândit însă la o altă întrebare: care ar fi rolul ecumenismului în armonizarea relațiilor dintre exilați (emigranți, așa spune eu) și populația rămasă în țară? Am simțit, fiind activă pe câteva site-uri literare românești, o reticență a unor români din țară față de cei plecați. Fenomenul nu e generalizat, dar el există, și uneori se manifestă explicit, ceea ce e dureros.

9. Din nou, n-aș folosi termenul „exil”, pentru că exilul presupune o „interdicție” a întoarcerii. Nu știu dacă există vreo diferență între emigranții din motive ideologice sau economice. Ajunși în țara de adopție, ei se vor confrunta cu aceleași probleme, indiferent de cauza care i-a adus.

10. Cred că în momentul în care cineva a luat decizia de a schimba țara, fericirea vine din a se concentra pe laturile pozitive care au decurs din decizia lui. Cum *perfectiunea* nu există, laturi negative există peste tot. Dar a trăi bine cu tine însuși în privința deciziei luate e unul din fundamentele „fericirii” celui care s-a despărțit de țară natală.

Sabina Purcariu, „Maluri de vis”

11. Din nou vine în discuție vârsta la care ai plecat. Dacă ai plecat copil fiind, ca fiul meu, care avea aproape 5 ani, nu e nicio problemă cu integrarea totală, dar nu se uită complet identitatea etnică, mai ales în SUA, pentru că sunt ocazii sociale când fiecare aduce mâncarea lui etnică, ori fiul meu aduce chifteluțe și ouă umplute, cu care face praf pe toată lumea! Dacă însă ai plecat mai târziu, șansele să pierzi identitatea etnică sunt mai mici. Eu, gândind și scriind în limba română, simt o identitatea românească, dar am prietene – plecate la vârste mai mici – care nu mai citesc în limba română, s-au „transferat” complet în engleză și funcționează bine.

12. Integrarea unui adult într-o altă țară este un proces lung și greu, durează câțiva ani buni. Cred că durata depinde și de țara de adopție. Canada, țară cu tradiție de emigrație, te „ajută” în procesul de integrare. Dar imigrantul ar trebui să fie conștient, indiferent de țara unde a ajuns, că „adaptarea” e „full time job” (serviciu normă întreagă) în primii câțiva ani, ea nu vine „de la sine”,

cere timp, efort, voință, renunțări etc. Partea a două a întrebării, „Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?” – cred că se adresează celor rămași în țară, nu celor care au plecat.

13. Înțelesul dictonului latin e exact ce am afirmat mai sus: să trăiești bine cu decizia pe care ai luat-o de a schimba țara și să vezi consecințele pozitive. Asupra noțiunii „acasă” trebuie „lucrat”. Personal, după cele peste trei decenii trăite pe continentul nord-american, cum încă iubesc pământul Europei, pot spune că sunt „acasă” pe ambele maluri ale oceanului!

14. Perspectiva țării natale din țara de adopție depinde de mai mulți factori: vârsta la care ai plecat, situația economică și politică a țării când ai părăsit-o și de câți ani ești pe pământul nou. Răspunsurile vor diferi de un individ la altul. În cazul meu, schimbările politice și economice din România dintre 1982 și 2015 sunt fundamentale și eu, nefiind în țară, nu le pot evalua. Pe de altă parte, având în vedere timpul care a trecut, sigur că în „dorul” meu de țară este inclus și „dorul de mine însămi”, când eram copil. Nu cred că cineva care este de mulți ani departe de țara natală și e integrat – social, economic și politic – în țara de adopție poate evalua corect situația din țara natală; ca turist nu se pot înțelege toate aspectele, numai cine trăiește continuu și pentru o perioadă mai îndelungată își poate face o idee reală asupra sistemului în care funcționează o țară.

15. Nu există un răspuns general pentru reîntoarcerea în țară natală a unora din cei plecați. Atâta timp cât există libertatea de a schimba țara, indiferent dacă e vorba de cea natală sau o alta, fiecare poate să-și modifice prioritățile în funcție de condițiile lui familiale, economice, profesionale sau de caracteristicile personale, cum ar fi, de pildă, capacitatea de adaptare.

Întrebarea mi-aduce aminte de un banc de pe vremuri: un tip pleacă definitiv în Statele Unite, dar după o vreme se întoarce în România. După puțin timp, fiind nemulțumit din nou, pleacă iar în America și istoria se repetă de câteva ori. Prietenul lui îl întreabă, mirat: „Nu te înțeleg, nici în România nu-ți place, nici în America, atunci unde-ți place?”, la care tipul răspunde: „Pe vapor!”

– *Dialogăm sub ochii cărților... În jurnalul său, André Gide consemna că o singură dramă îl interesează, lupta ființei cu ceea ce o împiedică să fie autentică. În lupta ființei pentru a se ști mereu autentică, ce rol poate să aibă locul nașterii scriitorului, locul de pornire în lume?*

– Un rol decisiv, desigur, care stă în interiorul unei deveniri, construind personalitatea. Se construiește noua personalitate pe datele prime ce vin genetic din istoria culturală a omenirii și, în felul acesta, e important dacă un om nu uită elementele prin care a perceput întâi lumea, care au participat la viziunea și înțelegerea despre lucruri, lume, societate, modernitate, valorile tradiției. Urmărind literatura română, vedem la marile personalități rolul important de care vorbiți, cel al punctului de pornire. Întotdeauna există un corp important de coordonate și valori care decid o formă sau alta de participare în corul mare al creațiilor din cultură. Avem exemple din Ardeal, cu pornirile înspre viața literară din medii pur intelectuale, prin Blaga, sau Goga, Cioran, mediul preotesc, sau avem tot atât de interesante zburcări din lumea directă, țărănească, unde este forța tradiției și sinteza aceea mare a trăitului, viului, îmi vine-n minte Pavel Dan.

Mie mi se întâmplă ca ivirea în lume să fi avut loc într-o familie țărănească. Într-o perioadă am fost complexat, în copilărie sau primii ani de liceu, pentru că trebuia să renunț la atâtea cuvine care îmi erau familiare, pentru altele, doar din limba generală, elaborată. Am constatat că fiecare cuvânt aproape trebuia să-l înlocuiesc cu altul, ca venit dintr-o altă țară. Din ani în care a fost depășit de mult acest complex, mă întorc cu nostalgie spre unele din acele cuvinte proaspete, încărcate de putere și înțelegere a destinului uman. Au o forță în ele și o materialitate care poartă mai fidel trăsăturile unei străvechimi, până la originile noastre daco-romane, sau sunt împrumuturi recente, uitate ca atare. Sunt atâtea localisme frumoase despre care s-ar putea crede că ar putea fi recuperate. Dacă aș putea lua lucrurile de la început, parcă m-aș lua după vreo 20-30% din aceste bogății, de care ne dezicem prea grăbit în lucrarea literară. Asta ca să laud puțin localismul,

Vatra veche dialog Aurel Rău

„Urcarea de la unic la diversitate devine însăși minunea care este manifestarea omului prin creativitate intelectuală”

vorbind cu duiosie despre Valea Bârgăului de unde eu am pornit în lume.

– *Cuvintele revin într-un fel de ritual. În poemul Ritual din volumul Ritualuri, spuneți: Ca și zeii, cuvintele-mbătrânesc / dar nu mor niciodată... Sunt reveniri, ca și anotimpurile, nunta, nașterea, semințul...*

– Arheologia caută în pământ și mereu găsește valori, obiecte de aur sau de bronz, dar la un moment dat se vor termina aceste obiecte descoperite cu mijloacele științei. Rămâne arheologia din cuvinte. Constat vrăjit câtă mărturie și identitate se află în cuvinte, în expresivitatea darnică a lor. Ne gândim și la o limbă comună, care a fost și a tracilor, și a latinilor, și a grecilor, foarte-foarte de mult. Mereu vom găsi semne particulare care duc spre ceea ce știm din Homer sau din Virgiliu, în vorbirea țaranului plugar, a omului care luptă cu sapa în relația cu pământul, sub stele, în Transilvania, dar a oricărui ins, în România și în lume.

– *Constantin Noica vorbea despre lăbărtarea preocupărilor. Nu era de acord cu Hasdeu, Pârvan, Blaga care își ramifică preocupările. Puteau avea notorietate, mergând pe o singură linie. Ați scris poezie, proză, eseu, pagini de critică și istorie literară, publicistică, jurnal de călă-*

torie. Lăbărtarea preocupărilor?

– L-am publicat pe *Noica*, număr de număr. Cum scria un capitol dintr-o carte, acesta devenea un articol la *Steaua*. Articolele dintr-un an, adunate de vrăjitorul-autor, deveneau o carte. Vreo 3 cărți s-au născut la *Steaua*. Se apropiase de *Steaua*, a fost de multe ori în casă la mine, împreună cu Nicolae Mărgineanu, un alt intelectual universitar din Ardeal care a avut necazuri în comunism și care era și el un om al ideii, în discuții despre literatura și filozofia Transilvaniei. Trebuie să luăm partea frumoasă din ce a spus eseistul filosof; scriitorul să nu se împrăștie, să rămână la sunetul prim pe care i l-au șoptit ursitoarele. La *Blaga*, acest sunet prim a fost cel al poeziei, dar poezia este toată existența. *Blaga* care a fost cu privirile întoarse spre existență, cu un dar filozofic, nu putea să nu sondeze în adâncimile existenței și cu alte instrumente decât ale imaginii și ale formei poetice. Conceptul, dar și metafora. Este un mare poet în filozofie și totodată este poetul gânditor, pentru că poezia filozofică la *Blaga* nu vine din cărți, ci vine din fondul adânc de percepții cu viziunea pornită din cântec. În felul acesta, *Blaga*, mergând pe mai multe drumuri, urmează același drum al sunetului prim dat de ursitori, dar cu mijloace diferite. Fără filozofia lui *Blaga*, poezia lui *Blaga* ar fi ciuntită, la fel fără eseul lui. Toate sunt găuri pe fluierul pe care degetele lui *Blaga* joacă și scot sunetul unic. Este scriitorul total, cu o viziune unitară asupra culturii, existenței și asupra cuvântului literar. E ca la *Goethe*, care vorbește de fenomenul originar. Se pornește dintr-o singură formă a plantei originare și se ajunge la toate formele de plante. Până la urmă, toate formele acestea pe care le studiază gândirea contemporană, care uneori sunt descoperiri, caută să restabilească această legătură. Urcarea de la unic la diversitate devine însăși minunea care este manifestarea omului prin creativitate intelectuală.

– *Ne privesc cărțile... Și cele amânate..., cele nescrise?*

– Vai, vai, cât de mult! Trebuie să faci o dispecerare, să stabilești ce să scrii, ce-i mai urgent din →

VALENTIN MARICA

proiectele care-ți trec prin minte. S-a întâmplat să amân puțin, încă puțin, să devină lucrurile mai abstracte, mai limpezi, spre-a le găsi un ceas bun, și multe proiecte n-au mai devenit realitate. Pentru care, pe bună dreptate, poți să-ți faci muștrări. Prin ani, câteva cărți erau ca și scrise, sau scrise pe jumătate. Am mai amânat puțin și pe urmă s-au îndepărtat de mine. Așa era o carte pe care am vrut s-o scriu după o călătorie în Irak. Am scris 7 capitole, am strâns o bogată bibliografie, despre Babilon și Islam, apoi am acordat prioritate altor urgențe, și timpul m-a păcălit. A trecut, dispăre nu odată pentru totdeauna, acea undă care să te scoată din toate treburile și să te oblighe la lucrul care nu trebuia amânat. Așa se face că te gândești și cu nostalgie la o carte nescrisă. E povestea despre care spune Blaga: *Taina trăită unde s-a dus?* Se vestește în ușă un musafir bun, și nu-i deschizi la timp. La fel, am gândit o carte de proză la care am lucrat cam mulți ani și mă gândesc că în acest an i-ar veni un soroc. De asemenea, am proiecte poetice, considerând că poetul trebuie să scrie la toate vârstele. Și la vârsta senectuții, în cultura română au fost punctări importante. Nu s-a vorbit destul în gândirea critică românească despre faptul că ai dreptul să aștepti și că ești obligat să favorizezi nașterea unei cărți și la vârste mai mari, atâta timp cât Dumnezeu lasă spiritul să nu fie mai jos de ceea ce el s-a vrut. Mă gândesc la aceste lucruri cu multă dragoste, în sensul că sper ca mintea românului cea de pe urmă să vadă în senectute o treaptă înaltă, de unde viziunea asupra existenței este cu șanse nu mai puțin mari. Vă amintesc din poezia unui modern nord-american: *Trebuie să trăiești o viață ca viața s-o cunoști.* Trebuie să existe o grijă deosebită, pedagogică, a reprezentanților unei națiuni, să exploateze aceste mine de aur care sunt inteligențele (nu numai memoriile) la maturitate sau la *vârsta înaltă*, cum ar spune *Saint John Perse*. Cu exclamarea *Vârsta înaltă, iată-mă!* Vorbește el... la 80 de ani. Niște ani pe care i-ai ști...

– *Vârsta înaltă..., când ai dreptul să te judeci și să-i judeci pe ceilalți; care la rândul lor te judecă. În România literară, criticul Gheorghe Grigurcu vă numește cel*

mai mare poet al Transilvaniei în viață.

– La *vârsta înaltă* nu funcționează atâta de virulent orgoliul, și ai posibilitatea să vezi relaxat lucrurile. Trebuie să spun că oameni diverși comit nedreptăți datorită limitării propriei gândiri. Socoteala aceasta că dacă un om este mai în vârstă nu poate fi implicat în faptă imediată, contemporană, deci trebuie marginalizat, este o socoteală greșită, pe termen lung întotdeauna păguboasă.

Oamenii trebuie să știe mereu că trec prin viață, că poartă același eu, la toate vârstele. Înăuntru e tot copilul acela care se uită cu mirare și cu interes asupra lumii, mereu cu gândul de a da seamă. „Pruncul omenirii! spusese Tudor Arghezi.

– *Unii vorbesc de tot mai evidentele orbite goale ale Cuvântului. E lângă noi și poezia care înțarcă emoția, vorba lui Marin Sorescu. Și totuși Povestea magului călător în stele nu se oprește, domnule Aurel Rău. Cât semn al crucii are cuvântul Poeziei? Am văzut într-o pictură cum cărțile, unele peste altele, formau verticala unei crucii...*

– Axul principal al crucii e ascensiunea... Ați spus de verticala crucii realizată dintr-un teanc de cărți. Frumos spus. Ajungem iar, pentru poezie, la cuvântul *elevație*. Fiindcă ați vorbit de cruce, să-i punem și discuției noastre cruce. Astfel: poezia, elevație și emoție.

Cluj, 3 martie 2010

NOTĂ:

Interviul a fost înregistrat pe casete audio, în Casa scriitorului de pe strada Octavian Goga din Cluj, nesupus întrebărilor prestabilite.

Partea a II-a a interviului este o *Carte Radio de Poezie*, versuri de Aurel Rău în lectura autorului.

Sabina Purcariu, „Adâncuri”

STRADA ÎNCHISĂ

Era deschisă.
A venit un hotel și i-a luat un trotuar.
Treceai prin dosul clădirii
și ajungeai de-a dreptul la râu.
Vezeai, trecând,
o grădină de vară cu mese
unde băieții,
unde fetele
sorbeau înfloriți bere.
Apoi stăpânii,
edilii
au tras în cele două capete
două porți
înalte
vopsite ocru.
Mergi ocolind acum la râu.
Vezi fața hotelului, scările.
Porțile
sunt înalte și sunt frumoase.

PROFIL DE IULIE

Trece spre cărți și privește
cu gravitate trandafirul.
Profilul încă aspru, integru
se luminează puțin de cer.
Petalele bat spre alb în afară
spre roșu în interior.
Structura e numai cercuri spre punctul
central, orb, al vieții.
Văzut din fereastră pare străin
de soare, de foșnetul din solstițiu.
Tăcut, cum și-ar duce în mână urna
asfinte printre clădiri.
Și nu contemplă, gândește
miracolul, forma care-l devoră.
Adânc, ca spre altă a lui venire
pătrunde în trup, în suflet,
puterea ascunsă, discreția,
parfumul prin care lunecă.
Mireasma subțire a trandafirului,
pierdută, nepământească.

AMURG LA STRALSUND

Fațadele-n cer ca violoncele
primesc cifra vântului.
Ha ha, spune Baltica, ha!
Ei da! spun cocoșii turlor.
Și soarele, scripete-nțepenit,
ridică la el Pământul.
Cu gheare îl zgârie, urcând, valurile,
cu lupinguri, runic, lebăda.
Și omul e singur cu Dumnezeu
care pune căluș, pe rând,
la bolți și ogive și pe sub strune.
Și moarte e vremea, gând.

AUREL RĂU

Patrie și frig

Într-o luni dimineată, evident
după noaptea insomniacă de
duminică,
îmi voi scoate din bibliotecă
steagul meu tricolor împăturit anul
trecut
și pus lângă Marquez și lângă Nichita
îl voi așeza pe balcon,
tot nu se vede,
la etajul doi nu se văd nici reclamele
la Vodafone și la pasta Lacalut,
voi începe sărbătoarea națională
singur, ca un lup vechi, singur
pentru că m-am săturat
de hărmălaie, de paraziți și de vorbele
care curg pe stradă ca balele unui
melc
pentru că m-am săturat de gestul
fariseilor
care stau drepți, cu mâna la inimă,
vezi, Doamne,
când se cântă acele versuri cu
deșteptarea
unei nații lovite de somnul de veci
pentru că m-am săturat
voi sărbători, deci, cu un pahar de
zaibăr
și cu un urlet personal și impur
amintirea unei zile în care aș fi vrut să
mă nasc
în munți și în timp, departe de voi
concetățenii mei neînțeleși
privesc în jur, steagul flutură
mi se răcesc toate cuvintele când strig
atâta simt, doar patrie și frig ...

-înainte de 1 decembrie, 2014 –

Sărbătoarea de gală

La Stambul într-o vară departe
Doamne, ce scânteiază Bosforul la
Stambul
E încă-o sărbătoare a flămânzilor
Într-un imperiu asiatic și sătul
Azi într-o sală aurită din Ediculă
e o lecție de înaltă dreptate
au venit Padișahul și curtea
toți ambasadorii lumii luminate
Iată-l pe rus mângâind pravoslavnică
barbă
iată-l pe austriacul din Viana subțire
însuși franțuzul cel cult și subtil
italienii, urmașii Romei auguste,
ca și spaniolul catolic umil
Să între actorii tragediei trăite
valahul blestemat, fiii lui
să-i taie pe rând judecata măreață
a Sublimului Gâde
să se bucure sala, Evropa cuminte
creștină, curată și fără de pată

Ce poate fi mai înălțător
decât să vezi un tată disperat
privindu-și copiii cum mor!
Cel mic speriat, ceilalți dârzi
avându-l în suflet numai pe
Dumnezeul străbunilor lor
Valahii ciudați, bolnavi de mândrie
când puteau să dea naibii
o țară pitică și credința târzie
Nu e de-nțeles, Evropa e alta
e un compromis cu oricare fiară
să-ți salvezi averea și tihna
cu oricare preț, cu trădare murdară
Pe lepezile istoriei, la Stambul, într-o
vară
sângele unor copii a curs ca un izvor
un voievod valah a plătit ce nu se
poate plăti
ce nu se poate muri, un întreg viitor
și priveau mulțumiți de-ntâmplarea
grozavă
ambasadorii creștini iertați de ispită
iar timpul pregătea sărbătoarea de
gală
ce se va numi Europa Unită ...

Iarnă grea la Bălăcița

Așa a zis domnul viceprim și a
strâmbat un pic gurița
atunci când a pronunțat **Bălăcița**
și pe mine m-au podidit amintirile
frigul nebun, vântul
trăgând dinspre Dunăre
Lina Petricana, lipita
nu are lemne deloc, și-a ars și gardul
și acum doar cu patul o-ncearcă ispită
Urlă gerul ca un vier flămând
În Pestevale, la Centru, în Țigănie
Iarnă grea la Bălăcița, doamnelor,
domnilor, numai murături
și zaibăr la masa din bucătărie
Țara asta va fi prosperă, cândva
așa ne-au spus pesedeii lui Ponta,
proscrisul
așa ne-a spus Băse, voievodul
golanilor,
așa spune acum Iohannis, îngânând
de pe prompterele slugilor scrisul
Până atunci, însă, Doamne hai-hui
va curge apa pe Dăsnățui
va muri Petricana de frig, ai mei nu
mai sunt
cimitirul a plecat cu tot, mormânt cu
mormânt
Satul meu e o minciună pe hartă
nici oameni, nici câini, doar o vorbă
deșartă
Domnul viceprim își strâmbă gurița
și anunță victorios:
E iarnă grea la Bălăcița!

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

MUZEUL LITERATURII

Tot ce-am avut de învins și-am învins
se îndepărtează topindu-se în linia
orizontului
tot ce-am avut de învins și n-am
învins
fără milă mă urmărește din umbră.
Dar de câte ori n-am salutat
oameni îmbrăcați în hainele morților
și cîți n-au trăit pe spinarea morților
ca algele pe cochilia melcului
Adeodatus!
Astfel gîndeam bucurîndu-mă de gura
de mîinile mele ca de-o primăvară
bună de spînzurat neliniști
în dimineața care-ncepea ca de fiecare
dată cu mine.
Cu palmele-nroșite
îngerul ține în mîini biblia de pîine a
unei alese seminții
cineva flutură steagul
altcineva cîntă: Sculați, voi, norocoși
ai vieții!
TOT CE-AM AVUT DE ÎNVINS ȘI-
AM ÎNVINS
SE ÎNDEPĂRTEAZĂ TOPINDU-SE
ÎN LINIA ORIZONTULUI
TOT CE-AM AVUT DE ÎNVINS ȘI
N-AM ÎNVINS
FĂRĂ MILĂ MĂ URMĂREȘTE
DIN UMBRĂ.
Degeaba încrustări pe zidul înalt
al nesupunerii
degeaba rugă sacrosante pentru cei
plecați în satele
văzduhului!
Cînd Wittgenstein a spus că moartea
n-a fost încă trăită
se gîndea la ea ca la o binefăcătoare
stipendie

DANIEL CORBU

Eminescu și Kant

Simțul filozofic și cultura filozofică au constituit în mod esențial determinatele și substanța creației eminesciene. Simțul filozofic este un apriorism *sine qua non*, o deschidere structurală originară, în funcție de care se receptează lumea și se pun întrebări existenței, – iar pe de altă parte, este cel prin care se intră în corezonanță cu gândirea universală.

Astfel, lirica eminesciană prezintă consonanțe cu viziuni majore ale cugetării, precum: cu filozofia indiană și Giordano Bruno și Spinoza – privind concepția panteistă; cu teoria platoniciană a ideilor transcendente – modele arhetipale ale vieții de pe pământ – concepție la care se referă, între altele, în *Venere și Madonă*; iar afinitatea față de Schopenhauer a avut loc prin luciditatea pesimistă privind valoarea existenței umane, ideea răului care domină lumea și concepția despre geniu ca fiind o entitate străină lumii umane.

Dar admirația majoră a lui Eminescu a fost pentru filozoful din Königsberg, despre care afirma: „*Kant este biblia filozofilor*”. Următorul text este revelator pentru înrudirea deschiderilor filozofice eminesciene cu viziunea kantiană: „Când cineva a pătruns odată pe Kant, când e pus pe același punct de vedere atât de înstrăinat acestei lumi și voințelor ei efemere, mintea nu mai e decât o fereastră prin care pătrunde soarele unei lumi nouă – și pătrunde în inimă. Și când ridici ochii, te afli în adevăr în una. Timpul a dispărut și eternitatea cu fața ei cea serioasă te privește din fiecă lucr. Se pare că te-ai trezit într-o lume încremenită cu toate frumusețile ei și cum că trecere și naștere, cum că ivirea și pieirea ta însele sunt numai o părere... Inima se cutremură asemenea unei arfe eoliene, ea este singura ce se mișcă în această lume eternă,... ea este orologiul ei.” (ms.2287).

Eminescu începuse traducerea *Criticii rațiunii pure* și încheiase tălmăcirea primului capitol, *Estetica transcendentă*, partea cea mai importantă a lucrării. Constantin Noica regreta că nu a fost făcută cunoscută această traducere și nu s-a ținut seama de ea, pentru că alta ar fi fost evoluția filozofiei românești.

În cele ce urmează, vom urmări modul cum rezolvă autorul Luceafărului concepția kantiană privind problema cunoașterii, dezvoltată în *Criticii rațiunii pure*, precum și problema axiologică din *Critica rațiunii practice*.

Kant distinge trei nivele ale capacității cognitive umane: intuiția sensibilității, intelectul și rațiunea.

Aparatul *sensibilității* noastre intuitive, prima care ia contact cu lumea din afară, dispune de două tipare, două receptacole apriorice, care primesc și organizează materialul amorf venit din exterior, de la *numen*, de la lucrul în sine (*das Ding an sich*) – și anume, spațiul și timpul. A doua treaptă cognitivă este *intelectul*, care, cu ajutorul *categoriilor* – de asemenea apriorice – ordonează și sintetizează datele oferite de intuiția sensibilității. A treia treaptă, *rațiunea*, e facultatea care încearcă să dea răspuns unor întrebări esențiale ale minții omenești, precum: sufletul, Dumnezeu, libertatea metafizică.

a. În ce privește *spațiul*, primul receptor al intuiției sensibilității, Eminescu dezvoltă o fenomenologie originală. Cu ajutorul unor mișcări impulsionate din exterior, el convertește realitatea dinafară în spații lăuntrice, lucru lesne de efectuat, pentru că spațiul sufletesc este mișcare pură. Mișcărilor folosite sunt fie ale unor elemente ale naturii sau mișcări muzicale, ambele dinamici intervenind, de pildă, în *Peste vârfuri*: lunecarea lunii pe cerul nocturn, tremurul frunzelor codrului – alături de sunetul cornului, care se prelungeste indefinit – „*Mai departe, mai departe, / Mai încet, tot mai încet...*”. Iar al treilea

ordin de mișcare este constituit de vibrații ale luminii, model în acest sens – poezia *Și dacă...: „Și dacă norii deși se duc, / De iese-n luciul luna, / E ca aminte să-mi aduc / De tine-ntotdeauna.”* În felul acesta, Eminescu își intimizează natura, viața, existența în general, transmutându-le poetic.

Adresându-se celui de al doilea receptacol al sensibilității, *timpul*, Eminescu preschimbă secvențe ale „vremuirii” – căci „timpul e moarte” (ms. 2254, f, 168) – în *prezent etern*, în „feerie înmărmurită”, imobilitatea extatică, – scop al oricărei arte, formulat încă de presocratici. Model în această privință, strofa ultimă din *Pe lângă plopii fără soț*: „*Tu trebuia să te cuprinzi / De acel farmec sfânt / Și noaptea candela s-aprinzi / Iubirii pe pământ.*”

Într-un cuvânt, dacă filozoful din Königsberg consideră că spațiul și timpul nu sunt reale, aflate dincolo de noi, ci constituie două tipare structurale interiorității noastre, Eminescu le transformă dintr-o interioritate *impusă* aprioric, într-un *continuum spațiu-timp* al vibrației lăuntrice creat de *voința de poezie*, realizând astfel o *eternitate orfică*.

b. La nivelul *intelectului*, dincolo de cele 12 categorii stabilite de Kant în ordonarea apriorică de către intelect a materialului confuz oferit de simțuri, Eminescu imaginează două categorii noi, care sunt criteriile de valorizare poetică; și anume, *sacralizarea* și ridicarea la *sublim*, criteriile pe care le-am reunit sub termenul de *spirit hyperionic*. Eminescu investește cu sublimitate atât cugetarea cât →

GEORGE POPA

și, lucru foarte important, etica. Alături de Pindar și Hölderlin, Eminescu este poetul care, în lirica universală, folosește cel mai frecvent atributul *sfânt*, aplicându-l pe o arie cvasi exhaustivă a componentelor naturii și ale vieții. Totodată, caracterul etic al intenționa-lității intelectului din viziunea lui Eminescu, satisface și dezideratul imperativului categoric moral, teleologia *Criticii rațiunii practice*. Spiritul hiperionnic consună cu preceptul etic kantian: „*Lucrează în așa fel ca maxima voinței tale să poată oricând sluji în același timp și de principiu al unei legiuri universale.*”

Dar, privitor la transcendentalitatea ordonatoare a intelectului, dincolo de apriorismul *subiectiv* al filozofiei idealiste germane, Eminescu are intuiția originală și subtilă, a unui apriorism *obiectiv*. Și anume, este vorba de *arheu*, revelat în proza postumă *Archaeus*. El nu este numenul – *das Ding an sich* kantian –, ci factorul care veghează ca un lucru să rămână conform cu natura sa, orice abatere fiind prompt sancționată.

c. La treapta *rațiunii*, în ce privește sufletul, poetul considera că aceasta nu este atât o entitate preexistentă, cât se autocreează prin emoțiile inimii și ale minții și se dăruiește afectiv naturii, vieții – idee similară preceptului din Bhagavad-Gîta – „*Tu ești rodul propriilor tale acte. Ești ceea ce înfăptuiești.*”

Relativ la problema *divinității*, poetul înclina către panteism. Într-o scrisoare către Veronica Micle, Eminescu afirma: „*Dumnezeu nu-i în cer, nu-i pe pământ, Dumnezeu e în inima noastră.*” iar în altă parte: „*Sufletul e sfărătură de Dumnezeu care se caută pe sine însuși.*” Aserțiunea: „*Eu e Dumnezeu*” (ms. 2262, f. 2v) – este coincidentă cu afirmația lui Iisus (Ioan, 10,24): „*Eu am spus: sunteți Dumnezeu*”, cu viziunea lui Giordano Bruno: „*Totul este în tot... toate, particule din unitatea divină, din Dumnezeu*” - și de asemenea, cu axioma *Deus sive Natura* spinoziană. Poetul proclamă în felul acesta pansacralitatea a tot ce există, lumea fiind o *teofanie în reciprocitate*: Dumnezeu se manifestă în om, omul se arată în Dumnezeu. Ca atare, verbul poetic al autorului *Lucașului* este *sfânt*, consonant cu acel comandament al lui Petru (I, 2, 11): „*Dacă vorbește cineva, să*

vorbească așa ca și cum ar fi cuvintele lui Dumnezeu”.

Conceptia față de religie Eminescu și-a definit-o astfel: „*Eu sunt budist și creștin la puterea a 10-a.*” El a îmbinat iubirea, „mila” creștină – pe care o dăruiește lumii din afară – cu plecarea lăuntrică infinită spre indeterminarea pură nirvanică, eliberatoare de suferința umană – prin aceea „*fulgurație intelectuală*” care ne deschide „*conștiința de sine*” spre ambele hipostaze (ms. 2275B).

În ce privește problema *libertății spirituale*, aceasta a constituit o preocupare centrală pentru Eminescu. Pe de o parte, el consideră geniul o mare excepție: „*Pământul este mai sărac în genii decât Universul în stele fixe și mai lesne se naște, în văile nemăsurate ale haosului, un nou sistem solar decât pe pământ un geniu.*” Căci geniul, scrie poetul în postuma *Povestea magului călător în stele* – titlu mai adecvat *Lume și Geniu* – este un străin exilat într-o lume străină, nu face parte din planul creației; e o conștiință extramundană care judecă axiologic lumea umană, o neizbutire supusă suferinței și pieririi.

Exisă deci o diada antinomică: lume-geniu. Iar lumea umană este, la rândul ei, o alcătuire paradoxală – viață-moarte. Or, datorită *simțului absolutului* – „*Dumnezeul lăuntric*”, de care vorbea Marc-Aureliu (Cugetări, II,17), *Geistgefühl*, simț al spiritului la care se referă Kant - aceea „*intuiție metafizică*” aparținând geniului, cum o numește Eminescu (ms.2255,1), acesta imaginează libertatea spirituală radicală: transcenderea într-un *Dincolo* ce depășește atât ființa cât și ne-ființa – precum și orice stare care se constituie ca lume – în *nelume*.

Din cele de mai sus, se observă că Eminescu aplică o viziune personală traseului ascendent al procesului cunoașterii conceput de Kant, cele trei nivele fiind transformate în *momente axiologice originale*, astfel:

- la nivelul *sensibilității*, asumarea lirică a spațiului și a timpului prin preschimbarea lumii în transrizonturi ale sufletului, cu instituirea de prezenturi înveșnicite;

- la nivelul *intelectului*, lumea captată de simțuri este transvaluată prin categorii valorice supreme – sacralizarea și ridicarea la sublim, la care adaugă arheii, paznici, ordonatori al identității lucrurilor;

- pe ultima treaptă a spiritului, după ce restituie lumea străină ei însăși transfigurată poetic, în final, prin presiunea acelei „*necesități sacre*” a libertății absolute, Eminescu se desparte de existență și nonexistență printr-un zbor fără oprire, dincolo de posibil și imposibil – în *transposibil*.

Din confruntarea gândirii eminesciene cu apriorismul kantian rezultă trei ordine de adevăr:

- *numenul*, lucrul în sine – inaccesibil capacității cognitive a omului:

- *fenomenul*, cum îl numește Kant, și care este adevărul confecționat de facultățile înnăscute ale omului prelucrând subiectiv datele primite de la ascunsă realitate;

- iar cel de al treilea adevăr este cel creat de poet: „*geniul* – afirmă Eminescu - *este a doua creațiune a lumii prin artă*”, idee înrudită cu cea kantiană, conform căreia geniul este cel prin care natura dă legi artei,

În esență, regăsim în viziunea autorului *Odei* – în metru antic – străinătatea cognitivă a omului în lume din gândirea lui Kant, contracarată prin deschiderea unei ferestre a intelectului – „*eroic*”, din concepția lui Giordano Bruno – spre zborul către un dincolo care este „*vibrația unei harfe eoliene*”, – este *transfigurarea poetică pură*.

Pe această ultimă treaptă, cea mai înaltă, a cugetării, se află cei foarte rari, care posedă conștiința supramundană a libertății spirituale radicale, astfel că aspiră spre totala desprindere metafizică dincolo de orice limite de orice determinare, de orice *datum*. Aceștia înfăptuiesc *experiențe totale*: experiența vieții empirice, a disontologiei lumii umane; experimentarea existenței omenești transmutată poetică; și apoi suișul final – experimentarea transcenderii radicale până la absolutul libertății pure, fără nume, unde *dispare însăși ideea de libertate*.

Astfel, în raport cu îngrădirile ontologice și gnoseologice kantiene, Eminescu rezolvă diversele aporii ale sistemului filozofic al celui mai de seamă gânditor modern, creând libertatea metafizică supremă cu ajutorul taumaturgiei orifice.

Căci geniul aparține unei sfere de dincolo de lume, de unde a fost aruncat în „*corpul cel urât*”. Străin acestei lumi, el o transcende, eliberându-se într-un *transmundum* al gândirii pure. În *transposibil*.

Două vechi istorii literare românești în limba germană

Wilhelm Rudow (1892) și Gheorghe Alexici (1906) și literatura și cultura română

(I)

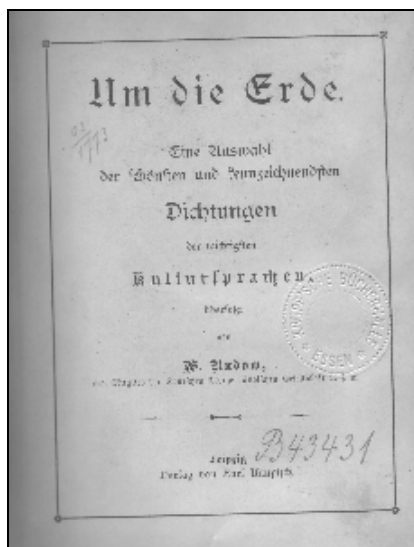
În *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* (București 1979, p. 821) întocmit de colectivul de istorie literară al Institutului „Al. Philippide” din Iași, există un articol despre Lucreția Suci-Rudow (1859-1900), o poetă din Transilvania, semnat de Stănuța Crețu. Același articol a fost preluat și de *Dicționarul General al Literaturii Române*, publicat de Academia României (vol. 6: S/T, București 2007, p. 511-512). În ambele articole este amintit pe scurt și cel al cărui nume îl adoptase Lucreția Suci după căsătoria ei în 1891, nume sub care a editat, în 1897, revista *Foaie literară*. Despre Wilhelm Rudow, născut în anul 1858, se afirmă aici că și-ar fi susținut doctoratul în anul 1886 la Universitatea din Halle (azi: Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg) și că ar fi scris și o istorie a literaturii române. Dar nu se amintește, din păcate, teza lui de doctorat cu titlul de *Verslehre und Stil der rumänischen Volkslieder* (Versificația și stilul cântecelor populare românești). De asemenea, nu se atrage atenția că Rudow a publicat, în 1888, o consistentă traducere din colecția de folclor întocmită de Vasile Alecsandri, fiind, în acest caz, un demn urmaș al altui scriitor german, Wilhelm von Kotzebue, care tradusese, și el, în 1857, poezii populare din colecția Alecsandri.

Dacă soția sa, Lucreția Suci-Rudow, a beneficiat de un articol în dicționarele literare românești, lui Wilhelm Rudow nu i s-a acordat aceeași șansă. Mai mult, șeful Catedrei de limbă și literatură română de la Academia Comercială din Budapesta, Gheorghe Alexici (în Ungaria semna deseori: Alexics György, iar în Germania Georg Alexici), definea în 1906 istoria literară a lui Rudow drept un simplu depozit de fapte brute („Istoria literaturii române de W. Rudow este doar o colecție de date și nici pe departe o istorie literară: este scrisă fără principii de orientare și nu a

prelucrat de loc materialul faptic”¹), ceea ce nu l-a împiedicat însă pe Alexici să-și însușească informații și judecăți de valoare, dar și sugestii de metode de investigație de la Rudow.

Mă voi ocupa aici atât de istoria literaturii române scrisă de Rudow în 1892 și adăugită în 1894, cât și de istoria literară a lui Alexici, tradusă în 1906 în limba germană (cea de a doua ediție, pe care o citez aici, a apărut în 1909). Cele mai multe informații, cât și încercările de periodizare a literaturii române din cele două istorii literare sunt de mult depășite. Merită însă atenție felul în care literatura română a fost receptată în epocă și nu trebuie uitată nici activitatea, în ansamblu, a celor doi istorici literari și traducători, care au încercat, pe măsura posibilităților lor, să aducă servicii culturii române.

Wilhelm Rudow este fiul Annei și a lui August Friedrich Theodor Rudow, preot luteran (în 1858 la Neuhaldensleben², între 1868-1879 la Mehmke). Liceul l-a urmat la Salzwedel, oraș hanseatic. Wilhelm Rudow s-a remarcat deja ca elev al profesorului Dr. Legerlotz, savant cunoscut în epocă, iar bacalaureatul dat în 1879 a fost menționat în analele școlii³. A fost elevul

¹ Alexici, Georg: *Geschichte der rumänischen Literatur*. Leipzig: Amelang 1909, p. III.

² La Neuhaldensleben s-a născut Wilhelm Rudow, azi localitatea se cheamă Haldensleben și se află în landul Sachsen-Anhalt. Se compune din fostele localități Alt- și Neuhaldensleben, centre ale industriei de ceramică.

³ Informațiile despre școala din Salzwedel și unele date biografice ale lui Rudow mi le-a comunicat arhivarul orașului Salzwedel, Dr. Langusch, căruia îi mulțumesc pentru ajutorul acordat foarte prompt și cu multă bunăvoință.

celebrităților de atunci din Halle, profesorii Hermann Suchier, cunoscut romanist, și Richard Gosche, orientalist. Încă din școală s-a văzut interesul lui deosebit pentru învățarea limbilor străine. După ce a învățat franceza, greaca, latina, engleza, s-a apucat de studiul spaniolei. La Universitate, a continuat studiul limbilor, în timp ce teologia a neglijat-o, deși părinții așteptau ca el să devină preot luteran, ca și tatăl lui.

La primul examen de stat în teologie a fost respins, de asemenea la încercarea de a-și susține un doctorat. După absolvirea studiului a trăit la Hamburg (1883), Salzwedel (1884-1888) și Wernigerode, și a preluat, ales fiind de comunitatea luterană, postul tatălui decedat.

Pe urmă a predat la o școală confesională și a lucrat temporar și la o bibliotecă, așa cum povestește el în romanul autobiografic *Lucifer. Ein Dichterleben* (Lucifer, o viață de poet). Chiar dacă informațiile acestui roman pot fi puse sub semnul întrebării, ele constituie singura sursă despre anii 1883-1886 din viața lui Rudow. Se poate constata nesiguranța lui de a se dedica unei profesii cotidiene.

În cele din urmă, și-a pregătit teza de doctorat despre *Versificația și stilul poeziei populare românești*, pe care a susținut-o în 1886 la Suchier și Gosche, obținând titlul de Doctor philosophiae et aa. l.l. magistri.

I se refuzase să vorbească la examenul oral în limba română, așa cum ceruse el.

HORST FASSEL

Viață și vise dincolo de timp

Eric-Emmanuel Schmitt povestește tulburător. Asemenea cântecelor trubadurilor din vremuri demult apuse, cuvintele sale au putere de a te prinde în mrejele lor, de a te vrăji, de a te schimba iremediabil. Departe de a încerca să te convingă, stilul lejer, cu un umor fin, devine persuasiv parcă fără intenție, îți caută cu delicatețe acele cotloane ale sufletului unde încă nu au murit speranța, dorința de a visa, încrederea într-o iubire perfectă, și te face să te simți din nou adolescent.

Povestirile din *Visătoarea din Ostende*⁴ se înscriu și ele pe coordonatele de mai sus. Fiecare fir narativ se insinuează tiptil în sufletul tău, mâna refuză să mai lase cartea, ochii caută cu lăcomie rândul următor, inima se umple de o bucurie tainică, ca și cum lumea ar fi mereu frumoasă, bună, luminoasă. În ciuda faptului că moartea este prezentă în fiecare text, ea nu înspăimântă și este doar o călătorie care împlinește destine, un drum pe care imaginația își continuă doar împlinirea din timpul vieții.

Prima dintre cele cinci povestiri, care dă și titlul volumului, își construiește edificiul epic în jurul personajului narator, un scriitor, care în urma unei decepții amoroase își caută vindecarea în Ostende, pe țărmul mării. Gazda sa se dovedește a fi o persoană specială, de o fragilitate fizică deosebită, dar cu o viață interioară trăită la cele mai înalte tensiuni. Replica ce-l izbește, încă de la început pe eroul nostru este cea referitoare la iubirea profundă, adevărată: *De o iubire esențială nu te vindeci niciodată* (p. 16). Aceasta îl face să privească cu atenție la femeia din căruciorul cu roțile care *cu toate că nu făcea nimic, nu părea fără ocupație. Ochii îi erau străbătuți de sentimente diverse, ideile îi încrețeau și-i netezeau fruntea, buzele puneau lacăt cuvintelor care voiau să se elibereze. Copleșită de bogăția vieții ei interioare, Emma Van A. pendula între paginile unui roman deschis pe genunchi și noianul de visuri care o*

năpădeau de cum își ridica ochii spre micul golf. [...] Citea ca să nu devieze, citea nu ca să umple un vid spiritual, ci ca să-și acompanieze creativitatea prea puternică. Literatura era o sângerare, o păzea de febră... (p. 17) Dispoziția spre imaginație și trăire interioară pe care o descoperă la femeie îl face să nu creadă – deși îi lasă impresia că e convins de justetea celor auzite – confesiunea pe care aceasta i-o face simțindu-se pe moarte. Impresia de neverosimil e dată și de amănuntele poveștii de dragoste dintre Emma van A. și prințul său, de taina în care este învăluită persoana prințului, de povestea în sine care pare să coboare din basme, care nu-și are locul în realitate, care sună ca și cum s-ar fi născut dintr-o imaginație prea bogată. Cu toate acestea, finalul repune în drepturi iubirea profundă, *esențială*. La înmormântarea Emmei Van A. Trimisul unei case regale aduce, pentru a-i fi înmormântată alături, mânușa pereche a celei care ședea deja pe inima Emmei, ca o trimitere în eternitate a unui sentiment de o frumusețe ce scapă privirilor obișnuite.

Cea de-a doua povestire, *Crima perfectă*, începe – așa cum indică și titlul – cu o crimă... perfectă. După o căsnicie exemplară, de mai bine de treizeci de ani, în care iubirea a fost ingredientul esențial, Gabrielle decide să-și ucidă soțul. Calculează crima până la cel mai mic detaliu, astfel încât să nu existe nicio bănuială în privința ei. Cu toate acestea, mărturia unui cioban care o vede împingându-și soțul în prăpastie duce la de-

clanșarea unui proces, ceea ce-i va da prilejul Gabriellei să se afle față în față cu sine însăși timp de aproape doi ani și jumătate cât durează detenția preventivă. Amintirile din primii 27 de ani de căsnicie, impresiile comunicate la proces de prietenii familiei care depun mărturie o aruncă pe femeie într-o stare de confuzie, aceasta fiind incapabilă să-și înțeleagă propriul gest. Retrăiește însă și momentul în care se produce „declucul” care o va conduce, peste trei ani, spre crimă. E vorba de observațiile Pauletei referitoare la soțul ei: *Vai, vai, vai, exemplul perfect de lingușitor. Prea politicos ca să fie sincer. Ipocrit de nota zece. Cu brio și complimente pe gratis.* Încrăzătoare în puterea Pauletei de a descifra caracterul real al oamenilor, Gabrielle se convinge pe sine însăși, în săptămânile următoare conversației, că trăiește alături de un escroc, că iubirea pe care i-o arată Gab este doar prefăcătoare, că toate calitățile lui nu sunt decât vorbe goale. Bănuielile sunt amplificate de „secretul” lui Gab (niște cutii de biscuiți într-o ascunzătoare din perete) pe care Gab refuză sistematic să i-l dezvăluie, spunându-i că și după moartea lui tot va fi prea devreme. În seara de dinainte de pronunțarea sentinței, avocatul îi aduce, la cererea ei, cutiile de biscuiți în care descoperă, cu uimire, scrisorile de dragoste pe care i le scrisese, timp de treizeci de ani, Gab, descoperă că *secretul soțului ei era ea* (p. 127). Și-și dă seama că ceea ce distrusese tot ce au avut împreună a fost doar imaginația ei, stărnită, e drept de Paulette, cea care *descifra universul în mod abject, meschin* (p. 127), dar hrănită de propria îndoială, de neîncrederea în ea însăși. Șocul înțelegerii va duce la sinucidere, Gabrielle aruncându-se în prăpastie în același loc în care își împinsese soțul. Astfel, mesajul mai mult sau mai puțin ascuns al textului pare să trimită la îndoiala oamenilor în existența unei realități perfecte și la impactul, nu întotdeauna benefic, pe care îl are imaginația asupra vieții de zi cu zi.

Vindecarea, cea de-a treia povestire, aduce în prim plan felul în care iubirea, încrederea necondiționată a unei persoane poate vindeca o alta de zeci de ani de complexe și suferință induse voit, crud chiar. Stéphanie, infirmieră la spitalul Salpêtrière, →

CRISTINA BÎNDIU

⁴ Eric-Emmanuel Schmitt, *Visătoarea din Ostende*, Editura Humanitas Fiction, București, 2013

are o viață monotonă, lipsită de iubire, fără a încerca măcar să accepte o relație, fiind urmărită de observațiile rău-voitoare ale propriei mame care nu înțelege că frumusețea poate avea mai multe chipuri. (Folosind pentru ideea de frumusețe un soi de pat al lui Procust, aceasta consideră că toți cei care nu se înscriu în standardele ei nu sunt frumoși, deci nu au dreptul să se bucure de viață: *Lea nu-și considera fiica nici frumoasă, nici deșteaptă, și nu-i fusese jenă niciodată jenă să i-o spună drept în față.* Astfel distruge, fără nicio urmă de regret, încrederea în sine a fiicei sale.) Asta până în momentul când unul din pacienții săi, un bărbat de o frumusețe tulburătoare, aflat între viață și moarte, o învață pe Stéphanie să-și descopere feminitatea, frumusețea, dragostea de viață. Fie din cauză că spiritul său se află deja cu un pas dincolo, în lumea din care lipsește orice urmă de urâtenie, fie din cauză că este construit pentru a percepe frumosul (este fotograf de meserie), fie că este capabil să treacă dincolo de aparențe, pacientul din camera 221 o vede (o simte, de fapt, pentru că este orb în urma accidentului suferit) pe infirmiera sa ca pe o femeie frumoasă și o face să se simtă și ea astfel. Zilele pe care le petrece alături de pacient, încercând să-i facă suferința cât mai suportabilă, sunt pentru Stéphanie incursiuni în propriul interior, sunt etape ale propriei vindecări. Accidentul suferit se va dovedi în final fatal pentru Karl, dar drumul său spre lumea de dincolo va fi și el un drum al vindecării, al vindecării interioare, un drum pe care-l va parcurge alături de Stéphanie. Dacă ne gândim că din cauza meseriei lumea în care a trăit Karl este una a superficialității, în care aspectul exterior este tot ceea ce contează, probabil că zilele petrecute în compania lui Stéphanie par să fie și pentru el însuși echivalente cu o vindecare, cu o redescoperire a sinelui și a adevăratelor valori care transformă viața în ceva magic, ce merită orice investiție și orice sacrificiu. Probabil că și adierea morții schimbă perspective.

Următoarea povestire, *Lecturile proaste*, nu beneficiază de atutul nostalgiei care însoțește firul epic al primelor trei. Trama epică trimite însă, din nou, la puterea imaginației, la felul în care visele se insinuează uneori în lumea reală schimbându-ne

percepția asupra ei. Citind un roman despre o crimă, Maurice Plisson – care refuzase categoric o viață întregă să citească romane, evitând să rămână captiv în lumea imaginației – transpune faptele citite în realitate, ajungând la concluzia că un criminal băntuie prin vila în care își petrece vacanța alături de verișoara și unica sa iubire. Într-o noapte, încercând să se aperse de ucigașul închipuit, o atacă pe verișoara sa cu un cuțit și, împins de aceasta în încercarea de a se apăra, se lovește la cap și moare. Se pare că frica sa dintotdeauna de a explora lumea fanteziei și-a găsit justificarea.

Ultima povestire a ciclului, *Femeia cu buchetul de flori*, readuce fiorul de la început. *În gara din Zürich, peronul trei, o femeie așteaptă zi de zi, de cincisprezece ani, cu un buchet în mână* (p. 225). La prima vedere, un fapt banal. Dar ce deliciu pentru imaginația care nu încetează să exploreze taina din spatele așteptării, din spatele buchetului de flori, ce povești se nasc în mintea și sufletul celor care încearcă să înțeleagă (povești dincolo de care – sugerează naratorul – fiecare își ascunde propria poveste: *Adevărul era că, răspunzând, fiecare își povestea viața. Claudia suferea că nu-și mai vedea fiul de când lucra la Berlin, iar Nelly, fiica, măritată cu un neozelandez; Doris se perpelea de dorul bărbatului ei, afacerist, tot timpul în deplasări; Rita își schimba amanții cum își schimba chiloții, iar Mathias, tânărul pacifist convins, dar*

Sabina Purcariu, „Flori”

FERESTRE

PSALMUL 3

Între bine și rău crește risipa
Din orice păcat nimic nu rămâne
Doar materia vrea moartea
s-amâne
Doar din Dumnezeu se naște
clipa

Această vreme din a Ta privire
Hrănește viața pentru credință
Pregătit sunt să trec în neființă
Eternizat întru dumnezeire

Cu glasul meu către Domnul am
strigat
Din muntele sfânt vin roade
bogate
De ziua de mâine sunt azi legate

La plăcerile lumii n-am fost
argat
De patima nopții nu mă voi teme
Gata sunt Doamne să trec peste
vreme

AUREL M. BURICEA

marcat și de nostalgia coconului familiar, prefera ca în loc de serviciu militar să facă serviciu civil muncind – p. 228-229). Misterul e completat de condiția deloc modestă a femeii, de menajera turcoaică ce nu vorbește cu nimeni și o ia la fugă când te apropii de ea, de faptul că femeia și menajera sa se înțeleg în rusește, deși doamna poartă nume nemțesc – Steinmetz. Nici finalul nu limpezește misterul, ci în tradiția a ceea ce înseamnă realmente un mister, îl potentează: a doua zi după ce lumea o vede la gară întâmpinând bucuroasă un bărbat care o recunoaște și alături de care pătrunde în propria casă, femeia cu buchetul de flori este găsită moartă. Infarct. Menajera jură că nu intrase nimeni în afară de doamnă în casă. Și atunci...?

Replica finală are meritul de a lăsa finalul deschis... imaginației: *Și cred c-o să mă întreb până la sfârșitul zilelor mele dacă din tren coborâse moartea sau iubirea* (p. 236) – metaforă sublimă a felului în care visul și realitatea se întrepătrund conferind poezie și sens existenței noastre atât de efemere, poate chiar dându-i un soi de atemporalitate pentru că iubirea și moartea scapă dintotdeauna limitelor temporale, tinzând spre veșnicie.

Paradigme critice sub seducția metatextualității

(I)

Revistele noastre literare de azi, poate că dintr-o preeminentă dorință de raportare referențială și nu de simplă confirmare, ne oferă destule motive să putem vorbi despre aspirația la identitate a criticii publicistice și, mai mult sau mai puțin transparent, a criticului, fără a neglija insuficiențele raporturilor de tip teză-antiteză-sinteză din logica textului său, sub constrângerile formale ale criticii de revistă. Criticul literar de anvergură exegetică, cu exercițiu în studiul critic de amploare, dar și în cel publicistic, cu un câmp referențial permisiv, știe să evite și dogmatismul și intricațiile implicite determinațiilor valorice, scilicet și ispititoare în obiectul observațiilor sale până și dincolo de angajamentul lui în abordări pur teoretice.

Tocmai din aceste motive, redacțiile respectabile fac o selecție a vocilor critice pe care le autorizează sau/și le consacră. Un exclusivism discret, din acest punct de vedere, închide cercul numelor abilitate, de unde și monotonismul critic consecutiv, adesea tolerat din umbră de un mentor spiritual care, orbit de libret, uită de muzică. Ori nu despre acest lucru voi discuta aici, ci despre confruntarea vanităților sinelui critic cu obiectul criticii – două câmpuri doar informal congruente. Ce consacră din acest punct de vedere critica de revistă e în definitiv o chestiune de identitate a publicației; un *spiritus rector* în numele căruia cercul critic elaborează o armonie originală a atitudinilor formalizate față de textul literar. Originalitatea doctă a formalizării își exprimă resursele în metodă și lasă sursa în planul întemeierii, al argumentului, de aceea nu vine neapărat cu trimiteri bibliografice de frondă la vedere, opozante și, totodată, opozabile.

Citim uneori chiar în reviste respectabile, fără a trimite pentru asta la o culpă supervizoare, cronici literare vanitoase în care textul de referință e perceput prin și sub grația semnăturii criticului; o concesivitate falsă, de diferențiere. O astfel de cronică face din text un pretext în slujba manifestării și afirmării subtile a sinelui critic, or asta se vede mai ales atunci când cititorul cronicii descoperă con-

tradiții majore între referințele critice și referentul anterior perceput. De regulă, astfel de umbriri ale textului apar din dorința expresă de a sparge cercurile stabilității și sub seducția metatextualității, când, printr-un alomorfism interpretativ intențional, criticul forțează strident în planul noemei orientarea din observativ în subversiv. Din această cauză cred că angajările în divergențe polemice formale nu ar depăși limita trimiterilor spre interferențele de gen și specie, ceea ce nu ar convinge și nici nu ar aduce vreun câștig.

În fond, problema este una mai întâi de temelie și consecvență în teorie și abia mai apoi de praxiologie critică, iar în planul subversiunilor personalității e doar o divergență deontologică, exclusiv imorală. Dorința trufașă de strălucire își găsește alomorfismele în divagațiile docte, uneori adiacente, colaterale, neconvingătoare. Câtă divagație își poate permite criticul (*est modus in rebus*), iată un îndemn la reflecție în estetica proporțiilor.

Stârnite de o alunecare excesivă, anxioasă a poeziei în terenul bătătorit al thanatologiei, permisiv nenumăratelor divagații, ipotezele și speculațiile critice, deschise oricăror trimiteri de la tragedia clasică a grecilor la poezia spaniolă de astăzi și la existențialismul contemporan, cultivă psihologii abisale și filosofii ale fatalității extrem de productive literar în numele postmodernismului; poezii și prozatorii dau prilejuri excelente pentru recenzori și critici să continue cu tot ceea ce în imaginarul colectiv își găsește loc adâncind angoase și fobii depresive tulburând astfel fragilul echilibru ontic. Aceeași seducție a metatextualității e gata să rățăcească lucrurile până în textualism.

E adevărat că actul critic e o elaborare cu orizont axiologic prilejuită de un pretext cuantificabil, însă se trece frecvent și cu ușurință (nu din confuzie, ci din culpă) din obiectual în transsubiectiv uneori chiar cu sprijinul revistelor literare care propun încă din titluri mai înaintea reprezentării textului metatextualitatea critică, umbrind sursa cu resursa; până când și simpla prezentare de carte, specie mai degrabă jurnalistică, este și ea tentată de judecata de valoare.

Cronica de revistă, pentru un conservatorism al speciei, pentru un puritanism formal, ar trebui astfel să rămână doar o simplă lectură receptivă a textului într-un alt limbaj? Categorie, nu! Însuși textul are menirea să oblige sau cel puțin să incite la mai mult (spargerea cercurilor stabilități). Și de ce nu am lua în calcul cum se cuvine, pe funcția informativă, și trebuințele cititorului, ale consumatorului de informație culturală/literară, fiindcă o cronică e o manifestare de opinie dialogistic angajată (*Ego-Alter-Obiect*) și nu doar o corespondență personală, amicală, binevoitoare pe relația autor-critic.

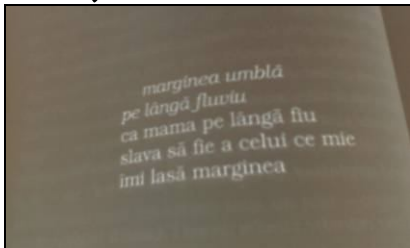
De la simpla lectură receptivă a textului într-un alt limbaj (de aici încep problemele!) – un limbaj chemat să medieze între text și metatext intuind cititorul – la abordarea doctă, susceptibilă uneori de pragmatism și vanități, ar trebui să opereze în raport de incluziune criteriul estetic (consecvent aristotelic) în actul critic și cultura estetică – flexibilă și vocațională. Iată de ce și alegerea titlului se arată a fi o problemă în egală măsură de inspirație, de cuprindere, de acord, de judecată.

Și aș reține spre reflecție câteva exemple din numere recente ale diferitelor reviste literare românești: „Scrisul ca terapie și scrisul ca eliberare” (Răzvan Voncu; „Lucafăru de dimineață”, 11/2014), „Scrisul ca terapie geriatrică” (Emil Lungeanu; „Lucafăru de dimineață”, 12/2014), „Întrebări pentru pustiiul de după colț” (Adrian Alui Gheorghie; „Discobolul”, 202,203,204/2014), „Pachet D.D. Roșca. Opere filozofice” (Ovidiu Pecican, „Apostrof”, 12/2014), „Leviathanul lui Camil Tănăsescu” (Emil Lungeanu; „Ramuri”, 12/2014), „Poetul și pustia” (Gabriela Vasiliu; „Vatra Veche”, 12/2014), „Ce ne spune poezia Ioanei →

IULIAN CHIVU

Colțul negativist

Constanța Buzea. Un poem mic, fără nume. (Constanța Buzea, *făcutul meu cuvântul/ mon sort le mot*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2006, p. 22)

Un poem în barocul biograficului. Niciodată străină acestui raport, aici, poeta străduiește o lapidaritate a fineței care totodată e gândită să nu ascundă biograficul, ci să-l denunțe într-o visceralitate și o cruzime egale și temperate. E singura poetă a literaturii române care până la Mariana Marin face asta. Alineatul poemului e o timiditate a enunțului, o ordine ca un guler alb de față. Marginea și fluviul, ca două adversități în toilul insubordonării

fizice iar apoi puterea ajungerii la liman formează un sentiment de o complexitate și de un voltaj poliedric nemaiîntâlnite. Nu e isterie maternă, nu e furia laptelui, ci e ironie și spațiu 3D a reliefului subordonare/ insubordonare. Poemul nu are unghi de curgere, e un fluviu-lac înconjurat de maluri (și lac la presiunea lor), unul care își păstrează nealterat *sensul* de fluviu. Când Gaston Bachelard a identificat *complexul lebedei* (*L'Eau et les Rêves*, Éditions José Corti, Paris, 1941), al proximității unui lac, el nu căpătase încă nuanța de egal biografic și nici posibilitatea de a fi o altă formă de apă, nici măcar un râu subteran care să alimenteze respectivul lac.

Avem aici o pluridirecționalitate care nu mai e freudiană, ci antigonică. Deplasarea, după cum se vede, e una de tip negativist. Din orice unghi se citește poemul, el nu are *complexul*, ci urmarea perpetuă, ulterioară complexului, mai cu seamă potrivit textelor lui Sofocle și mezinei lui Oedip. Citiitorul umblă el însuși *pe lângă* poem nu cu un complex al

lebedei, ci cu un merit al ei: punerea în negativ ține loc de glandă sebacee necesară lebedei spre a fi la suprafața apei pentru a *rămâne* la originea unui complex. *Slava*, invocată, e și psalm și cinism (contradicție neîmpăcată nici măcar la Arghezi). Marginea e o *marjă*. De eroare și totodată de siguranță. Pentru că metamorfozarea e a fluviului care s-a preschimbat în lac *de atâta margine*. *De atâta lector*, am putea spune. Forța primară a poemului e că el e inteligibil în egală măsură biografic și extrabiografic. Cea suplimentară însă e tocmai această extragere din *complex* și ancorare în metamorfoză: transcendența, adică ceea ce au căutat mai mult poetele decât poezii - și rareori au reușit să afle - depășirea biograficului. Ca să nu mai vorbim despre forma inversă, codată: *marginea umblă [...] ca mama pe lângă fluviu... Retrogradarea* nu e un viciu de perspectivă, e tocmai perspectiva de sugestie a unei mutabilități creatoare.

DARIE DUCAN

→Diaconescu” (Elvira Sorohan; „Convorbiri Literare”, 12/2014) etc.

Discursul critic urmează docil titlului (sau invers) într-un raport elementar de iluminare. Insistând pe condiția textului critic, iată cum într-un limbaj echilibrat și după o lectură pătrunzătoare, Elvira Sorohan, de pildă, notează în deplin acord obiectual: *Ioana Diaconescu scrie o poezie liberă de convenția semnelor de punctuație, procedeu ce conferă libertate, atât poetei, cât și cititorului, care poate pune accentele și pauzele unde vrea.*

Poeta, observă Elvira Sorohan, este încrezătoare în magia inspirației și transcende realul cu aceeași ușurință cu care *singularizează prin trucuri poetice fără exces de metafore, [iar] erotica e condensată emoțional discret, fără să-i fie risipită taina. Este un sentiment celebrat în întregimea unei poezii, însă apare fulgurant, aluziv, în majoritatea paginilor* (vol. *Nusakan*; Ed. Timpul, Iași, 2013).

Nu mai puțin sintetică și obiectuală este privirea critică asupra poeziei lui Ioan Alexandru întreprinsă de Gabriela Vasiliu: Dacă „iubirea dumnezeiască, fiind extatică, nu

permite celor ce iubesc să fie ai lor înșiși, ci ai celor pe care-i iubesc” (Dionisie Areopagitul, apud D. Stăniloae), putem să afirmăm că Ioan Alexandru, un „stavrofor” al Pustiei, trăiește veșnic în ceea ce a iubit desăvârșit – Dumnezeu și creația Sa.

Cu înclinațiile lui remarcabile, Adrian Alui Gheorghe, ale cărui cronici se acordă foarte bine cu spiritul revistelor transilvane, nu amână să se concentreze, după regulile retoricii clasice, în concluzia din perorație prin travaliul său critic, lăsând rătăcirile în seama amatorilor din paginile altor reviste; el are certitudini bine conturate și nu se sfiește să dea verdicte ori de câte ori e necesar.

Scriind despre „Frânghia înflorită” (Casa de Editura Max Blecher, Sibiu, 2012) a lui Radu Vancu, cronicarul ascunde sibilinic exordiu într-o divagație (rememorarea unei discuții tardive cu Ion Zubașcu), așa cum cu abilitate făceau și retorii romani. După pretext, cronicarul, scutit de orice suspiciune a pledoariilor *pro domo sua*, își găsește dezinvolt punți referențiale fie în Epopeea lui Ghilgameș, fie într-o confesiune a lui Ismail Kadare. Și ceea ce alții ar fi

dus în final (*Poemul lui Radu Vancu este, în același timp, poveste a unei inițieri în ceea ce înseamnă viață plecând de la realitatea și înțelesul morții...*), Adrian Alui Gheorghe notează asta la locul cuvenit și încheie onest, motivat exclamativ, cu conștiința judecății critice și cu sinceritate probate până la final: *Frânghia înflorită e o carte exemplară, cum nu pot fi două într-o literatură, care interoghează, cu o fervoare neagră, pustiul. Răspunsurile sunt niște melancolici muguri de cactus care păzesc ca lumea să nu invadeze spațiul pur al deșertului.*

De fapt, lecturile mai multor cronici din diferite reviste literare (am selectat exemple predilect din numere recente ale acestora) permit observarea modulărilor analitice probabil nu departe de psihologia stilurilor intelectuale ale semnatarilor lor, unii manifestând predilecție pentru modul gnostic (al posesiunii verdictelor generoase), alții pentru cel afirmativ (admirativ până la venerare și obediență), mulți alții optând pentru modul concesiv și mai puțini însă pentru modul conexiv (asociativ/comparativ).

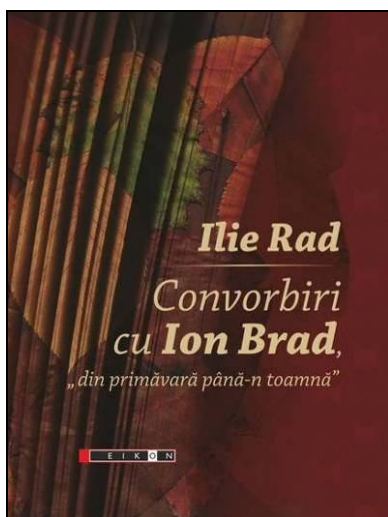
O carte despre istoria unui om

„Fiecare om este o istorie sfântă” (Plon)

Încă în copilărie, am auzit despre satul Pânade de la bunicul meu din partea mamei, care era corator la biserică, iar preotul de atunci și preoteasa erau din Blaj. În 1948, am fost rugat de vințelul preotului menționat să mă duc cu fiul lui la admitere, la Școala Profesională CFR Sibiu. Era după reforma monetară, bani erau puțini și cu chiu cu vai a adunat atâția bani, ca să ne ajungă la biletele de tren. Realitatea a fost că au apărut mici cheltuieli neprevăzute și nouă nu ne-am ajuns banii pentru biletul de tren din Sibiu până la Războieni. Ce să facem, nu aveam de la cine să împrumutăm bani, colegii erau în vacanță. În condițiile create, am hotărât să ne cumpărăm bilete până la Blaj, iar de acolo să mergem pe jos până în satul Căptălan. Iuanaș știa drumul, el îl parcursese de multe ori, transportând must sau vin din Căptălan la Blaj. Așa se face că am trecut și prin Pânade. În continuare, am mers tot pe câmp, până am ajuns la Horia, unde Iuanaș avea rude, ne-am oprit să bem apă, pentru că, fiind tineri și prostuți, nu ne-am gândit să ne aprovizionăm și cu ceva apă să avem pe drum.

În 1951, mă duceam la Brașov (atunci orașul Stalin), iar la Războieni, unde m-am întâlnit cu un coleg de grupă, Vasile Trif, care mi-a comunicat că va trebui să întrerupă la Blaj, pentru că are nevoie să transmită unei cunoștințe, elev la Liceul de Fete, un pachetel. Colegul m-a rugat să-l însoțesc, spunându-mi că vom continua călătoria la Brașov cu viitorul tren. Am acceptat cu plăcere, doream și eu să văd Mica Romă.

Am ajuns noi la Liceu, am urcat la etaj și dintr-o dată au roit în jurul nostru zeci de fete. Eu, fiind copil sărac și îmbrăcat cam modest, nu mă apropiam de fete. Pe de altă parte se spunea că, dacă te îndrăgostești, nu mai poți învăța. Până ce colegul meu a transmis pachetelul și mesajul din partea părinților fetei, eu m-am întreținut cu colegele ei. A fost pentru prima dată când mă vedeam conjurat de atâtea fete, care îmi puneau fel de fel de întrebări. Eram atât de emoționat, încât, în momentul în care am pășit să coborâm pe scări, eu înainte, am alunecat și într-o clipită m-am trezit la capătul de jos al scării, iar elevele care ne conduceau cu privirea au izbucnit într-un hohot de râs. Cu chiu cu vai m-am adunat, mi-am căutat căciula și bagajul și, cu capul plecat, am

ieșit rușinat din instituția respectivă de învățământ.

Peste ani și ani am avut colegi și prieteni care au învățat în Mica Romă. Unul dintre aceștia e consăteanul Nițu Hentea, care își aduce bine aminte de Ion Brad, cu doi ani mai în vârstă decât Hentea. Nu am avut ocazia să-l cunosc personal pe Ion Brad, însă l-am cunoscut pe fratele său, Traian (n. 1945), plecat prea devreme dintre noi. L-am cunoscut bine și pe Valeriu Șuteu, cumnatul lui Ion Brad, cu care am colaborat fructuos (am fost și la dânsul acasă).

Peste alți ani l-am cunoscut și pe autorul prezentei cărți (Ilie Rad), care devenise student la facultatea unde eu îmi desfășuram activitatea didactică. Dacă mai sus m-am referit la persoane și evenimente de pe Târnave, acum mă voi ocupa și de unele persoane sau treburi de pe Mureș. Încă din primii ani de activitate didactică am început să-i urmăresc pe studenții din zona Mureșului, să văd dacă nu au nevoie de ceva ajutor. Așa l-am cunoscut și pe Ilie Rad din Nandra – eu am rude prin alianță cu numele Năndrean. Am fost foarte bucuros când am văzut că se descurcă bine și se afirmă atât la învățătură, cât și în relațiile cu cadrele didactice, nu numai cu cele de la facultate, unde era student, ci și cu o serie de personalități din alte centre universitare, pe care le invita la întâlniri cu studenții clujeni. Ilie Rad a devenit un cadru didactic și un cercetător prolific, cunoscut și în alte centre universitare din România. Despre activitatea lui ne vom ocupa mai detaliat într-un alt studiu.

În cele ce urmează, ne vom opri asupra impozantului volum dedicat unui eminent om de litere, de o vastă cultură, dar și un reputat diplomat. Cartea se intitulează *Convorbiri cu Ion Brad*, „din primăvară până-n toamnă” (aprilie-octombrie 2013) și a apărut la

prestigioasa Editură EIKON, în 2013, 479 p., plus anexele. Cartea este secționată în 23 de capitole, tratând cele mai diverse probleme din viața complexă a lui Ion Brad. Deși ne-am născut și am copilărit pe două maluri diferite a două râuri principale din centrul Ardealului, am constatat că avem foarte multe elemente comune. Era normal să fie așa, Târnavele și Mureșul curg paralel și pe urmă se contopesc. Și noi, cu destine diferite, tot ce am realizat, am turnat în albia culturii românești.

În *Introducere*, *Întâlnirea mea cu Ion Brad*, Ilie Rad descrie pe larg modul cum a ajuns el să se cunoască și să colaboreze cu Ion Brad, în vederea elaborării prezentului volum. Cum rezultă din cele descrise, principalul pilon a fost profesorul Mircea Zăciu. Nu pot să afirm că am fost prieteni, dar ne-am înțeles bine și am colaborat și, probabil, nu întâmplător, după decesul soacrei, când rudele ei au vrut să-l scoată din casă, profesorul Octavian Șchiau m-a rugat pe mine să-l ajut pe Zăciu și l-am ajutat.

Despre ceea ce prezintă, autorul relatează: „Volumul acesta este, așadar, rodul prețuirii mele față de un OM extraordinar, pe care l-am descoperit târziu, mult prea târziu” (p. 10). Pe aceeași pagină mi-a plăcut foarte mult un citat din Ion Brad, pe care doresc să-l reproduc: „Noi, copiii de țărani, am învățat de mici să luăm de la capăt brazda, să punem semințele în pământ, cu speranța unei recolte salvatoare”.

Ion Brad s-a născut la 8 noiembrie 1929, dată la care sovieticii sărbătoreau cu mare fast Revoluția din octombrie 1917. Poetul Ion Brad numește copilăria un RAI PIERDUT: „Copilărie, rai pierdut, / Deplâns în cor de toți poezii/ Care-au visat, care-au tot vrut / Să-i ocrotești de-a lungul vieții...”.

Ion Brad a fost primul dintre cei nouă copii ai Corneliei și Traian, între care era doar o singură soră. Și eu am fost primul din cei șase copii, și la noi a fost o singură soră, pe care o legănam înainte de a împlini trei ani. Sărbătorile, cutumele de peste ani erau aproximativ aceleași în Pânade și Căptălan. Și noi mâncam macriș, flori de salcâm și baraboi, pentru obținerea căreia purtam cu noi o lopățică, pentru a putea săpa rădăcina pe care o frecam de pantaloni și așa o mâncam!

Dictatul de la Viena (1940), la Ion Brad a coincis cu intrarea sa, prin concurs, la liceul din Blaj. Interesant, în acea perioadă Blajul avea cca. 5000 de locuitori și cam tot atâția elevi. →

Prof.univ.dr. ONUFRIE VINȚELER

Zilnic vedeai pe străzile Miciei Rome sute de copii. La cifrele menționate s-au adăugat numărul elevilor refugiați din Ardealul de Nord, dintre care 90 sosiseră împreună cu părinții, iar 30 – fără părinți. Ion Brad amintește și numele unor personalități de seamă care au fost obligate să părăsească Clujul (Ion Agârbiceanu, Lucian Blaga, Emil Isac și mulți alții). Băiatul lui Isac, Gheorghe, care a rămas la Cluj, a fost arestat. Sunt amintite și atrocitățile de la Ip și Trăzneu, dar și din alte localități.

Ion Brad, licean fiind, a debutat în revista *Gând tineresc* din Alba Iulia, în 1947, cu poezia *Te-am visat...* La Blaj apărea revista *Mlădițe*, condusă de profesorul Virgil Stanciu, pe care îl vedeam mereu pe străzile Clujului, fără să știu cine este. La lansarea primului dicționar de antonime al limbii române s-a deplasat, la Cluj, Valeriu Șuteu. Ne plimbam amândoi prin centru, iar la un moment s-a oprit și mi-a spus: domnul acela mi-a fost profesor la Blaj, hai să-l salutăm! Ne-am apropiat de omul în vârstă, slab, Șuteu s-a prezentat, apoi m-a prezentat pe mine. Am rămas uimit când mi-a spus că auzise de mine, probabil de la nora domniei sale, care-mi fusese studentă. Profesorul Virgil Stanciu fusese în Blaj refugiat din Ardealul de Nord. Revista *Mlădițe* avea o orientare legionară. Ion Brad recunoaște: „Mărturisesc sincer că și eu am fost impresionat, mai ales de cântecele acestora...” (p. 44).

În continuare sunt descrise luptele pentru alungarea trupelor horthyste și germane peste Mureș și apoi de pe Brăul Alb. Toate s-au soldat cu jertfe umane și materiale. După eliberarea Ardealului de Nord, a început acțiunea de distrugere a intelectualității române din toată țara. Mulți dintre intelectualii de frunte ai țării au pierit în închisori sau în lagăre. Am văzut cimitirul și locul unde se presupunea că s-ar fi aflat moaștele lui Maniu. Am fost invitat la aducerea și reînhumarea moaștelor lui Maniu. Se amintește că Ana Blandiana și Romulus Rusan au fost direct implicați în crearea Memorialului de la Sighet (p. 52).

Vorbind despre Esenin, Ion Brad subliniază: „Pe Esenin și azi, când îl recitesc, mă cutremur” (p. 53). Am avut ocazia să o văd în viață pe prima soție a lui Esenin, o nepoată a lui Lev Tolstoi. Esenin a fost (nu s-a) sinucis!

Un capitol întreg este dedicat interzicerii Bisericii Greco-Catolice, moment al cărui martor a fost Ion Brad. „Explicația istorică a persecuțiilor care aveau să culmineze cu decretul absurd de la 1 decembrie 1948...” (p. 56). Pe

linia problemelor bisericii se amintește că Bartolomeu Anania „a spart unitatea Mitropoliei Ardealului, întemeiată de Andrei Șaguna” (p. 62). Un amplu capitol este dedicat vieții de student în Clujul universitar (1948-1952). În vacanța de vară din 1948, ținând seama că trebuia să se pregătească pentru admitere la facultate, tânărul Ion Brad a fost scutit de munca câmpului, dar nu lipsea o dată pe săptămână ca să-și vadă iubita în Blaj.

În continuare, sunt descriși cu lux de amănunte o serie de colegi și de cadre didactice. Cu multă duioșie sunt prezentați doi profesori: „Totuși, tandemul de profesor-conferențiar, D. Popovici-Ion Breazu, a funcționat perfect multă vreme, amândoi fiind nu doar mari competențe în domeniul literaturii române moderne, dar și personalități de ales caracter” (p. 94). Și despre Liviu Rusu vorbește elogios, cu care m-am avut și bine (după deces, eu am propus ca și poza lui să se afle în Sala Consiliului profesoral). Ion Brad îl numește „un adevărat savant”. „Emil Isac, atât de drag inimii mele, ca o icoană a vechiului Cluj” (p. 152).

Ion Brad a ocupat, încă din tinerețe, diferite funcții ca: Secretar al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor (1953-1955); redactor-șef la revista pentru copii *Cravata roșie* (1956-1958); redactor la *Luceafărul* (1958-1960); redactor la *Scânteia tineretului* (1960); secretar al Uniunii Scriitorilor din România (1962-1965). În toate aceste funcții sunt descrise numeroase persoane, literați și oameni politici, precum și o sumedenie de evenimente care s-au perindat în acele vremuri.

După funcțiile menționate mai sus, Ion Brad devine un marcant lider politic. Astfel, îl întâlnim deputat în Marea Adunare Națională (1965-1974), apoi membru supleant al CC al PCR (1965-1978), iar în 1978-1989 – membru plin. Un an (1965-1966) e redactor-șef adjunct la *Gazeta literară* – toate funcții importante, unde sunt menționate numeroase persoane, mai mult sau mai puțin importante, cu care a colaborat. Sunt menționați colaboratorii apropiați ai Ceaușeștilor: Dumitru Popescu, Ștefan Andrei, Silviu Curticeanu ș.a.

Sunt menționate și evenimente din 1968, când au intrat trupele sovietice în Praga. Eu eram acolo, la Congresul Internațional al Slaviștilor. Se zvonea că Dubcek ar fi fost luat prizonier de sovietici și din oră în oră era obligat de mulțime să iasă pe balcon, să fie văzut. Cu câteva zile înainte fusese la Praga Ceaușescu, căruia cehii i-au făcut o primire grandioasă.

Doamne, câte probleme sunt tratate în această carte! Păcat că nu le putem nici aminti pe toate, dar să le și comentăm. Numai cu *Revizorul* lui Gogol câte discuții au fost. Aș vrea să amintesc faptul că puțini români, dar și ruși, cunosc originea acestei piese. Pușkin i-a făcut o vizită lui Vladimir Dal, care a fost în România în timpul războiului ruso-turc. Organele locale din Orenburg au crezut că Pușkin a fost trimis să facă un control, astfel că, și când el era în casă, unii s-au urcat în copaci, ca să vadă cu cine stă de vorbă. La întoarcerea în Petersburg, Pușkin i-a povestit totul lui Gogol, care a scris *Revizorul*.

Sunt interesante povestirile despre Veturia Triteanu, devenită Goga, pe care am cunoscut-o bine. Odată, fiind la Ciucea, cu un grup de scriitori sovietici, unul dintre ei, privind masca lui Goga și uitându-se la ea, a întrebat-o cine este ea pentru Goga? Răspunsul a fost simpatic: „Eu sunt stră-străbunica lui!”. Amintesc aici încă un fapt mai puțin cunoscut: pe mama preotului Triteanu a chemat-o Ana Vințeler.

Despre funcția de ambasador a lui Ion Brad la Atena (1973-1982) am aflat, la timpul potrivit, informații de la Valeriu Șuteu și de la acad. Gh. Mihăilă, care a fost într-o delegație, în acea perioadă, în Grecia și, desigur, i-a făcut o vizită și ambasadorului. Aș avea multe de spus și despre Nichita Stănescu, care mi-a fost coleg în anul întâi de facultate. Doresc să mă opresc puțin la Ioan Ursu, pe care l-am cunoscut în toamna anului 1957, când era lector. În 1960 Ursu a fost trimis la specializare în America, în domeniul rezonanței. Fiind un tip harnic, a fost îndrăgit de colectivul de americani, care au încercat să-l lămurească să rămână acolo. Ursu a fost lăudat lui Gheorghiu-Dej, când acesta a făcut o vizită în America și americanii i-au dat de înțeles lui Dej că ar dori să-l rețină. Gheorghiu-Dej i-a propus să se întoarcă acasă, pentru că îi va cumpăra aparatul la care lucra. Întors, a ajuns decan, prorector, iar la ora actuală, laboratorul de fizică îi poartă numele.

În timpul așa-zisei revoluții din decembrie 1989, Ursu a fost trimis la Trieste, unde a stat trei ani. În acel timp, fiul meu, Emil, se afla acolo la doctorat și se întâlneau zilnic.

Prezenta carte e o istorie detaliată, care prezintă într-un stil elevat sute de evenimente și cca. 1700 de personaje. Cititorul va afla aici informații importante din cele mai diferite domenii.

Cinste autorului și furnizorului de informații.

TEOLOGIE ȘI ARTĂ LITERARĂ ÎN PROZA LUI MIHAIL DIACONESCU (VII)

Carastriga îi „ispitește” pe cei mai buni dintre cei buni cu minciunile sale iscusite, afirmând false valori și o falsă știință.

După cum observă Dumitru Radu: „*Celor ce nu sunt fermi în convingerile lor morale, minciuna le este oferită totdeauna cu un aer binevoitor, atâteștiutor și apodictic*”.

Bineînțeles, magistrul de *ars magica* este un personaj simbolic. Pe seama lui și a personajului Ioan Căianu-Valachus, reprezentant ilustru al Barocului muzical românesc în Transilvania secolului al XVII-lea, Mihail Diaconescu dezvoltă tema opțiunii în mai multe capitole ale romanului *Marele cântec*.

Diavolul este „tatăl minciunii”. Așa apare el în visul lui Pârnu Mutu, renumitul autor de fresce din epoca brâncovenească, pe care Mihail Diaconescu l-a ales drept erou principal al romanului *Culorile sângelui*.

Lui Pârnu Mutu, diavolul i se înfățișează sub chipul negustorului de suflete, chir Panaiot Panaiotakis, cel care ademenește cu bani, faimă și putere. „*Dacă ați vrea să lucrați cu mine, ispitește diavolul, eu aș ști să vă plătesc așa cum se cuvine*”.

Ca „tatăl minciunii”, diavolul e „manipulatorul și dezbinatorul”, cel care le „cere intelectualilor, în general, și artiștilor, în special, să fie **trufași, indiferenți și necruțători** (subl. n.) în raport cu cei blânzi, cu cei disprețuiți, mințiți sau ultragiați, cu cei onești, cu cei sensibili, cu cei idealști, cu cei incapabili să facă rău”.

Nu ne-am putut abține de a sublinia cele trei epitețe de mai sus, care par a caracteriza o bună parte a elitelor intelectuale de azi.

Sunt elite care consideră că semenii lor mai puțin norocoși își merită soarta, necruțarea depășind cu mult indiferența.

Fundamentarea teologică și antropologică ortodoxă face cu atât mai valoroasă concepția diaconesciană despre *kenoza auctorială și diaconia artistică*, principii estetice și morale devenite practică artistică în romanele lui Mihail Diaconescu și în umanismul pe care acestea îl promovează.

De altfel, romancierul și esteticianul Mihail Diaconescu vorbește explicit despre datoria morală a elitelor în raport cu societatea în care ele trăiesc, fapt ce nu poate fi decât în concordanță cu valorile creștine prețuite, analizate și promovate de teologul ortodox Dumitru Radu. Acestei datorii morale a elitelor, teologul îi rezervă amplul capitol final al volumului său.

Partea a patra a volumului, intitulată *Terra Mirabilis*, conține două capitole. Unul e rezervat prezentării sintetice a doctrinei estetice a romancierului.

Celălalt evocă relația dintre elite și națiunea, respectiv cultura pe care acestea le ilustrează.

În încheierea volumului său, Dumitru Radu pune mai întâi o amplă bibliografie. Ea conține două părți. Prima însumează volumele publicate de Mihail Diaconescu.

Cealaltă este bibliografia exegezilor consacrate operelor diaconesciene în dicționare, istorii literare, în volume de critică literară, în volume monografice, în alte volume și, mai ales, în diverse publicații. Nu lipsesc unele mențiuni și comentarii de pe internet.

Încă o parte documentară e rezervația *iconografiei*, unde găsim frumoase portrete fotografice, mai puțin cunoscute, ale unor mari personalități ale culturii române, precum Gala Galaction (una dintre ultimele sale fotografii), Mircea Vulcănescu, Vasile Pârvan, Dumitru Stăniloae, Ioan G. Coman, istoricul Radu Rosetti (în conversație cu Nichifor Crainic), Patriarhul Miron Cristea (de asemenea, într-o fotografie târzie), marele savant bizantinolog și muzicolog Preot Ioan D. Petrescu, generalul Traian Moșoiu, devenit unul dintre personajele principale în romanul *Sacrificiul*, Episcopul Roman Ciorogariu al Oradiei, dr. Antonie Plămădeală Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, unul dintre cei mai importanți comentatori teologi ai romanelor lui Mihail Diaconescu, dr. Nestor Vornicescu Arhi-

episcop al Craiovei și Mitropolit al Munteniei, unul dintre marii prieteni ai romancierului, dr. Teodosie Petrescu Arhiepiscopul Tomisului, cel care a patronat volumul comentat de noi în aceste însemnări, prof. univ. dr. Gheorghe Bulgăr, conf. univ. dr. Valeriu Filimon, preot acad. prof. univ. dr. Dumitru Popescu, Ion Rotaru, autorul celei mai importante sinteze de istorie literară din cultura noastră, Theodor Codreanu, critic și istoric literar, sociolog și filosof al culturii de mare prestigiu, teologul și filosoful existențialist Karl Barth, Mitropolitul Vasile Mangra al Ardealului, Patriarhul de fericită amintire Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române și alții.

Acestora li se adaugă alte imagini, dintre care reținem, într-o ordine și apreciere strict personală, fotografiile celor două cruci sculptate în piatră aflate în cimitirul de la Vulturești, satul natal al scriitorului, una a tatălui său și a mamei, iar alta a bunicii mamei; elegantul frontispiciu al revistei interbelice *Gândirea*; apoi, *Cina de la Mamvri*, icoana pe lemn zugrăvită de Pârnu Mutu; stema Mitropolitului Antim, pictată de el însuși; portretul acestuia în fresca de la Mănăstirea Govora; portretul lui Dimitrie Cantemir; icoana „*Sfântul Haralambie în lăntuie ciurma*” – reprezentare pe care o găsim insistent repetată în pictura religioasă pe sticlă a meșterilor populari sud-transilvăneni din secolul al XIX-lea; pridvorul cu coloane torsadate al bisericii brâncovenești *Sfântul Gheorghe Nou* din București; xilografurile de o uimitoare eleganță și expresivitate cu care diaconul Coresi a decorat tipăriturile sale.

Iconografia pusă în volumul monografic al părintelui profesor Dumitru Radu are o mare valoare documentară și o forță revelatoare cu totul aparte.

MIHAELA VARGA

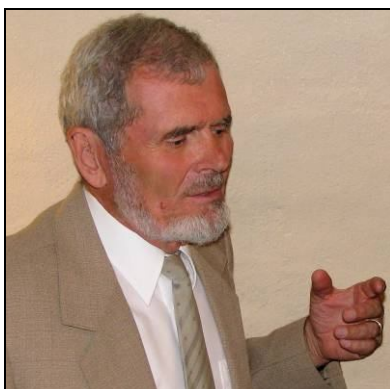
Sabina Purcariu, „Ceruri”

ETICHETE LINGVISTICE

Conform definițiilor de dicționar, prin *etichetă* se înțelege 1. „bucată de hîrtie, de carton etc., care se aplică sau se leagă de pachete, sticle etc. și pe care se precizează conținutul, prețul, posesorul, destinația etc.“; 2. „fig. titlu, nume, calificativ sub care se prezintă sau figurează cineva sau ceva, ascunzînd natura adevărată“; 3. „fig. norme de comportare riguros stabilite la curțile monarhilor, în relațiile diplomatice; p. ext. reguli convenționale de comportare (politicoasă), folosite în viața de toate zilele“.

Abstracție făcînd de materialul folosit pentru imprimare, care poate fi și direct gîndirea umană, prin sumedenie de mijloace, devine importantă consemnarea în sine, privind fie conținutul, destinația, prețul, modul de utilizare etc., fie nume, titluri, calificative referitoare la cineva sau ceva, fie norme de comportare în situații speciale. Oricine cunoaște, din practica socială că eticheta, menită cunoașterii realității etichetate, adevărată sau indusă, poate conduce și la ascunderea adevăratei realități. Dintr-o asemenea situație a apărut enunțul *în afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul*, cu adaosul opțional *mort*, avertizînd că nu totdeauna trebuie să se ia de bun ceea ce se anunță din exterior. Iar eticheta e totdeauna exterioară.

Orice poreclă a fost la început un cuvînt etichetă, care comunica o particularitate a persoanei respective, poate nu cea mai importantă, dar cu suficientă putere de individualizare, fie că era vorba despre o caracteristică fizică sau morală, fie că era vorba despre meserie, apartenență etnică, statut social etc. Multe dintre aceste porecle au devenit nume de familie: *Lungu, Rău, Croitoru, Rusu, Pribeagu* etc. Numai arareori și doar din întîmplare numele de familie mai corespunde realității de la care s-a pornit. Nume de familie ca *Rusu, Neamtu, Sîrbu* sînt doar etichete ale unor familii de români. Uneori nici nu se mai cunoaște sensul etimologic al unora dintre aceste cuvinte; numele de familie *Șchiau* amintește de numele comun *șchiau*, arhaism sau regionalism, prin care se desemna o persoană de origine slavă (< lat. *sclavus*), așa cum *Tăutu* amintește de *tăut*, regionalism care desemnează o persoană de origine slovacă. Numele de familie au valoarea socială de a desemna persoanele dintr-o anume familie, sensul lor prezentînd importanță doar pentru specialiști sau unii purtători interesați. Situația numelor de locuri, toponimele, nu diferă prea

mult. Cine mai leagă numele *Tîrnava* de sl. *trŭnŭ* „spin, arbust spinos“ de la originea lui, iar numele *Alba Iulia* poate fi înțeles numai dacă se face legătura cu mai vechiul *Bălgrad*, care însemna la origine „cetatea albă“, tradus în maghiară *Gyula Fehévar* „cetatea albă a lui Gyula“ și readus în română *Cetatea Albă a Iuliei*, din care, prin eliminarea lui *cetate*, a rămas *Alba Iulia*, ce nu mai amintește prin nimic de numele de la origine, devenind, în schimb un simbol al românismului din Transilvania.

Etichetă a devenit și sintagma *limbă (limbaj) de lemn*. Apărută în prima parte a secolului trecut, sub expresii diferite, dar foarte apropiate (rus. *limbă de stejar*¹, pol. *limbă de copac*, devenit ulterior *limbă de propagandă*, ital. *limbă de lemn*), expresia avea să se impună definitiv prin lucrarea *La langue de bois*, „Limba de lemn“, versiune a tezei de doctorat pe care autoarea, Francoise Thom, a publicat-o la Paris în 1987. Cunosătoarea „în direct“ a „socialismului real“, după îndelungi stații la Moscova și nenumărate călătorii în „țara socialismului victorios“, Francoise Thom s-a impus printre autoritățile occidentale care au putut descifra secretele ascensiunii lui Mihail Gorbaciov și prăbușirii comunismului sovietic.

Unul dintre mijloacele care au contribuit la impunerea comunismului a fost, constată cercetătoarea franceză, limbajul folosit de autorități. „În ciuda deghizării ei în cuvinte și propoziții, ea [limba] nu mai este o limbă; nu mai găsim în ea nimic din ceea ce constituie limbajul, nici libertatea de a alege cuvintele și ideile, nici prezența unui subiect, nici notația timpului, nici un raționament formulat, nici un sens de formulat, [...] nu mai este decît umbra lui însuși“. Îndemnul autoarei de a se studia acest mod particular de folosire a limbii, întrucît „prin ea atingem ideologia și modul său de acțiune asupra lucrurilor“, unul dintre aceste lucruri fiind limba însăși, ajunsă în stadiul de demolare, în ciuda faptului că

limba e „singurul obiect pentru care uzul nu e sinonim cu uzura, ci dimpotrivă“, a atras atenția multor cercetători, concretizată nu numai în articole și studii, ci chiar în teze de doctorat. Este, printre altele, cazul Alinei Dinu, cu teza de doctorat *Limba de lemn în perioada comunistă și postcomunistă*.

Definită în general ca un „jargon complex, cu particularități lexicale, topice și stilistice“, *limba de lemn* este opusul total pentru ceea ce se numește *limba verde* „maniera de exprimare directă, deschisă, fără menajamente“. Ca atare se poate considera că limba de lemn ascunde realitatea, folosindu-se de formule prefabricate ale unei doctrine sau concepții preocupate nu de cum trebuie să fie, ci de cum trebuie să arate realitatea. Așa sînd lucrurile, vom constata ușor că această preocupare nu este deloc nouă, nu aparține, deci, societății comuniste, ci este mai veche, după cum o probează și dictonul francez *pas être, paraître* „nu a fi, a părea“; importantă, după această concepție, e, deci, nu realitatea, ci aparența. Un minumat exemplu ne oferă Vasile Alecsandri cu al său Clevetici, care reclamă libertatea absolută, „să nu mai atîrne servitorii de stăpîni, copiii de părinți, soldații de șefi... [...] Vre(a)u ca toți românii să se poată aduna cu miile cînd îi chem eu, fără a da știre guvernului [...] Vre(a)u libertatea cea mai nemărginită a presei, ca să pot batjocori cînd îmi place și pe cine-mi place, Vre(a)u să răsțorn tot ce există, pentru ca să-mi fac piedestal din ruinele prezentului și să mă urc pe acel piedestal ca să proclam republica democratică și socială“. Nu e nici o greșeală, fragmentul nu e din presa actuală; a fost scris acum peste 150 de ani.

În timp, acest tip de discurs a evoluat, s-a perfecționat, în direcție opusă vorbirii obișnuite. În mod firesc, fiecare vorbitor e preocupat să-și individualizeze discursul, situație valabilă nu numai pentru persoanele cu performanțe ridicate în domeniu, ci chiar pentru cei ale căror performanțe se reduc la folosirea tiparelor convenționale. Cauzele depersonalizării discursului sînt multiple. Toți cei care reduc limba de lemn la limbajul politic specific societății comuniste au în vedere utilizarea pînă la exces a unor clișee lexicale, sintactice, stilistice ca într-un ritual în care cuvintele servesc doar la asigurarea unui fundal sonor, fără legătură cu realitatea denumită. Cred că cel mai bun exemplu în acest caz este fostul imn al Republicii Populare Române, al cărui început adună o formulă după alta: →

Prof. univ.

GHEORGHE MOLDOVEANU

Republică, măreață vatră./ Călită-n foc de bătălii./ Înfloritor pământ al păcii./ Republică, slăvită fii. Faptul că ne aflăm în fața unui imn justifică tonul patetic, de gloriificare a țării, dar în fiecare din cele patru versuri apare câte o sintagmă care a făcut carieră; *Republica* era sau trebuia să fie obligatoriu *măreață vatră*, pentru că apăruse și se călise în *focul bătăliilor*, care transformaseră vechea vatră într-un *înfloritor pământ al păcii*, iar încheierea ctre-nului este, în ton cu restul, slăvirea ce i se cuvine. Celelalte strofe sînt concepute în aceeași manieră; *republica biruitoare*, *puternică și apărută de brațe tari*, *muncitorești*, *și înflori în veci de veci* etc. De la un capăt la altul apar expresii din care erau alcătuite conferințele de partid; imnul folosea nu numai ideile propagandistice ale timpului, ceea ce, pînă la un punct poate fi înțeles, dar și limbajul propagandistic, invintînd pe toți să se conformeze acestui comportament; împărtășirea ideilor regimului nu era suficientă, era necesară și respectarea formulărilor oficiale. Pentru o societate care cultivă libertatea în toate aspectele ei poate părea ciudat, dar pentru publicarea unui text era nevoie, în acel timp, de aprobarea cenzurii (obținerea BT-ului, <bun de tipar>, cum se spunea), iar aprobarea trebuia obținută de la oameni care preluau „gîndirea creatoare“, adică lozincardă a șefului, în strictă consonanță cu cerințele limbajului propagandistic, care nu putea accepta atitudinile retrograde de respingere a expresiilor consacrate. Caracterizarea pe care Francoise Thom o făcea limbajului propagandistic de la Moscova este valabilă pentru societatea comunistă în general, ca regim totalitar, căruia nimic nu trebuia să-i scape.

A dispărut astăzi acest tip de discurs? Răspunsul poate fi afirmativ numai dacă se are în vedere mesajul în sine, care pare a propovădui libertatea, confundată uneori cu libertinajul sau anarhia. Libertatea necenzurată de responsabilitate e dezmăț; responsabilitatea ar trebui să impună oricui să nu încalce, să nu profaneze templul libertății altcuiva, ceea ce rareori se întîmplă, dacă avem în vedere *libertățile* presei. Dincolo de acest neajuns, ceea ce încadrează diferite discursuri în limba de lemn are în vedere, pe de o parte, stereotipiile lingvistice, mărturie a șabloanelor de gîndire, iar pe de alta amestecul bizar de elemente românești cu elemente aparținătoare unor alte limbi, de regulă limbii engleze.

Folosirea șabloanelor e practică în asemenea măsură, încît pentru unii a devenit un mod curent de a vorbi. În

practica politicianilor a fost și a rămas compararea realităților de la noi cu cele din țările vecine, ale țărilor „din jurul nostru“, așa că un om de stat (nu de statură!) afirma la un moment dat că *sîntem singura țară din jurul nostru cu asemenea realizări*. Ne-am pierdut locul și am trecut în jurul nostru? E o dovadă indiscutabilă că cel în cauză nu mai gîndea la ce spunea, nu-și mai controla vorbirea, atribut fundamental al oricărui vorbitor care dorește să știe ce spune. Prezența unor cuvinte care fac carieră în limbajul politicianilor probează anchilozarea gîndirii acestora, soldată cu ceea ce S. Dumistrăcel numea „siluirea analfabetică a semantismului cuvintelor într-o paranoică intenție“. Cînd

Sabina Purcariu, „Castel”

în discursul unor politicieni *societate* apare aproape obligatoriu asociat cu *democratică* atunci cînd se referă la lumea românească, atributul a devenit o simplă etichetă, punînd în lumină o trăsătură mai mult dorită decît reală, ascunzînd, de fapt, adevărata față a lucrurilor. Și nu cred că asta îi era intenția, dar, spune o veche vorbă românească, chelu-și pune mina-n cap. Pe parcursul anilor '90 s-a vorbit intens despre *județele abuziv desființate*. Nici unul dintre oratori nu uita să adauge atributul *abuziv*, încadrînd desființarea județelor respective seriei de abuzuri ale statului comunist. Opoziția *național – european* actualizează de fiecare dată *opoziția tradițional, vechi, învechit, înapoiat, lipsit de cultură – modern*, sugerînd sau spunînd direct că, pentru a fi europeni trebuie să renunțăm a mai fi români. A se vedea notațiile negative cu care e folosit adjectivul *mioritic*.

Limbajul mass-media urmează îndeaproape limbajul politic, pe care nu rareori îl critic pentru excesul de stereotipii. Avem în vedere în primul rînd limbajul publicitar, cu abuzul său de superlative standardizate, formate cu prefixoidele *super-, arhi-, mega-* etc., adăugate chiar și cuvintelor care nu intră în organizări comparative. O reclamă vorbește despre *megajoi, megavineri, megasîmbătă*, total nepotrivit. Din punctul de vedere al originii lui *mega*,

care însemna „mare“, prezent în împrumuturi ca *megalitic, megalopolis* etc., construcția e nepotrivită, căci în tradiția românească există *joia mare, vinerea mare, duminica mare* etc., cu sensuri total diferite, iar în limba actuală *mega* creează derivate cu sensul „mai mare de 1.000.000 de ori“, ceea ce e puțin probabil să aibă în vedere construcțiile citate. Modelul este urmat îndeaproape în vorbirea celor ce se lasă amăgiți de „succesul“ superlativelor formate cu prefixoide; *super* e mai *cool* decît tradiționalele *foarte, tare, mult* etc., depășite, desuete. Prin două cuvinte se poate proba ieșirea din tradițional, care pune la îndemînă sumedenie de posibilități de formare a superlativului, și ancorarea în stereotipie. O vestimentație poate fi *supercool*, dacă e făcută de o firmă *supercool*, și e purtată de cineva *supercool*, la o petrecere *supercool*.

Mass-mediei i se datorează și împrumutarea limbii române cu cuvinte împrumutate care nu aduc nici un spor de expresivitate prin comparație cu cuvintele românești mai vechi. Exemple poate găsi oricine în relatarea unor evenimente externe, cu text preluat din gazete străine. Explicația o dădea Ovid Densusianu cu multă vreme în urmă, cînd vorbea despre calitatea textelor românești traduse din limba slavonă: necunoașterea în suficientă măsură a limbii slavone pe de o parte și a limbii române pe de alta, la care se adăuga lenea acestora, care îi opera de la informare. Mi se pare că lucrurile se repetă. Traducătorii textelor religioase aveau de partea lor o scuză: textul original trebuia respectat întocmai, mot a mot, nefiind acceptate interpretările traducătorului prin expresii corespunzătoare din limba română. Și situația actuală are o explicație: publicarea știrii într-un timp cît mai scurt, pentru ca aceasta să nu fie difuzată de alte surse obligă la realizarea unor texte deficitare din punct de vedere lingvistic, dar se pare că aceasta contează prea puțin.

Din mass-media cuvinte și construcții neînțelese trec în vorbirea curentă doar pentru că „dau bine“, fac impresie. Iarși modelul nu e nou; îl exploatează Caragiale, al cărui personaj Ipingescu citește din ziarul „Vocea patriotului național“: „*Democrațiunea română, sau mai bine zis ținta Democrațiunii romane este de a persuadea pe cetățeni, că nimeni nu trebuie a mânca de la datorii ce ne impun solemnaminte pactul nostru fundamentale, sfînta Constituțiune...*“, confundînd pe *manca*, adaptare a fr. *manquer* „a lipsi“, și dînd ocazia unor interpretări *suus generis* (sic!), atunci cînd îi explică lui

juțin Dumitrache, care nu înțelege cum adică să mănânce constituțiunea: „*Vezi cum vine vorba lui: să nu mai mănânce nimeni din sudoarea bunioară a unuia ca mine și ca dumneata, care sîntem din popor; adică să șază numai poporul la masă, că el e stăpân*“.

Șabloanele promet celui interesat formulări considerate de succes, dar tocmai aici apare pericolul. Să ne gândim numai la „mesajele potrivite pentru personalizarea acestor felicitări“, puse la dispoziția celor interesați pe site-urile cu felicitări. *Valentine's Day* a fost adoptată și de români ca „zi a îndrăgostiților“, cînd fiecare s-ar simți încîntat să transmită iubitei/ iubitului o imagine a sentimentelor proprii, cărora să le găsească expresia cea mai fericită, capabilă să probeze că sentimentele lui sînt unice, cum unic e cel care le primește. Cum poate fi unic cel ce ia de pe site mesajul *As vrea sa fiu o stea...o stea cazatoare, sa cad in inima ta si sa nu mai pot pleca?* Mai poate convinge încheierea *Te iubesc?* Am luat de acolo textul exact cum era scris, fără diacritice.

Ce s-ar întîmpla dacă trimițătorul ar vrea să o ceară de *soție*, iar aceasta ar citi, în loc de *soție*, *șotie*?

Apărut înaintea societății comuniste, limba de lemn a cunoscut în perioada acestei societăți o înflorire fără precedent, fiind menită să ascundă adevărata față a lucrurilor și transformînd discursul într-o înșiruire de vorbe goale. Cum, am văzut, tentația folosirii cuvintelor fără acoperire, nu exista numai în comunism (despre *cuvinte goale*,/ *Ce din coadă au să sune* vorbea Eminescu), expresia *limbă de lemn* caracterizează, etichetează un tip de limbaj, ce depășește orînduirea comunistă, depășește și limbajul politicianilor (nu a totuna cu limbajul politic!).

Este limbajul amatorilor de succes ieftin, încărcat cu prețiozități, stereotipii, cuvinte și expresii la modă, menite să probeze cultura, dar dovedind, pînă la urmă, contrariul.

Problema aceasta privește nu limba, ci vorbirea, modul concret de realizare a limbii, ca atare nu trebuie să deplîngem soarta limbii române.

Limba română a făcut față numeroaselor atacuri ale vorbitorilor. E suficient să amintim presiunea elementelor franceze în Regat și a celor germane în Transilvania, Banat, Bucovina.

Limba română a luat de fiecare dată, de la fiecare ce i s-a potrivit, ce a contribuit la dezvoltarea ei, refuzînd celelalte elemente, chiar dacă fuseseră prezente în vorbirea multora.

STAREA POEZIEI

Gura de rai

Mi se pare că șoptește
Gura de rai deschisă
În clipa din noi
De veșniciei aprinsă.

Să fiu un gând sau visul,
Ecou purtat de-un stol
În zbor peste înalțuri
Din vetre de nămol?

Ajuns lângă Luceafăr
Simt mugurii din plai,
Graiul dulce-al mamei
În veșniciei de rai!

Măsluire

Dimineața aprinde o țigară
Jucându-se cu rotocoalele fumului,
Bea o cafea la coada amintirii
Și-și numără urmele în praful drumului.

Arătătorul îi cade peste toate
Formele trecute de păcate –
Pietrele s-adună și s-aud
Cum în capetele goale-s aruncate.

E ultima gură de aer, - bulă-n
fundul mării -
Și-acolo ar fuma o țigară
Rechinul, rechinii ce ne-nconjoară
Ar măslui din putregai o țară.

Soarele se joacă pe uscat,
Coadă amintirii își face statuie
Din crucea măcinată de timp -
Izvoarele credinței scot sângele din
cuie!

Norocul pierdut

Suvenir de lacrimi și gloanțe
Din motivul de-a trăi fericit
Cînd plutonul de execuție doarme
Pe-un cadavru ciuruit.

Prietenii mei au fluturi în piept –
Previiziunile merg mai departe:
Ori murim în sămîntă de viață,
Ori ne ploconim sub capete
sfărmate.

Suvenir de mîntuire europeană
Se scrie în jocuri de-a jocul,
Gloanțe reale trec peste noi
Și zâmbim cînd ne pierdem
norocul.

Tărâm cu vene suprapuse

Pe tărâmul nostru fără oxigen
Glucosa și valuta își fac loc –
La unii pentru-a fi prelinse-n sânge,
La alții de-a urca în falnic joc.

Lumina are granițe în toate,
Universul oaselor se-ndoaie
Cînd poarta fericirii se deschide
Desfundată de virtuți și de gunoaie.

Tărâmul meu cu vene suprapuse
Se-mpăunează cu capete de mort
La auzul că pe scena vieții
Trebuie s-aduci credinței pașaport.

Oare-i motiv de zâmbet pentru
Adierea frunzei care-n toamnă cade
Cînd suvenir rămâne-n neamul
meu
Doar inima ce românește bate?!

Mă închin

Mă închin celui
Ce a smuls poarta
Limbii române
Din sârma ghimpată
A răsăritului.

Mă închin celui
Ce a pus oasele
În formă de cruce
La biserica
Construită peste
Moșia de morminte.

Mă închin celui
Ce-a știut să limpezească
Izvorul lacrimii
Cu bucuria
De-a uni frații
În furtuna sîngelui
Limbii române.

Mă închin ție
Popor răsărit
Din flori
De sârmă ghimpată!

MARIN MOSCU

AMURGUL IUBIRII

(XXX)

Creștinismul este o religie a Dumnezeului întrupat, a Dumnezeului care se încarnează ca om. Filosofia occidentală va admite că ceea ce ne face unici și ne conferă identitate este corpul nostru, întrucât el face din conștiința generic universală o conștiință de sine. Și pentru psihanaliză viața noastră este una încarnată, dar sensul este deja mult deplasat. Corpul ne individualizează altfel decât într-o manieră fiziologică. Somaticul devine baza și sursa manifestărilor psihice. "încarnarea" noastră este traumatică, înconștientul fiind modul în care traumele se înscriu în existența noastră individualizată. Atunci când Freud susține că încarnarea noastră este în același timp perversă și polimorfă, el susține de fapt că zonele erogene sunt pulverizate pe întreaga suprafață a corpului, nu numai în zonele genitale. Noi "gândim" cu corpul într-un mod de care nu suntem conștienți și care are o anatomie simbolică, de limbaj. Corpul libidinal, cel care încarnează existența noastră individuală, nu este corpul anatomofiziologic, după cum nu este nici corpul instinctual, ci, după cum se va vedea în cazul paralizii isterice, este un corp de limbaj. Aici este prezent un psihosomatism și un somatopsihism care se instalează grație limbajului și odată cu limbajul în forma constituirii unui corp de limbaj.

Pe de altă parte, sexele nu sunt atât de complementare pe cât ne face mitologia de gen să credem. Sexul nu este atât de pur cât ar vrea ideea de gen să fie, nici măcar din punct de vedere psihic: în fiecare din noi rezidă trăsături atât masculine, cât și feminine. În prima parte a vieții, copiii sunt incomparabil mai puțin diferențiați decât se crede îndeobște.

Freud e cel care afirmă primul acest fapt, dar o face în numele ideii existenței unui singur organ sexual, cel masculin, și a unei singure forme de sexualitate, cea masculină. De fapt, Freud reface în termenii psihanalizei și în domeniul sexualității teoria aristotelică a femeii ca negativ al bărbatului. Datorită acestei opțiuni teoretice, psihanaliza freudiană introduce până la urmă, împotriva orientării sale inițiale și, probabil, ca o consecință a forței atacurilor împotriva concepției sale, o anumită normă a "normalității". Sexualitatea normală ar fi pentru Freud modalitatea de a evolua fără blocaj prin toate etapele dezvoltării identității până la relațiile heterosexuale, în vreme ce ceea ce este în limbajul comun "perversiune" înseamnă un blocaj la una din verigile lanțului evoluției sexuale. Dar Freud a revenit încă o dată asupra acestor concepții spre sfârșitul carierei sale, pentru a recunoaște dificultatea de a înțelege sexualitatea feminină. Printr-un fel de simetrie inversă, dacă pentru începuturile filosofiei bărbatul e, în raport cu nașterea copiilor, enigma aparentă, în raport cu sexualitatea, dorința și plăcerea, enigma devine, pentru Freud și pentru sfârșitul modernității, femeia.

Dacă dorința se realizează vreodată, atunci o poate face mai ales prin joc simbolic, la nivelul imaginar al unei reprezentări. Această realizare este de natură halucinatorie: în contextul aparatului psihic, dorința este unica forță pulsională a visului. Incapacitatea dorinței de a-și găsi împlinirea în realitate se traduce prin producția de fantasmă destinate să-i asigure o satisfacție simbolică. Pentru psihanaliză, fantasma este un produs imaginar, opus realului și care nu poate rezista unei confruntări cu percepția corectă a realității, cu adevărul situației. Fantasma este un scenariu imaginar unde subiectul este prezent și figurează împlinirea unei dorințe înconștiente. Cele mai răspândite forme sunt reveriile, visările diurne cu ochii deschiși, dar există și fantasmă înconștiente. Fantasma pune în scenă în același timp dorința și interdicția care o constrânge la o satisfacție imaginară, în această halucinație sau satisfacere mereu simbolică avem de-a face cu repetarea a ceva ce s-ar fi petrecut realmente, a unei scene originale sau primitive: "dorința reproduce

relația cu un obiect pierdut". În raport cu obiectul, dorința este factorul variabil. Această legătură cu totul particulară între ceea ce este dorința și obiectul ei este ceea ce numește Freud fixație. Este motivul pentru care o anumită structură se repetă mereu în toate manifestările dorinței. (E totodată ceea ce explică de ce bărbații își aleg iubitele urmând modelul relației cu mama. Bărbații sunt incapabili să se separe, ei sunt incapabili să suporte pierderea și tot ceea ce se întâmplă în continuare în viața lor sentimental-erotic-apetitivă nu este decât o recuperare a acestui obiect - obiect în sensul freudian - pierdut care este mama și de aceea în toate iubitele se repetă oarecum structura trăsăturilor mamei. De aceea, se spune că pentru bărbați fusta mamei e bolta cerului și că un bărbat nu lasă niciodată din mână o fustă înainte de a se agăța de alta. Desigur, Freud spune că și nevroza feminină e provocată de "pierderea obiectului iubirii", dar situația sexualității feminine rămâne mult mai complexă.) Kundera a observat foarte bine aceasta, spunând că timpul de care avem parte înaintează în linie dreaptă, iar fericirea înseamnă dorință de repetiție.

Subconștientul nostru nu poate admite moartea, o ignoră. Miezul identității noastre se constituie negând moartea; proiectul oedipian este acela de a fi nemuritor, la fel ca în cazul formulei dorinței la Spinoza. Ca structuri nevrotice, noi putem trăi numai mințindu-ne. Suntem constituiți, cum au spus psihanalizii ulteriori, din patru straturi de "minciuni": miile de roluri pe care le jucăm zilnic alcătuiesc un prim strat; trăsăturile de caracter în care ne fixăm grație celorlalți, al doilea strat; fuga din fața senzației de vid din interiorul nostru, al treilea strat și, în centrul vidului care ne constituie, minciuna supremă: uitarea morții. Cei mai mulți oameni nu plonjează mai jos de primele două straturi. Marele secret al existenței noastre este neantul care ne constituie ca subiecte. De aceea, pentru Freud dorința nu se naște, ca pentru Platon, din lipsa ce afectează o ființă incompletă, dar totuși o ființă constituită, ci dorința însăși este lipsă. Obiectul ei este lipsa însăși: lipsa noastră de ființă, neantul care constituie nucleul ființei noastre subiective.

AUREL CODOBAN

Florina Isache apare în peisajul editorial cu o nouă carte de versuri, după **Ieșirea din anotimp** (2006) și **Mă voi întoarce pasăre** (2011).

Placheta **Ploi în oglinzi** (Alexandria, Editura Tipoalex, colecția Drum, serie nouă, 2014) cuprinde două secțiuni, numerotate I și II, Referințele critice ale unor autori care activează, în majoritate, în aceeași zonă culturală cu autoarea, Teleormanul – Liviu Comșia, Gheorghe Stroe, Florea Burtan, dar și Dumitru Augustin Doman, Lucian Mănăilescu, Victor Sterom, subsemnatul, referințe apărute în publicații ca *Argeș*, *Caligraf*, *Fereastra*, *Oglinda literară*, precum și o Notă bio-bibliografică.

Un motiv frecvent al poeziilor este, așa cum era de așteptat pornind de la titlul cărții, ploaia. Astfel, iubirea, imaginată ca un drum de întoarcere unde nu recunoaște nimic din peisaj, este asociată cu o ploaie albă (*Întâlnirea*), amintirile sunt „ca o ploaie de luni” (*Tot ce e frumos e gri*), altunde durerea strălucește cu fiecare ploaie (*Durerea face parte din noi*), frământările iubirii feminine sunt comparate cu o ploaie trecătoare de vară (*Ca o ploaie de vară*).

Starea de spirit e asociată frecvent cu elemente ale naturii și culturii autohtone: singurătatea și vântul rece (*Nimic nu e necunoscut*), spitalul și resemnarea în fața posibilității ca moartea să survină în orice clipă (*Privind printr-o întâmplare*), uimirea bunicii în fața aparatului de fotografiat (*Fotografii*), melancolia și

„camera cu iz de absență” (*Real*), vocea iubitului care are „toate culorile toamnei” (*Consolare*).

Universul imagistic utilizat de autoare este variat și include elemente ale vieții casnice, ieșiri în natură și ipotetice călătorii și alte evenimente închipuite sau brodate în jurul sentimentului iubirii, cu „el” ca personaj principal, contradictoriu, având manifestări neașteptate, cel mai adesea fiind evocat în absență și fiind exacerbată starea de singurătate și nesiguranță dată de această ipostază. Într-o lume gălăgioasă, plină de mirosuri respingătoare – sugerează versurile – cu gunoieri, câini comunitari și animale duse la tăiere, singura lumină este iubitul care folosește cuvinte alese și are un parfum plăcut, iar ea visează la timpul când vor face dragoste, întinși, în mod neașteptat, pe o cruce (*În așteptarea unei nopți*).

Poeta plutește într-o lume inspirată din cea reală, totuși diferită prin importanța acordată stării de spirit, uneori asociată, alteori disociată de elementele realului. Zidurile unui dormitor, unde citește și ascultă știri, sunt ca o „vestă de salvare”. Aerul proaspăt intrat pe fereastră „s-a înfășurat în jurul simțurilor”, iar avertismentul către cel care nu așteaptă să se întâmple nimic este „să nu te asfixiezi”. Ca intensitate a sentimentului iubirii, este imaginat sângele în flăcări ce nu pot fi stinse. Pentru a rodi, o femeie, zice poeta, trebuie să fie jumătate îngropată în țărână, iar cealaltă aleargă odată cu trenul, „înfășurată în ierburi și ploi” (*Ritual*). Femeia este imaginată ca o pâine îmbietoare, din care toți vor să rupă, într-o piesă care descrie o scenă poetică de dragoste (*Torid*).

O imagine terifiantă este aceea în

Sabina Purcariu, „Peisaj”

care „locuitorii își așază craniile la fereastră, printre mușcate” (*Jertfa a fost consumată*). În câteva poezii apare personajul Diodor, ceea ce îl evocă pe anticul istoric Diodorus Siculus, autorul unei enciclopedii istorice, singura păstrată, parțial, despre lumea elenică și nonelenică dinaintea de Christos. Numele actual Diodor se traduce, din limba latină, prin „darul lui Dumnezeu”, ceea ce oferă o altă pistă de descifrare a sensului poetic adoptat aici.

Într-un poem mai cuprinzător, elementele care compun peisajul sunt inspirate din orizontul geografic și tradițional românesc: căruță, rachi, bunicii decedați care închină și varsă o picătură de vin pentru cei vii, cu ploi și iarba care crește după fiecare cosire. Sentimentul dominant, al disperării, este determinat de faptul că „ploaia curgea din toate punctele cardinale”, însă încetează după actul ritual al mamei, care înfige un cuțit în țărână. Folclor, magie, amintirea morților, un univers autentic și poetizat al sudului românesc rural, domină în această frumoasă piesă lirică (*Poem viu*).

Poeta se confundă, în aspirații, cu mama, personalitate puternică, de care este extrem de atașată, ca și de bunici, care reprezintă o lume numai fizic dispărută, nu și spiritual. În câteva poezii, apare noțiunea „al cincilea anotimp”, care semnifică, probabil, moartea, în care personajele se integrează fără a resimți un șoc. Uneori, apare o imposibilitate de a comunica, atât între cei doi îndrăgostiți, cât și cu lumea înconjurătoare.

Boala, spitalul, cancerul, bătrânețea, spitalul, RMN sunt elemente ale universului poetic din această plachetă. La fel, zbaterea, îndoiala și nesiguranța însoțesc, aproape în toate secvențele textelor, sentimentul, afecțiunea. În poezia *Vedea*, afectul este afirmat cu forță: „Mi se întâmplă să împrumut sufletul/ celui care lovește primul cu piatra” și „nu mai am loc în mine fără tine”.

Poeta Florina Isache este o visătoare, într-o grădină cu petunii, care fie curg din asfalt, fie din firea dornică de tandrețe, dând un parfum aparte unor versuri care impresionează atât prin imaginile folosite, cât și prin subtextul aparținând unui suflet foarte sensibil.

CORNELIU VASILE

La poarta Cuvântului

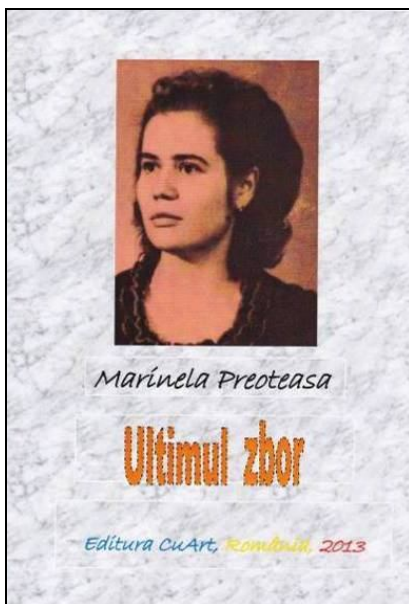
Cel de-al cincilea volum de versuri al talentatei poete Marinela Preoteasa – „Ultimul zbor”, Editura CuArt, 2013 – aduce stări lirice din precedentele, într-o firească, necesară continuitate a specificului propriu, dar și noi explorări poetice, într-o viziune amplificată și rodnică.

Volumul este dedicat, după propria-i mărturisire, „marelui poet Nichita Stănescu”, subliniind cele două date fundamentale ale vieții acestuia: 31.03.1933, nașterea – și 13.12.1983, moartea.

Precizare binevenită, întrucât din jocul acestor cifre, Marinela Preoteasa creează o suită de împerecheri imprezibile, aidoma unei *specialiste* în ezoterism, în numerologie, sub o formă poetică accesibilă, dar, uneori, mai greu de pătruns, amintind de ermetismul poetului Ion Barbu (de altfel, autoarea este, și ea, o excelentă profesoară de matematică).

Citez din (chiar) prima poezie: „33 a strigat îngerul / 83 au strigat ursitoarele /.../ 33 au strigat mama și tata /.../ Ursitoarele foarte hotărâte / Din cer au strigat 83! // un înger blond zbură / În brațe cu o tîpsie de aur / Cu 50 de bile de aur pe ea / Și 50 de flori de colț”... („Nașterea poetului”). Și: „Într-o simetrie perfectă / zboară Îngerul / 31 – 13, 13 – 31 / aripile lui măsoară / cuvântul-necuvântul / necuvântul-cuvântul” („Zbor simetric”). Și: „Toate lucrurile poartă numărul 13 / ca și cum s-ar fi născut toate deodată / și toate numai în casa Poetului! // Vagonul numărul 13 / locul numărul 13 / taxiul numărul 13 / ca și cum toate / au declarat grevă Poeziei / pentru ziua de 13 /.../ ca și cum soldatul cu numărul 13 / sub aripa Îngerului / își ascunde Timpul / și dorința de moarte” („Medalionul nr. 13”). Și: „13, ca niște limbi de clopot / înfloară cerul și pământul / cu sunetul său de dincolo /.../ casa mea are numărul 13” („Îngerul Poeziei”). În sfârșit: „Iisus avea 33 de ani când a plecat și a revenit! /.../ Numărul magic se rătăcește // și pe buzele preotului povestitor despre Iisus! // Dacă cerul ar fi fost la școala cifrelor / 33 ar fi scris pe fiecare stea căzătoare / 33 ar fi scris pe fiecare nor stelar / Poate un an cu 33 de luni / Ar apăra zestrea lui Zalmoxe / totdeauna” („33-iul stelar”).

Alături de număr apare, continuă cuvântul – ca o descindere deghizată din același Nichita. Ca un joc nici el departe de număr, o stare ludică între

cuvânt (poate Pământ) și înger (poate Cer) – traiectoria zborului, finalitatea experienței: „Se pare că nu e chiar așa de rău să fii cuvânt” / Poți cocheta cu o aripă de înger” („Războiul pe aripi de îngeri – Ultimul zbor”). În acest joc, în această paralaxă se consumă, apoi, cea mai substanțială parte a cărții: poezia erotică – așa cum o demonstrează „Cântecul sferei”, o mică simfonie: cu uvertură, crescendo, zenit, finalitate împăcată cu sine însăși. Citez fragmentar: „Ca sub un clopot ne înlănțuim trupurile / Ne vedem și nu ne vedem / ne auzim și nu ne auzim.../.../ toate anotimpurile s-au perindat într-o singură zi / ca-ntr-un carnaval de Rio // Un cântec al sferelor / ne ține înlănțuiți / în clepsidra / fulgerată de timp /.../ tu și eu / ca un vis colorat / iubindu-ne”. Idee-muzică-sentiment desăvârșită în poezia următoare: „mușcând din aceeași zi... / tolăniți pe iarba Raiului” („Cărățile ierbi”).

Nu știu cu ce fel de sentimente îi va fi hărăzit Dumnezeu pe Adam și Eva (că prea s-au grăbit și ei la mărul păcatului!) dar se pare că poeta și i-a imaginat bine, „tolăniți pe iarba Raiului”; în cazul de față, însă, după păcat.

Frumoase poeme de dragoste înviorează, în continuare, paginile cărții – și atenția cititorului – cu stări și metafore tonice: „E ca un blestem ca trupurile / să-și simtă zilnic depărtarea” („De dragoste”); „Sub degetele ploii se adună un timp știut / numai de tine și numai de mine” („Sub degetele ploii”); „Crinii cei albi curg / nevăzuți, transparenți / pe umerii fecioarelor / din baia cu aburi” („Prea multe vrăji”).

Sinceritatea este, desigur, o însușire a poeziei Marinelei Preoteasa. Dar aceas-

tă sinceritate nu-i împinsă spre nuditate, ca la multe surate contemporane.

Deloc clamată, sinceritatea poetei Marinela Preoteasa este estompată de idee, de cuvântul dat la întors, răspuns la a doua chemare, la a treia, când totul se irizează calm printr-o metamorfoză a lucidului: „m-aș arunca în nemărginirea parfumului de tei / și de fân proaspăt cosit / și te-aș privi / de acolo / de unde începe nemărginirea” („Dincolo de dincoace”); „... în nordul meu e liniște: / cuvintele tac dar se sărută /.../ zilele n-au nopți / și nopțile n-au zile” („Ei și ispita”).

O mică bijuterie, în șase versuri: „Femeia ta nu era oarbă / ea te vedea numai pe tine! / de atâția luceferi / alunecători și risipiți / te zărea numai // te zărea și te iubea” („Femeia oarbă”).

Din când în când, barierele lucidului cedează și eroina lirică se întoarce spre puterea iubirii, în dorința de-a atinge absolutul, prin evadarea în transcendent: „...univers gol de prejudecăți / și încărcat cu fluturii aceștia: / inel din feeria zăiască / peste umerii mei” („Altitudine”) pregătind zborul spre dincolo: „A trecut vremea când cuprindeam în palme norii / să ne răcorim obrajii în toiul iernii... // urmăm pârția astfel încât să fentăm universul / și să-l privim din cele două lumi în același timp / de parcă am vrea să aflăm de aici / cum va fi iubirea noastră de dincolo” („Fentăm universul”).

Strădanie zadarnică, zbor frânt la jumătatea drumului – și nu din vina eroinei: „Cuvântul tău m-a doborât / pluteam aripă lângă aripă / între pământ și cer / priveam pământul cu recunoștință / și-i sorbeam parfumurile / prin toți porii / ca niște însetați...” („Ca niște însetați – Între pământ și cer”).

Și iată ce s-a ales din cutezătoarea iubire spre Înalt: „Închipuie-ți cum ar arăta un pom / care în loc de ramuri are aripi... // așa sunt eu acum – / și am toate aripile tăiate” („Orizont”).

Învinsă/sacrificată în iubire, poeta se întoarce, înțeleptită – aidoma idolului ei, Nichita (la rândul-i, aidoma idolului Eminescu) – la uneltele dintotdeauna: „Fiecare avem magazinul nostru cu piese de schimb / ușa lui e păzită de îngeri / și poate nu se va deschide niciodată ușa / pentru muritorul de rând!” („Magazinul poezilor”).

Quod erat demonstrandum.

ION ANDREIȚĂ

Sare pe rană

Melania Cuc este un nume de rezonanță în arealul bistrițean al literaturii contemporane, prin marea bogăție a scrisului său care numără 32 de volume dintr-o vastă panoplie a speciilor literare: romane, proză scurtă, poeme, eseu, literatură pentru copii. Cea mai recentă lucrare, intitulată „Sare pe rană”, vine ca o voce interioară să completeze opera sa de o largă respirație modernă. Ea stă în fruntea liricii noastre feminine de azi, prin stilul său inconfundabil, prin poemele care țâșnesc dintr-o profundă dorință creatoare. La prima vedere, ai impresia că este o poezie ermetică, greu accesibilă pentru cititorul neavizat, dar de fapt, ea are ferestrele deschise spre sufletul cititorului, se decantează ușor cu toată frumusețea gândului curat.

Titlul volumului este o metaforă a marilor frământări din viața cotidiană, este un strigăt lăuntric ce își așteaptă ecoul în spațiu și timp. „Sare pe rană” e o încercare de vindecare și de catharsis: „Sticla pe care hașuram hărți / Din creion invizibil / Este spartă. / Degeaba am vândut între timp / Și praștia, și piatra, / Doar cocoșii de pe acoperișuri de lume / Continuă să ciugulească ochii / Ce mă privesc din oglindă. / Pun sare pe rană, / Respir grunjos / Și aerul se sparge, / Se împrăștie ca un abur / Peste fața Iordanului. / Botezul poate începe / Căci numai unul dintre cei o mie de prunci / Are scutec din lână de aur. / Tu intri pe încredere în apa / Unde oamenii se scaldă printre / Metale, oase și lacrimi artificiale, / Dincolo de toate acestea / Este rana care supurează mătase / Și iluzii deșarte”.

(„Sare pe rană”). În cele 97 de poeme, cuvântul „sare” este folosit de nenumărate ori, împreună cu expresiile sau derivatele sale, ca un laitmotiv pentru alegerea titlului: solniță, sărărie, sacul de sare, beau apă sărată, grunji de sare etc.

Poemele Melaniei Cuc sunt părți independente, dar comunică între ele prin același spirit ideatic care le străbate. Există aici un joc al efectelor realizat prin mijlocirea stilului și ineditul artei sale, prin sinceritatea expresiei caracterizată prin discreție, grație și eleganță. În același timp, este o poezie interiorizată. Fiecare vers este o idee, un inel, care face parte dintr-un lanț al frământărilor vieții. Poeta își elaborează creațiile cu migală, le construiește după o logică proprie, are o dexteritate a limbajului care este de fapt o marcă a sa: „În numele tău, Doamne, / Am venit să pun semne de circulație / La virajele periculoase / Să scad și să adun fructele / Din piața în care / Sfânta-Familie / Își face cumpărăturile / Duminica dimineața” („Viraj”).

Melania Cuc are o disponibilitate verbală rar întâlnită și scrie o poezie fluentă și elegantă. Forța ei de coeziune constă în meditația lirică gravă în care verbul se conjugă la aproape toate timpurile, își pune amprenta asupra marilor neliniști, a căutărilor, dar și a nostalgiilor: „În viața mea plouă vânătoarește / Și lăzile de zestre sunt pline de șoareci / Se așteaptă o nouă recoltă de sânge Proaspăt”. În toate poeziile sale se simte un anume mod de combinație a cuvintelor prin care realizează imagini extrem de expresive și toate, datorită unei inteligențe cultivate și autentice. Problematika liricii Melaniei Cuc este una complexă. Întâlnim aici adevărate radiografii despre viață, despre frământările ei, despre suferință și moarte, despre sentimente și lacrimi, despre fericire și destin și pe toate le îmbracă în haina miraculoasă a metaforei: „Liniștea umblă desculță prin sânge”, „...au crescut degetele anotimpurilor”, „în lumea asta pardosită cu iubiri / Eu continui să presar grunji de sare pe rană”, „noaptea este un cub de marmură neagră”, „ceea ce scriu este o sare” etc.

Poezia Melaniei Cuc e o lume alcătuită din flori de cuvinte care poartă mireasma frumuseții sale sufletești.

MIRCEA DAROȘI

O carte ca o rugăciune divină

Poetul domnișan George Baciu a editat o nouă carte de versuri, o bijuterie cu titlu imperativ, ca o rugăciune de invocare a divinității supreme: **Domnește-mă, Doamne!** (Colecția „Galateea” a Ed. Tiparg, Geamăna, 2014). După trei volume de versuri de succes *Gânduri de la marginea lumii* (2010), *În vestiarul inimii* (2011), *Cu gându-n buzunar* (2012), dar și după alte valoroase cărți (amintim doar ultimul roman *Apus în derivă*, din 2013), talentatul poet și prozator domnișan iese pe piață cu **Domnește-mă, Doamne!**, un titlu preluat de la o poezie anterioară, celebră, a autorului, creație de suflet, cu care își deschide și noul său volum. Prima copertă, frumos ilustrată, invită cu gesturi de „palme deschise” spre lumea mirifică a cărții purtate pe aripi de vis, de porumbei albi, purtători de mesaje cu rotocoale de lumini și umbre, spre universul cunoașterii. Dedicată special „*dragei mele, Teea*” (spune autorul), cartea conține, în prima parte, *45 de poeme, pe teme diverse de viață*, destul de consistente, iar în partea a doua, *45 de strofe concentrate*, grupate sugestiv sub genericul *Gânduri picurate*. Urmărind armonia dintre fond și formă, autorul își redactează cartea, într-o compoziție originală, sub forma unor poeme lirice și „*gânduri picurate*”, privind *starea interioară de viață și trăirile sale de mare încărcătură emoțională*, în care descoperim motive serioase de încântare și seducție...

Poemul **Domnește-mă, Doamne!** e, cum spuneam, o rugă patetică adresată divinității supreme, în semn de binecuvântare cu o iubire pură, pentru „*un suflet de fată*”. Poetul ne cucerește prin gândirea sa metaforică, prezentându-ne mișcările de suflet și bogăția de evenimente interioare, care stârnesc emoții puternice: *Domnește-mă, Doamne, c-un suflet de fată, / Domnește-mă, Doamne, cu iarba de măr, / Mai pune un cântec pe foaia de plată / Și floarea albastră ascunde-i-o-n păr*. Sub semnul simbolic al „*florii albastre*” eminesciene, eroul liric e dispus la sacrificii pentru acțiuni artistice, nobile, care să-i mângâie viața cu dragoste sinceră și curată. Meditează cu tandrețe existențială la sonorități de vioară, pentru o deplină armonie sufletească: *Aruncă pe masă din oasele mele / Și cruță vioara din sufletul ei*. Fie duioasă prin sublimul metaforei, el aspiră, de fapt, la puritatea și gingășia iubirii →

Prof. DANIEL DEJANU

adevărate: *lasă-mă singur în boaba de rouă, / alături de fată și floarea de măr.*

Multe dintre poemele cărții sunt construite pe tema iubirii. Dar nu e vorba de o iubire clasică „*dureros de dulce*”, cum spunea Eminescu, ci de iubire liberă, cu trăiri diverse și cu efect terapeutic, atât de binefăcător, astăzi, asupra stării emoționale: *Dacă te-aș jefui / ți-aș fura mai întâi gropița din obraz / cu care mă privești în fiecare seară / când te mângâi pe coapsa sărutului. // Apoi, / vagabondul din mine / ți-ar atârna răsfațul sânilor / pe gardul dinspre ograda cu chip de pomi / și trup de toamnă. // Dacă te-aș jefui / ți-aș fura tălpile cu care-mi strivești / cearcănele visului din fiecare noapte / în care-ți pipăi sughițul pântecului (Dacă te-aș jefui, p. 32).* Aici, cred că este vorba despre „*misterul insolit al limbajului în libertate*” (André Breton) sau, după modelul arghezian, poetul domneștean „*s-a jucat cu materialul vagabond al cuvintelor*”, dând drumul „*limbajului în libertate*”, într-un lanț de idei aparent nelogice, de un „*ermetism barbarian*”, dar cu subtilități și gingășii emoționale deosebite: „*gropița din obraz*”, „*te mângâi pe coapsa sărutului*”, „*răsfațul sânilor*”, ca să nu mai vorbim de gingășia verbelor: „*ți-aș fura*”, „*te mângâi*”, „*ți pipăi*” și altele. Aceste asocieri de cuvinte ne dezvăluie portretul aceluși „*suflet de fată*”, râvnit, în toată strălucirea sa, de „*vagabondul*” îndrăgostit...

Se cuvine o mențiune specială pentru cele două poeme dedicate părinților: „*Mama*” și „*Tata*”.

În poezia „*Mama*”, poetul impresionează, până la lacrimi, pentru felul cum își portretizează ființa care l-a adus pe lume și l-a crescut: *Stătea în genunchi pe marginea inimii mele, / frumoasă ca o floare aplecată-n umbra toamnei / încă proaspătă. / Prin ochelarii atârnați sub pleoape / privea copilul din mine / rămas în pragul porții din coasta dudului / de la drum. // Stătea așa, privindu-și pântecul, / singurul pământ pe care-aș vrea / să-l curg în lacrimă (Mama, p. 30).*

Primul vers sugerează strânsa legătură dintre mamă și fiu: „*Stătea în genunchi pe marginea inimii mele*”... O imagine de mare încărcătură sentimentală, transfigurând parcă toată dragostea din lume, care poate intra într-o inimă omenească.

Întreaga poezie poartă o bogată haină de simboluri și îmbinări de cuvinte metaforice, în armonie cu elemente ale naturii specifice „*peisajului-cuib*” al casei părintești. Pe de o parte, se sugerează evlavlia și curățenia din

sufletul „*măicuței bătrâne*”, în armonie cu prinusul de recunoștință pe care eroul liric îl datorează celei mai iubite ființe din viața sa. Iar pe de altă parte, transfigurează amintirile copilului legate de micul colțisor de rai din incinta casei părintești: „*copilul din mine rămas în pragul porții din coasta dudului de la drum*”. Prin epitete, comparații și analogii sugestive, poetul îndulcește portretul de suflet al mamei, care își privește copilul „*prin ochelarii atârnați sub pleoape*”, imaginea ei rămânând „*frumoasă ca o floare aplecată-n umbra toamnei încă proaspătă*”.

Personajul din poezia „*Tata*” este asociat simbolic cu „*dudul de la poarta casei*”, iar bietul om „*cu umbra bunicului de mână / urca dealul spre cimitir, / cu pas rar și trist*”, pentru a îmbrăca haina veșniciei (Tata, p. 31). Mesajul liric, dedicat tatălui, se încheie cu transfigurarea metaforică a vântului pustiitor prin cimitire, imagine răscolitoare, asociată unei rugăciuni triste, asemenea unui bocet sfâșietor: „*În vreme ce vântul / bocea tăcerea rugăciunii*” (Tata, p. 31).

La poetul George Baciu, utilizator competent al rețelilor de socializare moderne, se pare că, „*bolnav de iubire, magna poetica dă în clocot!*” (vorba poetei Nora Iuga, referitoare la creatorii tineri). Mai ales când navighează pe internet, cu deosebire pe facebook, poetul e un „*instinct în erupție*” și cuvintele nu se sfîșie să-și facă de cap și să sfîșie rațiunea: „*Ah, ce te sărut! / În tramvaiul de week-end / mărșăluind spre depoul / din e-mailul gurii. // Ah, ce te sărut! / Ca pe-o emoție de umbră / prelinsă pe tasta cu care scriu / pe messenger povești de post. // Aah, ce te sărut! Pe strigățul poezii așezate / într-un clip pe facebook*” (Ah, ce te sărut !

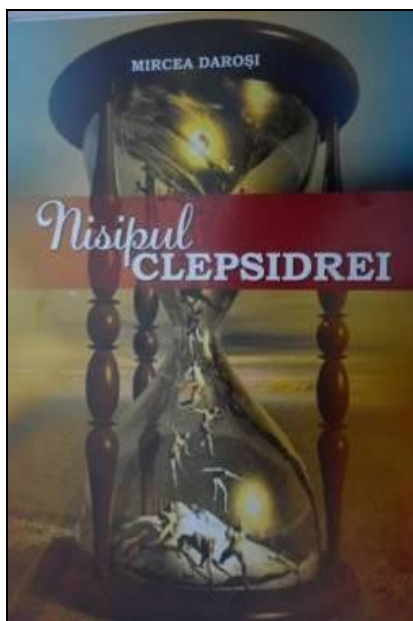
p. 33). Sigur, această poezie sună vetust și nu are nevoie de comentarii. Se explică prin ea însăși. Este vorba, probabil, de o îndrăgostire virtuală, de cine știe ce poză descoperită pe facebook.

În partea a doua a cărții, sunt inserate 45 de strofe lirice, concentrate, sub genericul „*Gânduri picurate*”, prin care poetul stârnește fiorul liric, picurând treptat-treptat în sufletul cititorului emoții adânci, în cadența unei simfonii lirice, marcate de momente solemne, înălțătoare, dar și de momente relaxante, de inimă și suflet: „*Cântecul dimineții picură / pe geana râului ce curge, / fărâșă cu fărâșă*” (1, p. 49). Bardul domnișan știe să-și altoiască inspirația pe mari forțe de inspirație mistică, tradiționale și sacre, alteori, cochetează și cu „*poezia-joc*”, în maniera argheziană, împingând jocul verbal până la absurd.

În exprimarea unor sentimente de dragoste și senzații interioare, puternice, eul liric se bazează pe forțe instinctuale omenești, nedefinite, dar sugerate prin metafore și cuvinte cheie.

De altfel, poezia lui George Baciu trăiește cu mare vigoare, fiind uneori bântuită de neliniști puternice și de revoltă: „*Îmi vine să te strig / cu dimineața serii, / cu amiaza trupului, / cu neînțelesul înțelesului... / Îmi vine să te strig / ca pe-o sămânță / abia încolțită în palma vântului*” (16, p. 64). În ultima strofă din „*Gânduri picurate*” îl surprindem pe eroul liric într-o stare de singurătate contemplativă: „*Într-o zi fără dragoste, / floarea din glastră își desena umbra / pe nasul perdelei, cu fereastra către schit, / privind surâsul nudului tău / abia ieșit mofturos din îmbrățișarea / visului*” (45, p. 93). Nu știm dacă în „*gândurile*” eroului se afla doar un vis efemer sau se manifestă liric expresia unei conviețuirii intime cu „*floarea*” iubirii adevărate. Oricum, relația dintre imaginarul poetic și puterea de transfigurare a cuvintelor și expresiilor metaforice folosite de autor, oferă cititorilor măsura sentimentelor umane, duioase, puternice și sensibile, văzute prin fereastra unui suflet bântuit de amintiri contradictorii încă aprinse. Cu „*nasul perdelei*” prin fereastra sufletului către schit, către rugăciune, sfințenie și sacru, pana poetică se manifestă în versuri de mare sensibilitate, cu fapte de viață, trăite, sensibile, răscolitoare... Sigur că „*surâsul nudului*” abia ieșit „*mofturos din îmbrățișarea visului*” sugerează și pentru noi, cititorii, emoții și sentimente estetice, idei lirice armonioase, adesea tulburătoare...

Nisipul clepsidrei

Urmărind textul acestei cărți, nu poți să nu observi că, atunci când un om își urmează pasiunea, rezultatul este fascinant, iar acel om radiază în jurul său o bucurie molipsitoare. Pe acest teritoriu fragil, care necesită mai întotdeauna o anume inițiere, o anume cultură, dacă nu și o sensibilitate aparte, profesorul Mircea Daroși explorează domeniul poeziei, sub semnul metaforei.

A coborât de la catedră să dea glas cuvântului scris, să immortalizeze valori culturale care puteau fi date uitării. Cele douăsprezece lucrări ale sale sunt adevărate puncte de sprijin în evoluția sa publicistică și literară. De data aceasta, îmbrățișează genul liric, o zonă pe care o privește cu ochii minții și construiește mesaje cu largi rezonanțe în sufletul cititorului.

Volumul său de poezii intitulat în mod simbolic „Nisipul clepsidrei” este o excelentă metaforă prin care încearcă să decanteze trecerea timpului uman. Căci ce poate fi mai aproape de înțelegerea cititorului, decât această clepsidră care macină timpul fiecăruia dintre noi: *Se cernă timpul în clepsidră / Și picură încet ca un destin.* Și nu rareori se întâmplă ca legea firii să fie completată cu virtuala dorință: *Aș vrea clepsidra să mi-o umplu / Doar cu nisipul sufletului meu / Să curgă timpul ca un fluviu / Și-n mersul lui să curg și eu (Clepsidra).*

Lirica lui Mircea Daroși este mereu în căutare de noi forme de exprimare. Abordează atât stilul clasic, cât și cel modern, folosind o tehnică de

versificație bine ancorată în normele poeziei.

La prima vedere, ai impresia că este un creator de poezie din vechea gardă, dar se detașează de aceasta printr-o viziune proprie, prin poziții de culoare și efect emoțional, prin mesaj și sinceritate verbală.

Se simte aici o oarecare nuanță de nostalgie, o nostalgie după anii tinereții, după activitatea de la catedră, dar și după nobilul sentiment care este iubirea: *Tot mai tânjesc după iubire / Și-n ea mă sprijin ca într-un baston (Mai tânjesc după iubire).*

Spațiul său liric este acaparat însă de un spirit încărcat de optimism, dar nu lipsit de neliniști. Mereu este pus pe întrebări cărora le caută răspuns în lumea gândului și al spiritului său creator: *Ce sens are viața / Și care-i taina ei? / E prea sărac cuvântul / S-o prindă în idei (Sens) sau: Viața e un tren ce pleacă / Pe un drum numit destin (Trenul vieții).*

Mircea Daroși scrie o poezie sensibilă, cu o largă deschidere și respirație spre frumusețea gândului curat, mereu încărcat cu disponibilități și sensuri multiple.

Cuvântului gând îi găsește nuanțe valorice pline de expresivitate: „gândul pom”, „șesul gândului”, „pe o creangă de gând”, „petalele gândului”, „tulpini de gând”, „sămânța gândului” etc., care devin metaforele sale de suflet.

Peisajul uman este conturat prin „icoana părinților”, a căror imagine devine un leitmotiv în câteva din poeziile sale: *Mama, De vorbă cu tata, Între noi și părinți, Dor de părinți, Îndemn, Bătrânețe, Bunicul și altele,* care sunt adevărate biografii sentimentale realizate prin arta cuvântului: *Între noi și părinți / E o punte de dor / Legănată de-un vis / Pe al vieții decor / Între noi și părinți / E un drum în pustiu. / Noi nu știm când venim, / Ei când pleacă nu știu.*

Pe părinți nu-i putem face veșnici, dar poate deveni o veșnicie respectul pentru ei, spunea într-o altă lucrare Mircea Daroși, care pune acum sub semnul unui îndemn această frumoasă precizie: *Lăsați bătrânii să vorbească / Să spună lumii tot ce vor / Trecutul lor e o comoară / De amintiri și punți de dor (Îndemn).* Emoția se degajă subtil, cu un aer de naturalețe deplină și sinceră.

Nu lipsește nici peisajul natural pe care îl pune în valoare prin imagini descriptive, vizuale sau de mișcare realizate cu ajutorul figurilor de stil, între care metafora și comparația sunt predominante: *Stă pădurea strâns*

legată / C-o maramă aurie / Și privirea aplecată / Ca la Sfânta Liturghie (Târziu de toamnă).

Impresionante sunt și peisajele din Golful Persic, care l-au inspirat în repetatele sale vizite: *Din marea lină soarele răsare / Purtând cu el săgețile de foc / Iar seara când se duce la culcare / Își pune capul iar pe-același loc (Bahrein).*

Întâlnim în țesătura acestor poezii câteva motive poetice predilecte: motivul dorului, al iubirii și, nu în ultimul rând, cel al înstrăinării: *Depărtare, haină lungă / Ca și plumbul ești de grea / Te-aș aduce mai aproape / La un pas de casa mea. (Depărtare).*

Versul liber nu este lipsit de sensibilitate și acuratețe stilistică. Grijele cotidiene sunt problemele care-l frământă în mod deosebit și care își găsesc rezonanță în: *Resemnare, Culoarele grijilor, Ar trebui, Neliniște, Distanțe etc.*

Mircea Daroși este poetul vârstei sale, simplu și curat, autentic și sensibil: *Stau rezemat de gânduri / Și îmi scutur anii de praful cotidian (Resemnare).*

Destul de exigent cu el însuși, ca și cu propriile sale gânduri, se simte neliniștit în această lume atât de bulversată de rigorile vieții cotidiene: *Alerg prin frigul lumii / Cu pașii nimănui / Și mă lovesc de privirile sterpe / Ale necunoscutului (Neliniște).*

Ca oricare dintre noi, se întoarce pe aripile amintirilor la anii copilăriei, acea vârstă nevinovată pe care n-o poate da niciodată uitării: *Mă caut pe dealul / Unde soarele râde / Ca un copil / Și luna își pune / Sprâncene de argint. / Acolo, lumina / Respiră printre ierburi / Și cireșii îmi pun / Cercei la ureche (Mă caut).*

Poeziile sunt grupate în două capitole distincte: „Nostalgi” și „Neliniști”, care cuprind o tematică ce încorporează o anume experiență de viață. Conținutul lor este încărcat de sensuri, are accente tonice și transparente. Este o poezie care evocă intimitatea sa.

Deși este debutant la vârsta a treia, „Nisipul clepsidrei” este volumul de versuri care îi exprimă identitatea, lumea interioară, reflecțiile asupra vieții.

Universul poeziei lui Mircea Daroși seamănă cu un cântec necântat, este o coardă care vibrează pentru toate vârstele. Prin limbajul sărbătoresc urzit de freamătul cuvintelor, versurile sale înfloresc prin decență și gingășie și ajung cu ușurință la sufletul cititorului.

EMILIA CRINA SOMEȘAN

„În cealaltă parte a orașului”

Anda Comșa – Chiș este profesoară de matematică la o școală din localitatea Blandiana, județul Alba, locuiește în Alba Iulia și se află la a doua carte de versuri: *În cealaltă parte a orașului*, Editura ETNOUS, Brașov, 2014. Ea cultivă versul alb. Care presupune o anume libertate prozodică, o anume încifrare, experimentalism, uneori abuz de parodie și prozaism, sau cum spunea Eugen Simion, în *Scriitori români de azi*, vol. IV: „Tinerii se întorc la limbajul realului cu o vie conștiință a farsei și a livrescului... cu alte vorbe, să utilizeze cuvintele desfăcute, eliberate de învelișurile lor literare.”

Poeta ne cucerește prin spontaneitatea discursului liric, prin naturaletă cu care își deconspiră sentimentele, contradictorii deseori și autoironizându-se, fără a aluneca în excese lingvistice. Ea pare, uneori, a se juca gentil cu cititorii, punându-i la încercare: „ghiciți ori nu ceea ce vreau eu să fac din suflețele voastre, ce vreau să vă transmit?”. În ciuda stilului impus de versul alb, poezia sa nu este ermetică, dar acest lucru nu o împiedică în a folosi sensurile interne, mai puțin uzitate ori uzate ale lexicului. Umor și candoare, într-o rețetă originală – cam așa înțeleg eu poezia pe care ne-o propune volumul în discuție, al cărui titlu pare învăluit într-o aură de mister.

Volumul cuprinde 53 de poezii și se deschide cu o scurtă prefață semnată de Nicolae Rotaru, care conchide: „Putem vorbi, simultan, de o prospețime tinerească a ofertei lirice, dar și de o maturitate a sedimentării substanței din care-și clădește autoarea poemele, multe de o strălucire și cu un parfum inconfundabile.” Și se încheie cu o la fel de scurtă postfață, a lui Aurel Podaru, din care cităm: „Anda Comșa Chiș scrie o poezie în care își mărturisește, simplu și direct, suferințele, înfrângerile, slăbiciunile, izbânzile, tăria și, mai ales, bucuria de a trăi.” Așadar, poezia Andei anunță un talent autentic, impresionând prin prospețimea și originalitatea imaginilor, îi înțelegi mesajul fără eforturi vlăguitoare, ceea ce te îndeamnă de la început să întorci filă după filă, iar când ajungi la ultima, simți parcă nevoia s-o iei de la capăt. Ceea ce, să recunoaștem, nu e puțin lucru. La o primă lectură descoperim un jucăuș reproș adresat muzei ori, mai degrabă, un testament

poetic, în care logica discursului salvează intervenția altor cuvinte cu sens denotativ.

Pe parcursul lecturii, poeta lasă impresia că se împacă (doar formal) cu ideea unui alt demers, mai optimist, când muza va accepta parteneriatul cu Timpul, experiența... „Vine un alt eu/ îmi deschide ochii mari/ și bate la ușă” (*Vine un alt eu*).

Versul curge spontan, firesc, dând impresia unui pârâiaș cristalin, care în drumul lui nu se poticnește de nicio pietricică ascuțită și susurul ne dezmiardă urechea, purificator.

Cuvântul poetic nu se vrea o risipă logoreică, nici nu forțază muzicalitatea, ci are darul de a impresiona prin puterea lui de sugestie, claritate și naturaletă.

Acest lucru nu impietează asupra problematicei mesajului, forma poeziei nu lasă impresia de „facil”, iar poezia Andei se citește, mai întâi, cu ochii sufletului, după care exteriorizarea gândurilor confirmă faptul că el, poemul, chiar dacă nu pune probleme existențiale vlăguitoare și dilematice, nu poate fi acuzat de superficialitate. Cititorul va intui intenția poetei de a sugera întrebări referitoare la sensul vieții, rostul poeziei, soluții pentru a găsi momentele de fericire, aici, pe pământ.

Imaginile poetice, izvorâte din „pictarea” cuvântului potrivit, de mare expresivitate, cu noi valențe interioare, dovedește că talentul autoarei se bazează pe cunoașterea potențialului limbii române, pe alegerea limbajului poetic studiat, prin asocieri neașteptate a unor elemente, uneori contradictorii: „Inima bate de două ori / și se gândește o singură dată / zâmbetul adoarme și se potrivește / ca o mânășă / în jurul

cuvântului / nu te spune/ nu te cere / ca un ghimpe în coastă / începe să crească printre amintiri / sufletul bate de două ori/ cerul se schimbă o singură dată / când pe lac trece barca / se tânguie un canar rățacit.” (*Ca un ghimpe în coastă*). Sau: „Ți-am intuit umbra cuvântului / și cu ea am desenat o pleopă/ să rămână / un număr par și pozitiv de priviri/ și să știe că/ nu țin morțiș/ să mi te imaginez / doar cuvântul să-mi acopere amăgirea” (*Umbra cuvântului*).

Anda Comșa-Chiș pune în centrul temei verbul, astfel că poezia sa devine predicativă, logică, iar mesajul ușor de interiorizat.

Lirismul, având ca sursă visul, reveria (care se suprapun peste discurs), eliberează emoții și iau forma unor idei poetice.

Fără a-i cunoaște personalitatea spațială, mi-o imaginez pe poetă într-o postură contemplativă, undeva, pe o formă înaltă de relief, scrutând cerul și surzând ironic spre platitudinile diurne, terestre, în care este nevoită să se integreze, dar având marea șansă de a se salva prin talentul cu care a fost dăruită.

Creațiile lirice din acest volum ne aduc ceva din armonia panseurilor sau a poeziei de tip haiku, prin consecvența împletire a motivelor naturii cu sentimentele omenești, visare, efecte coloristice, sonore, arome etc., prin această analogie a sentimentelor și reflectarea lor în lumea materială: „în aer se aleg / miresme necoapte / de la copacul înfrunzit dar singur / de la floarea singură dar nemirosită / fiecare își râde în barbă durerea” (*Copacul și floarea*).

„Cred că această carte a Andei, scrie, printre altele, Aurel Pantea pe coperta IV a volumului, anunță un talent autentic, căruia i-am recomanda cu sfioșenie regăsirea unei autenticități revoltate împotriva ei înseși și împotriva lumii. Nu ne îndoim că asta se va întâmpla spre binele ei, ca autoare, și spre binele poeziei”.

Volumul a apărut în cadrul Ediției a XXIV-a a Zilelor Culturale „Liviu Rebreanu”, Aiud, 2014, cu sprijinul financiar al Centrului Cultural „Liviu Rebreanu” Aiud.

Ediție îngrijită de Ioan Hădărig. Coperta și ilustrațiile interioare (foarte inspirate) aparțin lui Andrei Bako.

O carte și un nume despre care vom mai auzi. Un nume care, pe drept, aspiră spre un loc sigur în lumea artei literare.

ELENA VALERIA CIURA

ADA KALEH

– personaj simbol al trilogiei lui
Ilie Sălceanu

„Se va abate într-o bună zi o furtună peste insulă. Se vor revărsa norii, va musti apa o săptămână, se vor scutura toate frunzele lucitoare de dud, vor fi scurmate grădinile, se va prăvăli una din porțile cetății, cea mai bine înfiptă, cea mai solidă, ridicată din granitul cel mai roșiatic. Bărbații nu vor înțelege decât a doua zi (...).” „Ei vor pricepe că s-a ivit primul semn al plecării, ei vor pricepe, însă femeile vor simți.” (Ada Kaleh, roman de dragoste, p. 122).

„Vor simți” – mi s-a părut a fi semnul sub care se desfășoară „acțiunea” celor trei cărți, semnul feminității, al dragostei, al dramei, simbolizate de Insula Ada Kaleh, Fără să insist asupra sensurilor și implicațiilor acestor cuvinte în definirea contextului, voi sublinia rolul lor în conturarea noțiunii de insularitate, ca element de separare al genurilor, a personalităților. Voi menționa în continuare câteva repere/instrumente pe care le-am folosit ca și cititor preocupat de interpretarea unor opere ale prozei românești, care se înscriu prin tematică și stil în coordonatele balcanismului literar românesc. Am folosit așadar conceptul de „insulă – insularitate” pentru a descifra/înțelege mai bine intenția prozatorului, modul în care acesta și-a conceput lucrarea, având în vedere și competențele sale de arheolog și istoric (de ex. după cum afirmă Eugen Uricaru în *Prefață*, la primul volum, scriitorul Ilie Sălceanu este primul autor român care vorbește despre „bektașii”)... „Insularitatea”, apreciază Lucian Boia în culegerea de studii *Insula, Despre izolare și limite în spațiul imaginar*, „nu presupune neapărat despărțirea prin ape”, dar pe-o astfel de insulă

imaginată sau transfigurată în imaginar, vom întâlni doar „ceea ce propriul nostru imaginar ne oferă”, aici totul fiind *diferit* „exotismul este și mai năvalnic, sfințenia este și mai desăvârșită, utopia este și mai utopică” p. 8; vom găsi în acest spațiu (în cazul nostru „non locul” aflat „între” Orient și Occident – în formularea prof. Mircea Muthu) „tot felul de vieți experimentale” p. 23 (să ne amintim de străinii – bărbați îndeosebi – care vin aici începând cu Mischin Baba, ca într-o „lume nouă”, în care încep o viață nouă. Așadar, citez din L. Boia: „Nimic mai potrivit decât o insulă pentru a figura o lume diferită”. Nu este vorba de „tezism”, trilogia nu a fost creată cu o astfel de intenție, desigur, însă având astfel de instrumente de lucru, această lume din „romanul de dragoste „Ada-Kaleh”, cu toate cele trei volume ale sale este mai ușor și mai profund accesibilă... Cartea este „bazată” și pe locuri, întâmplări, personaje reale, dar preferabil e să le uiți și să te lași în voia poveștii și a povestitorului, căci, vorba lui L. Boia, „pentru oameni – eu aș zice, pentru cititori – imaginarul este mai real decât realitatea”.

Am argumentat pe parcursul eseului că **Insula** este un personaj alături de altele, un personaj simbol care-și însușește din trăsăturile celorlalte personaje feminine din carte (desigur aceste calități sau defecte le aflăm prin intermediul celor care povestesc și comentează întâmplările). După cum sublinia în *Prefață* la vol. I Eugen Uricaru, insula este în tradiția antică elementul „feminin”, iar fluviul „elementul masculin”. Este un spațiu în care la fel ca în Vidin, lumea turcilor moare, iar „în jur se văd semnele capătului de drum”. Insula, dincolo de condiția de fecioară, mamă, amantă, se manifestă și ca ocrotitoare a locuitorilor. Ea domină însă, bărbatul: „puterea” ei era „bucuria triumfului, a victoriei asupra lui”, p. 51, pentru că dragostea „cere nesățioasă, victime fără voință”. „Sexul și moartea, moartea și sexul erau cele două coordonate pe care a trăit bucată de pământ dintre ape, cu moartea și sexul și-a început viața, cu sexul și moartea avea s-o sfârșească”, *Apocalipsa*, p. 151, într-un „final fără glorie” cum îl numește prof. M. Muhtu în „Balcanismul lit. rom...”, p. 233. Nu voi cita aici „aprecierile”

bărbaților, ale celor chemați, nici a mea doar... ca și cititor, la adresa Insulei, doar voi numi pe câțiva dintre aceștia: Mischin Baba, Laitin, Jaliș și mai ales Deli Papaz, care se consideră „chemat” aici, care e și cel mai statornic povestitor al istoriilor și comentator... Și-a dat seama din prima zi că „huria” pe care a-nfântit-o era însăși Insula... Povestea lui a fost cel mai convingător argument atunci când am considerat Insula Ada Kaleh ca fiind uriașul viețuitor acvatic, „chitul” biblic (și harta o arată), iar preotul din satul Jupalnic de lângă Orșova, un „Iona”, atras de Insulă ca „de un șirag de lumini scânteietoare”, dar care, spre deosebire de acel prooroc, se bucură aici de desfătări și bucurii, semne – zice el – ale divinității. E, de fapt, o ocazie de-a explora, de-a *cunoaște*. Se observă o asemănare cu popa Tonea din povestirea lui Gala Galaction, dar mai mult, un fenomen al tentațiilor spațiului oriental care pune la grea încercare și uneori învinge spiritul ortodox; avem de-a face cu *două lumi* delimitate de apele Dunării, cea românească, ortodoxă, și cealaltă orientalizată, simbol al ispitei... Insula este și un simbol al unei lumi care se-ndreaptă spre dispariție – un leitmotiv mai ales al ultimelor două volume.

În ultimul tom, *„Apocalipsa după Mahomed”*, la nivel diegetic relația dintre cei trei tineri – Mahmud, Sefidin și Nesrin – continuă firul narativ, iar tensiunea intrigii este alimentată de discutarea unor profeții privind soarta Insulei (așa cum notează Alexandru Zotta în *Prefața* volumului). Este vorba mai ales de efectele unor blesteme care s-au acumulat de-a lungul anilor, de păcatele unor personaje (să nu uităm că și Insula este un personaj...), iar Deli Papaz crede că „Adevărul nu-l vom ști niciodată!”. Undeva, G. Călinescu asemena proza dunăreană cu „un testemel înflorat, din cele vopsite cu șofran” – desigur aprecierea e valabilă pentru paginile lui Emanoil Bucuța, dar nu și pentru cele scrise de Ilie Sălceanu... deși pitorescul nu lipsește din trilogia despre care vorbim. În acest context, câteva cuvinte despre calitatea de portretist a prozatorului, și mă refer doar la portretul lui Ismail Bektaş (din „Ada Kaleh”, pp. 136-137), →

IULIAN DĂMĂCUȘ

descriere care te face să te gândești la pamfletele lui Tudor Arghezi (mai ales la *Baroane*: „un panglicar, o lepădătură, pe care imamul îl vâră în cofă, apoi îl scotea ca să-l afunde din nou” etc...). Nu lipsește *umorul* atunci când vorbește de certurile cadânelor din haremul Seraschierului Ghenci Ali, despre cele două vânturi, Coșava și Gorneacul, care „lucrează în două schimburi”, despre suferințele colonelului Kehremberg, pe care-l „dureau degetele și unghiile de prea mult scărpinat”, împreună cu cei peste o mie de soldați ai săi etc., ori motivând în glumă dispariția Insulei drept urmare a vreunui păcat comis de vreo „surioară” din mănăstirea de maici, despre priapismul baronului Casttner, privind planul Cetății ce se aseamnă cu o vulvă... Și, interesant, umorul (haz de necaz...) chiar în Apocalipsă...

Cărțile te provoacă să ții pasul – lucru deloc ușor – cu povestitorul, ori să mergi pe urmele lui străbătând 600 de km ca poetul Ion Nistor, pentru a regăsi „un punct de unde să pornească amintirile acelei lumi sfârșite”... *Apocalipsa*..., p. 136.

În ceea ce privește „construcția intelectuală” a Balcanilor, sunt de acord cu cei care apreciază importanța acesteia în definirea culturii din zonă, o dovedește și cartea Mariei Todorova „Balcanii și balcanismul”, 1997, în care recunoaștem multe din tezele prefigurate anterior de prof. M. Muthu, care este însă mai puțin cunoscut în străinătate, datorită veșnicilor piedeci, deficiențe de promovare ale celor chemați s-o facă...

Fiind la un moment comemorativ, nu aș fi vrut ca expresia „De mortuis nihil nisi bene” să rătăcească printre noi..., așadar nu l-am lăudat pe prozator, doar pe Mischin, Deli Papaz, Meriem, Ali Kadri, Laitin și desigur Insula, care, literar au un singur nume – Ilie Sălceanu!

(16 februarie, la comemorarea unui an de la plecarea în eternitate a lui Ilie Sălceanu / Satu-Mare)

Ada Kaleh, roman de dragoste, Dacia, Cluj, 2008, *Gelin, mireasa din Ada Kaleh*, Dacia, Cluj, 2010, și *Apocalipsa după Mahomed*, Eikon, 2014.

Rădăcinile lumii

Cinci povestiri fantastice de Adrian Botez, reunite în volumul *Nălucirile abatelui Bernardo* (Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2014. Director Constantin Marafet), o carte provocatoare, ruptă de tradiția literaturii actuale. Bruce, scriitorul simte nevoia să mărturisească. Textul curge nesperat de liber, vine din zona textelor medievale, cu mister, cu aplecare spre rigoare, cu frică de cuvinte. Un text actual prin mesaj.

Temele alese pendulează între teologie, jurnal literar, spovedanie. Surprinzător la Adrian Botez este faptul că apelează la stilul catolic de a reda povestirea, face trimiteri specifice canonului, cu vie aplecare spre rigoarea acestei confesii. Adrian Botez este cunoscut ca un scriitor care activează în alt mediu, cu relief ortodox.

Schimbarea paradigmei de viziune este un semnal puternic privind necesitatea atingerii profunzimii ideilor. Chiar dacă povestirile au ceva fantastic, au și ceva real, ele se coagulează în inima scriitorului ca spovedanie a unei relații speciale: relația dintre om și Dumnezeu. Conținutul povestirilor a determinat și stilul.

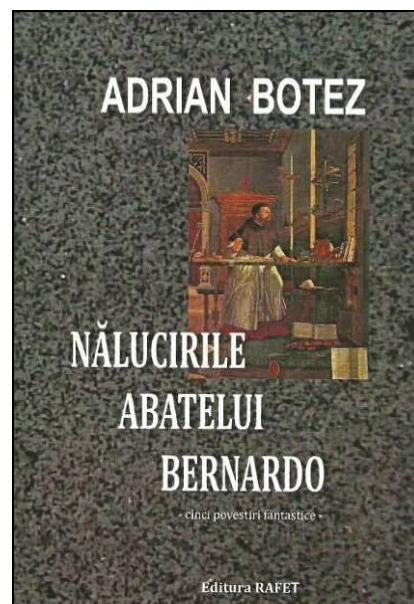
Povestirile sunt: *Nălucirile abatelui Bernardo*, „*Il Pollaiolo*” – *Eliberatorul Zborurilor*, *Întâlnirea abatelui cu moartea*, *Abatele, schivnicul și diavolul*, *Abatele și imaginea din oglindă*.

Aceste scurte povestiri sunt prozo-poeme despre viață, moarte, prezența lui Dumnezeu, întrebările oamenilor, păcat, libertate, puterea celui atins de har, revelații particulare, tensiunea dintre acum și nu încă, o temă importantă pentru un teolog.

Bernardo (are un nume mai lung, demn de sfințire) povestește, călătorește, se roagă, este atent la semnele lăsate de Dumnezeu oamenilor.

Este fantezie în aceste năluciri? Consider că nu, sunt marile teme care au marcat gândirea creștină în evul mediu și care pune mari probleme teologilor și scriitorilor contemporani. Rațiunea a dominat evul mediu, dar faptele oamenilor au fost marcate de miracole.

Povestirile redau existențe inexprimabile, speciale, fapte

iraționale, evenimente care provoacă timpul, ies în afara istoriei, credința este altceva decât ceea ce doresc preoții să ne convingă, cu totul altceva...

Abația reprezenta o mănăstirea cu un statut special în cadrul sistemului catolic teologic, avea legături direct cu papa sau cu alți episcopi cu rang înalt. Abatele conducea abația și era responsabil de sufletele aflate acolo și de mesajul adresat lumii. Mesajul trebuia să vină de la Dumnezeu...

Deja am prezentat esența narațiunilor, abatele Bernardo are ceva de spus lumii despre ființe speciale „las nicolettes” – soi de plante incredibile, care plutesc la suprafața Amazonului (pe cursul superior) în zona vârtejurilor, ca insule de lumină care orbesc privitorul, pot fi plante sau animale. Pot fi văzute de cei care au ochi de zeu, oamenii sunt terorizați de apariție. Ele nu au mai fost văzute din acel an 1633, dar există și în alte zone cu risc divin... Se pare că abatele nu a mințit. El a fost acuzat de fantasme... Înțelegem astfel că suntem în fața unei revelații speciale, Adrian Botez și-o asumă prin literatură și stare. Poate fi și redarea unei stări care l-a marcat pe scriitor, un fel de creator în abația sa care formează opera, viața, speranțele... Da, aparițiile acelea de la Amazon au fost văzute pe cursul superior, adică pentru cei inițiați...

Profundă povestirea despre „Il Pollaiolo”, eliberatorul zborurilor, cel care a eliberat păsările din coliviile nobililor din Florența. Păsările →

CONSTANTIN STANCU

erau ținute în colivii de aur, în colivii de lux, erau captive, hoțul le-a eliberat, păsările au fost orbite de lumină și libertate. Il Pollaiuolo a fost prins și condamnat la moarte pentru că a afectat proprietatea mai marilor zilei, bine organizați în caste. Călăul a rămas suspendat între cer și pământ, păsările libere au ciugulit metalul securii, hoțul a fost salvat, s-a produs minunea în spațiul public, condamnarea avea loc în piața centrală ca în toate timpurile. Cel care a iubit libertatea a scăpat, există o forță care este mai presus de oameni, de sisteme. Gândurile oamenilor nu pot fi prinse în sisteme, în colivii doctrinare, libertatea este o valoare care nu poate fi cenzurată de alți oameni... Este rațiunea de a fi a oamenilor care s-au născut din Dumnezeu, Creatorul... Povestirea redă libertatea artistului dedicat care exprimă adevărul care l-a primit...

Povestea anahoretului tare bătrân care cunoștea destinul oamenilor, retras în peștera sa, în întuneric, învăluit de lumină, el avea acea vedere spirituală care permitea să privească în inima oamenilor, să vadă inima timpului...

„Era, după câte puteam să-mi dau seama, un om înalt, dacă s-ar îndura să se ridice în picioare. Extrem de slab, cu o barbă albă și nefiresc, incredibil de lungă, împrejurul lui răsfirată, precum o băltoacă albă, care lumina orișice beznă, fără să mai fie nevoie de jarul lemnului ars. Presupunând că n-ar fi luminat barba fantastic, de poveste – atunci ar fi fulgerat, în mod sigur, orișice întuneric, cu ochii lui albaștri, enormi”.

Anahoretul este prezentat conform tiparului tainelor, cumva rupt din cartea Apocalipsa (Biblia), un trimis special, cu misiune specială. Cititorul va descoperi misterul mesajului său, unul despre viață și adevăr, unul despre predestinare și libertate...

Una dintre cărțile abatelui Bernardo Gaizeca Mendieta y Savayo y Alcantara a fost *Întâmplări ciudate, la răscrucea dintre lumi*, un mesaj ultim, întâlnirea omului cu Dumnezeu, o relație dorită, greu de realizat de oameni, dar abatele iese din timp. Oglinda, ca o lupă, explodează în obrazul abatelui, lumina îl acoperă și începe călătoria... Există timp acolo și eternitate, oglinda este metafora care ține loc

regulilor logicii, poate fi oglinda cuvântului (ca la Apostolul Pavel), dincolo de suprafața lumescă există o altă realitate mult mai profundă, acolo omul dedicat se poate apropia de Dumnezeu. Mister, minune, tehnică literară, plus pasiunea lui Adrian Botez de a transmite ceva semenilor despre relația om – Dumnezeu. Secretele curg, sunt teologice, îndoiala omului persistă, glasul divin se exprimă, scriitorul lasă textul să curgă... Omul refuză efortul unui gând luminat, înțelept, liniștit, pătrunzător, așa cum l-a creat Dumnezeu, ceva s-a pierdut pe drum, iremediabil. Confuzia persistă în mintea omului, apariția divină nu pare a fi ceea ce ar trebui să fie, până la urmă și oamenii l-au acuzat pe Iisus că este stăpânul dracilor, din acest motiv ascultau de El, o confuzie crasă pentru că o împărăție nu se ridică împotriva ei însăși, creația are regulile ei, le vezi dacă ai ochi spirituali...

Povestirile merită citite pentru mesajul lor subtil, subliminal, profund spiritual...

– ... Tu ești Dumnezeu? – am horcăit eu.

– De ce îți vine atât de greu să crezi? Ce este imposibil, din tot ce am creat eu? Ce este ilogic, din tot ce am cuvântat eu? Eu m-am născut (adică am fost împins de mizeria voastră oarbă, întru grosolănia cărnii, m-am născut, adică am devenit repetabil de către ochii voștri cei slabi, de către vederile voastre, totdeauna bâzâind angoasate și uluitor de neatente, la nimic de seamă) – m-am născut, zic, într-o grotă. Și, de acolo, între beznele grotei, am întâlnit întru împăcarea din urmă, regnurile, rădăcinile lumii.

Adrian Botez trimite la

Sabina Purcariu, „Uliță”

întruparea Cuvântului, Logosul, Iisus ca Dumnezeu adevărat și om adevărat, făcând posibilă relația dintre om și Creator.

Mesajul este unul acceptat de teologi, povestea este una accesibilă cititorului.

Autorul folosește o frază echilibrată, misterioasă, specifică vechilor cărturari, implică, în afara normelor literare și teologice, fantezia sa, la limita dintre canonul creștin acceptat și revelația personală. Fantezia este doar un joc intelectual, mesajul este unul care se impune. Bernardo este un nume obișnuit pentru un călugăr în evul mediu, neobișnuit pentru literatura momentului dominată de experiențe de tot felul.

Unele idei aparțin călugărilor săraci, care au depus jurământ de castitate și sărăcie, din Ordinul Franciscan, dar nu numai, sunt exprimate unele proceduri specifice: a beatifica, a canoniza, se fac trimiteri la personaje istorice reale precum Papa Celestin etc. În timpul Evului Mediu, călugării au conservat textele sfinte, le-au copiat, le-au transmis mai departe.

Ei și-au propus să ducă o viață umilă, departe de „nălucirile” lumii, în realitatea divină permisă omului...

Abatele Bernardo încheie: „...Din necumpătare de iubire mi se trage, totul – se-nțelege. Dar și de la oglinzi”.

Cu alte cuvinte, atenție la paradigma vieții, dincolo de imaginea din oglindă este o lume, o altă abație, mai densă... Iubirea pare să fie cheia misterelor pentru cei inițiați, precum abatele Bernardo.

Poate că Adrian Botez s-a închipuit, pentru o clipă, acel abate plutind între două lumi, scriind, călătorind cu fiecare carte, pe cursul superior, dorind „beatificarea”, într-o libertate absolută, permisă scriitorului care înțelege...

Sau, poate, este o nălucire?

„URME” DE LUAT ÎN SEAMĂ

Absolvent al Institutului de Marină din Constanța, comandant pe navele Navrom (când Navromul mai avea nave!), Constantin Costache a debutat, în 1985, cu schița „Stres”, fiind remarcat de criticul Alex Ștefănescu, apoi a mai publicat nuvelele „Hora” și „Rămas bun”, obținând aprecierile lui Iulian Neacșu și Mihai Ungheanu. În 1986, a câștigat concursul de debut al Editurii Albatros. Un an mai târziu, a publicat „May Day” în volumul colectiv „Zece prozatori”. După 1990, a mai publicat nuvela „Cioplitorul” și a colaborat la unele ziare ale perioadei.

După câțiva ani de întrerupe a activității publicistice, timp în care s-a dedicat afacerilor în domeniul naval, a revenit, în 2013, cu volumul „May Day” (Editura Tritonic). La începutul anului 2014, a publicat, la Editura Ex Ponto, primul tom, „Să mori făcând orice să scapi din comunism”, parte dintr-un ambițios proiect – romanul în trei volume „Urme pe oglinda apei”. Al doilea volum – „Banii securității” – vede lumina tiparului câteva luni mai târziu și va fi urmat, cum ne asigură autorul, de volumul al treilea, „Destrămarea imperiului minciunii”, proiectat să apară în 2015.

Într-un mix de realitate și imaginație, prima formând „rama” ce încadrează istoric miezul ficțional, dându-i credibilitate, romanul reface atmosfera anilor de dinainte de 1989, de la lipsurile și privațiunile de tot felul (lipsa alimentelor și a bunurilor de strictă necesitate din magazine, frigul din case, dese întreruperi ale furnizării energiei electrice, imposibilitatea de a călători peste hotare etc. etc.), până la permanenta supraveghere exercitată asupra cetățenilor de „cooperativa ochiul și timpanul” (cum i se zicea vechii securități). E antologică scena, din începutul celui de-al doilea volum, în care doi „băieți cu ochi albaștri” asistă, nevăzuți, la partida de amor a protagonistului cu logodnica sa. Cu atât mai acerbă se dovedește această presiune asupra vaporizilor care, prin specificul meseriei, ieșeau „afară”, luau contact direct cu realitățile occidentale, dar și își completau veniturile cu câștigurile realizate din traficul cu țigări, băuturi, electronice,

blugi ș.a.m.d., numite, toate, scurt și cuprinzător – „buf”. „Se gândea dacă merită riscurile pe care și le asumă ascunzând și apoi scoțând din port câteva cartoane de țigări. Da, merită, își spuse. Cu țigările își rezolvă multe probleme importante. Vameșii, medicii, milițienii, funcționarii de la primărie... toți te întrebau întâi ce lucrezi și abia apoi ce vrei. Când spuneai că ești marinar, parcă scria pe fruntea ta Kent. Asta așteptau, asta le dădea. Ajunsesse să spună prietenilor săi că el este prieten cu ducele de Kent. «Îl chemam pe prietenul meu și toată lumea devenea mult mai amabilă în prezența lui»” – meditează eroul narațiunii, secundul Cristian Răuță, cu amară ironie.

Evenimentele din decembrie 1989, în timpul cărora se petrece o parte din acțiunea celui de-al doilea volum, sunt relatate indirect, personajele aflându-se departe de țară, la Istanbul, apoi prin Maroc: „Luase o telecomandă de pe birou și dădu drumul la televizor. Erau imagini din București. Vedea clădiri ciuruite de gloanțe. Grupuri de oameni fugeau de colo-colo. Încă se auzeau împușcături. Imaginea se schimbă. Un studio al Televiziunii Române. Erau câțiva oameni în spatele crainicului. Păreau agitați. Crainicul anunță că dictatorul a fugit.”

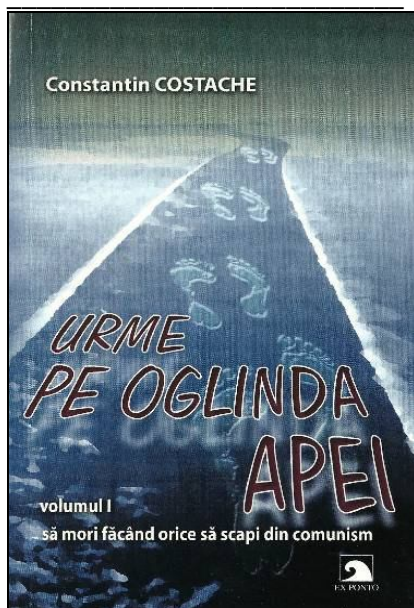
Din această ramă istorico-geografică nu sunt omise descrierile locurilor prin care acostează vaporul românesc. Iată o pitorească prezentare a bazarului din Casablanca – cu di-

versitatea mărfurilor, cu amestecul de culori, zgomote și mirosuri, cu vânzătorii ce testează capacitatea clientului de a negocia prețul, cu fauna specifică unui port: „Intrase în bazar, o stradă îngustă cu multe magazine mici. De-o parte și de cealaltă, tarabe înșirate până în mijlocul străzii, că abia reușeau să te strecuri. Era și asta probabil o tehnică a comerțului, pentru că nu puteai trece pe nicăieri fără să te izbești de mărfuri, fără să le privești.” „Vânzătorii de mere – aveau niște mere de-ți lăsa gura apă – erau tot timpul cu cârpa în mână. Dacă li se părea că nu lucește îndeajuns vreun fruct, scuipau pe el și-l frecau până când scilipea în soarele dogoritor. Mirosul greu, de mare răscolită, se amesteca cu mirosul de cafea de la cele două magazine de prăjit boabe, în cuptoarele cărora încăpeau câțiva saci odată. «De care dorește domnu’?, întreba negustorul. Verde? Prăjită? Mai neagră? Mai puțin neagră? A, nu-i destul de prăjită. Un moment.» O cântărea, o răsturna într-un mic cuptor rotitor și după câteva minute ți-o dădea după preferință.”

Sau scenele (de un comic subtil) din porturile străine, acolo unde marinarii își expun „marfă” din vânzarea căreia speră să facă rost de ceva bani. Odată acostăți la Casablanca și îndeplinite formalitățile vamale, „...marinarii ieșiseră și ei pe punte să-și prezinte marfa. Surcică așezase ca din întâmplare una dintre corăbii în fața intrării în castel. Pamfil se plimba de colo-colo zornăind în buzunarele salopetei cutiile de «Nivea», Cornea și Gogu Salop beau apă minerală din pahare de cristal, iar Manole amenajase o adevărată expoziție de pahare și borcane împăiate. Crivăț meșterise la strung vase din lemn, le bălăuise și le lăcuise de-ți luau ochii. →

RODICA LĂZĂRESCU

Roșoga umbra numai în maiou, iar Livădeanu bea cafea având pe tavă un întreg serviciu. Nu după multă vreme, începu și târguiala. Prețul marinarului, prețul celuiilalt, mai lasă tu, mai adaug eu, și se făcea schimbul. Cel care reușea se învârtea pe punte arborând un zâmbet satisfăcut, în vreme ce în minte făcea socotelile de rigoare – câte beri putea cumpăra, la câte filme va putea merge, ce să cumpere pentru casă, pentru soții...”

Nava maritimă – mai puțin „spațiu”, mai degrabă „personaj” în economia primului volum – este replica, în miniatură, a societății românești, la bordul ei conviețuind șefi buni și răi, eroi și lași, turnători, securiști mascați, cu secretele, cu bucuriile, dar și cu micile sau marile drame din viața fiecăruia. Viața de pe vapor reproduce în mic relațiile din oricare comunitate umană – cu amicitțiile și dușmăniile dintre marinari, cu micile ironii, malițioase sau binevoitoare, cu suspiciunile, cu glume nevinovate („Cabina lui era cufundată în întuneric. Cineva îi vopsise pe dinafară hublourile cu vopsea neagră.”) sau cu răutăți gratuite („Octave, ce-ți face cumnatul?”) «Care cumnat, că n-am niciunul.» «Cum n-ai, întreb-o pe nevastă-ta.» «Ce dracu’, mă, eu nu știu că n-are niciun frate!» «Nu despre frate-i vorba, Octave, ci despre cumnatul care are grijă de nevastă-ta cât ești tu plecat.»).

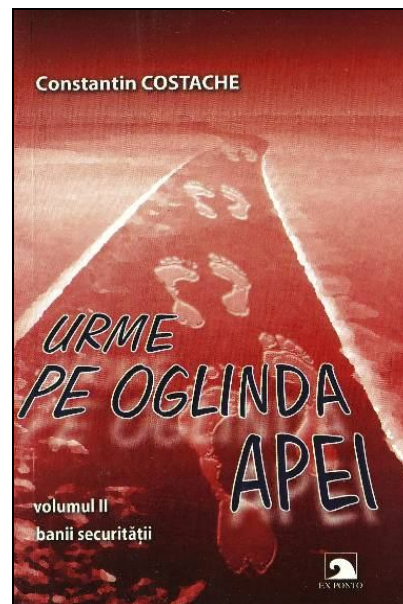
Normalitatea vieții de pe navă este stricată de moartea misterioasă a comandantului Drăgan. Întâmplarea declanșează un adevărat roman polițist – „miezul” ficțional căruia foițele de realitate ce-l înfășoară îi asigură veridicitatea. Fiecare membru al echipajului se transformă într-un Sherlock Holmes de ocazie: „Ghiță părea cu totul străin de scena care se petrecea. El îl fixa pe fiecare în parte, îl sfredelea cu privirea până când devenea insuportabil. Privirea lui era mai vie ca oricând. Ochii îi străluceau ca două diamante. «Care din ei sî fie?, se întreba. Greu de spus în astfel de momente. Și totuși aș fi tare curios să știu țe simte canalială văzând că una din țintele sale nu mai există.» Ochii lui se fixau pe fața fiecăruia ca o ventuză de lipitoare, iar cel vizat fie că își admira încălțările, fie că încerca să închege o conversație cu vecinul. “

Spre descălcirea firului acestui incident (atac de cord? sinucidere? asasinat?) pornește Cristian Răuță, ajutat de câțiva dintre subordonații lui de încredere, urmărit, din umbră, de oamenii securității. Nimic nu lipsește din recuzita genului: urmăriri, împușcături, piste false, momente de suspans abil mânuite (de pildă, finalurile ambelor volume – în primul aflăm că „pata de pe covorul pe care l-ați trimis dumneavoastră spre analiză prezintă urme de otravă foarte puternică”, în al doilea, după ce reușește să intre în posesia misteriosului pachet pentru care fusese asasinat Drăgan, Cristian este atacat și i se smulge coletul: „«Ce aproape am fost, își spuse Cristian închizând ochii. Am fost atât de aproape!...»”). Cum dezlegarea misterului se va produce abia în volumul al treilea, ne oprim aci cu devoalarea întâmplărilor.

Romanul lui Constantin Costache este rezultatul – în primul rând, al experienței autorului de navigator pe mările și oceanele lumii, iar în al doilea, al înzestrării scriitoricești de care dă dovadă fostul comandant de navă, asta însemnând talent de povestitor, știința împletirii firelor epice, arta conturării portretelor, un ochi bine format să vadă amănuntul semnificativ, o excelentă cunoaștere a psihologiei umane, o bună mânuire a dialogului și a variantei orale a limbii, cu aspectele ei regionale ori populare, cu o „ureche” de filolog capabil să surprindă specificul fiecărui personaj. Iată o replică a unui membru al echipajului mai puțin școlit: „Da’ de ce mă luați așa, dom’ șef? Nu mă alungați că nu io sunt de vină, că aștia mi-a vopsit hublou”, că dacă io știam cu ce oameni plec la drum, îmi aduceam deșteptător ca să nu mai

Sabina Purcariu, „Spre țarm”

poată ei să-mi facă mie poante din astea care nici măcar nu e bune.”

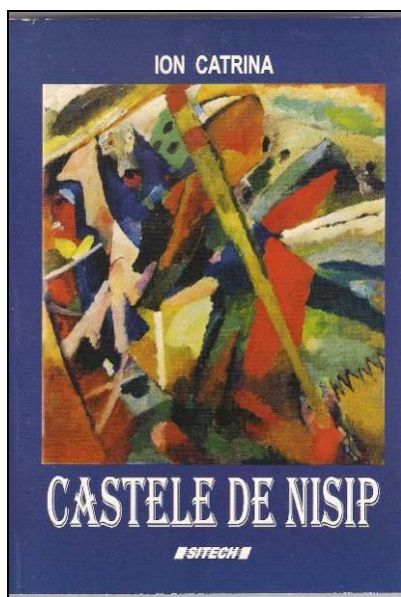
Sau cea a unui negustor arab din bazarul marocan: „Eu să omor la voi? Da cine este eu? Eu doar spun poveste la voi. Pachet este la banca mică unde eu duc la voi.

Acolo dacă bune parole și chei vede bancher. Eu arăt la voi banca și terminat misiune.” Aș mai evidenția impresionanta galerie de portrete – fiecărui personaj, fie principal sau episodic, autorul conturându-i cu mână sigură un portret bine individualizat: „Celălalt, într-un costum gri, stătea pe scaunul turnant al timonierului bățându-se când într-o parte, când în alta, cu spatele către prag.

Era un tip uscățiv, cu părul creț tuns scurt, încadrându-i fața micuță, cu pomeții obrazilor proeminenți și cu o mustață bogată care-i dădea un aer bărbătesc. Părul începuse să-i albească la tâmple, cu toate astea, fără mustață, socotea Cristian, ar fi avut un aer copilăresc.” Sau: „Într-o frază avea mai mulți *i* și *î* cât ar fi încăput într-o pagină de carte și rostea cuvintele cu limba lată a celor din nord. Mergea îngenunchiat, puțin aplecat de mijloc ca și cum ar fi tras coasa și călca de parcă ar fi purtat încălțări de plumb. Avea ochii mici, negri, jucăuși, iscodind tot timpul din găvanele înfundate.”

„Urme pe oglinda apei” – apa e viața, e conștiința, e istoria? Cert este că autorul lor lasă o „urmă” în proza contemporană românească de luat în seamă.

Un roman românesc de actualitate

Prozator experimentat, Ion Catrina, scriitor membru al filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor, a mai publicat, înaintea acestei cărți, **Castele de nisip** (Craiova, Editura Sitech), romanele **Potecile destinului**, **Tărâmul umbrelor**, **Pământul îngerilor**, **Cerul infernului**, **Urmasul**, **Păpușa de sticlă**, pregătirea sa filologică și cunoașterea aprofundată a literaturii române și a literaturii universale fiind determinante pentru modul de a compune, stilul, construcția personajelor etc., fără stângăciile care îi pândesc pe autorii mai puțin școliți sau citiți.

Cititorul doar de romane de tip balzacian poate fi contrariat, în acest roman coexistând numeroase elemente ale noului roman francez de tip proustian, ale „romanului fluxului conștiinței” promovată de James Joyce, Virginia Woolf sau William Faulkner, în mare acestea însemnând prezentarea aceluiași eveniment din mai multe unghiuri, ale personajelor și al autorului, regresia în timp, deschiderea în privința evoluției sau involuției personajelor etc.

Nu lipsesc însă nici localizările în spațiu (România, orașul C., Capitala, satul învechit în tradiții, dar și în vicii, Parisul sau Franța mediteraneană) și în timp (situația post-decembristă în țară).

În prezentarea personajelor principale, tinerii din mediul rural Liliana și Mădălin, victime ale

animalității celor din jur, ale vicleniei celor lacomi de profituri, dar și ale unor tradiții deteriorate în timp, romancierul schimbă punctele de vedere, decorul, și introduce personaje secundare, care au un rol important într-o anumită secvență.

Violată de minorul David, Liliana este îndemnată de mama ei să-și găsească prin mijloace necinstite un bărbat, din două motive: ca să scape de gura satului și să parvină material.

Plecarea celor doi tineri, pe ascuns, în orașul C., când Mădălin acumulează multă ură față de cea luată de nevastă prin înșelătorie, este urmată de găsirea unor slujbe foarte avantajoase, la o familie bogată.

Cei doi urmăresc de acum înainte doar averea bătrânului boier Gelu și a fiicei lui, făurindu-și visuri de nerealizat decât tot prin înșelătorie, impostură, prefăcătorie și minciună.

Dacă Liliana se dovedește a fi malefică în cele mai multe împrejurări, vânând avantaje de ordin material, sexual sau social, Mădălin pare a fi luat de val, fiind o victimă a credulității sale.

După mai multe întâmplări, la care participă soldatul Ionuț, și el tot un băiat de la țară, Irinel, fratele Liliane, avocatul venal Popișteanu, eroii eșuează, ea înnebunește și se retrage în gospodăria părinților, iar el este închis pentru asocierea cu indivizi marginali, implicați în acțiuni ilegale, droguri sau prostituție, în Franța.

Este interesantă gândirea Liliane, care, după ce reușește să înșele familia lui Mădălin, pentru a fi luată de nevastă, perseverează în rău, urmărește cu tenacitate scopuri materiale necuvenite, recurgând, cu abilitate, la divorțul care o poate ajuta să parvină.

Totuși, ea îl consideră aliat în faptele rele, de parcă răul al înghiți treptat puținul bine care se mai află în conștiința ei, manifestat prin ajutarea fraților săraci de la țară.

O adevărată acțiune de roman polițist este pusă la cale prin înregistrarea secretă a scenelor sexuale, cu disimulare țărănească, ilustrată și în opera lui Marin Preda, însă, deși, până la urmă, avocatul Popișteanu este obligat să demisioneze după publicarea imaginilor compromițătoare într-un ziar de scandal, nici

denunțatorii Ionuț și David nu sfârșesc bine, murind într-un accident de circulație.

Romancierul se dovedește un fin cunoscător, un analist dostoevskian, al psihologiei umane, al înclinației instinctuale feminine, reușind să prezinte fapte și personaje credibile, inspirate, desigur, din realitatea imediată.

Astfel, se discută despre privatizare, retrocedări, îmbogățirea peste noapte, prăpastia dintre cei care lucrează și profitorii asociați pe deasupra tuturor, domeniile vizate fiind viața rurală, patronii de firme, moștenitorii beneficiari ai restituirilor în natură, lumea avocațească, în mai mică măsură studenția și armata obligatorie.

Proasta creștere, incultura, lăcomia sunt bine reprezentate la personaje pe care Ion Catrina le descrie cu minuțiozitate, neomițând șarja, alteori lăsând lucrurile în suspensie, pentru a da cuvântul altor personaje, martore ale aceleiași întâmplări.

Firul auctorial se îmbină cu gândurile personajelor, dezvăluind caractere și, cel mai adesea, lipsa de caracter.

Există o justiție divină, pare a sugera finalul romanului, întrucât personajele negative sfârșesc rău, în cele din urmă.

Firul epic se multiplică din momentul plecării la oraș a protagoniștilor, apoi după ce Liliana reușește să se angajeze la casa impunătoare, cu pomi, grădina și acareturi, mai mult încă atunci când și Mădălin se duce acolo, renunțând la o slujbă grea, nesigură și prost plătită. Boala incurabilă a Valentinei îl mută și pe Mădălin la București, apoi în sudul Franței, unde nu se poate adapta după moartea acesteia, fiind acaparat de inși corupți, fără scrupule. Rămășă singură după vânzarea casei boierești, Liliana se degradează și ea fizic, aspectul neîngrijit al casei cu proprietari noi, care îi spun că nu va mai fi remunerată, asociindu-se cu starea de spirit a acestui personaj. Pentru cele mai multe personaje, locul de întâlnire, de discuții, este restaurantul, uneori autogara sau hotelul, în afară de casa cu arhitectură interbelică unde Liliana își petrece cea mai mare parte din acțiune și unde se desfășoară cele mai multe scene erotice. →

CORNELIU VASILE

Romanul **Castele de nisip** este o carte care se citește pe nerăsuflăte, trama fiind cea care îl ține atent pe lector, stilul este alert, personajele bine concepute și conturate.

Sunt și mici imperfecțiuni de exprimare: „a preparat mâncarea” sau superlativul insistent construit cu adverbul „deosebit (de)”, însă impresia generală este de inedit, ca și de credibilitate prin asemănarea cu viața reală, din care este inspirată această proză.

Finalul este trist, simplu, întunecat, cu imaginea casei boierești asaltată de oameni fără niciun Dumnezeu, trăind de pe o zi pe alta din furat, cerșit, minciună, caracterizați prin murdărie fizică și goliciune sufletească, spre deosebire de începutul romanului, punerea în temă cu alte cuvinte, care prezintă frământările sufletești ale tânărului harnic, naiv, obosit, întors de la lucru într-o locuință mică, murdară, unde nu-l așteaptă nimic bun, iar cea cu care fusese forțat să se căsătorească, leneșă, indolentă, trândăvește și nu poate să se ridice dincolo de obsesia sexului.

Zilele lui Mădălin, aflat în garsoniera confort trei din orașelul de provincie, sunt monotone, slujba degradantă, șefii grobieni, stăpâniți de instincte primare, totul merge „pe bază de șpagă, nepotism, pile și relații”.

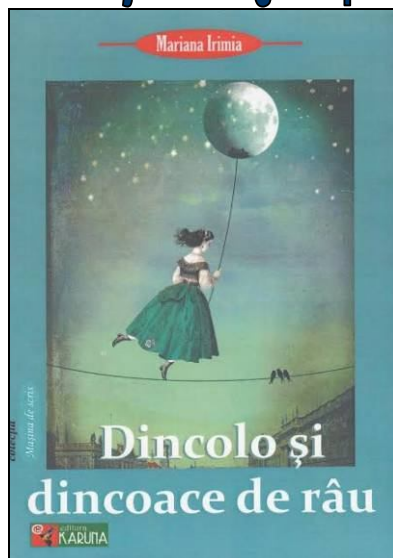
Pornind de la acest tablou întunecat, la ce ajung personajele principale până la final?

Ele răspund cu aceeași monedă pericolelor și amenințărilor din jurul lor, încercând să se ridice nu prin muncă și cinste, ci vânând poziții la care nu reușesc să parvină și, dimpotrivă, se autodistrug.

Deși nu a fost publicată la o editură mare, care să dispună de o rețea națională de difuzare, cartea scrisă de Ion Catrina este un roman bine articulat, care merită să fie citit, iar viitoarele apariții editoriale ale autorului pot fi urmărite cu interes.

Se știe că la editurile din capitala Olteniei, Craiova, orașu cu o bogată tradiție a cărții, s-au tipărit, în ultimii ani, mai multe cărți de poezie, proză, dramaturgie și eseuri apreciate în țară și chiar mai departe.

Un colaj de imagini epice

„Dincolo și dincoace se râu” sau... invers, oricum ai privi demersul literar al Mariane Irimia, din acest volum (apărut la Editura Karuna din Bistrița) pare a face posibilă trecerea acestui veritabil Styx al cuvintelor, a tinde spre o călătorie de-a dreptul inițiativă. Grupajul de proză scurtă, și densă aș adăuga eu, pentru că autoarea a condensat realitatea evidentă într-un spațiu dublat de timp și care deține toate ingredientele pentru a putea fi numită capsulă-a-timpului său, grupajul de proză scurtă din cartea sa are savoare, suspans, intrigă, istorie și dialog perfect dirijat.

Știam că scrie bine, îi citisem sporadic textele în presa literară, apoi a venit cu *Păpușa cheală*, o carte frumoasă, calată pe lumea reală dar care își avea eșantioanele sale de proză cu o seamă de scâlbiri lirice și unde autoarea își plasa personajele într-o lume oarecum ideală. Nu putea să fie doar o întâmplare cartea aceea. Era bine scrisă, developa o lume interesantă. Mariana Irimia avea ce spune și o spunea cu decență și admirație pentru ceea ce descoperea la începutul carierei sale literare.

Atunci mi-am zis că Maria Irimia va reveni foarte repede cu texte noi, cu o altă carte, care să ne șocheze (prin limbaj frust și construcție postmodernistă), poate, așa cum au făcut-o mai aproape toți colegii ei de generație. Nu a fost așa, tânăra autoare scria, scria în tăcere, rar ieșea în reviste, și aproape credeam că scrie doar pentru bucuria sa interioară.

Când publica în reviste de prima mână, textul era incitant și șlefuit ca un diamant. Fără cusur. Critica literară a dat clar un semnal, aveam de-a face cu o prozatoare formată deja, cu un scriitor matur prin modul în care construia pagina epică.

Mariana Irimia face parte dintre creatorii care se folosesc de instrumentele de scris pentru a dezvălui lumii paralele, pe lângă care oamenii trec fără să le vadă, ea este un martor cinstit al zilelor noastre și ceea ce lasă pe pagini de carte este un simbol. Dincolo de fraza bine conturată, de forma deja personală, de stil, mesajul cărții de față este clar, nu lasă loc pentru echivoc.

Toată scriitura din cele peste 200 de pagini este unitară, creionează o lume, un timp, dar modul cum autoarea a știut să gliseze planurile personaj-timp-spațiu mi s-a părut fascinat în proza *Dincolo sunt gloanțe*. Aici este marea eliberare a scriitorului, libertatea de exprimare într-un spațiu pe care îl stăpânește perfect, cu emoție echilibrată, fără poticneli în frazare și, mai ales, cu pricepere și simț de observație a detaliilor, extraordinar pentru un prozator tânăr. Mariana Irimia semnează deja a doua sa carte de proză, eliberându-se de acel „ce va spune lumea” – ea e Scriitorul care mai păstrează prospețimea ideilor și lamura aceea de bucurie inocentă, chiar și acolo unde mizeria umană nu poate fi neutralizată prin liric, lasă impresia că ai de a face cu un creator cu experiență certă. Și așa și e, M.I. a exersat destul pe fila de hârtie, a construit poteci și refugii, a făcut pași minunați în desăvârșirea sa literară.

Acum, se simte ca peștele în apă în fața paginii, pe care construiește povești contemporane, în care cititorul se poate regăsi.

Un scriitor care promite o carieră specială, un om frumos cu idealuri pentru care muncește fără să iasă prea des în luminile rampei. Când vine în fața publicului, vine cu o carte nouă, cu o lume pe care a descifrat-o după vrerea și puterea sa de înțelegere. Nouă, cititorilor, colegilor de breaslă nu ne rămâne decât s-o citim cu atenție, să ne bucurăm că există, și că lumea din jurul nostru se dezvoltă în artă adevărată și datorită Mariane Irimia.

MELANIA CUC

DIN SERTARUL CU AMINTIRI

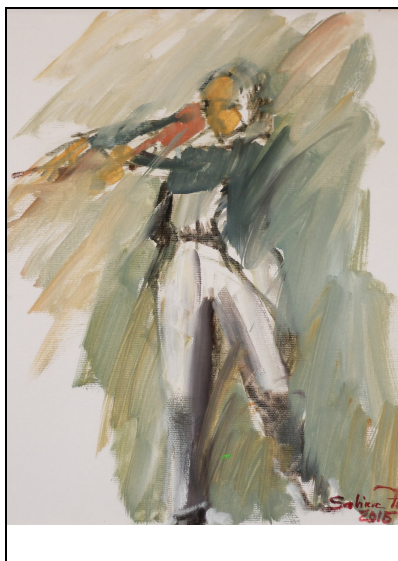
Sucesiunea ireversibilă a fenomenelor se petrece în acel mediu omogen și nedefinit care este timpul. Trecutul, definit ca timpul care s-a scurs până în prezent, viitorul este timpul care va veni, care va fi, care va apărea după momentul de față, iar prezentul este perioada de timp variabilă, concepută ca unitate distinctă între trecut și viitor. Așadar, prezentul îl avem în mână, iar trecutul se va prezenta sub forma amintirilor plăcute sau dezgustătoare. Viitorul îmbracă haina visurilor, a ceea ce urmează, ce se va petrece, iar în concepțiile religioase, chiar și după moarte. „Visele noastre trebuie să fie mai puternice decât amintirile. Trebuie să nu ne lăsăm trași înainte de vise, decât împinși de la spate de amintiri”, spunea Jesse Jackson, iar Garabet Ibrăileanu menționa că „amintirile sunt o muzică ce ne vine de undeva dincolo de orizont”. Întreb, pentru a divaga puțin, dacă timpul a existat din toate timpurile, dacă spațiul, acel mediu nedefinit se va defini cândva și ce exista înainte de minus infinit și până unde va ajunge plusul infinit?

Scriitorul **Gheorghe Bălăceanu**, doctor în psihologie, cercetător științific principal gradul II, director al Asociației Artiștilor Plastici din Iași, este încărcat, dar nu împovărat de amintiri, nu este un om nostalgic, așa spune, chiar, că e un optimist aparte, cu o putere creatoare care-l situează în fruntea breslei scriitoricești, fiind autorul a zece cărți de versuri și de proză.

Volumul intitulat *Din sertarul cu amintiri* este una dintre aceste creații literare, e o carte de proză scurtă, dumnealui are amintiri, ca tot omul, nu de păstrat într-un sertar, ci are atât de multe, că nu pot încăpea nici într-un dulap. A debutat editorial în urmă cu cincisprezece ani la Editura „Timpul” Iași, scriind poezii lirice, proză și epigrame, este câștigătorul multor premii literare la concursurile organizate pe această temă, fiind și colaborator la multe reviste de cultură, iar inventarul volumelor publicate nu i-l fac, deoarece în orice moment ar putea să mai apară încă o carte personală.

Totuși, dacă ar fi să mă joc nițel, trecând în revistă titlurile cărților dumnealui, publicate până acum, ordonându-le după cum îmi convine, rezultă: *Privind înapoi fără mânie*, *Descifrând limbajul inimii*, *Viața-i complicat de simplă... Nu râdeți, că-i chiar așa!* Apoi, *Pilule contra devierilor de caracter și Fragmente de suflet, pentru suflet* le aflăm de citim *Umor pe strada lui Păstorel*. În continuare, ca *Să ne cunoaștem artiștii în viață* și să citim *Pagini de artă naivă ieșeană*, va trebui ca pe acestea să le extragem *Din sertarul cu amintiri*.

Cartea, menționată și în titlul acestei cronici, conține zece capitole, unele dintre ele, așa risca să spun, autobiografice, prezintă viața rurală moldovenească, în mod deosebit latura școlară și familială, cu bune și rele, de acum peste trei decenii, amintindu-ne și de limbajul hâtrului din sat: „Adică cum? Ci amu nu-s mare?” (*Tocana de bureți*). Tot în acest capitol, autorul pomenește, ne reamintește de condițiile grele din învățământul sătesc din acea perioadă, profesorii trebuiau să facă dese vizite la domiciliul copiilor, pentru a convinge părinții acestora să-i mai rupă de la muncile câmpului spre a frecventa orele de curs. Autorul, fiind și scriitor de literatură satirico-umoristică, membru al Asociației Literare „Păstorel”, Iași, al Uniunii Epigramiștilor din România, dar și al Societății Culturale „Junimea 90”, Iași, îmbracă descrierile cu nuanțe ironice: „...să-l deranjeze pe

Sabina Purcariu, „Virtuozitate”

bătrânul doctor care, suplu ca un pepeș, se rostogolea...” (*Mărguța*) ori dialogul dintre profesor și avocatul elevului din *Examenul*. Un capitol aparte este rezervat greutăților și peripețiilor prin care trec pictorii în organizarea expozițiilor în străinătate (*Expoziție la Viena*), autorul fiind și un pictor talentat, dar merită menționat și capitolul *Am o idee*, unde sunt importante idei de viață, respectiv, sfaturi, pe care nu vi le dezvălui, o să le aflați când veți lectura cartea.

Citirea cărții se face cu ușurință, trezește interes în sufletul cititorului, scriitorul a evitat asonanțele, lungimile inutile, cuvintele licențioase.

Recomand cu toată căldura citirea acestei cărți, nu doar foiletarea ei, îl felicit pe autor, așteptând să-i crească zestrea scriitoricească. Închei cu frumoasele cuvinte de la sfârșitul acestui volum inserate de autor: *...așa cum au făcut întotdeauna cei dinaintea noastră și cu mare probabilitate și cei ce ne vor urma – că vor veni și vremuri mai bune, să uităm de cele rele și după ce timpul și-a îndeplinit menirea, spre alinare, să putem scormoni din când în când cu plăcere, prin sertarul cu amintiri*. Dar nu toate amintirile sunt plăcute, de aceea așa adăuga un sfat epigramatic: *Că amintiri or fi cu carul, / Sau cine știe, Doamne, câte, / E bine să-ncuier sertarul / În care-s cele prea urâte! // E ușor a da sfaturi, nu-i așa?*

Lectură plăcută, dragule cititor, judecătorul suprem al scriitorului.

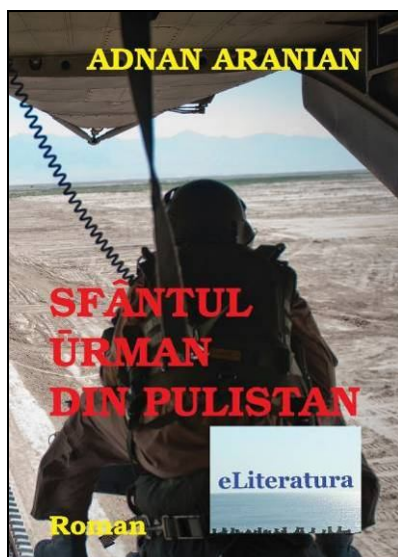
VASILE LARCO

Sfântul Urman din Pulistan

Rareori s-a întâmplat, mai ales în ultima vreme, în societatea încercată greu de zimții acutei puteri ce apasă omul de rând, să fie pusă în temă armata, fie ea și „bheristaneză”. Este cazul romanului *Sfântul Urman din Pulistan*, autor Adnan Aranian, apărut la e-Literatura în 2014. Cadrul militar inferior, locotenentul Urman, e singurul care opune istoriei Pulistanului o altă istorie, xatrică, pe care înșiși bheristanezii o neagă. Amestecul puterilor, influența bisericii asupra armatei sau a armatei asupra bisericii se dovedesc periculoase, cu atât mai mult cu cât părintele Tabahan trece cu vederea aspecte grave, fapte compromițătoare ale unui comandant, toate acestea pentru că cel din urmă face când și când câte o donație... Unde e Sfântul Duh în toate acestea, se întrebă, pe bună dreptate, Urman, văzând că armata pare exact acel „trup părăsit de duh”, „un trup burdușit de orgoliu, de emfază, e o creație a lui Dumnezeu pe care Dumnezeu a părăsit-o.” (p.171). Tot Urman își expri-mă îndoiala asupra lumii care popu-lează pământul lăsat de Dumnezeu spre a fi locuit: „Nu de lumea lui Dumnezeu mă îndoiesc, ci de lumea din care Dumnezeu a plecat prea devreme. De locul ăsta în care nu gândul lui Dumnezeu stăpânește pe pământul omului, ci gândul omului pe pământul bunului Dumnezeu” (p. 171).

Dumnezeu nu mai poate popula o țară din care spiritele eroilor au fost alungate, iar în locul lor au triumfat oameni lipsiți de caracter dar plini de emfază. Oameni care își ascund sub uniforme moșia faptelor, iar din fapte alungă noblețea spiritului, noblețea caracterului cadrului militar. Sub lupă nu e pusă doar activitatea ofițerilor, orele de planton și răzbunările fățișe sau ascunse ale superiorilor, transcri-se în notițe sau rapoarte cât, mai ales, dezinvoltura în aplicarea orbească a intereselor aflate mai presus de regulamentele pe care ofițerii înșiși nu par a le respecta.

Citind romanul, fascinația te cuprinde încetul cu încetul, ca și cum nu ar fi de ajuns descrierile și încadrările în atmosferă. Dialogurile sunt scurte și incitante, limbajul e cu grijă periat și ales pe categoriile de personaje care îl folosesc și care se pot identifica mai mult decât relevant prin

dialog, prin mișcări, prin gesturi și prin modul de raportare la ceilalți. Fiecare final de capitol conține în substratul frazei o metaforă, e ca un final de poem, de aceea proza și poezia se îmbină armonios în roman, cuprind acorduri perifrastice și imaginative. Concluziile romanului stropit în final de sânge (moartea lui Tal'at Arqan și a echipei de arheologi, nouă persoane în total) sunt dure: „Armata nu e nicidecum un sistem. Armata poate fi cel mult unealta sistemului. Furnizoarea de victime transformate în eroi. Bheristanul are nevoie de armată! De o armată în care prima lecție predată să fie lecția demnității! Apoi sânguința. Lupta până la capăt pentru o cauză. Nu de o armată de lași, promovați peste noapte colonei, învârtindu-și burțile și mustățile și trecând cu dificultate proba găsirii unui loc între scaun și birou”. (p. 206).

Am interpretat cartea ca având un final dublu: primul este moartea lui Tal'at și a unui întreg sistem, iar al doilea e ca o regenerare, un fals final, moartea generalului Charanidan. Răul e până la urmă pedepsit, nu triumfă. Cele două imagini unite în numele uciderii, credința și armata, care trebuiau să fie doi piloni de bază, de nezdruncinat în formarea individului, devin acum războinice. Credința s-a unit cu armata în numele morții, a uciderii identității naționale.

Epilogul vine să confirme că o putere mai mare decât biserica sau armata care împart funcții, se află dincolo de om, acționând în numele dreptății. O dreptate independentă de un popor, de o armată, dar venită ca o demonstrație a deplinătății, a împlinirii, în numele eroismului, a sorții neamului. Generalul Arkhasaz Chara-

nidan va muri în agonie. Și-a dorit doar să îl revadă pe Urman, ceea ce se va și petrece, neașteptată fiind acum imaginea morții creștinești, prin mântuire. Generalul Arkhas Charanidan se confruntă într-o ultimă bătălie, de data aceasta reală, din care nu ies triumfătoare puterile fizice slăbite, ci fermitatea spirituală a lui Urman, care i-a suportat ani la rând umilințele și care acum, în ceasul morții, i-a acordat iertarea. Cea mai mare putere a finalului, în acest epilog, este aceea a iertării. E o iertare umană, dincolo de religie, de biserică, depășind, de asemenea, cu mult, orice grad ori funcție din armată. Dumnezeu nu este Charanidan, asta o demonstrează, în iertarea prin moartea generalului, Dumnezeu. Eu cred că e ca o intrare în altă dimensiune, de aceea finalul nu este deloc un final, ci doar o lumină dintr-o vară de august, care trebuie când și când simțită ca o ușurare, ca o mântuire, ca o iertare.

Romanul m-a impresionat puternic, mai ales prin felul în care autorul a reușit să insereze o fină ironie, o parodiare a tuturor relațiilor din armată, cu tot ce înseamnă ea, urcușuri și coborâșuri ale înțelegerii între superiori și inferiori, modul în care se obțin gradele etc. (...) Umorel este foarte important, el salvează multe situații de la uitare și este arma cea mai de preț a ironiei, sarcasmului și parodiei. Nu întâmplător, spunea Caragiale, răsul arde cel mai mult pe ticăloși... Aici găsim o ușoară răsturnare a perspectivei caragialești: și ticăloșii se folosesc de răs pentru a-i arde pe ceilalți, dar cad cel mai adesea ei înșiși în derizoriu. Am râs cu gura până la urechi la fiecare pagină a descrierii nebunului care se automutila (...) Am râs la episodul cu acel cui, „al lui Pepelea”, atârând soarta avansării comandantului în armată... este extraordinar de bine scrisă! Am râs apoi la vizita generalului Shā'ir la Cimitirul Eroilor din Dārāzābad, la dezgroparea oaselor bieților eroi (...) ce au sprijinit pe umerii lor nașterea unei națiuni.

Apropo de națiuni. Este fascinant cum, dintr-o mică întâmplare, acea cronică descoperită de Urman în biblioteca armatei, autorul a reușit să zdruncine structurile închistate, învățământul din armată (cu toată falsitatea dobândirii gradelor ei). →

LOREDANA ENGLISHCH
CARLE

→ Limba xatrică, descoperirile arheologice ale cercetătoarei Tal'at Aqran, de la Institutul de istorie din capitală, căutările ei similare celor ale lui Urman, clatină, într-un fel, inclusiv ideea de biserică. Urman se descoperă în această idee. Pas cu pas, preoții nu mai sunt cum îi știa el. Participă la liturghie, dar nu mai crede în ritual. Nu își mai regăsește motivație în împlinirea atribuțiilor militare decât ca promisiune făcută tatălui, dar și promisiunea aceasta se fărâmițează, într-o lume lipsită de ierarhii adevărate sau de recunoașterea adevăratelor valori.

În mâna arheologului, femeia care începuse să îi susțină practic convingerile, s-a ascuns o bucată de aur cu un fragment de inscripție a unei civilizații apuse.

Nu mai contează nici măcar încercarea de a o traduce în vreo limbă cunoscută, fiindcă însuși fragmentul de plăcuță dovedește că realitatea este alta, nu cea a istoriei oficiale.

Realitatea descoperirii istoriei adevărate înseamnă moarte, înseamnă adevăratul sacrificiu pentru neam și Urman alege să fie pustnic pentru că nu mai vrea să îmbrace o haină a principiilor moarte, care nu îl mai pot conduce în viață, cum a crezut când tatăl lui i-a făcut promisiunea. Mântuirea este în puterea exemplului personal, în retragerea din lume pentru a putea cuceri lumea. Tocmai prin faptul că devenise un anonim a fost recunoscut, chiar dacă prea târziu. Odată descoperit, el strălucește pur și simplu, ca acea bucată de plăcuță din aur din istoria bheristaneză, el se revelează. Aceasta înseamnă ardere, ardoare, mântuire.

Mi-a plăcut foarte mult amestecul dintre fascinație, adevăr, mister, tulburări comportamentale, micimea relațiilor din armată, subsumarea personalității unui sistem greșit construit, cel al armatei și cel al societății xatrice nedescoperite încă de prostia contemporană bheristaneză, care se complăce în jocul intereselor ei meschine. Înțeleg, totuși, că mai există o speranță.

Că nu au murit cu totul idealurile. Asta este impresia care rămâne după ce citești *Sfântul Urman din Pulistan*. Romanul este frumos, ca o zi senină, cu plin soare, un soare care te orbește, dar vrei totuși să te mai lași mângâiat de razele lui...

CĂTĂ VIAȚĂ, ATĂTA GAZETĂRIE

Jurnalismul, iată un loc comun, un truism, nu e pentru fricoși și e dezastru când încape pe mâna mercenarilor această profesiune plină de noblețe și de responsabilitate. „Jurnalismul este o meserie pentru suflete tari!” – spune Mariana Cristescu într-unul din textele acestei cărți.

E adevărat și că gazetăria nu e de nasul oricui știe să țină în mâini un reportofon, un microfon, un pix ori știe să.... dactilografieze. Și nici nu e bine să încapă pe mâna celor care cred că gramatica e facultativă, iar cinstea e produs care se vinde la tarabă.

Mariana Cristescu face jurnalism de o viață, manifestându-se atât în presa scrisă, cât și în cea audio, preferând însă, ca orice scriitor, gazetăria, acolo unde se simte în largul ei, știind foarte bine care e prețul proverbului latin „Verba volant, scripta manent”.

Sigur, Mariana Cristescu face în primul rând presă culturală, într-o publicație mureșeană cotidiană, *Cuvântul liber*, în care cultura e la ea acasă.

Dar Mariana Cristescu nu s-a mulțumit niciodată cu atât, nu a stat într-un turn de fildeș, indiferentă la realitățile înconjurătoare, ruptă de viață, mai ales în ritmurile în care ea se derulează acum, într-un timp în care ne căutăm identitatea printre hățșurile unui drum pe care ni l-am asumat, fără să știm ce ne așteaptă și unde duce.

Mariana Cristescu nu a rămas impasibilă, ba dimpotrivă, s-a angajat cu arme și bagaje pentru a apăra valorile noastre fundamentale de atacurile nepricepuților, impostorilor,

profitorilor, carieriştilor, situându-se mereu de partea adevărului, oricât de dragi i-ar fi fost prietenii.

Intransigentă, incomodă, în ofensivă continuă, Mariana Cristescu, ca editorialistă în primul rând, și-a spus punctele de vedere fără echivoc, tranșant. A preferat verbul aspru și adjectivele încărcate de sensuri pentru a ajunge direct la țintă.

Autoarea pune punct editorialelor sale, dar o ia de la capăt, adunând între coperti de carte o selecție severă din publicistica sa din ultima vreme.

Temele alese sunt dintr-un orizont divers, iar fiecare titlu are forță aforistică.

Autoarea e mereu în apărarea adevărului istoric, fie că e vorba de grupul statuar Matei Corvin de la Cluj-Napoca, fie că e vorba de bătălia de la Stalingrad. Dar și de partea valorilor acestei lumi, și când vorbește de Karol Jozef Wojtyła, poet, ajuns papă al Bisericii Catolice și suveran al Vaticanului, și când vorbește despre ultimul roman al lui Mihai Sin, „Ispita izbăvirii”, pe care cu curaj îl vede la vârful **Nobel-iar** al recunoașterii, și când o evocă pe Leonida Lari sau scrie un recviem la despărțirea de Mărioara Murărescu și când apără onoarea venerabilului general Radu Theodoru.

Mariana Cristescu e polemică cu măsură, intransigentă însă când e vorba de minciună, fals, intoleranță, extremism, nesfiindu-se să taxeze mărimile efemere ale zilei.

Politicul rămâne una dintre temele preferate ale editorialistei, poziționându-se ferm, alături de tendințe și opțiuni democratice, ajungând la judecări deloc măgulitoare la adresa unor personaje de la vârful ierarhiei administrative, ori la adresa clasei politice de la noi.

Punct și de la capăt pare mai degrabă jurnalul de front al unui jurnalist cu vocație, cu har, care mai salvează câte ceva din onoarea atât de des șifonată de personaje care-și spun ziaristi.

Cu jurnaliști care se plasează între Dumnezeu și neamul lor, ca Mariana Cristescu, presa nu va cădea de pe locul în care se situează în societate, de paznic al democrației, și cititorii nu-și vor pierde încrederea în triumful binelui asupra răului. Mai devreme sau mai târziu.

NICOLAE BĂCIUȚ

Dincolo de turnul de fildeş[†]

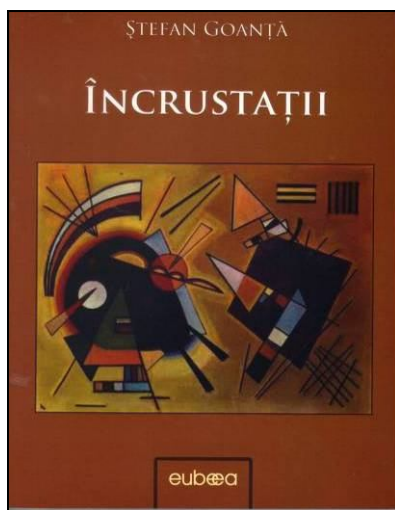
Ștefan Goanță (1933-2010), autor cu o biografie itinerantă (Histria-Constanța, Nisipuri-Dolj, Ploiești, București, Cluj, Zalău-Sălaj, Liebling-Timiș), e un scriitor complex, pentru care se așteaptă încă fixarea în istoria literaturii române, într-un loc pe măsură. Chiar dacă titlurile cu greutate din opera sa rămân în teatru și roman, în care-și exprimă plenar tumultul creator (deși e autor și de poezii și epigrame), un sector definitoriu este publicistica.

Ștefan Goanță nu a fost un scriitor retras în turnul de fildeş al universului intim, să-și decanteze narcisist tumultul impresiilor, sentimentelor ori angoaselor existențiale proprii, ci unul pentru care *angajarea socială* a însemnat condiția sine qua non a existenței și formării sale scriitoricești. Ca să folosească eficient *cuvântul*, ca *armă de luptă pe baricade*, mobilizarea imediată era prin *presă*, *tribuna* de la care putea lua *atitudine combativă*, ca un *formator de opinie* și ca un *purtător de cuvânt al societății civile* în care activa responsabil.

Era perioada incandescență imediat de după '89, când toți, ca Ulysse, s-au lăsat vrăjiți de sirenele Revoluției. Când și-a dat seama că jurnalistică e *cronofagă și efemeră* (era anul 1995 – când se temperaseră spiritele încinse), s-a retras din mondenitatea culturală, patriarhală, la Liebling, să-și scrie opera, romanele masive și dense.

Cum articolele trebuiau adunate, ca un *document de epocă*, girând autenticitatea convulsiilor vremii, prin pulsul luat imediat, alive, a apărut volumul *Încrustații* (Editura Eubee, Timișoara, 2014), o carte de *publicistică*, cu *tablete fulgurante*, ca „biletele de papagal” argeziene, ce-l definesc ca *scriitor militant*. Volumul a fost pregătit de autorul însuși, dar publicat abia postum, de către soția sa Irina Goanță.

Cum *tableta* este o specie de *proză scurtă* a stilului publicistic, concisă și convingătoare prin structură și funcționalitate, prozatorul Ștefan Goanță, care și-a desfășurat talentul epic pe sute de pagini de roman-frescă, dovedește că poate scrie cu talent și texte concentrate, de o pagină. În acest scop, își pune la bătaie toată artileria de scriitor profesionist în arta *construcției textului*, într-o arhitectură ca de *iglu*: în pereții înguști e încrustat edificator și provocator *miezul suculent*, adânc în semnificații al subiectului. Tabletele sunt doldora de informații, cu funcționalitate educativă, din formația de pedagog, *formativul*

prin informativ.

În contextul prestării muncii zilnice în redacția de cotidian, n-a făcut rabat de la responsabilitatea și verticalitatea ca scriitor, să cedeze cerințelor presei cotidiene, limbajului jurnalistic teribilist, agresiv, ori subiectelor de senzație, pentru atragerea publicului, ci a rămas fidel misiei de apostol al cuvântului artistic, deopotrivă militant.

Prima parte cuprinde tabletele din cotidianul „Sălajul Horizont” (1994-1995), iar a doua, cele din „Graiul Sălajului” (1990) (calificate bine de Irina Goanță „mai acide”), material publicat periodic, la rubrică permanentă „*Legi nescrise*”.

Poate ar fi trebuit să se fi inversat ordinea în cuprins, respectând cronologia, pentru că ar fi fost o *continuitate* în spirit și atmosferă, atitudine și formație spirituală.

Titlul rubricii e parcă un indicator și avertisment la deingolada din justiție și „după douăzeci de ani”. „*Legile nescrise*” sunt singurele durabile, ca „pattern”, autentificate de istoria și cultura din moși-strămoși, consfințind *legătura cu trecutul*, re-trăit ca prezent continuu. Acestui popor, „*legile nescrise* decât în memorie și în calendare îi *temeinicesc armonia dintre făptura fizică și cea spirituală*” (p. 27).

Titlurile nominale, scurte, sunt prin ele însele *rapide încrustații*, dintr-un singur cuvânt, de regulă un substantiv, care numește ideea centrală (quod erat demonstrandum) *Moștenirea, Neamurile, Lumânarea, Credința* etc., ori cu dublu determinant, tot substantiv, *Uciderea cuvintelor, Politica „depolitizării”, Cinstea hoșilor* etc., ori ele însele sintagme: *Semnul crucii, Craiul sămănătorilor, Domnul de Rouă* etc., dovedind o cumpătare și stabilizare în stil și atitudine.

A doua parte (refăcând și o atmosferă turbulentă antecedentă, cea a anului 1990 – proaspăt post revolu-

ționar) are, din contră, mai predominantă funcția de atragere a atenției, prin titluri mai agresive, polemice, de tip *verbal, narative*: „*La democrația, neamule!*”, *La noblesse oblige!*, *Aveam treabă, domnilor!*, tributare spiritului general, isteria în masă de înfierare a tot ce era ceaușist, anul când nu încolțise îndoiala și dezamăgirea, anul avântului ingenuu și teribilist.

Deși tablete cotidiene, date pe zile, textele *nu au pecetea efemeridă a cotidianului*, a realului imediat, ci rămân actuale pentru oricând. Autorul știe să extragă *generalul și semnificativul* din faptul cotidian, să dea *perenitate efemerului*. Cum tabletele trebuia să aibă *funcționalitatea de reflector*: să vizeze diverse aspecte culturale, economice, politice, sociale etc., e mereu proaspăt în subiecte, polivalent cultural, mereu insolit ca idee, ori ca modalitate proprie de tratare. Autorul însuși, în *Argument*, își definește scheciurile „o suită de adnotări extrase din trăite, auzite, citite”. Mai mult însă: prin modul de adnotare incisiv, polemic, provocator, critic provoacă la dezbateri aprinse pe „cestiunea zilei”.

Caracteristica de bază, rară prin perseverență, altruism și dăruire, este *patriotismul* său, implicit și explicit, „*încrustat*” în *apărarea valorilor strămoșești* – ca atitudine și principiu fundamental – prin *respect și prețuire*. Scrisul său reprezintă prin sine însuși tocmai luarea de atitudine militantă, steagul de luptă, programul-manifest patriotic, *ca stindardul dacic*. Moștenirea istorică consideră că e ca o Triadă: *Țăranul-Credința-Folclorul = Neamul, Limba, Spiritualitatea poporului român*.

Tabletele, în mare parte, sunt pagini de etnografie și folclor: sărbătorile religioase, „*încrustate*” în date calendaristice, cu întreg arsenalul de obiceiuri și tradiții, rituri și ceremonialuri sunt consemnate ca piese de tezură: *Postul Mare (Păresimi), Floriile, Vinerea Mare, Paștele, Învierea* etc.

Dincolo de punctarea tipicului de ritual, se decodează o *filosofie existențială*, o *semnificație transcendențială* printr-o *metafizică* a cotidianului, în bidimensionalitatea ființei noastre, „*suflet-trup*, în care rațiunea diriguitoare supremă este *credința*”. Pentru că, „*spre deosebire de serbările păgâne*, toate sărbătorile noastre creștinești, indiferent de abundența meselor, de belșugul exaltării omenești se *desfășoară sub semnul spiritualului*” (s.n.).

În această moștenire, caută *semnificația antropologică* pentru →

MARIA NIȚU

spiritualitatea poporului român, arhetipuri, în similitudini cu civilizația universală, ca *documente ale identității* (identitate în diversitate) în iureșul globalizator actual. „Poporul nostru a trăit totdeauna din plin, are o *uriasă zestre spirituală* care îl prezintă și îl reprezintă” (*Argument*) (s.n.).

Germinația încrustată în ideea de înflorire e intarsiată în *cultul florilor*, prezent la toate popoarele (asociat cu ideea victoriei, prin obiceiul împletirii *cununilor din flori – precum* cununa de lauri la grecii învingători). Sărbătoarea *Floriilor* descinde din *floralile romane, Sânzienele* sunt tot o sărbătoare a florilor, coroborată cu feminitatea. În același spirit, *Rusaliile* vin din Imperiul Roman, unde se celebrau Rosaliile, cu trandafiri, cuprinzând tot spațiul tragic și îngemănând cântecul cu teatrul și cu dansul. Valoarea acestor sărbători tradiționale și dăinuirea în timp rezidă, astfel, și în *funcționalitatea* lor, dincolo de realitatea imediată: prin *funcția terapeutică și cea cathartică* ne pot vindeca de angoase, ne pot face mai curați, mai puternici și, în același timp, ne aduc seninătatea și împăcarea cu necunoscutul celest.

Doar prin *credință* se răspunde întrebărilor existențiale despre rostul vieții și al morții – celebrele *dileme* înscrise și pe tabloul lui Gauguin: cine suntem, de unde venim, încotro ne îndreptăm?”. „*Știm cine și de ce suntem și, mai ales, știm ai cui suntem*. Credința în eterna slavă ne alungă spaimile și ne face puternici în fața vieții și a morții, prin eliberare, pace și bucurie.”

Împătimit de cercetarea și salvarea culturii populare, are, e drept, în astfel de pasaje un ușor ton encomiastic, cu un limbaj supermetaforizant, la superlativul absolut, supralicitând dimensiunea transcendentă a omului, cu exaltare aproape mistică, credință în miracolul divin: „În aceste zile ale *aspirațiilor către absolut, către dumnezeire*, oamenii se vor mai buni, mai curați și mai drepti, se detașează de ființa trup pentru a trăi împlinit în ființa interioară despovărată de balastul lumesc și dăruită *sublimului purificator*” (*Floriile*, p. 134) (s.n.).

Superlativul absolut ca simbolism este *Noaptea Învierii*, în bivalența ei, cu polisemantismul *temei luminii* (cunoaștere, înțelepciune, dreptate, blândețe etc.) și al *temei învierii* (biruința morții, renaștere, ciclul vital etc.) „*Veniți de luați lumină!*”

Cea mai înălțătoare chemare, cel mai sfânt îndemn care ni se adresează la ceasul *Învierii*?”.

Ca o pânză freatică, în subtext, schela de susținere sunt *coordonatele morale*, „bruma noastră de capital”, „onoarea”, bunul-simț care însemna „normele existente înaintea codurilor etice scrise”.

Inevitabile sunt *raportările la prezent*, care, într-o tradiție nefastă, nu sunt decât *negative, decăderea prezentului față de trecut*, sub semnul corupției și al falsificării valorilor.

Chiar și-n *onomastică* pătrunde distorsionarea, îndepărtarea de autenticitatea tradiției: „Și ce păcat că numele de Zână, de Sânziana, este tot mai mult înlocuit cu *făcături sonore, bizare* pentru noi: Amada, Teona, Andaluna, Argentina etc.”

Criticile vehemente sunt reacții, *atitudini* care exprimă concepțiile și *filosofia sa de viață*, girofarul vieții sale, când nu concordă cu temperatura timpului, *are febră*.

Ștefan Goanță este un *socialist-democrat*, cetățean al unei societăți utopice fondate pe capitalul de umanitate și solidaritate socială, contra capitalistului-bancher bazat pe capitalul imoral în bani. E un *justițiar*, un *avocat al poporului*, în spiritul unui Octavian Goga redivivus, cum au fost odinioară preoții și învățătorii satului, care pledau „potrivit legilor nescrise ale pământului” (p. 94), pentru că cele scrise erau strâmbe.

Ca mânuitor al cuvântului, în tematica tabletelor sale numeroase sunt și subiectele *lingvistice*, de asemenea în context social, în *abordări socio și psiholingvistice*, când circumscriu un întreg univers de cultură și civilizație (*Porecla, Căciula, Oaia neagră* etc.).

Stilul discursului satiric e coțcăresc: cu mască de seriozitate, emite elogiul pompoase care trebuie citite invers, ca ironie și zeflema caustică, de umor satiric, în note de pamflet vitriolant: „*Snobii, franțuziții și nemțiți* de ieri, *inglișițaii* de azi, îl ocolesc cu eleganță, folosind sinonime nu prea grăitoare: *degringoladă, haos, blocaj, evaziune, corupție* etc. Dar e alandalismul nostru și nu-l vindem. Vecinilor le mai dăm, așa, pe gratis, ca între vecini” (*Alandala*, p. 104).

Unele tablete sunt *pamflete gen fabulă*, cu pasările pădurii, într-un picant tablou de transformări șarjat caricatural pentru incriminarea parvenților în caruselul alegoric al stratificărilor socio-profesionale.

Pițigoiful, cel care n-a știut să parvină, bazându-se doar pe leafa lui, e prostimea (sens pentru masa mare a alegătorilor, care pare să fie resuscitat): „Semenii lui au ajuns toți granguri.

Uliul cel hoț e grangur, vrăbioiul obraznic, la fel, cucul cel leneș, așijderea, ca să nu mai vorbim și de cocota aceea chipeșă și murdară, pupăza. Până și cioara a devenit granguriță sau granguroaie cu butic.”

Alte tablete-pamflet sunt scheciuri doar din frânturi de vorbe, din dialoguri cu jumătăți de replică, sugestive pentru incultură și kitsch, ca replicile laconice, la berărie, din momentele și schițele lui Caragiale: „Sfooor, hâââr, fiiiui!”, „Porcul!”, „Mami, fac pișu!”, „Dansați?”, „Îhî!” (...) „Ăstea de zornăie pe matala ca aurul e din Turcia?” (...), „Și noi suntem primitivi, dar așa primitivi ca dumneavoastră...”

Pendant la satiricul vitriolant, e o ironie mai colocvială, condescendentă, e drept, mai rar, în același stil rafinat, subtil, persiflant, vizavi de subiecte din viața mondenă, cu tabieturi, prejudecăți, aparent minore, dar semnificative pentru relațiile sociale.

Consacră relațiilor dintre bărbat și femeie câteva tablete, cu umor îngăduitor, ca-n manșonul unor glume de salon (*Luna bărbaților...*, *8 Martie în... iunie, El și ea*). Salvarea însă e tot în cuplul din cultura populară, Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana, nu în Valentine's Day de peste ocean.

Finalurile trebuie să fie în note de alto, crescendo, suculente.

Deseori, expozeul se încheie în întrebări retorice, alteori finalul e sugerat prin puncte de suspans, amânând ori lăsat deschis completării de către cititor, dar cel mai frecvent, finalul este ca o morală de fabulă, ori o concluzie sapiențială.

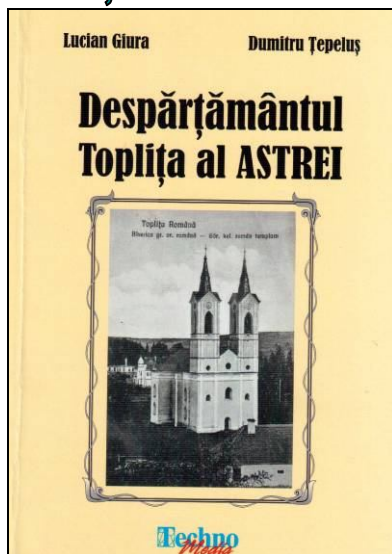
Vorbind despre maimuțarea Apusului în subcultura lui, care dezonoarează atât persoana, cât și țara, conchide: „Să intrăm în Europa cu ce avem mai bun, dar să n-o aducem aici cu ce are rău” (*Spectacolul străzii*, p. 89).

Volumul se citește lejer și incitant, ca un roman de moravuri și obiceiuri, picant și provocator, și datorită supleței scriiturii, în tonuri diverse, mereu pliate pe subiect, evitând tonul monocord.

Deasupra a toate însă, tonul și limbajul sunt în „codul bunelor maniere” ale respectului față de sine și față de ceilalți, indignările controlate, în spiritul fără vulgarități și agresivități grobiene, care-i repugnă structural, într-o luptă elegantă, ca a unui *un spadassin cu floreta (fleuret* – diminutiv de la floare – spadă subțire, doar pentru răni ușoare de avertisment).

Ștefan Goanță, *Încrustații*, Editura Eubeea, Timișoara, 2014.

Cărțile ASTREI

În primele pagini ale volumului „Asociațiunea ASTRA și Academia Română”, autoarea Elena Macavei evidențiază faptul că menținerea ființei naționale, afirmarea conștiinței naționale în Țările Române de peste munți și în Transilvania, pericolitate de stăpânirile turcești, fanariote și austro-ungare, au fost posibile prin unirea românilor prin limbă și cultură, modalitatea de realizare fiind societățile și asociațiile de cultură. Acestea coagulau mințile strălucite ale intelectualilor și cărturarilor în întruniri și în crearea mijloacelor de difuzare: conferințe, reviste și cărți.

Editarea cărților a reprezentat dintodeauna o preocupare fundamentală a ASTREI – Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. În prezent, există o lăudabilă preocupare a despărțământelor de a realiza și tipări volume cu referire, în principal, la istoria Astrei, la personalitățile ei marcante.

Argumentăm prin citarea unor asemenea cărți de căpătâi: „Bicentenerul nașterii Mitropolitului Andrei Șaguna”, coordonatori Dumitru Acu, Elena Macavei, Cătălina Gruian, Editura Asociațiunii Astra, Sibiu, 2010, 260 p.; „Asociațiunea Astra – 150 de ani – Repere cronologice 1861-2011”, de Dumitru Acu, Editura Asociațiunii Astra, Sibiu, 2011, 130 p.; „Despărțământul Central Astra Brașov – 1870-2011”, ediție îngrijită de acad. Alexandru Surdu, Ed. Lux Libris, Brașov, 2011, 202 p.; „O istorie vie – cartea Astrei ieșene”, de Iulian Pruteanu-Isăcescu și Mircea-Cristian Ghenghea, Ed. Junimea, Iași, 2013, 142 p.; „Astra reghineană – 140 de ani de la înființare – studii și articole” de Marin Șara, Reghin, 2014, 163 p.; „Astra născădeană rediviva – 25 de ani, pagini monografice, vol. I (1990-

2014)”, de prof. Ioan Seni, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2015, 464 p.

În contextul apariției atâtor lucrări esențiale (și multe altele necitate de noi) referitoare la bogata activitate a Astrei, dorim să evidențiem volumul „Despărțământul Toplița al ASTREI”, de Lucian Giura și Dumitru Țepeluș, apărut la Ed. Techno Media, Sibiu, 2014. Perioada de referință e cea interbelică, mai precis anii 1927-1940, când exista un despărțământ (filială) Astra la Toplița. Cele 154 de pagini se constituie ca un modest omagiu adus acelor „care în anii grei ai perioadei interbelice – într-o zonă „delicată” a Transilvaniei, atunci ca și astăzi – au depus, dezinteresat și în spirit patriotic național, tot efortul disponibil pentru ca binefacerile culturii să se răspândească în sânul confrăților lor.” („În loc de argument”)

Prezentarea activității despărțământului Toplița al Astrei este pusă sub următorul motto: „Lupta pentru cultură nu e altceva decât lupta pentru existența națională” (Alexandru Mocsony). Volumul cuprinde două consistente studii, o bogată anexă, ilustrații semnificative din perioada respectivă, toate însoțite de o bibliografie selectivă elocventă. Primul studiu prezintă în detaliu cu argumente pertinente activitatea aștristilor din Toplița Română. Al doilea aduce la lumină publicația despărțământului toplițean intitulată „Glasul Călimanilor”. Autenticitatea celor două studii este evidentă prin faptul că au la bază documente aflate în fondurile Astrei din cadrul Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale.

Considerăm că valoarea esențială a volumului constă în cele 82 de documente existente în „Anexe”, ce demonstrează nu numai bogata activitate a Astrei toplițene, dar și interesul, aprecierile conducerii centrale de la Sibiu ori ale unor importante personalități (ex. patriarhul Miron Cristea, Alexandru Lapedatu, Ion Mihalache etc.) față de aștristii din Toplița.

Între documente, se remarcă procese-verbale ale adunărilor generale, rapoarte de activitate, diverse scrisori ale conducerii centrale a Asociațiunii, adrese ale despărțământului, știri din ziare, precum cele din *Universul*, *Dimineața*, *Cuvântul*, în care au fost menționate evenimente aștriste desfășurate la Toplița. Documentele sunt numerotate și prezentate într-o sinteză referitoare la conținutul lor, încât cititorul-cercetător află cu ușurință ceea ce îl interesează ori află informații generale, apoi trece la cercetarea propriu-zisă a documentului-copie.

Din rapoartele Comitetului Despăr-

țământului Toplița, aflăm informații privind conducerea filialei, numele aștristilor, organizarea cercurilor de la sate, dotarea cu biblioteci populare, conferințele ținute – titluri și conferențieri, demersurile pentru obținerea unui local propriu ori pentru înființarea unui cor permanent etc.

Reținem din paginile raportului pe anul 1931 următoarele aspecte: „Astra are aceeași menire în prezent și viitor de a fi o ideală îndrumătoare a tot ce duce spre propășire și înaintare.” Constatăm în același raport că spiritul aștrist toplițean se identifică cu cel general: „aceiași rol l-am asumat și noi în stil mai mic, cei care am condus în decurs de un an destinele despărțământului Astrei (...) prin răbdare a știut să învingă toate greutățile și toate piedicile ce i s-au pus în cale.”

În aproape zece substanțiale pagini, autorii oferă informații despre publicația *Glasul Călimanilor*, cu subtitlul *Foaie pentru popor*, a Despărțământului Astra Toplița, editată la Tipografia „Librăria Nouă” din Reghin, ce a apărut în perioada 1 martie – 5 septembrie 1929, la Toplița.

Deși preconizată să apară de două ori pe lună, *Glasul Călimanilor* are o viață scurtă, dar rodnică prin conținut. Ca „foaie populară”, ea își dorește „să stea de vorbă cu sătenii noștri, trundindu-ne să le arătăm calea adevărului și binelui.” A adunat în jurul său preoți, învățători, medici, notari și alte categorii care considerau că își fac o datorie de onoare în a „servi poporul din care ne tragem și noi.” Mai mult, redactorii se vor trudi să transmită poporului învățături folositoare, iar prin tipărirea „unor povești frumoase și poezii ale marilor scriitori români, ne vom sili ca atât bătrânii cât și tineretul cetind gazeta noastră să poată afla atât învățătură cât și plăcere.” Prin asemenea idei, colectivul de redacție al publicației avea ca etalon programul „croit de bătrâna noastră Astră, servind deci numai opera binelui și prosperării țărânimii noastre.”

Lucian Giura și Dumitru Țepeluș merită toată considerația generației actuale de aștristi și nu numai, deoarece, prin acest volumul au luminat o perioadă din istoria meleagurilor toplițene, evidențiind fapte culturale realizate sub egida Astrei, știut fiind că „pentru neamul românesc, Asociațiunea ASTRA a fost o binecuvântare. Această instituție a ajutat la păstrarea specificului românesc și la întărirea solidarității naționale.” (Onisifor Ghibu, 1939).

LUMINIȚA CORNEA

UNIVERS POETIC FEMININ

Din ce în ce mai singură

Nimeni nu se mai ocupă de Muntele meu, Carmel,
nici de visele noastre, nici de gândurile nopții împachetate precum un cadou, din ce în ce sunt în Provincia

unui sihastru și,
fiecare cu parcela sa, apar mereu nume noi necunoscute mie parcă
mă îndepărtez în larg pe o epavă distrusă
și nu știu dacă voi supraviețui dragostei în timp de război, ca o durere de dinți confuză.

22.03. 2015

BIANCA MARCOVICI

Viu

e greu să rămâi când vei fi plecat...
peste umărul timpului,
aruncând o privire,
știu: voi întârzia îndărătnicia să o assemblez la uitare,

dar voi încerca să ghicesc de soartă linia vieții florului
în palma deznodământului,
și voi ezita să recuperez flori nepolenizate,
cu miere nevalorificată,
păstrând aromele pe care, mai adineauri,
citisem glasul mirării...

copil înfiat
de un timp trecut asumat
viu...

LIDIA GROSU

Lumina din cuvântul nescris

Vezi
Licuricii din iarba ce crește în cer
Și pașii poetului cum se pierd
În linia orizontului?
-Tabloul acesta
Este doar un guler de cămașă în care
Bumbacul a-nflorit a doua oră,
- îmi spui -
Și lumina diurnă se zbate să iasă din muguri
Să pună cuvinte nescrise
În în albul dintre mâini tremurând.

Peste galaxia cât călimara cu cerneli învechite
Ochiul și pleoapa poemului
Devin un întreg.

Am ochii lăsați peste albi de prescuri,
Frământ cu lumină în sănătate și în boală
În timp ce
Alte și alte păsări din lut plămădit
Îmi ciugulesc cuvinte născute în căușul de palmă.
Pe deal înflorește sălbatic măcrișul
Și îngerii dorm răstigniți
Pe polenul lumesc;
Veșnicia-i verde ca seva în trunchiuri
Iar cartea genezei se scrie
Cu tuș nelumesc.
E primăvara-n gestarea seminței primare
Și iar mă mir
Și mă-ntreb
Cum lumina glisează și cerul și mare
În timp ce Viața
Țipă, dă din mâini și picioare,
Dansează pe trupu-mi
Ce crede
- nătângul -
Că-i dau iarăși
Aripi.

MELANIA CUC

Cotlon camuflat

să mă avânt câțiva centimetri pe zi
încurajez cotloanele
să-și ascută de umbra mea colții
seara târziu ies din colivie
stau la taifas cu morții mei
înnădesc viața din os în os
până spre dimineață
când lacrimile prind miros de tămâie
de fiecare dată mama
cu năframa înoptată pe cap
cu o mângâiere pe frunte
mă întrebă ce mai fac

tac... mă străduiesc să par că sunt
deșir o moarte
fugăresc un plâns
printre iertări
desprind gura pruncului de sân
și apoi oftez
oftez spre orizontul nimănu
să prind iluzia la urechea destinului
prea surd să audă scâncetele
din piatra în care mă prefac
uneori că dorm
spun „bine”
și dinții nu mă mai încap
MIHAELA AIONESEI

Sabina Purcariu, „Gelozie”

Despărțire

O vreme, ne-am împăcat bine,
nu ne cunoașteam decât din vedere,
am început să ne acomodăm unul cu celălalt,
să ne creăm realitatea noastră,
departe de haosul din jur,
ne înțelegeam din priviri
și ne scriam. unul pe celălalt.
I-am iubit, da, I-am iubit
din tot sufletul,
cu toate rădăcinile,
cu toate aripile.
În posesivitatea lui,
în dorința de a mă avea doar el,
a început să mă sufoce,
să mă plimbe prin iad
și-am încercat să renunț,
să-l uit, să-mi văd de viață.
au trecut zile, luni,
încă nu mă pot despărți de vers.
căutați-mi un avocat

RALUCA PAVEL

La deal, la vale..

M-ai făcut să mă dezleg de toate
când bătea darabana pe masa
din mahon a Doamnei Iulica
flori de timp, nisipuri și prund,

Nu te mai văd prin Piața Centrală
din Bacăul cu artificii
cu bălci la Podu Paloșanu,
și carnaval pe strada principală

Aluneci în oglinda Insulei,
pe cărți poștale din alte lumi,
pui amprente pe orele mele
cioburi de vise, himere –

MARIANA ZAVATI GARDNER

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Centenarul unei mari iubiri: 1918-2018

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI (IV)

1. ETNICUL – CA FUNDAMENT ȘI „STARE DE SPIRIT” A NAȚIUNII

În mai multe capitole din romanul *Sacrificiul*, Mihail Diaconescu ne vorbește despre politica sistematică a guvernanților de la Budapesta de a realiza o definitivă strivire etnică a românilor din Imperiul austro-ungar.

Mișcării de la Aleșd și din alte localități bihorene, la care în aprilie 1904 au participat peste cinci mii de țărani români de pe Valea Crișului Repede, mișcare încheiată cu sângeroase represalii militare, cu zeci de morți și sute de răniți, îi sunt dedicate în *Sacrificiul* pagini de o mare forță evocatoare. Atitudinea grofilor adunați la o petrecere cu contele Tisza față de această mișcare este subliniată în dialoguri dramatice. Ura grofilor față de țărani ucși este delirantă.

Fruntașii Partidului Național Român, conștienți că *etnicul* este fundament și „*stare de spirit*” a națiunii noastre, au organizat la puțin timp după represaliile tragice de la Aleșd ample întruniri publice la Arad, Oradea, Zlatna, Bistrița, Dej, Luduș, Timișoara, Pâncota, Salonta, Blaj, Alba Iulia și în alte localități în care politica iresponsabilă de deznaționalizare, abuzurile și fărâdelegile strigătoare la cer ale autorităților imperiale și locale au fost aspru înfierate.

Mai ales în capitolul al treilea al romanului *Sacrificiul*, evocarea evenimentelor tragice de la Aleșd din aprilie 1904 ocupă un loc special. Mihail Diaconescu, romancierul, istoricul și sociologul, știe bine că *etnicul*, ca fundament și „*stare de spirit*” a națiunii, poate și trebuie să ocupe un loc important în evocările sale epice. El a scris despre evenimente de la începutul sec. al XX-lea, conștient de faptul că acestea au o puternică relevanță socială, istorică și morală pentru publicul cititor de azi.

Astăzi, prin Europa așa-zis „*democratică*”, circulă o stafie dezaxată, încercând să ducă în surghiun un cuvânt cu esență umană de la facerea lumii: *etnie/ethnic/ethnos/ethnicus*, pe fundamentul căruia s-au născut neamurile – comunitățile – popoarele – națiunile. Acestea sunt organizările sociale bazate pe legături de sânge și de limbă, care în percepția așa-zisilor *europeniști* nu mai încap în formulele geopolitice preconizate, alături de regiuni sau euroregiuni, care urmează a fi umplute cu „*oameni de strânsură*”.

Acestor arhitecți li s-au alăturat deja o droaie de așa-zisi „*intelectuali*”, care motivează că într-un spațiu, pe care-l vor comunitar, *etnicul fondator*, care s-a aflat la „*capul și începutura moșilor*”, își cântă singur prohodul, lăsând locul așa-numitelor „*comunități cu fundament civic*”, iar națiunile etnice au cedat deja locul „*națiunilor civice*”. La urmă, au intervenit „*experții*”, care vorbesc despre decăderea popoarelor nativ europene, despre *îmbătrânirea* neamurilor europene, de pierderea vitalității acestora, fără a arăta și motivul acestei regresii.

Aceștia nu vor să accepte, din motive ideologice, că

Europa, de la Atlantic la Urali și de la Oceanul Înghețat la Mediterana, a fost, de la facerea lumii, o constelație de națiuni care și-au construit identitatea pe suportul „*etnicului fondator*”, conștient „*de sine*”. Fiecare națiune, ca succesiune continuă de generații în aceeași „*patrie*”, a întreținut și dezvoltat procesele sociale

care mențin oamenii în stare de „*ființă socială*”. Așa cum afirma Constantin Rădulescu-Motru în lucrarea *Naționalismul. Etnicul românesc*, etnicul a fost, din momentul genezei națiunilor, „*sufletul*” acestora, întrucât a asigurat „*unitatea de viață legată de o orientare conștientă*”.

Ne referim la aceste realități istorice și contemporane, pentru că ecourile lor sunt variate și puternice în romanul capodoperă *Sacrificiul*.

În acest sens, *Sacrificiul* nu este numai un roman istoric, psihologic și filosofic (este construit ca o parabolă de mari proporții pe tema relației dintre jertfă și libertate), ci și unul politic și social. El *răspunde* unor acute probleme ale lumii de azi.

Pe suportul „*etnicului fondator*” – ca expresie a relației de comunicare a oamenilor cu „*spiritul*” și cu „*patria*” – s-a dezvoltat organic „*conștiința comunității*”, individualizată sub forma conștiinței originii, limbii și comunității de destin. Conștiința comunității de origine a întreținut obiceiurile, tradițiile, credințele etno-organizărilor care s-au raportat fără întrerupere la strămoșii comuni. Aceștia au devenit „*simboluri naționale*” la care s-au raportat cu vigoare *elitele sociale* ale națiunilor.

Capacitatea *etnicului (ethnos, natio)* de a traversa epocile istorice și de a genera neîntrerupt valori sociale, în aceeași „*patrie*”, a transformat conștiința comunității de origine în conștiința comunității de limbă. *Limba* a întreținut coeziunea fiecărei națiuni, întrucât cuvântul a fost și este nu numai mijlocul de comunicare între oameni, ci și instrumentul eficace de exprimare a gândirii și creației. Prin limba conservată și îmbogățită de „*etnicul fondator*”, națiunile au dobândit conștiința unității culturale și conștiința comunității de destin.

„*Etnicul fondator*” a constituit suportul conservării valorilor fiecărei națiuni: limba, obiceiurile și mentalitățile și a generat procesele sociale care au consolidat diferențierile de limbă, obiceiuri, mentalități și organizații gestionare, precum și „*agentul social*” care a asigurat organicitatea națiunilor.

„*Etnicul fondator*”, botezat de ideologi „*factorul etnic*”, a constituit nucleul socio-uman cu identitate asumată, generată de conștiința „*de sine*”, care a marcat arealul de viațuire („*patria*”) și timpul istoric al fiecărei națiuni, a diferențiat națiunile și a asigurat unitatea organică a acestora.

„*Etnicul fondator*” a conservat filonul genetic care a menținut națiunile în permanentă stare de veghe împotriva imperiilor și a presiunilor ideologilor agresive, înrudirea de sânge, legătura cu „*patria*”, precum și legăturile spirituale „*de minte și inimă*”, între oameni, ca „*ființă socială*”. →

AUREL V. DAVID

„Etnicul fondator” a întreținut permanenta comuni-care între oameni și a reconstruit „socialul” prin continua procesare socială a informațiilor, în funcție de necesități.

„Etnicul fondator” a constituit suportul pe care națiunile au construit și reconstruit capacitatea oamenilor de a susține și întreține schimbul permanent de idei, continua acumulare de cunoștințe, socializarea oamenilor și crearea competențelor profesionale și socializante.

„Etnicul fondator” s-a manifestat cu vigoare mai ales în situațiile în care națiunile au fost agresate, prin războaie de cucerire de către imperii.

„Etnicul fondator” este nucleul socio-uman spiritualizat, conștient „de sine” și de legătura organică cu „patria”, nucleu în jurul căruia națiunile și-au reconstruit, din nevoia de de ființare și supraviețuire în situații dificile, capacitățile de rezistență împotriva imperiilor și a ideologiilor antinaționale.

Pagini epice de neuitat sunt dedicate de Mihail Diaconescu aspectelor etnosociale, etnospirituale și etnoistorice ale străvechilor sate românești de pe Valea Crișului Negru.

În țesătura fluxului epic al romanului *Sacrificiul*, sunt introduse descrieri, repere, practici religioase și calendaristice, valori, datini ancestrale și, îndeosebi, *simboluri* apte să evidențieze tocmai realitățile *etnicului fondator* românesc.

În evocarea lor, romancierul se unește cu sociologul, cu etnograful, cu folcloristul, cu geograful, cu psihologul și, mai ales, cu istoricul și moralistul. Realizarea sociologică a romanului capătă astfel o importanță dimensiune revelatoare.

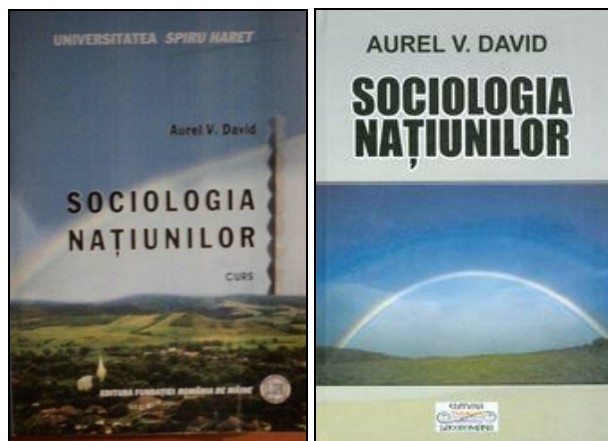
În devenirea națiunii române, „etnicul” s-a manifestat ca „stare de spirit”, pe fundamentul căreia s-a născut și dezvoltat „conștiința de sine” (conștiința națională) a oamenilor care s-au raportat peren la „geneză” și au viețuit împreună în aceeași „patrie”.

Astfel, națiunea română a redevenit, în conștiința oamenilor, prin autocunoaștere, ceea ce fusese din vremuri ancestrale: o „stare de spirit” generată de forma de organizare socială specifică spațiului carpatodanubiano-pontic. Ea încorporează „în sine” procesele sociale identificate de marii sociologi români Constantin Rădulescu-Motru și Dimitrie Gusti.

Constantin Rădulescu-Motru (1868-1957), promotorul teoriei „personalismului energetic”, afirma că fundamentul unei națiuni îl constituie *înrudirea de sânge, corelațiunile strânse cu pământul și multe alte legături de minte și de inimă, stabilite în decursul unei lungi conviețuirii între locuitorii unei țări* (sublinierile noastre). De aici rezultă că *etnicul este sufletul națiunii*.

La baza „etnicului românesc” se află „conștiința comunităților românești”, exprimată sub forma *conștiinței originii, limbii și destinului românesc. Conștiința comunității de origine întreține obiceiurile, tradițiile și ritualul cultului*, este baza organizării oamenilor conștienți că au strămoși comuni și generează, în procesul de evoluție a „societății”, conștiința comunității de limbă românească. Aceasta are forță coezivă mai mare, căci *cuvântul* este atât mijloc de comunicare, cât și de gândire și creație.

Acestei *forțe coezive* a etnicului ca fundament și *stare de spirit* a națiunii române îi sunt dedicate în *Sacrificiul* pagini în care apar țărani, dascăli, preoți, meșteșugari, gazetari, oameni politici, bancheri, clerici de

rang înalt, scriitori, militari, numeroase alte categorii sociale și profesionale. Etnicul îi unește pe toți, în numele unor înalte idealuri morale și politice.

Prin limba română se dobândește „conștiința unității culturale românești”, iar *naționalismul românesc* se definește, în plan politic, ca *rezultatul cultivării limbii naționale, adică a limbii române*.

Ca urmare a nevoii națiunii române de a face sacrificii pentru a-și asigura viitorul în fața războaielor, a pericolului pentru propria ființă, se dezvoltă *conștiința comunității de destin care revoluționează politica externă*, întrucât alianțele nu se mai fac după origine sau limbă, ci *între popoare cu destine apropiate*.

În acest sens, credem că *Sacrificiul*, titlul romanului diaconescian, are o funcție și, îndeosebi, o relevanță simbolică specială.

Dimitrie Gusti (1880-1955), fondatorul Școlii sociologice de la București, definea națiunea ca „*realitate sintetică, în înțelesul că ea formează o totalitate, un întreg viu, indivizibil, cu neputință de a fi redus la indivizii care o compun sau la o singură parte din ființa ei*”. El a fost convins că „*națiunea este cea mai complexă unitate socială*”, o „*comunitate etnică naturală*” care se realizează „*printr-un efort de fiecare clipă, prin voința de a fi, de a trăi și de a lupta*”. Națiunea presupune, deci, o „*voință conștientă de scopurile pe care le urmărește, stăpână pe mijloacele ei de acțiune, capabilă de creațiuni vaste și orientată spre perspective întinse*”.

Definitorie pentru națiunea română este legătura organică pe care aceasta o asigură între „*ethnos*” și pământul pe care viețuiește, numit „*pământul patriei*”.

Națiunea română nu poate fi, deci, desfăcută *de substratul ei etnic, de populația care o compune, de trăsăturile ei tradiționale specifice, de masa ereditară, de limba ei, de însușiri fizice și psihice care nu-i aparțin decât ei*.

Națiunea română este și un rezultat al unui proces istoric, fiind condiționată de dimensiunile sale cosmice, biologice, istorice și psihice. Deci, națiunea română reprezintă *realitatea socială* din spațiul carpatodanubiano-pontic care cuprinde *umanitatea adevărată*, deoarece însumează toate eforturile creatoare ale oamenilor care viețuiesc în acest spațiu geografic.

Națiunea română este o „*creație voluntară*” și o „*comunitate etnică naturală*”, care se realizează *printr-un efort de fiecare clipă, prin voința de a fi și de a lupta*, presupunând, deci, o *voință conștientă de scopurile pe care le urmărește, stăpână pe mijloacele ei de acțiune*, →

capabilă de creațiuni vaste și orientată spre perspective întinse. Ea se autodefineste ca însumare a străduințelor anterioare, ca experiență de viață săvârșită de înaintași, acumulată și transmisă din generație în generație și proiectată în viitor. Aceste procese sociale fac din națiunea română o unitate socială autonomă de scop și mijloace, o comunitate culturală, în care etnicitatea constituie doar o realitate culturală, precum și o condiție de viață, încorporată în „tiparele existențiale ale spațiului de viață, cadrele vieții sociale”. De aceea, națiunea nu poate fi definită în afara substratului etnic, a poporului român și a patriei.

„Etnicul” e invocat de imperii atunci când folosesc, din interes geopolitic, un „etnic” cu nume impus de capete încoronate – pentru a domina națiunile din zona de influență, dar și de națiuni –, atunci când își legitimează în fața imperiilor dreptul la existență, informație și protecție.

Romanul *Sacrificiul* oferă un sprijin de mare valoare investigației sociologice a „etnicului”, zugrăvind cu predilecție, cu pana romancierului de înaltă conștiință artistică, civică și morală, comunitățile românești din spațiul Munților Apuseni, în special pe cele de pe Valea Crișului Negru, în preajma prăbușirii Imperiului Austro-Ungar și a Unirii acelor români cu patria-mamă.

Romancierul percepe „etnicul” ca expresie organică, spirituală, a cunoașterii de sine, a capacității comunităților de români de a-și înțelege propriile lor forme de existență și de manifestare în viața „cetății” și în afara ei.

Romanul *Sacrificiul*, scris de un argeșean care zugrăvește o lume ardelenescă, de esență bihoreană, în special pe aceea de pe cele trei Crișuri și din Munții Apuseni, pătrunde în esența acesteia, suprinzând „etnicul” și încadrându-l în logica existențială a națiunilor –, ca organizări sociale perene.

În acele vremuri, românii vorbeau de *etnic*, *neam* și *națiune*, ca despre același realități sociale, cu oarecare nuanțe identitare.

Toate acestea sunt legate organic de așezăminte, aptitudini, credințe, practici religioase, datini, îndeletniciri, lege, limbă, muncă, pământ, port, sânge, trecut, virtuți, idealuri, valori, instituții.

Românii le-au privit atunci, le privesc și astăzi ca semne, simboluri și temeuri de afirmare și recunoaștere a unității lor naționale.

Apare în *Sacrificiul* o epocă în care s-a vorbit mult despre națiune, *neam* și *popor*. În întregul Imperiu Austro-Ungar era vremea revendicărilor și a luptelor naționale, în care erau angrenați și românii ardeleni, maramureșeni, crișeni, bucovineni și bănățeni, a afirmării doctrinelor naționale sau anti-naționale (imperialiste), se scriau tratate de sociologie și psihologie socială, se construiau științe particulare –, precum etnografia, etnoistoria și etnologia. Chiar și austriei și unghurii, care se constituiseră, prin forță, în „*etnic dominant*”, făceau atâta caz de „*etnic*”, cu referire la propriul „*etnic*”, în literatură și artă, în presă și în investigația ideologică sau chiar în cea științifică.

Cunoscând îndeaproape lumea românească din zona Bihorului, autorul romanului *Sacrificiul* este convins că „*etnicul*” nu poate fi conceput doar ca simplă categorie socială. Etnicul este așezat la temelia organizării și funcționării națiunilor, manifestându-se, constant, ca „*stare de spirit*” a națiunilor și forță în acțiune.

„VOCEA LUI DUMNEZEU” TRANSPUNERE ÎN VERSURI A PROROCILOR BIBLICI

Și Constantin Bihara (n. Olteanu) face parte dintre acei condieri care și-au făcut din actul poetic crezul și rostul vieții lor. Numărul volumelor sale trece de douăzeci și, greu de crezut, nici până azi nu este membru al Uniunii Scriitorilor din România. Dosarul de primire în uniunea de breaslă i-a fost mereu amânat, din motive mereu neclare, dacă nu oculte. Sigur că a fost mereu evidentă neaplecarea spre o bună cunoaștere a creației globale și în profunzime a acestui poet autentic. E adevărat că nici timpul istoric și ideologic traversat nu l-a cruțat pe acest poet zbuciumat în sine. Trecut prin școala de literatură, ca și Labiș și alții, Constantin Olteanu – abia mai încoace a devenit Bihara – a fost și el tributar felului teist de a scrie, poate chiar adulterior uneori, dar câți alții n-au fost, însă ce poezie frumoasă de dragoste și de natură, de vis omenesc durabil a scris el și atunci! Apoi, în paralel, s-a dedicat învățământului. Cu pasiune și cu rezultate valoroase. Dar a fost și aici un nonconformist și un neînțeles. Cred că așa trebuie văzut și ca poet, dedicat trup și suflet acestei profesii. Dovada încredințării pe viață artei poetice e însăși revenirea în forță din ultimii ani sub numele de Constantin Bihara. Câteva volume și o activă preocupare în reeditarea revistei „Claviaturi”, ctitoria lui Gherghinescu Vania, ca să nu mai spunem de originala invenție poetică numită *glossină*, ce-a pus-o în circulație printr-un întreg volum, demonstrând că orice formă poetică, oricât de dificilă, nu-i este inaccesibilă.

Cine trece, oricât de fugitiv, în revistă ultimele volume de versuri ale lui Constantin Bihara, va constata că însuși Dumnezeu i-a pus în mână bagheta magică cu care orice atinge devine poezie. Cred că pe linia aceasta este și volumul al IV-lea din proiectul mai vast gândit, cel de față, cu titlul *Vocea lui Dumnezeu* (Editura Transilvania Expres, Brașov, 2014), voce pusă în gura profeților biblici: Osea, Ioel, Amos, Obadia, Iona, Mica, Naum, Habacuc, Țefania, Hagai, Zaharia, Malehi, dar adunați într-un singur glas – al poetului, el însuși în ipostază profetică.

Constantin Bihara nu face o simplă transpunere – cum subliniază el – în versuri a proorocilor biblici, ci elaborează o GLĂSUIRE a sa, în cadrul glăsurilor profetice vechi, continuându-le în eternul etern, prezent și viitor. Nu e un simplu strigăt: Pocăiți-vă, căci vine un timp al răspunsului, ci o căutare continuă a frumosului uman, a omului care merită iubirea, căci pentru aceasta a fost făcut.

Transpunerea proorocilor e mai degrabă o dezbatere, un *continuu dialog*, pe care ființa de-aici de pe pământ, înzestrată cu rațiune, ea însăși venind din cea divină, îl duce în tot cursul vieții cu Cel ce a creat-o. Dezbaterea e ca în *Paradisul pierdut* al lui Milton, ca în poemele mari romantice, Cain, Chatterton, Lucifer, făcută cu gând bun, cu dorința de cunoaștere, nu de înfruntare. Arghezi striga în *Psalmii* săi: „Vreau să Te pipăi și să urlu: Este!”

Constantin Bihara își înscrie frământarea în iubirea cea mare a Domnului, cerând doar primirea în lumina Lui, recunoscând că din pământ și păcat suntem făcuți, dar și capabili de a primi și a da iubire. În rest, e fantastică repunerea textelor vechilor profeți în versuri, respectiv în vorbe, din limba noastră română.

Repunerea – sau transpunerea – într-un continuu imn – îl auzi vers cu vers – închinat *Creatorului* – imn și îndemn spre ascultarea lui, precum au făcut-o și profeții biblici.

ION POPESCU-TOPOLOG

Convorbiri duhovnicești cu Ioan al Banatului

„O carte este o casă a logosului,
este o casă zidită din cuvinte.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, încă de la începutul păstoririi Înaltpreasfințirii Voastre în Banat, ați participat la evenimente culturale importante – amintesc sărbătorirea Zilei Culturii Naționale, la Academia Română, Filiala Timișoara. De curând ați participat, la Uniunea Scriitorilor din Timișoara, la un adevărat eveniment literar - lansarea volumului de poezii „*Lumina din miera de salcâm*”, de preot dr. Ioan Petraș, apărut la Editura Limes din Cluj-Napoca, prefațat de criticul și editorul Mircea Petean, ilustrația copertei fiind realizată de artistul plastic Silviu Oravitza.

Evenimentul a fost moderat de criticul literar Cornel Ungureanu, președintele filialei Uniunii Scriitorilor din Timișoara, iar volumul a fost pe larg prezentat de prof. univ. dr. Alexandru Ruja, de la Universitatea de Vest din Timișoara. Înaltpreasfinția Voastră ați fost invitat de onoare și v-ați început cuvântul printr-o întrebare simplă referitoare la carte, afirmând, în timp ce țineți în mână volumul, că nu aveți în mână o carte, ci o casă a logosului. Vă rog să detaliați.

Î.P.S. Ioan: O carte este o casă a logosului, este o casă zidită din cuvinte. Toți cei prezenți atunci la sediul Uniunii Scriitorilor din Timișoara, scriitori și iubitori de carte, n-au trăit în viața aceasta doar în case zidite din cărămidă, ci au trăit, au construit, au zidit case, lăcașuri din cuvânt. Dumnezeu însuși a creat lumea aceasta prin cuvânt: „Și a zis Dumnezeu: Să fie lumină! Și s-a făcut lumină.” „Și a zis: Să se adune apele...” Toate prin cuvântul lui Dumnezeu.

Iată că cei ce sunt mânuitori ai condeiului sunt practic mânuitori ai unei minți. Noi vedem condeiul, însă în spatele condeiului este o minte. Vedem bisturiul doctorului, dar de multe ori, de bisturiu nu vedem mintea doctorului. N-am văzut un pacient, în spital, care, după o operație deosebit de grea, să sărute mintea doctorului, ci îi sărută mâna. Așa că toate cărțile sunt cărți zidite cu mintea truditului, zi și noapte, pe tărâmul cunoașterii.

Da, să aruncăm puțin mreața mai adânc. Dacă am sta să privim zidirea aceasta din cuvânt, am putea spune că scrierea în proză este temelia unei case, ferestrele și toată partea de arhitectură ar reprezenta poezia.

L.C.: Foarte interesant! Interesantă a fost și explicația privind acoperișul acelei case a cuvântului.

Î.P.S. Ioan: Casa aceasta a cuvântului este acoperită de cânt, de muzică. Temelia cunoașterii noastre este scrierea masivă în proză, care lăstărește poezia și poezia lăstărește, generează, crește cântecul. Cântecul este acela care pătrunde cel mai adânc în inima și în ființa unui om.

L.C.: A plăcut tuturor afirmația Înaltpreasfinției Voastre precum că ați participat nu la lansarea unei cărți, ci la sfințirea unei cărți.

Î.P.S. Ioan: Răsfoind paginile cărții părintelui Ioan, **mi-am zis că particip de fapt la sfințirea unei cărți.** Mă bucur că am găsit acolo un foc, o lumină aprinsă, **o candelă aprinsă a culturii noastre românești.** Le-am spus să dea bunul Dumnezeu să poată duce această lumină din lumină, ca să ajungă până în adâncile unghere ale spațiului nostru românesc, pentru că spuneam, cu ocazia Zilei Culturii Române, o definiție a culturii: **cultura este mintea unui neam.** Deci mintea unui neam trebuie să ajungă, să crească chiar și în cel mai îndepărtat sat sau ungher sau casă din spațiul nostru românesc. Din nefericire, trăim, în momentul acesta, o serie de mâhniri, de tristeți. Astfel, în anumite segmente de țară și de populație, nu se mai știe ce este limba română. Vedeți că acum nu se mai comunică?”

Într-adevăr Dumnezeu a binecuvântat graiul nostru românesc și noi comunicăm azi cu Dumnezeu în limba română, de aceea și cele scrise de părintele Ioan nu sunt decât rostiri în șoaptă cu Dumnezeu. A avut și el, din când în când, o clipă de răgaz și când L-a văzut pe Dumnezeu puțin mai liber, preumblându-se prin Rai, I-a șoptit ceva lui Dumnezeu. **În cartea părintelui Ioan, sunt câteva șoapte care au ajuns la Dumnezeu în limba română.**

Făcând o radiografie a societății în care trăim, se pare că ajungem în epoca lui Molière. Dacă vă aduceți aminte, un personaj de-al lui Molière rămâne foarte surprins la un moment dat, când cineva îi spune: „tu, acum,

când grăiești cu mine, practic rostești în proză” și spune „vai! Eu vorbesc în proză?!” De aceea zic eu că sunt atâția frați de-ai noștri, de azi, care grăiesc într-un fel sau altul în graiul nostru românesc. El nu este conștient că grăind în proză înseamnă că ai intrat în sanctuarul limbii noastre românești. În acest sanctuar al graiului nostru românesc nu se poate intra oricum decât cu smerenie, pentru că în sanctuarul acestea, în graiul acesta al nostru românesc, sunt îngerii din cer și sfinții care Îl laudă pe Dumnezeu în limba noastră românească. Să dea Dumnezeu, când vom ajunge și noi să trecem pragul acestei vieți, să auzim îngerii cântând în graiul nostru românesc, de aceea Dumnezeu a binecuvântat limba noastră românească.

L.C.: La aceea lansare cu o participare numeroasă, ați imprimat, prin prezența Înaltpreasfinției Voastre, o atmosferă cu ad→evărat imperială. Comentariul pe care l-ați realizat a constituit un alt tip de abordare a textului, în spiritul unei teologii poetice. Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să ne spuneți câteva cuvinte despre metafora în poezia părintelui Ioan Petraș, despre care știm că e membru al Uniunii Scriitorilor din România și doctor în Filologie, cu teza „*Filocalie și calofilie în literatura română: Nichifor Crainic și Ioan Alexandru*”.

Î.P.S. Ioan: Am văzut metafore în volumul „*Lumina din miera de salcâm*”. De fapt nu se poate zidi, clădi o poezie fără metaforă. Ce este în fond metafora? Ce este cel ce creează o metaforă? Acel om mai împinge cu încă o palmă lumea cunoașterii spre Dumnezeu, pentru că nu vom putea niciodată, în graiurile oricărei limbi omenești, să →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

OMUL DE ÎNCREDERE

Dincolo de această sintagmă, altfel plină de semnificații și de istorie, m-am simțit unul dintre privilegiatii sorții. Pentru că această calitate îmi era acordată într-un moment de răscruce de destin, într-un context memorabil.

N-am evocat niciodată acest moment luminos al biografiei mele, dar el continuă să-mi vegheze căutările, liniștea și neliniștile mele.

Era 3 noiembrie 2005, în sala Palatului Patriarhiei din București, avea loc alegerea noului mitropolit al Ardealului, după plecarea la cele veșnice a Î.P.S. Antonie Plămădeală. O mitropolie pe al cărui scaun a stat un înaintaș de seamă, Andrei Șaguna.

Făcând parte din Colegiul elector, am fost desemnat de către unul dintre cei doi candidați, Î.P.S. Andrei, „om de încredere”, la numărarea voturilor, care erau scoase din urnă și citite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Poate că nici n-am realizat atunci pe deplin ce lucru minunat mi se întâmplă, mai ales că inima mea nu era împăcată cu perspectiva de a-l pierde pe Înalțul nostru ierarh, pe atunci arhiepiscop al Arhiepiscopiei de Alba, care includea și județul Mureș.

M-aș fi bucurat ca recunoașterea calităților Î.P.S. Andrei să însemne și ridicarea în ierarhia bisericească pe

La Muntele Athos, la Schitul Prodromu, 20 septembrie 2003: părintele stareț Petroniu Tănase, Nicolae Băciuț, Î.P.S. Andrei

scaunul mitropolitan de la Sibiu. Însă un ochi al meu râdea, un altul plângea. Mai ales după ce, după primul tur de scrutin, Î.P.S. Andrei avusese cu un vot mai mult. Totuși, n-a fost să fie!

Dar Bunul Dumnezeu a rânduit ca lucrurile să nu rămână așa, iar Î.P.S. Andrei să-i urmeze în scaunul mitropolitan unui alt titan al bisericii ortodoxe române, Î.P.S. Bartolomeu Anania.

Până la urmă, ochiul meu care plângea a trebuit să se împace cu cel care râdea, bucurându-se amândoi pentru cel pe care l-a simțit mereu aproape, ca pe un părinte, ca pe un veghetor al atâtor rătăcirii ale mele în lumea aceasta.

Drumurile mele, printre cele mai importante din viață, l-au avut păstor pe Î.P.S. Andrei. Împreună am străbătut cărările Muntelui Athos, împreună am mers pe urmele

Mântuitorului și la Bethleem și la Nazaret și la Ierusalim, împreună i-am căutat pe frații noștri întru credință din Basarabia și Bucovina. Împreună am fost în multe dintre bisericile uitate de timp și de lume de pe Valea Plângerii, cu binecuvântarea sa am vindecat răni ale unor biserici îmbătrânite. Împreună am fost acolo unde era nevoie și de prezența mea printre credincioși, ca să-i întăresc în credință, ca să mă întăresc în credință.

Toate ca să înțeleg adâncurile a ceea ce înseamnă „Calea, Adevărul și Viața”.

Nu voi avea niciodată cuvinte să-i mulțumesc pentru toate acestea și pentru multe altele.

Dumnezeu îi răsplătește însă întotdeauna pe cei vrednici. Nu rămâne dator.

Și pentru că la Alba Iulia Î.P.S. Andrei a dat durată, a dat timp și răstimp aspirațiilor întru preoție multor tineri, nici că se putea mai firesc ca toate acestea să înobileze fapta Păstorului.

O recunoaștere academică la Alba Iulia (Doctor Honoris Causa) pentru Î.P.S. Andrei nu este decât revenirea la firescul vieții. Iar acest firesc ne este plăcut nouă, dar mai ales Bunului Dumnezeu.

Ca să putem merge mai departe, cu încredere unii în alții, mereu „oameni de încredere” unii altora.

NICOLAE BĂCIUȚ

CONVORBIRI DUHOVNICEȘTI...

→punem degetul pe poala lui Dumnezeu, dar ne putem apropia și **facem un pas spre Dumnezeu prin metaforă**. Căci de aceea și cuvântul „metaforă”, din limba greacă, cele două cuvinte „meta” și „folis”, înseamnă „dincolo de forme”, deci dincolo de ceea ce cunoaștem noi astăzi. Astfel, prin excelență, în general, **poetii au împins cunoașterea prin metaforă dincolo de realitățile strict palpabile ale vieții noastre**.

S-a amintit, în comentariile asupra cărții părintelui Ioan, despre un fir nu roșu, ci alb al volumului. Fiecare carte, spunem noi, are un fir roșu. Fiecare romancier scrie și țese, ca și un paianjen, în jurul unui fir roșu. Însă cartea aceasta nu are un fir

roșu, ci un fir alb, un fir de lumină. În jurul acestui fir de lumină, s-a tors, din caierul cuvântului, această carte. Apare și cuvântul „salcâm” și câtă apropiere și coincidență binecuvântată între „lumină” și „floarea de salcâm” atât de albă, spre care se îndreaptă cu atâta bucurie curatele albine!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, îmi amintesc că v-ați oprit asupra unor minunate versuri. Vă rog să-mi permiteți să le citez: „vino-n Lumina / ce înc-o mai știi / veșmânt Bucuriei să-i fii”

Î.P.S. Ioan: Da, „Lumina”, cuvânt scris cu literă mare, este Hristos, iar „Bucuria”, scris tot cu majusculă, Hristos „veșmânt Bucuriei”, adică Hristos – bucuria noastră. Noi spunem, într-un cuvânt, la Bobotează, „câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat.”

Iată zic eu că **am participat la sfințirea unei cărți și cu toții ne-am împărtășit din cuvântul ei**, pentru că cei ce vor lua această carte vor putea să se împărtășească dintr-o fărâmiță de cuvânt presărat cu har al lui Dumnezeu. Este păcat că a noastră critică literară nu se apleacă asupra literaturii creștine care face legătura între cer și pământ. Literatura noastră creștină aduce mângâiere și pace. Cine citește o carte în care sunt picurați câțiva stropi din harul lui Dumnezeu, acela niciodată nu se va gândi la întuneric, ci întotdeauna se va gândi numai la Lumină.

L.C.: În încheiere, Înaltpreasfinția Voastră ați făcut o foarte frumoasă urare poetului-preot Ioan Petraș, să-i ajute Dumnezeu să poată lua din acel potir al logosului, să împărtășească multor oameni fărâmițe din Lumina Învierii lui Hristos.

BISERICA SFÂNTULUI MORMÂNT

Dacă n-aș fi însoțită de maica, mi-ar trebui ore în șir să rătăcesc în interiorul acestui loc plin de înțelesuri nedeslușite de noi, muritorii. Aș merge, e mult spus... aș păși cu ochii în toate părțile... ca și acum de altfel.... Aș fi (sunt) un vizitator haotic, năucit. Doar maica mă temperază. E, bineînțeles, punctul cel mai asaltat din Ierusalim și toți pelerinii se-mpiedică-n propriile mirări, emoții, întrebări răscolitoare și rămase undeva suspendate, fără un răspuns.

E timpul care presează. E starea, e locul anume.

Aici, totul e înalt și miraculos, sublim și tulburător.

E mister divin în straturi de istorie.

Expresia vieții veșnice mă debusolează. Ochiul înregistrează o bulucire de imagini, fiecare plină de semnificații adânci, grele.

Transcendentalul coborât în acest spațiu. Mă simt un grăunte. Pe-o margine de mare în valuri.

Încerc să mă adun. Pelerinii se uită, ca și mine, în toate părțile, încercând să deslușească miracolul. E ca și când ar traversa, imponderabili, o taină.

Poți fi speriat, tânguitor, înfiorat, temător. Tremurând interior. Nu poți fi niciodată plictisit. Consternat, da!

Copleșit de-o istorie cu grai misterios, prelungit prin timp.

Dar cum să încerc eu să definesc o multitudine de stări care-l pot covârși pe orice pelerin trecător, venit pentru câțva timp aici, unde totul se raportează la veșnicie? Chiar nu voi putea să înfățișez nimic în manieră personală din cele ce se văd aici, sau să rezum cum am fost cât mi-am purtat pașii prin locurile deopotrivă țesute din mister și realitate.

La intrarea în biserica de la Mormântul Sfânt, am atins și eu colonada din piatră, lucioasă ca marmura și rezistentă la cele mai puternice loviturii umane, dar despicată de lumina sacră într-un an, de Sfintele Paști.

E ca o rană în piatră. Prelungă. Fiecare o îmbrățișează, în speranța vindecării de cunoscute sau necunoscute dureri. Fulgerul a despicat piatra într-un an în care n-a fost învoire oficială a se intra în Sfântul Mormânt pentru a întâmpina lumina sfântă, venită de sus, la sârbătoarea de Paști.

N-ai decât să te sperii, să te tânguești, să te lași ispitit de îndoiala păcatului, să te înduioșezi, să te întrebi, să te oboșești căutând argumente raționale.

Tot nu vei dezghioaca misterul după legi pământești.

Aici, miracolul și necuprinsul sunt singurii vectori.

Enigmaticul legământ între om și divinitate n-o să-l pot tocmai eu dezlega. Aleg, așadar, să fiu rugătoare și copleșită, mai mult decât oricând. Merg după maică de parc-aș fi teleghidată. Cu ochii pe sus. Rețin frânturi din explicațiile sale. Cupola centrală a bisericii mi se pare a fi chiar cerul, care s-a milostivit să ne fie mai aproape, acoperindu-ne temerile. Îndulcindu-le.

S-au scris, de-a lungul vremii, tomuri întregi despre locul acesta. Istoria le-a dat, din când în când, șansa, fie cruciaților, fie bizantinilor, sub îndrumarea Împăratului Constantin cel Mare și a Împărătesei Elena, să mai ordoneze argumentele din piatră. Au reușit să lase un marcaj istoric, ca și cum printr-un hățis verde ai avea un indiciu spre un punct miraculos.

Încercăm și noi, azi, să ne iluzionăm c-am poposit o clipă în punctul unde fluxul pământesc se întâlnește cu o scânteie din ochiul divin.

Intrarea în Mormântul Sfânt. Stăm la rând. Fie zi, fie miezul nopții în serile când este deschisă biserica, pelerinii vin și vin, cu neobosire.

Doi călugări, la intrare, numără câte persoane pot intra. Doi, încă doi, hai, trei... Să nu fie îmbulzeală. Intri, stai zece, douăzeci de secunde. Atât! Eu, acolo, m-am făstăcit de tot. Cum să cutez să mă rog? Nici nu se leagă să cer ceva concret. Spun, în gând, o ineptie: „Doamne, am venit”, ca și când aș fi fost la pragul mării judecăți.

Îmi trece prin minte să constat că mormântul e prea mic. De parcă e importantă dimensiunea pământească. Port în mine o uluire de parc-aș fi ajuns pe altă planetă.

Așteptăm, la rând, să atingem „Piatra Ungerii”, pregătită de Iosif pentru a pune pe ea trupul lui Iisus. Existența ei aici se datorează Sfintei Elena a Bizanțului. Mi-ar fi necesare ore întregi să aflu și să rețin, totodată, orice detaliu din istoria locului sacru în care mă învârt buimăcită.

„Stâlpul biciuirii”, aflat în Capela Catolică, îmi dă fiori reci. Nu-l ating. Se spune că de acesta ar fi fost legat Hristos și ar fi suportat chinurile umilinței și schingiurii.

Cât preț! Ce preț imens!

Timpul pare că se încolăcește îndurerat pe colonadă.

Piatra păstrează în secret ceva din cele petrecute atunci? Bine că nu suntem din piatră! Ca om, îți închipi scena. Durerea fizică, focul urii care lovea, disprețul pentru ce nu puteau înțelege schingiuitorii.

Consternarea tulbură pe oricine se oprește lângă acest stâlp.

Și dacă ești sterp interior sau de vrajbă cuprins, necredincios, ignorant, nepăsător față de miracol sau sacru, batjocoritor de-ai fi în toate ori supus ispitelor de orice fel să fii și tot n-ai putea rămâne impasibil când ești în fața unei astfel de mărturii.

Grupuri de pelerini se perindă fără încetare, încât, cu puțină neatenție, poți să ametești, ca și când ai fi pe-o scenă care se rotește și nimic n-o poate opri. Foarte multe femei, cu basmale pe cap, înfiorate; unele se-arată nerăbdătoare, au o agitație în mișcări. Emoția prezenței lor aici le-a marcat și au pe chip însemnele unui stres trăit la maximum. Unele se închină precipitat, altele cu gravitate, lăcrimează. Oricum, sunt sincere. Atinse de-un fior cosmic?

Nimeni aici nu-i indiferent. Poate-i o iluzie, dar nimeni n-are de ce să-și disimuleze trăirile.

Urcăm treptele spre Capela lui Adam, aflată la poalele Golgotei.

Mă derutează totul. Eu mi-am imaginat o stâncă gri, zgrunțuroasă, numită Golgota. Văd o marmură. Se spune că sub acea colină ar fi fost mormântul craniului primului om, Adam.

E prea lung drumul istoriei spre începuturi, până la Adam, așa încât mă blochez.

Sunt dizarmonioasă. Gândesc dezlânat. Ce-aș putea fi, decât un simplu trecător, stângaci, având pașii încolăciți prin infinita trecere?

VERONICA BĂLAJ

ÎNVIEREA LUI HRISTOS ȘI EMANCIPAREA FEMEII

Relația religioasă este deosebit de complexă, devenirea ei îmbrăcând forme uneori paradoxale, legate de manifestarea spiritualității pe de o parte și a materialității economice pe de altă parte, ca factori de putere în organizarea societății.

În afara conștiinței religioase, nici una dintre formele manifestării spirituale nu s-a afirmat, în același timp, ca putere spirituală în sine și generatoare de negentropie societală. Arta s-a manifestat ca un câmp al dimensiunii creatoare a omului estetic, conștiința filosofică și cea politică, fie au rămas într-un câmp al spiritualității ce definește cultura, fie s-au diluat în forme socio-economice care ulterior s-au îndepărtat de esența lor ideatică. Nimic din ceea ce a creat omul ca economie și societate nu a rămas la fel, așa încât baza ideatică să mai constituie o justificare a ceea ce e. Din punct de vedere sociologic, fenomenul e identificat ca și evoluție a conștiinței sociale. Timpul religios e etern, fiind legat de esența divină și nu de măsura timpului omenesc generat de materialitatea economică. Nu celebrăm nașterea sau învierea lui Hristos, ci mărturisim: „Astăzi s-a născut Hristos!”, „Hristos a înviat! Adevărat, a înviat!”.

Această stare de fapt derivă din dubla esență a omului: religioasă și economică. Conservatoare față de propria ei esență, natura religioasă acționează în sensul propriei sale regăsiri dincolo de ceea ce natura economică generează continuu ca modernitate și materialitate a lumii create de către om. Relația religioasă e surprinzătoare prin tendința modernității de a produce secularizare și prin manifestarea conservatoare a naturii religioase a omului. Nu întotdeauna conștiința umană sesizează recurența spiritualității religioase și e de datoria intelectualității laice de a sesiza aceste aspecte – vizând aici acea dimensiune laică al gândirii noastre și nu intelectualii – în timp ce gândirea dogmatică veghează la nealterarea credinței.

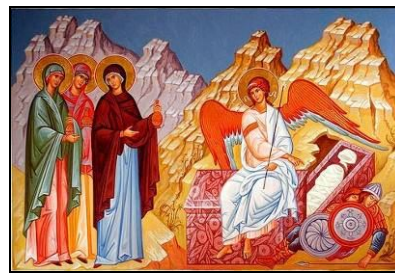
Nefiind tema acestui articol, nu vom aborda problema secularizării decât pentru a sesiza cum, în anumite forme, inclusiv emanciparea femeii, natura religioasă conservatoare se manifestă în spațiul laic ca regăsire de sine însăși. După Ioan Petru Culianu, secularizarea reprezintă fenomenul prin care „Statul a început, puțin câte puțin, să ia asupra sa sarcini care, în mod tradițional, erau rezervate religiei”, acesta eșuând în a oferi un sens existenței lumesti pentru

că are funcții sociale și psihologice diferite de cele ale religiei¹, am spune, are funcții ce derivă din natura economică a omului, nu din cea religioasă.

În Franța, secularizarea a debutat în anul 1789 – bisericii i-au fost retrase resursele, prin anularea zecuielii, și anulate toate competențele în asistență, caritate, învățământ² – culminând cu rupea definitivă de papalitate în 1905. În contrast cu acest puternic fenomen de laicizare, multitudinea străzilor cu nume de sfinți dau un farmec aparte orașelor Franței. Deși SUA și-au declarat de la început laicitatea, primul Amendament al Constituției statuează libertatea credinței alături de funcționarea instituțiilor³ – interzice Congresului să voteze legi prin care să se instituie o religie oficială de stat sau prin care o religie e preferată în locul alteia, să promulge legi prin care s-ar împiedica libertatea religioasă.

Formele sociale și chiar politice de organizare actuală a emancipării femeii nu sunt născute din nimic deși unele idei avansate, cum ar fi aceea a hirotonisirii femeii, par că pleacă de la premisa că emanciparea femeii e o necesitate gândită și apărută (în această ordine) în zilele noastre. Mișcarea de emancipare a femeii cuprinde o mare varietate de demersuri punctuale, dar în principiu se referă la egalitatea în drepturi, accesul la cultură și educație și un tratament nediscriminatoriu în societate și familie. Dintr-o largă perspectivă istorică, doar în neolitic femeia a ocupat un loc primordial, când matriarhatul și întâietatea legăturilor de sânge au situat femeia în primul plan al organizării societale. Dreptul ereditar la moștenire constituit în favoarea bărbatului – mai puternic – și un anumit primat al materialității economice au menținut femeia mii de ani ca un om de rangul doi într-o devenire social-economică a lumii. Fenomenul emancipării femeii a vizat tocmai materialitatea economică generatoare de societate: egalitatea în drepturi. Se cuvine să facem distincția între „a fi egali în drepturi” și „a fi egali”. Dacă necesitatea de a fi egali în drepturi emană din natura economică a omului creator de cultură și civilizație, natură care prin sine produce inegalități, necesitatea de a fi egali emană din natura religioasă, fiind identitatea esenței cu sine însăși.

Până la Hristos femeile erau văzute și tratate ca un bun economic, și prima dovadă a emancipării lor spirituale, ca ieșire din anonim, e drumul spre smerenie și milostenie, adică reîntoarcerea spre natura spiritual-religioasă a omului. Autentica emancipare a femeii se

produce atunci când Fecioara Maria devine purtătoare a harului sfânt.

Luca:

1:28 Și intrând îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei.

1:29 Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugetă în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta?

1:30 Și îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu.

1:31 Și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus.

1:32 Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său.

1:33 Și va împărăți peste casa lui.

În aceeași ordine a ieșirii spirituale din anonim, se încadrează și mironosițele, femeile care l-au urmat pe Hristos alături de ucenici și care au rămas lângă Mântuitorul nostru chiar și atunci când mulțimile și ucenicii l-au părăsit. Ele erau purtătoare de mir, de unde și numele, credincioase și iubitoare de Dumnezeu, îi urmau și îi ajutau pretutindeni pe apostoli. Sinaxarul vorbește de șapte mironosițe, Maria numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni, Ioana, femeia lui Huza, Maria și Marta, surorile lui Lazăr, Maria lui Cleopa, Salomea și Suzana, și multe altele care slujeau din avutul lor.

În mare măsură, termenul de „mironosiță” are actualmente o conotație peiorativă, apropiindu-se de ceea ce ar semnifica atributul de „simandicoasă”. Ideea de femeie emancipată poartă în mare măsură amprenta naturii economice a omului, paradoxal fiind că amestecul afișat de mondenitate, sexualitate, „egalitatea în drepturi” tind să o apropie tocmai de ceea ce dorește să scape, imaginea de „bun economic”. Nu putem gândi toate acestea fără să conștientizăm faptul că omul e creator de cultură și civilizație, dar trebuie să vedem Când și Cum frumosul și frumusețea ca latură a esteticului omenesc mai au suport în latura spiritualității religioase a omului. Problema cardinală e a măsurii în care emanciparea economică o îndepărtează de natura ei religioasă de moralitatea →

SERGIU SCOFERCIU

care decurge din credința creștină. Unde și cum realizăm echilibrul?

Într-o accepțiune prietenoasă, termenul de „mironosițe” desemnează acele femei care au un comportament evaluativ și cuviincios, fiind aproape de Biserică, fiind o prezentă la slujbele săptămânale, dar și aproape de semenii lor în viața cotidiană.

Mironosițele au fost primii apostoli ai învierii, lor dându-le Dumnezeu vestea izbăvirii din moarte. Ele au împlinit porunca primită de la înger, aceea a *binevestirii* Învierii Domnului și lor li s-a arătat pentru prima dată Hristos după Înviere, semn de mare prețuire și emancipare spirituală.

Matei:

28:8 Iar plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică și cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui.

Ele au fost cele care au crezut fără tăgadă în învierea lui Hristos, înaintea ucenicilor, chiar dacă aceștia au fost primii care au primit învățăturile Lui.

Marcu:

16:9 Și înviind dimineața, în ziua cea dintâi a săptămânii (Duminică) El s-a arătat întâi Mariei Magdalena, din care scosese șapte demoni.

16:10 Aceea, mergând, a vestit pe cei ce fuseseră cu El și care se tânguiau și plângeau.

16:11 Și ei, auzind că este viu și că a fost văzut de ea, n-au crezut.

16:12 După aceea, S-a arătat în alt chip, la doi dintre ei, care mergeau la o țarină.

16:13 Și aceia, mergând, au vestit celorlalți, dar nici pe ei nu i-au crezut.

16:14 La urmă, pe când cei unsprezece ședeau la masă, li S-a arătat și I-a mustrat pentru necredința și împietrirea inimii lor, căci n-au crezut pe cei ce-L văzuseră înviat.

16:15 Și le-a zis: Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura.

16:16 Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi.

Prin filiera culturii elene, gândirea și comunicarea umană au devenit un act intelectual aristotelic, dezvoltându-se în orizontul deducției și al argumentării. Descoperirea relațiilor naturii, esențializarea lor în formule și formulări care să permită deducții și construcții teoretice aplicabile concretului sunt esența gândirii științifice. Această modalitate de manifestare a gândirii și comunicării, sub presiunea unor necesități economice tot mai mari, a difuzat în gândirea și comunicarea cotidiană, devenind o caracteristică și o cerință a acesteia în detrimentul cunoașterii și comunicării intu-

itiv-afective. Cu câtă ușurință înțelege elevul de azi schema logică a unei ecuații față de dificultatea cu care înțelege sensurile unei metafore, rămânând împotmolit în concretul expresiei metaforice. Gândirea intuitiv-revelatoare nu presupune incompatibilitate cu raționamentul, deși poate nega, uneori, direcția pe care a urmat-o acesta, tot așa cum înțelegerea metaforei de către elev nu se ridică la nivelul cerinței intuitive. Elementele de comunicare și învățăturile lui Hristos spre ucenici săi au ca fundament pilda, care prin sine presupune realizarea unității dintre gândirea revelatoare și raționarea corectă. Așa cum demonstrația logică are nivelele ei de dificultate, tot așa și cunoașterea prin revelația nu e proprie oricui sau oricând. Învățăturile evanghelice presupun un efort și o receptivitate intuitiv-revelatoare, înțelegerea globală și descoperirea sensului ascuns.

Matei:

13:34 Toate acestea le-a vorbit Iisus multșimilor în pilde, și fără pildă nu le graia nimic,

13:35 Ca să se împlinescă ce s-a spus prin proorocul care zice: "Deschide-voi în pilde gura Mea, spune-voi cele ascunse de la întemeierea lumii".

Decodificarea simplistă a unei pilde, fără depășirea concretului ca și cum într-o scriere am vedea doar o pată de cerneală sau, mai mult, strădania de a interpreta doar în acest sens o pildă, nu e decât măsura neputinței minții noastre de a avea revelații.

Luca:

8:4 Și adunându-se mulțime multă și venind de prin cetăți la El, a zis în pildă:

8:5 Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o.

8:6 Și alta a căzut pe piatră și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală.

8:7 Și alta a căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o.

Sabina Purcariu, „Căpiță”

8:8 Și alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând, a făcut rod înșutit. Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă.

8:9 Și ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta?

8:10 El a zis: Vouă vă e dat să cunoașteți tainele împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde, ca, văzând, să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă.

8:11 Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu.

Comunicarea dintre Hristos și mironosițe urmează cu mai mare ușurință calea intuitiv-revelatorie decât cu ceilalți pe tot parcursul evenimentelor, ceea ce pune femeia în lumina sensibilității și puterii de înțelegere intuitivă. Anticiparea răstignirii nu e o simplă previziune ci, e o pildă vie a ceea ce înseamnă grija pentru curățenia permanentă a sufletului, căci cu cât este mai curat cu atât mai repede gândul rău se instalează dacă nu veghem la curățenia sufletului. Rugăciunea și gândul bun veghează la porțile naturii noastre spirituale.

Luca:

11:24 Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și, negăsind, zice: Mă voi întoarce la casa mea, de unde am ieșit.

11:25 Și, venind, o află măturată și împodobită.

11:26 Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo; și se fac cele de pe urmă ale omului aceuia mai rele decât cele dintâi.

Nimic nu e întâmplător în înșiruirea faptelor și cuvintelor. Femeia din mulțime, la auzul îndemnului de a veghea la natura noastră spirituală, ne poartă gândul spre harul sfânt al Fecioarei Maria.

Luca:

11:27 Și când zicea El acestea, o femeie din mulțime, ridicând glasul, I-a zis: Fericit e pântecul care Te-a purtat și fericiti sunt sânii pe care i-ai supt!

11:28 Iar El a zis: Așa este, dar fericiti sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc.

11:29 Iar îngrămădindu-se mulțimile, El a început a zice: Neamul acesta e un neam viclean; cere semn, dar semn nu i se va da decât semnul proorocului Iona.

11:30 Căci precum a fost Iona un semn pentru Niniviteni, așa va fi și Fiul Omului semn pentru acest neam.

Pe drumul crucificării, cuvântul lui Hristos față de femeile care l-au urmat peste tot împreună cu ucenicii Lui ne trimite iar spre harul sfânt, dătător de credință și preamărirea Maicii Domnului. →

Dialog cu sociologul Mirel Bănică

Pelerinajul – o călătorie spiritual-duhovnicească de la moarte la Viață, de pe pământ în Cer...

(V)

-Bine, dar Biserica însăși cheltuie mulți bani pentru organizarea acestor pelerinaje...

-Da, împreună cu autoritățile locale. E un exemplu de simfonie bizantină locală... Este oricum un tur de forță. Să ne întoarcem însă la pelerinaje. Cum au evoluat? După ce oamenii au prins gustul pelerinajelor, asistăm la un climax prin anii 2004-2005, odată cu aducerea moaștelor Sfântului Nectarie la Iași. Atunci s-au înregistrat cei mai mari timpi de așteptare: până la 28-30 de ore! Explicația: Sfântul Nectarie este vindecător de cancer, care este boala secolului. Pelerinajele au mai rămas pe o pantă ascendentă în 2005-2008, care au fost ani de înflorire economică. Din acel an, părerea mea este că numărul de pelerini scade. Motivele: criza, bătrânețea, plictiseala. Da, a scăzut cantitatea, dar a crescut calitatea pelerinilor! Acest lucru se manifestă și în timpii de așteptare, care au scăzut, în relațiile dintre oameni și forțele de ordine, mult mai agreabile etc.

-Dar de ce relațiile televiziunilor de la locul pelerinajelor sunt aproape identice?

-Unul dintre capitolele cărții mele despre pelerinaj – *“Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”*, e unul de *mediologie*: relația dintre *mass-media* și pelerinaj. „Omul modern este avid de consum de sacru”, o spune Michel Meslin, un mare specialist francez al istoriei religiilor. Afirmatia se referă nu numai la pelerinaje, ci și la viața monahală, la scandalurile bisericesti etc. Ei bine, televiziunile au o pasiune teribilă de a prezenta din pelerinaje doar îmbulzeala, doar scandalul, doar isteria asociată. Eu am simțit instinctiv că nu e așa, unul dintre motivele care m-au împins să aleg acest subiect.

Pentru presă, pelerinajele sunt o temă extrem de generoasă. Ai o mulțime de chipuri, ai oboseală, ai atitudini dintre cele mai diferite, ai nebuni cu iz mistic, ai oameni în rugăciune, scene de posesiune veritabilă, ai chipuri curate, frumoase – este o mană cerească. Apoi pelerinajele sunt un foarte bun barometru al felului în care *mass-media* și noi ne raportăm la fenomenul

religios, care este un fenomen de o mare complexitate, repet. Și în cazul ăsta, cel mai simplu, ca om de presă, este să mergi fie pe stereotipuri, fie pe caricatural. Sau pe tenta pietistă, ochi înlăcrimați și mâini frânate de durere, o temă care pe mine personal mă deranjează, pentru că Ortodoxia românească nu a apreciat niciodată pietismul dulceag, cu iz de seminar catolic de secol XIX.

Niciun credincios însă nu va refuza camera de filmat, chiar dacă știe că îl va manipula. Și asta pentru că orice pelerin are mândria de a spune că a fost acolo și vrea să o demonstreze celor de acasă. Și astfel televiziunea joacă rolul unei autentificări a prezenței lor acolo. Pare paradoxal, dar chiar așa este.

Pe de altă parte, oamenii dezaprobă politica televiziunilor de a lucra pe stereotipuri și pe generalități groșiere. În plus, nu poți comunica sentimentul religios profund prin *mass-media*, asta este părerea mea.

-Și a mea!

-Iar pelerinii adevărați nu răspund la întrebările tipizate ale presei: „Ce faceți aici? Cu ce gânduri ați venit? etc.”! În plus, am vorbit cu unii fotoreporteri și i-am întreat: „Ce fotografiiez?” „Păi, ce vrea *Boss-ul* din redacție. Odată vrea bucurie, caut cu camera bucurie, altădată tristețe, mizerie, sărăcie... Depinde de comandă el”.

-Ce așteptări credeți că au pelerinii din partea Bisericii?

-O mai mare prezență între ei, în rând, a preoților, a monahilor pentru catehizare, sensibilizare, îmbărbătare chiar. Ar fi păcat să ratăm șansa *rândului*, ca mijloc de catehizare eficientă.

-Cum resimte pelerinul prezența oamenilor politici?

-Nu-i suportă, nu-i agreează, după cum am mai spus... În ultima vreme, însă, a fost o prezență parcă mai rară sau mai discretă. *Rândul* este un

organism viu, se comportă ca o formă de undă din fizică. Odată pornit, *rândul* nu-l mai oprești. Este ca un accelerat care nu poate opri în trei metri, ci în 300! Iar când *rândul* se blochează din cauza autorităților, nemulțumirea crește.

Oamenii politici care cred că-și fac publicitate la pelerinaje se înșeală. Efectul este invers, oamenii cei simpli nu-i „văd”, iar orașenii nu apreciază direct prezența lor, indiferent de culoarea politică. Li se pare o formă fără fond.

Pe de altă parte, Biserica trebuie să-i primească pe toți, nu-i poate alunga, și dacă din o sută de politicieni, doi se sensibilizează la mesajul religios, este foarte bine. Biserica și-a făcut datoria, corabia merge înainte...

(Cf. Răzvan Bucuroiu - <http://www.lumeacredintei.com/revistea/lumea-credintei/lumea-credintei-nr-5-106-mai-2012/pelerinajele-un-barometru-al-credintei-interviu-cu-sociologul-mirel-banica/>).

STELIAN GOMBOȘ

ÎNVIEREA LUI HRISTOS...

Luca:

23:27 Iar după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și îl plângeau.

23:28 Și întorcându-Se către ele, Iisus le-a zis: ***Fiițe ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri.***

23:29 ***Căci iată, vin zile în care vor zice: Feriците sunt cele sterpe și pântecel care n-au născut și sânii care n-au alăptat!***

Duminica a III-a după Paști este închinată Sfintelor Mironosițe, lui Iosif din Arimateea și lui Nicodim, adică celor care nu l-au părăsit pe Hristos nici atunci când, de bună voie s-a supus morții. Prin ele Dumnezeu a învins neputințele firii omenești și pentru ele călături utreniei din Duminica a treia după Paști spune: **“firea cea slabă a biruit pe cea bărbătească, deoarece gândul cel plin de milă a plăcut lui Dumnezeu”.**

1. Gianpaolo Romanato, Mario G. Lombardo, Ioan Petru Culianu, 1996, *Religie și putere*, trad. De Maria Magdalena Anghelescu și Șerban Anghelescu, Edit. Nemira, p. 228.

2. Ian McLean, 2001, *Dicționar de politică*, Edit. Univers Enciclopedic, p. 402.

3. Xavier de Montclos, 1988, *Histoire religieuse de la France*, Paris, Presses Universitaires de France, 1988, p. 88.

Părintele Arsenie Boca – alesul lui Dumnezeu pentru neamul românesc

„Vas ales de sfințenie și purtător al Duhului Sfânt, comoră cerească plămădită din al nostru strămoșesc pământ ...”

(Din: *Paraclisul Sfântului Părintelui nostru Arsenie Boca*)

Așa a fost să fie, ca Dumnezeu să se îndure și de neamul românesc din timpurile noastre, trimițându-i pe unul din aleșii Săi, pe strălucitul fiu al Ortodoxiei monahale – Părintele Arsenie Boca, ca să-i îndrume pe români, cu puterea harului insuflat de Duhul Sfânt, spre viețuire curată, întru totul creștinească, ajutându-le astfel să se întărească bine în credință și să poată deveni vrednici de mântuire. Pentru a-și îndeplini înalta sa misiune duhovnicească, Părintele Arsenie a fost înzestrat cu mai multe daruri dumnezeiești, în special cu darul preoției și cel de a fi duhovnic aparte, cu proorocia și milostivirea, cu blândețea și smerenia, cu buna povățuire⁵. Din mai multe mărturii ale credincioșilor e evident că avea și darul tămăduirii și văzător cu duhul era, adică știa dinainte cine vine la el, cum îl cheamă, ce necazuri are. Datorită unui alt dar, cel al discernământului, Părintele cunoștea în fiecare situație care era voia lui Dumnezeu, cum a fost, de exemplu, în cazul cu binecuvântarea tinerilor care plecau în război, când celor care aveau să nu se mai întoarcă viu le dădea mâna de o sărutau, iar celorlalți nu le-o dădea. Era înzestrat Părintele Arsenie și cu darul anulării distanțelor, când în scipiri de timp se pomenea departe de locul unde se afla, cum a fost, de exemplu, când o creștină l-a văzut pentru un moment într-un autobuz, după care neobservat de nimeni el a dispărut, iar peste vreo câteva ore, când ea a ajuns la mănăstire, i-a ieșit înaintea, recunoscând că el era bătrânul cel fără bani din autobuz, căruia ea, ca o bună creștină, îi plătise biletul de călătorie. Apoi la moartea mamei sale, Părintele Arsenie în chip miraculos s-a transportat în spațiu, venind din închisoare ca s-o petreacă în ultimul drum. Au mai fost și alte cazuri, precum acela cu ușa triplu încuiată și foarte bine păzită a celei din închisoare, de unde el a ieșit de asemenea pe neobservate și a venit la biserică să officieze Sfânta Liturghie⁶.

⁵ Acatistul și Paraclisul Sfântului Părintelui nostru Arsenie Boca. – București: Fundația Creștină ARSENIE BOCA; Tipografia DOCPRIINT, [A. I.], p. p. 27-28.

⁶ Informație luată de pe pagina „Părintele Arsenie Boca” din Internet.

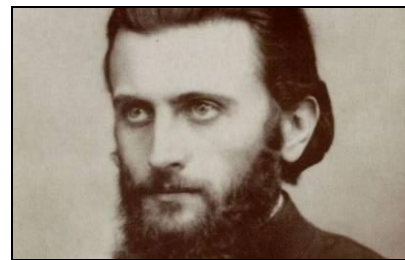
Și toate acestea, din voia Domnului, s-au descoperit lumii creștine încă în timpul vieții Preacuviosului Părinte, făcând ca mulțime de necăjiți, mulțime de bolnavi și din cei cu sufletul rătăcit să vină adesea la dânsul după ajutor și mângâiere. Veneau și într-adevăr aflau tămăduire și liniște sufletească, fapt despre care majoritatea din foștii pelerini la mănăstirile *Sămbăta de Sus* și *Prislop*, unde s-a aflat în ascultare Părintele Arsenie, își amintesc astăzi cu cea mai mare recunoștință, totodată făcând și numeroase mărturii publice. Aceștia sunt creștinii care ei înșiși, cu propriile facultăți de percepere a lucrurilor, ci nu din spusele altora sau din auzite, au simțit la Părintele „*puterea duhovnicească de a pătrunde până în străfundurile ființei umane.*”⁷ Și încă au înțeles clar chemarea lui divină de a lumina sufletele necăjite și împotmolite în păcate, abătându-le de la rătăcire la calea mântuirii. Iar noi, fiind contemporani cu acești creștini, parcă am deveni, dimpreună cu dânsii, martori oculari ai minunilor săvârșite de Părintele Arsenie, parcă am fi și noi participanți la izbăvirile de necazuri și de diferite boli sufletești și trupești, de care suferau și mai suferă și azi semenii noștri și de care mult și-ar dori să scape fiecare om necăjit. Căci anume în asemenea mod influențează exemplele de bună credință și faptele drepte viețuirii asupra creștinilor ce au una și aceeași pornire duhovnicească.

Unii teologi l-au apreciat pe Părintele Arsenie ca pe un geniu, i-au considerat viața, care chiar de la bun început, chiar din momentul zămislirii a decurs după canoanele creștine, căci părinții lui au fost foarte credincioși și fiecare faptă ce-o săvârșeau o puneau pe altarul credinței, deci i-au considerat viața drept un fenomen ieșit din comun în lumea ortodoxă română⁸. Mai cu seamă mamă-sa era o creștină ca nimeni alta, iar ce înseamnă asta, aflăm de la Sfântului Ioan Gură de Aur, care ne-a lăsat scris: „*Dați-mi mame creștine și vă voi da sfinți care să schimbe lumea*”⁹. A fost o ocazie de a schimba lumea și Preacu-

⁷ Talanții Împărăției / Tipărită cu binecuvântarea Preasfințitului CALINIC, Episcopul Argeșului; Ediție îngrijită de Ieromonahul Teognost. – Ed. a II-a revizuită. – [F. I.]: Credința strămoșească, 2004, p. 11.

⁸ Ibidem, p. 10; Rostul încercărilor / Tipărită cu binecuvântarea Preasfințitului CALINIC, Episcopul Argeșului; Ediție îngrijită de Ieromonahul Teognost. – [F. I.]: Credința strămoșească, 2004, p. 8.

⁹ Acatistul Cuviosului Părintelui nostru Paisie Aghioritul / <https://sfantulmunteathos.wordpress.com/2013/04/24/acatistul-cuviosului-parintelui-nostru-paisie-aghioritul/>

viosul Arsenie Boca. Părinții lui, văzându-l copil ales, au căutat să-l dea la școală mai înaltă, ca el să-și poată dezvolta în modul convenit aptitudinile ce le avea. Astfel, ei au contribuit conștiincios la pregătirea polivalentă a fiului lor, la punerea în practică a talanților, cu care el darnic a fost înzestrat de la Dumnezeu. Deosebit de semnificativ aici e faptul că au făcut aceasta ei fără mândrie, fără a se lăsa câtuși de puțin cuprinși de slava deșartă. Pas cu pas s-au străduit să pună în sufletul copilului lor semințe bune, să-i creeze condiții prielnice pentru creșterea duhovnicească. Scurt vorbind, și-au îndeplinit datoria lor de *părinți creștini* în mod excepțional, și asta evident că le-a asigurat sporul în lucru atât lor, părinților, cât și fiului lor Zian, care a pornit hotărât pe calea binelui și adevărului. Au fost asemenea pomilor buni acești părinți, precum citim în Sfânta Evanghelie, unde e scris: „*Căci orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune*”¹⁰.

Cei șapte ani de acasă cu educație creștinească dreaptă au pus temelie trainică vieții întru Hristos a Părintelui Arsenie. El niciodată nu s-a lăsat ademenit de plăcerile lumești, cu toate că în anumite perioade de timp s-a aflat în lume, printre colegii de școală, de liceu, de facultate. În mod hotărât evită orice distracție, orice ocupație în deșert, cu nimeni nu intra în relații inutile, care ar fi putut să-l abată din drumul său. Cu multă exigență lua aminte la sine și aceasta de asemenea i-a ajutat să-și păstreze curățenia sufletească și trupească în cele mai complicate împrejurări de trai, căci de fiecare dată în astfel de situații Părintele Arsenie avea mai multă grijă de aproapele lui decât de propria persoană. Modestia și smerenia, răbdarea și blândețea, mila de cei rătăciți cu duhul, dar, mai presus ca orice, marea dragoste de Dumnezeu și de toate cele sfinte, care-i acoperea până și dragostea față de mamă-sa și de tată-său, au făcut ca Preacuviosul nostru Părinte să fie un adevărat urmaș al Domnului Iisus Hristos, un urmaș cu credința neclintită. →

Conf. univ. dr. ANA SOFRONI

¹⁰ Matei 7, 15-21.

În viața duhovnicească ce-o ducea, el aplica întocmai în practică învățătura creștin-ortodoxă în toată complexitatea ei, arăta puterea nemărginită a Sfintei Treimi și bunătatea infinită a Maicii Domnului pentru tot neamul creștinesc. Virtuțile sale întruchipau pe deplin cele mai frumoase însușiri, despre care ne vorbesc Părinții duhovnicești în Scrierile lor, cum ar fi expusă, de exemplu, esența smereniei în viziunea Arhimandritului Iustinian Chira, în una din lucrările căruia citim: „*Smerenia izvorăște din măreția și bogăția spirituală, după cum spicul bogat în boabe stă totdeauna cu fruntea plecată spre glia căreia-i mulțumește...*”

*Smerenia creștină este întotdeauna plină de demnitate. Ea nu-l umilește, nu-l micșorează, nu-l înjosește pe om, ci dimpotrivă, îl umple de forță, îi dă tărie să întâmpine cu fruntea senină ignoranța trușă, răutatea îngâmfată...*¹¹.

Iată așa era în profunzimea sa smerenie, după cum cu uimire își amintesc în prezent pelerinii de atunci, și Preacuviosul Părinte Arsenie Boca.

Creștinii de azi sunt mult impresionati și de o altă latură importantă a vieții Părintelui Arsenie – cea legată de instruire, de cunoaștere a proceselor biologice din organismul omenesc, a picturii, sculpturii și muzicii, a arhitecturii locașurilor sfinte. Toate acestea el le-a studiat profund și cu rezultate nespuse de îmbucurătoare, ca unul din cei mai sărguincioși studenți, devenind în continuare și pictor de neîntrecut, și arhitect iscusit, și bun cunoscător de muzică bisericească, și biolog talentat. A cuprins cu mintea sa necuprinsul, ceea ce de obicei e peste puterile unui muritor de rând. Uimește foarte mult aici faptul cu câtă dăruire de sine a muncit el și câtă osteneală a depus, pentru a valorifica darurile sale primite de la Dumnezeu. Deci e de la sine înțeles, că Părintele Arsenie nu obișnuia să risipească timpul de care dispunea, că el a fost chiar și pentru dânsul un arhitect de excelență, în cel mai perfect mod organizând și sistematizând ocupațiile sale de zi de zi. Astfel, prin ținuta sa de adevărat creștin, el s-a făcut pildă pentru semenii ce l-au avut aproape, și nu numai, fiindcă și acei care-l cunosc din mărturiile acestora se pătrund de dorința de a-i urma exemplul.

Ca preot și duhovnic, Părintele Arsenie și-a păstorit turma ca și Păstorul cel bun, neplătit: își iubea

oițele și nu le lăsa să se risipească de spaima lupilor, le cunoștea și ele îl cunoșteau pe dânsul și veneau din urma lui, dorea ca ele să aibă viață din belșug¹². Într-adevăr el așa a fost, căci îi iubea pe credincioși cu mare dragoste părintească, precum un tată își iubește fiii și din dragoste curată caută să facă pentru dânsii totul, doar să și-i vadă oameni de treabă, cuminți, la locul lor. Părintele Arsenie era pătruns de dragoste creștinească pentru toți, dorea ca toți oamenii să fie creștini de treabă. În acest scop, le ținea predici pline de înțelepciune și pe înțelesul tuturor. Îi sfătuia concret și pe fiecare în parte pe acei căzuți în grele încurcături.

Bunăoară, pe mulți tineri i-a sfătuit cum să-și întemeieze familii și după asta cum să le păstreze sănătoase, adesea vorbea și despre conduita creștinească, despre ținerea sfintelor sărbători și săvârșirea faptelor de milostenie, despre importanța Bisericii. Avea Părintele putere de a-i opri de la răutăți pe acei abătuți din cale. Vestea despre felul său unic de a păstori întratât de mult s-a răspândit, că lume de pe lume cu mare tragere de inimă venea la dânsul să-l asculte, să se mărturisească și să se împărtășească. Venea lume nu numai din apropierea mănăstirii, ci și din localități destul de îndepărtate. Azi șuvoiul acesta viu, neîncetat vine de acum la mormântul Părintelui Arsenie, unde lumea află scăpare de necazuri tot așa, cum o afla în timpul vieții lui.

Darul de a predica și de a tâlcui Sfânta Evanghelie a fost întru totul specific la Părintele Arsenie. El, la expunerea argumentului, în egală măsură folosea atât limbajul simplu, cât și cel științific, alegându-și stilul vorbirii sau al scrisului în dependență de obiectivele elucidate. Dar în orice stil ar fi vorbit sau scris Părintele, cuvintele îi erau vii, calde, ușoare, dulci, erau cuvinte cu adevărat duhovnicești, despre care Prea Sfințitul Daniil Stoenescu ne spune că sunt „*Izvorâte din Cuvântul lui Dumnezeu și din Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos, rostite și scrise în cel mai curat duh filocalic, ortodox și patristic [...], purtătoare de «fulgere, glasuri și tunete» ale harului Duhului Sfânt* (cf. Apocalipsă 4, 5) [...]”¹³. Am simțit și noi că asemenea cuvinte vin să ne lumineze sufletul, să îmbogățească duhovnicește cugetele cele setoase de

adevăr. Cu ele omul întotdeauna își pune sufletul în rânduială. Parcă ar avea o atracție magnetică inexplicabilă cuvintele lui, ceea ce pe oricine îl face să tot revină și să revină la lucrările sale.

Toate predicile rostite și scrise de Părintele au un sens extraordinar de profund. Cu învățămintele ce le conțin, ele ne îndreaptă pe calea învățaturii evanghelice a Domnului Iisus Hristos. Dacă ele ar fi însușite și respectate la timp de către viitoarele mame, de către cuplurile familiale și tinerii creștini la alegerea drumul în viață, și nu în ultimul rând, de toți ceilalți creștini, s-ar ajunge la schimbări esențiale în starea ființei omeniești. Dovadă ne sunt, mai ales, gândurile și sfaturile Părintelui, exprimate în compartimentul *Ereditate și spirit* din cartea **Cărarea Împărăției**¹⁴.

Dar și în alte lucrări aflăm cugetări duhovnicești de o rară frumusețe, precum e următoarea: „[...] trăind prezența nevăzută a lui Hristos în noi, trăind învățătura creștină în toate fibrele ființei”, noi facem ca „*Dumnezeu să scoată afară, prin mecanismul eredității, neghina recesivă și, în vremea străduinței celui în cauză, să facă să revină mulțime de geneze recesive în geneze dominante, ceea ce lui Dumnezeu îi e foarte cu puțință. Puterile credinței, amplificată de puterea și binecuvântarea lui Dumnezeu, au influență nebănu-it de mare asupra eventualelor noastre infirmități*”¹⁵. Deci dacă credincioșii ar stăruii în rugăciuni sincere, curate, la ceea ce mereu ne îndeamnă Părintele Arsenie, de câte infirmități ereditare, din voia lui Dumnezeu, ar mai scăpa ei!

Părintele Arsenie Boca a fost un stâlp al credinței ortodoxe și un mare îndreptător de suflete rătăcite în timpul vieții sale pământești, dar înainte de trecerea sa la cele veșnice ne-a lăsat cuvânt, ca *de acolo, unde se duce, are să ne ajute și mai mult*. Să ne rugăm la dânsul, binecuvântatul lui Dumnezeu și cel ce a fost luat de mâini și cinstit de Maica Domnului, ca să mijlocească înaintea lui Dumnezeu și pentru noi, și pentru întreg neamul românesc.

18.01.2015, Brescia (It.)

¹⁴ Arsenie Boca. *Cărarea Împărăției / Arsenie Boca, ieromonah; Tipărită cu binecuvântarea Prea Sfințitului Dr. TIMOTEI SEVICIU, Episcopul Aradului și Hunedoarei*. – Ediția a V-a, îngrijită de Preot Conf. Dr. Simion Todoran și Monahia Zamfira Constantinescu. – Deva: Editura SEO a Aradului, 2006, p. 207-272.

¹⁵ Părintele Arsenie Boca – mare îndrumător de suflete din sec. XX // Părintele Arsenie Boca. – Cluj-Napoca: Ed. Teognost, 2002, p. 86-87.

¹¹ Arhimandritul Iustinian Chira. *Cuvintele Părintelui – un ghid al frumuseții lăuntrice*. – Cluj-Napoca: Ed. Mega, 2009, p. 123.

¹² Ioan 10, 9-16.

¹³ Arsenie Boca. „Cuvinte vii” / Părintele Arsenie Boca, protosinghel; Tipărită cu binecuvântarea Prea Sfințitului Dr. DANIL STOENESCU, Episcop-locțiitor de Vârșeț. – Deva: [Charisma], 2006, p. 8.

Starea prozei

EU, DUMNEATA, NOI

Lumea se obișnuiește ușor cu noi stări de lucruri, chiar când nu le înțelege sau nu le acceptă. Așa s-a întâmplat și cu apariția lui Alexandru Dobromir în orașul nostru, așa se întâmpla și acum cu cei care treceau pe lângă casa veșnic întunecată a familiei pe care acesta și-o făcuse.

Când Mălina Cercel a apărut în grădina publică la brațul lui Alexandru a fost de mirare. Curtată de mulți localnici, fie pentru că, singura fată a unor părinți cu stare și bine primiți oriunde în societate, era o adevărată partidă, fie pentru că chipul ei se potrivea de minune cu ținuta corporală impecabilă, fie pentru ambele. Era imaginea mălinului înflorit, cu eleganța, delicatețea, dar și fragilitatea acestuia. Nu respingea categoric pe nici unul dintre curtezani, dar nici unul nu se putea lăuda că i-ar fi cucerit inima. Râdea, accepta complimentele și glumele cu sfoșenie și cam atât. Și deodată apăru, nu se știe cum și de unde, cu acest Alexandru, pe care îl prezenta celor întâlniți aproape sec: el e Alec. Acesta își privea partenera de plimbare cu un zâmbet ușor și își rostea numele, Alexandru, fără emfază, dar și fără să lase vreun dubiu că numele Alec, cu care fusese învrednicit în ultimele zile, nu i era pe plac, așa cum nu-i fusese pe plac numele cu care îl alinta familia în copilărie și adolescență, Leca. Alexandru era un nume serios, ca și numele de familie, potrivit pentru un tânăr serios, cu preocupări serioase.

Participarea lui Alexandru la discuțiile convenționale ce se înfiripau pe stradă, între grupurile de amici, se limita la răspunsuri laconice, suficiente însă pentru a nu curma firul vorbelor, ceea ce făcea ca, de cele mai multe ori, să pară a avea o atitudine binevoitoare și încurajatoare pentru alte întrebări. Jocul acesta era întreținut și de prezența mai mult decât agreabilă a Mălinei, care întorcea capul de la cel ce întreba, la cel ce răspundea și, când considera necesar, aproba prin înclinarea capului. Odată discuția încheiată, perechea de tineri își relua plimbarea în tăcere, doar privind-se din când în când.

Ceea ce contraria și îi irita pe mai vechii curtezani ai Mălinei era că

Alexandru fusese și găzduit la familia Cercel, deși hotelul din oraș asigura condiții bune. E adevărat că familia Cercel avea, slavă Domnului, unde găzdui, dacă era nevoie. Dar nu prea fusese. Excepție făceau situațiile când familia organiza vreo petrecere, iar oaspeții mai îndepărtați rămâneau până a doua zi. Această atitudine a Cercelilor putea compromite situația fetei, chiar dacă era prea puțin probabil ca aceasta să rămână nemăritată.

Se află curând că tânărul, care acum apărea la fiecare sfârșit de săptămână, era profesor de ceva ce nu se prea auzise, de aceea numele domeniului de care se ocupa era ocolit cu grijă; pronunțarea greșită putea proba că cel în cauză era mai neinițiat decât se credea. Domnul Cercel organiză câteva petreceri, pentru a se obișnui localnicii cu oaspetele și oaspetele cu localnicii, iar la una din aceste petreceri a anunțat logodna tinerilor. Cei mai surprinși de acest anunț au fost cei ce sperau ca tânărul Alexandru să dispară precum apăruse; nu se mai putea discuta pe tema reputației domnișoarei Mălina Cercel.

După nuntă, se ridică pentru tinerii căsătoriți casă nouă, ceea ce făcea lumea să creadă în noi posibilități de petrecere. Nu fu însă deloc așa. După darea în folosință, casa rămase aproape nelocuită, dacă se face excepție de familia care-i asigura întreținerea; tinerii își făceau călătoria de nuntă. Reîntoarcerea s-a făcut cu o mașină încărcată cu cărți. Numai cărți; nimic altceva. Cei ce îngrijiseră casa dădură acum de greu; trebuia să le ducă în camera special destinată, unde rafturile era în așteptare. La un moment dat, bărbatul se plânse nevestei că drăcoveniile astea de cărți sunt grele nu numai la citit, ci și la cărat.

Sabina Purcariu, „Anotimp”

Alexandru îl asigură că nu toate cărțile sunt la fel de greu de citit și că, dacă ar dori, îi stă la dispoziție, mai ales cu cele ce par a spune povești. „Aveți și cărți cu povești“, veni iute întrebarea, de parcă omul ar fi fost foarte interesat. „Nu chiar, dar pe aproape“. Și omul din curte se strădui să descifreze pe o copertă: „Studii de bi-zan... Ce-i asta“? „Ei, și dumneata, chiar pe asta ai nimerit-o? Studii de bizantinologie“. „Parcă asta e mai cuminte: In-tro-du...“. „E o Introducere în tracologie. E la fel cu cealaltă, dar am și altfel de cărți“. Omului însă îi fusese destul cât văzuse; renunțase să mai vadă altele.

Dorința localnicilor de a pătrunde în interiorul noii case fu în sfârșit satisfăcută, nu prin grija familiei Dobromir, ci a familiei Cercel, care anunța că petrecerea va fi dată în cinstea celui mai tânăr vlăstar ce-și anunțase venirea în cele două familii. Sufletul petrecerii au fost domnul și doamna Cercel, a căror bucurie nu cunoștea margini. În acord cu modul său de a fi, Alexandru destăinuia fiecărui doritor secretele bibliotecii sale și curioși se află totdeauna. Cea mai reținută era Mălina, cu apariții scurte printră invitații, care nu putură să nu-i observe paloarea chipului.

La câteva săptămâni de la petrecere, deasupra intrării casei Dobromir apăru o pânză neagră, prin care se anunța că Mălina plecase, împreună cu copilul ei nenăscut, să se odihnească. Și casa intră din nou în negură. Prin curte puteau fi văzuți doar îngrijitorii gospodăriei. În ciuda străduințelor de a afla noutăți despre Alexandru, reușitele se lăsau așteptate. Unii spuneau că fusese văzut noaptea fie plecând, fie întorcându-se. Erau drumurile lui spre și dinspre facultate, singura legătură cu viața. Singurii care mai intrau în casă era domnul și doamna Cercel. Durerea ce pusese stăpânire pe întreaga lor ființă nu i-a îndepărtat de Alexandru. Ba chiar se apropiaseră mai mult, din moment ce reușiră să-l mai scoată din bibliotecă și să-l atragă în discuții ce urmăreau să-l readucă la viață. Prin insistențe, reușiră să-l facă să accepte plimbări la adăpostul întunericului, întâi împreună, apoi singur. Când Alexandru observă că plimbările aveau efect benefic asupra lucrului în bibliotecă, începu să le repete seară de seară. Urma de fiecare dată același traseu, spre →

V. MOLODEANU

marginia dinspre râu a oraşului, unde nu întâlnea pe nimeni. Nu putea însă să nu ia în calcul și posibile întâlniri, chiar dacă nedorite, de aceea imaginea un scenariu de urmat, care se reducea la două aspecte: 1. refuzul de a se angaja în orice fel de discuții; 2. păstrarea mersului în ritmul de până atunci, pentru a proba oricui că nu e dispus la niciun fel de comunicare.

Iată-l acum trecând pe lângă ultima casă; începe lunca și ceva mai încolo se va putea așeza pe malul râului. Simte că din spate se apropie pași ușori, dar, conform planului, nu reacționează în nici un fel. Își vede de drum. Pașii îl ajung și el așteaptă să fie depășit, dar pașii rămân în direcția lui. Ajunge la locul unde ar trebui să se așeze, însă nu are chef de compania unui nedorit, așa că își continuă mersul. Începuse să creadă că pașii erau ai unei năluci, când, deodată, pașii căpătară glas, greu de precizat dacă al unei femei sau al unui bărbat: „Bună seara. Nu ne așezăm?” Alexandru rezistă tentației de a întoarce capul spre vocea inoportună, cărei îi răspunde doar în gând: „Nu ne așezăm! Cum adică să ne așezăm? Prin ce eu și cu vocea acestor pași suntem noi?”! Pășesc mai departe, om și umbră, fără cuvinte, fiecare la pândă. Vocea reia: „Nu sunteți curios să știți cine sunt, înainte de a ne așeza?” „Iar să ne așezăm! Nu sunt curios și nu vreau să ne așezăm, își continuă Alexandru gândul. Dar aș vrea să mă așez. Din cauza lui mi-am dat programul peste cap”. „Știi că vă place să tăceți. Asta faceți toată ziua: tăceți. E dreptul dumneavoastră, dar e păcat. Omul e ființă grăitoare și om sunteți. Studenții vă apreciază pentru cum le vorbiți”.

Alexandru e din ce în ce mai contrariat că cel de alături știe cam multe despre el. Ar vrea să explodeze în cuvinte care să-l scutească de prezența nedorită, dar nu știe cum. Și-apoi și-ar încălca programul impus, fără ca măcar să fie sigur că astfel își rezolvă problema. Preferă să tacă. Se oprește cu gând să se întoarcă, apoi se smucește înainte. Umbra, care e aproape lipită de el capătă din nou voce: „Nu ați înțeles. Eu am timp toată noaptea, deci timpul e în favoarea mea. Programul dumneavoastră se apropie de încheiere. Cum vreți să vă spun, Alexandru, Alec sau Leca? Sigur, cu domnul în față”. „Nicum, se trezește Alexandru cu totul

nemulțumit de propriul comportament. Nicum. Nu știu cine ești și nici nu mă interesează”!

Contrar voinței lui, dar poate pentru a fi mai convingător în cele spuse, Alexandru se întoarse spre ființa de alături și constată că era ceva nedeslușit, nici femeie, dar nici bărbat. Un singur element vestimentar trăda prezența unei femei, voaleta, care, însă, completa o vestimentație bizară, a la garçon. Totul în negru, într-o noapte întunecoasă, și, peste tot negrul, voaleta neagră; „comme une tablier à une vache, conchise el. Ca să ascundă ce de cine?” Spre surprinderea lui, umbra vorbi fără să întoarcă fața: „Vedeți că se poate?” „Cum adică se poate? Ce să se poată?”, ripostă, de data asta în gând Alexandru. „Se poate să vorbiți cu mine, răspunse umbra neagră gândului nerostit al companionului. Și vă mulțumesc”. Uimit că acum i se cunoșteau și cuvintele nerostite, Alexandru se opri din mers. Căuta un mod de ieșire din situația mai mult decât neplăcută. „Mi-ar plăcea ca data viitoare să-mi mulțumiți dumneavoastră. Cu acest gând vă las și vă promit că ne vom revedea. Noapte bună”.

Dezlipindu-se ușor de pe locul unde stătuse, inoportunul dispăru la fel cum apăruse. „Și negura s-a făcut om, și omul s-a făcut negură”, îi băiguiră lui Alexandru cuvintele prin gând. Se urni din loc, fără convingere, simțind că pusese stăpânire pe el nu bucuria că a scăpat de umbra cu voce, ci un fel de neliniște pentru lumea pe care și-o apăruse cu strășnicie, asaltată acum de nechemați. Ce-i mai rămăsese doar lui din această lume? Se îndreptă spre locul de pe malul râului, unde spera să se poată gândi în liniște la această întrebare, dar renunță și porni direct spre casă. Seara îi fusese stricată, lumea – cotropită. Ceea ce i se părea de-a dreptul de nesuportat era ideea reîntâlnirii, cu care neavenitul încheiase întrevederea.

Câteva seri nu mai ieși, apoi, parcă vrând să se convingă dacă și în ce măsură mai e stăpânul propriei lumi, reluă plimbările, pe cu totul alt traseu. Identifică și aici locuri unde, la adăpostul întunericului, își putea gândi în tihnă întrebările. Faptul era extrem de important, mai important chiar decât răspunsurile. Lipsa unui răspuns adecvat, îi învâța pe studenți, se datorează formulării inadecvate a

Sabina Purcariu, „Câmp în cer”

întrebării; o formulare inadecvată a întrebării conduce iremediabil la un răspuns inadecvat. Ocolirea cu grijă cuvântul *corect*. O întrebare poate primi mai multe răspunsuri corecte, raportate la situații și împrejurări; adecvat poate fi un singur răspuns, raportat la context.

După munca intensă depusă pe parcursul zilei, aștepta cu nerăbdare seara, să ajungă la locul lui. Era altfel decât în casă, se simțea conectat la suflarea întregului univers. Până într-o seară, când își găsi locul ocupat de aceeași voaleță, care îl invită foarte ospitalieră să ia loc alături. „Nu aveți de ce vă teme. Sunt ființă pașnică”. „Dacă ești pașnică, de ce ai venit aici, când te puteai duce oriunde în altă parte? Aici e locul meu, dacă nu știi ai”. „Sigur că știam. Tocmai de aceea am venit aici”. „De ce adică de aceea?” „Ca să ne revedem. Nu așa a rămas la întâlnirea precedentă?” „Pentru dumneata, nu și pentru mine”. „Pentru mine, pentru dumneata... Delimitări. Eu zic pentru noi”. „Credeam că am convenit data trecută că dumneata și cu mine nu înseamnă noi”. „Dar dacă ați vorbi despre dumneavoastră și despre mine ce pronume ați folosi?” „Aș folosi două pronume, dumneata și eu, elemente nestructurabile într-un sistem, lipsindu-le intercondiționalitatea”. „Perspectiva asta este univocă; refuzați biunivocitatea”. „Nu refuz. Nu e!” „Adică relațiile din interiorul uniunii balcanice, care știu că vă preocupă, îi interesează numai pe unii și îi lasă indiferenți pe alții”. „Asta nu se poate; ai vorbit despre o uniune, ceea ce nu e cazul nostru”. „Ați văzut? Ați spus cazul nostru, adică al dumneavoastră și al meu”. „Asta-i sofism”. „Curat sofism. Dar raționamentul corect e al meu, iar greșeala e a dumneavoastră”.

Se așternu o liniște stânjenitoare pentru Alexandru, așa că el propuse: „Ce-ar fi să încheiem aici discuția →

CĂLUGĂRUL DIN MUNȚI

Este clar. Avea ceva...pe suflet. Deși se purta la mănăstire ca un duhovnic obișnuit. Acolo se achita de toate obligațiile unui călugăr. Și totuși... Într-o noapte, după obișnuita rugăciune se retrase pentru odihnă... Aceasta i-a fost nefiresc de scurtă ca o fulguală de vis. Avea rucsacul pregătit și precum o nălucă, fără știrea părintelui stareț dispăru în noapte. Dar ce-l apucase că se pricopsi cu o asemenea sminteală. A făcut asta ca să scape de Ana lui Zăpăcitu cu care se iubise până la o atinge... Și poate n-a procedat bine. Minune mare. Făcea cu ea un ploid, că bietul părinte care-i dăduse viață mai avea fete, toate ochioase, frumoase și cu ceva școală, așa, după posibilități. De aceea îi venea greu să le păzească, fiind curtate de numa, numa... Era uneori zăpăcit cu sosirile lor nocturne de pe unde umblau, ce le putea păzi! Aiurea. Le mai căuta și noaptea, sătenii îi dau crezare. Copil de fată ar fi fost rușinea familiei... Ana lucra contabilă. Dorea astfel să se ocupe mai mult de suflet, să se apropie cât mai mult de credința în Dumnezeu. Nu de altceva. Ana lui Zăpăcitu se ținea ca scaiul de el. La rândul său, a fost pur și simplu speriat de hotărârea fermă a Anei că

de n-o va lua de soție se va sinucide! El nu dorea o tragedie în familia lui Zăpăcitu. Și nici n-o iubea... Cu toate că uneori o dorea... Și acum, în plină noapte n-a mai reușit s-o revadă ros de gândul de a se refugia în munți și acolo departe de oameni, fără frică de sălbăticiunile codrului, nu primea bani de la creștinul ajuns la el, ci numai alimente. Și se ruga mereu, treptat tot mai mulți creștini urcau pîntenul de munte la sălașul lui. Și minunile nu întârziiau să apară. Oamenii dușmani până mai ieri au devenit cei mai buni prieteni. Cei cuprinși în vârtoarea vrăjilor scăpau de ele. Necăjiții obțineau un codru de pâine, se înălțau capelițe prin intersecțiile drumurilor, biserica a fost acoperită cu lindab, avea clopot nou, gard așîșde-rea. În zilele de sărbători creșine, biserica devenea un furnicar de lume, se făceau multe fapte de milostenie. Iar Ana lui Zăpăcitu se... măritase!!!

Toți creștinii care ajungeau în munți la coliba călugărului Iosif îi atribuiau acestuia miracolul rugăciunilor. Părintele stareț de la mănăstirea bucovineană se minuna la rându-i de puterea credinței fugărului Iosif în Dumnezeu. Iar acesta avea să se roage pentru restul zilelor sale pentru fericirea Anei.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

→aceasta, a noastră, cum ai vrea dumneata să-i spui, și să-și caute fiecare de treaba lui“? „N-ar fi rău, dacă s-ar mai putea. Dar se poate? Spuneți cinstit de câte ori v-ați gândit la dumneavoastră după întrevederea precedentă, vedeți, n-am zis întrevederea noastră, dar întrevederea presupune biunivocitate, reciprocitatea ar fi, poate, prea mult, dar univocitatea este de neconceput, fără să vă gândiți și la mine? Nu trebuie să-mi răspundeți, dar nici nu puteți să nu vă întrebați. Știu că vă pasionează întrebările“.

Oricât ar fi fost de pornit împotriva partenerului să de discuție, Alexandru fu nevoit să recunoască în sinea lui că măcar parțial avea dreptate; o perioadă nu mai ieșise deloc, apoi schimbă traseul plimbării și își amenajase un loc ferit ca să evite reîntâlnirea. Ieșea acum la iveală un aspect pe care nu-l avusese deloc în vedere, că alungarea imaginii ar putea însemna contrariul, căutarea ei.

„Domnule Alexandru, sau Alec, sau Leca, vă rog să alegeți dumnea-

voastră formula cea mai convenabilă, am să-mi iau acum la revedere. Va fi rândul dumneavoastră să mă căutați“. Și topirea în întunericul nopții se petrecu la fel ca la prima întâlnire.

Ajuns acasă, Alexandru încercă să-și pună ordine în gânduri, așa cum obișnuia totdeauna să facă. Ce e cu eu, ce e tu dumneata, ce e cu noi... Și deodată izbucni dezechilibrat: „E absurd! Umbra asta m-a găsit pentru că știa o mulțime de lucruri despre mine.

Sabina Purcariu, „Sat uitat“

Dacă

Dacă am să țin ochii închiși
Trup și suflet
Ai să fii mult mai aproape de mine.
Dar dacă am să-i strâng mult,
foarte mult,
Cerul
Are să cadă pe mine.

Înălțare

Toți cei din jurul meu,
De o buna bucată de vreme,
Fac numai pipi,
Iar eu,
Estimp,
Mă înalț către ceruri.

Pomană

De obicei
Stau la rând
Și mă pun de fiecare dată
Exact acolo
Unde se face pomană de sufletul meu.

FRANCISC PAL

Eu nu știu absolut nimic despre ea. Arhimede cerea un punct de sprijin ca să poată răsturna Universul. Nici eu nu am vreun punct de sprijin, afară de voaleta aceea purtată, inutil, noaptea, și trebuie să construiesc un univers. Al cui? Al lui eu? Al lui dumneata? Al lui noi? Ca să aflu răspunsul, trebuie să găsesc formulări adecvate întrebărilor. Despre cine? Despre eu, despre dumneata, despre noi? Care e perspectiva adecvată pentru eu, pentru dumneata, pentru noi? E ciudat cum o umbră te obligă să faci lumină într-o problemă care mai înainte nu exista. Nu exista. Cum adică nu exista?! Doar n-a creat-o umbră“!

Și deodată îi veni în minte anticul Diogene, care umbla ziua în amiaza mare cu felinarul aprins să găsească oameni. Absurd? Absurd era Diogene, absurdzi erau oamenii, sau absurdă căutarea? Dar toate acestea există de când lumea și aparent nimic nu e absurd. Poate doar absurdul! Ce e absurdul, prin raportare la normal? Dar normalul? Eu, dumneata, noi?

„Cartea Iertării”

(II)

Nutrind speranța că nemții vor înapoia Crimeea tătarilor, luând-o de la ruși, ce neivitate!, unii veniseră cu trupele germane, alții fugiseră după ce luptaseră chiar în armata roșie, deoarece frica de a mai trăi sub teroarea comunistă îi adusesese pe meleagurile noastre, așteptând sfârșitul războiului! Femeile leșinau când vedeau soldați ruși, bărbații tremurau, dar, devenind duri în fața necazurilor, unii s-au predat, alții au plecat, alții, puțini, s-au ascuns în sate îndepărtate, mai sperând ceva!

Mai țin minte figuri demne de apocalipsă, oameni speriați și de umbra lor, mai mulți copii, femei, puțini tineri, cu o boccea săracă în care țineau fotografiile, Coran-ul, pământ din Crimeea, părul copiilor morți, medalii rusești, un schimb de lenjerie cârpită, adusă prin două țări pentru a fi dusă înapoi mai veche și mai cârpită, din lagăr în lagăr, în Siberia, mormântul tătarilor!

Când ieșeau din sat, însoțiți de armele soldaților, mai fugea după ei câte o femeie miloasă cu o bucată de pâine, cu un șal, cu un zâmbet de adio! Așa s-au despărțit tătarii din România de tătarii din Crimeea – Rusia, după ce au împărțit frățeste ciorba săracului – lakșa – și speranța reîntregirii neamului! Comitetul fondat de patrioții tătari din România, „Ajutor pentru Crimeea” având, se pare, 30-40 de membri, era condus de un om extraordinar, Negip Hagi Fazîl, Eroul nostru Național. Nu-i cunosc pe toți, în anii aceia de restriște și de sacrificiu, nici nu se vorbea despre ei și despre faptele lor, de aceea, considerând că așa face un sacrilegiu uitându-l pe unul dintre ei, nu le

dau aici numele, subliniind doar că preoții, intelectualii satelor, gospodarii recunoscuți, desfășurau activitatea comitetului în mod firesc, așa cum firesc își arau ogorul! Majoritatea erau tătari, dar erau și români și despre ei vom afla în anul 1952, când vor fi arestați.

Acest comitet fondat la rugămintea scrisă a unui alt mare erou din Crimeea, Amet Ozenbaşlă, doctor de profesie, îi întâmpina la sosirea în țară, în portul sau în gara Constanța, după o odihnă de câteva zile, îi repartiza într-un sat, dându-i în grija preotului care îi preda unor familii nu atât de înstărite, cât mai ales inimoase. Și acești refugiați „nimereau” după poziția, rangul și averea lor! Doctorii își deschideau cabinete în Constanța, cei cu bani sau cu bijuterii nimereau în Tâtaru, Negru-Vodă, Dulcești, iar cei fără nimic ajungeau și în satul nostru, Albești, iar tata, hoga în sat, Abdula Veli Șaip, era poate cel mai sărac din acest comitet.

Dar eu am crescut cu ei, i-am reținut cântând durerile unui veac de prigoană, îi am și acum în fața ochilor, mâncând și plângând deasupra farfuriei de „lakșa” sau de „kobete” (plăcintă cu carne și orez). Numele lor mi-au crescut în memorie, Abdula cel tânăr, Abdula cel bătrân (avea doar 40 de ani) Pera-apti, Yașar, Ismail, Șerăb.

De la mare până la Dunăre, în toate satele locuite de tătari, au apărut acești nefericiți, pe care noi nu i-am putut salva, ci, dimpotrivă! Astfel, în anii 1945, 1946, 1947, cu rare cazuri până în 1952, când au fost prinși membrii familiei doctorului Ismail, într-un sat de lângă Tulcea, rușii i-au vânat pe tătarii crimeeni, ajutați de armeni, evrei, poate și de tătari, fie ei

de aici, fie din soviete.

Akbaș sau Albești, satul meu natal, a cunoscut întocmai drama trăită de crimeeni. Tatăl meu, preotul, organiza primirea și găzduirea refugiaților, fiind în vâltoarea evenimentelor. La patru ani deja există amintiri de neuitat. Tata a fost arestat la Constanța, în 1945, a fost cercetat timp de cinci zile în problema crimeenilor. În primele trei zile a fost anchetat, mai bine zis bătut, ca să spună cine coordonează activitatea de ocrotire a crimeenilor. Anchetatorul, un armean, făcea exces de zel și îl lovea ori de câte ori îl întâlnea! Exasperat, Șaip hoga într-o dimineață a strigat:

– Eu nu sunt turc, eu sunt tătar!

Replica armeanului a fost promptă:

– De ce n-ai spus, prostule?

De atunci nu l-a mai bătut. Tata a fugit din închisoare, a prins un moment de neatenție (în acea noapte l-a visat pe fiul lui că îl chema, arătându-i ușa deschisă), mișcarea trupelor rusești probabil nu era bine coordonată, încât abia la trei zile după sosirea lui acasă, ne-au vizitat trei străini. Ei erau îmbrăcați în hainele unui locuitor de la marginea satului, unde își schimbaseră ținuta soldățească, cum am aflat apoi, vorbeau o turcă mai degrabă azeră, dar ne înțelegeam.

Tata era în camera a doua, noi, eu, mama, bunicul, fratele meu – eram la intrarea casei. Atunci mama a jucat un rol extraordinar! S-a repezit la consăteanul speriat și a țipat:

– Zevzecule, de ce i-ai adus greșit pe oameni? El e hoga cel bătrân, a spus ea, arătându-l pe bunicul, hoga cel tânăr, pe care-l caută domni, stă la celălalt capăt al satului. Du-i repede acolo! a strigat, săraca speriată, îmbrâncindu-l pe bietul om, Abdula-akay.

Înainte de a pleca spre Reșat, unul dintre ofițeri a vorbit tătarește cu bunicul, apăsând pistolul pe pieptul lui:

– Bătrâne „kart”, dacă ne minți, eu te împușc! Noi nu ne jucăm, dă-ni-l pe fiul tău!

– Ești de vârsta fiului meu, așa putea să-ți fiu tată, a răspuns tot în tătară bunicul Kurtveli, înțelegând că este din Crimeea acel ofițer. Poți să mă omori. Care tată ar proceda altfel dacă e vorba de viața și libertatea propriului fiu?

GÜNER AKMOLLA

Sabina Purcariu, „Toamnă”

Nimic de adăugat

Și cu asta,
nu mai am nimic de adăugat,
zic după fiecare poveste,
însă,
ca și cum nici usturoi n-am
mâncat,
fără rușine, fără regrete,
spun alta cu același sfârșit.
Neîncetat.
La infinit.

18 mai 2014

Amintirile

Singurătatea asta nu-mi miroase-
a bine!

Trag amintirile de mine,
să nu lăncezesc,
să merg după ele.
Unde-or fi vrând să mă ducă?!
Mai încolo-s doar stele...

24 decembrie 2014

Mai bine ascultă

Lasă-l! Nu te lua după el!
Nu-l vei putea ajunge.
Mai bine ascultă ce-ți spun,
căci îndată și aceste cuvinte
vor sări și se vor duce
ca și cel căruia
vrei să-i iei urma.

Mai bine ascultă

Lasă-l! Nu te lua după el!
Nu-l vei putea ajunge.
Mai bine ascultă ce-ți spun,
căci îndată și aceste cuvinte
vor sări și se vor duce
ca și cel căruia
vrei să-i iei urma.

24 decembrie 2014

Bătrânețea

Cine nu-nțelege ordinea
semnelor
e prost.
Bătrânul înțelege din ce în ce
mai puțin.
E prost.
Nu de azi - ieri. Dintotdeauna a
fost
și prost.
Ce rost mai are să-și facă
probleme?

26 decembrie 2014

Bătrânul

Nu-i este pe plac ce se-ntâmplă.
Mult mai mult ca-nainte.

Trufaș conservator, n-o spune
și, iată-l, din ce în ce mai singur.
De-a binelea singur.
Nu-i vorbă, se amăgește:
Nu tot ce-i bun s-a petrecut pe
timpul lui.
Nu-i capăt de țară
să nu-nțelegi ce se face acum!
E-același lucru cu
că nu vei înțelege
ceea ce se va petrece
când nu vei mai fi.

26 decembrie 2014

De ziua morților

Ei, și?! O infimă cătime.
De ce i-aș plânge? Au trăit!
Altfel n-ar fi aici.
Poate-au scris și ei poezii,
au iubit, au urât,
au crescut copii,
s-au bucurat de părinți, de
nepoți.
Ei, ca și mine, ca și noi,
și-au scris viața
cu sângele lor, care,
ca orice bun de consum,
a fost consumat.

29 ianuarie 2014

Ancestral obicei

Douăsprezece foi de ceapă,
câte luni are anul,
puse-n noaptea dintre ani
între geamuri, la frig,
presărate cu sare.
Dimineața, baba, privindu-le,
va ști cât va ploua
tot anul ce vine.
De unde să știe ea că
foile au lăcrimat toată noaptea,
mai cu seamă că
a luat pielița
care le proteja ochii.

2 ianuarie 2015

Omenia

Omenia, în războaie s-a născut,
fie ele și cele ale vorbelor grele
de ură.

Sângerosului învingător
i s-a făcut milă de căzut.
Regulile după care să se
desfășoare răfuielele
n-au făcut decât
să-l protejeze pe cel fără putere,
nu să le interzică,
Doamne ferește!
Frica-l face pe om milos!

6 ianuarie 2015

Cel mai viteaz

În lupta de la Salamina
grecii-au învins.
Cne-a fost viteazul între viteji?
Eu! Au strigat conducătorii toți.
Ne-au urmat Temistocle,
a venit consesul.
Și Temistocle a fost ales
cel mai viteaz.

6 ianuarie 2015

Poem călător

Din somn,
porumbei călători,
pe nori zburând,
au căzut,
pe înserat,
peste poemul neterminat.
Și-au stat așa,
vânăpăt,
până în zori,
când au zburat
de-au înflorat tot cerul.

20 ianuarie 2015

Astronomie

I s-a părut pământul
înrobitor.
Uriășul muntos, împăduritul,
apos-curgătorul, înierbatul,
îl făcea să se simtă pitic,
ditamai omul, să fie un nimic.
Înciudat, l-a luat
și l-a așezat pe un cer nesfârșit.
L-a pus să se-nvrătească
în jurul său
și-a unui ceva muuult mai mare
căruia i-a zis soare.
De-atunci, scăpat de teamă,
a devenit cineva,
trăind netulburat.

26 ianuarie 2015

IOAN GROȘESCU

Ancheta „Vatra veche”:

Muzeul Memorial „IOSIF VULCAN”

din Oradea

Între obiectivele importante ce se impun a fi vizitate în orașul de pe Crișul Repede se înscrie Muzeul Memorial „Iosif Vulcan”, inaugurat în 1965, cu prilejul organizării festivităților de aniversare a unui secol de la apariția revistei *Familia*, în Oradea. Muzeul este situat în centrul orașului, pe strada cu același nume, foarte aproape de parcul în care se află și statuia cărturarului. Clădirea care adăpostește muzeul a fost construită pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, fără etaj, doar cu un subsol boltit. Este clădirea care a găzduit, în perioada 1896-1906, locuința lui Iosif Vulcan și redacția revistei *Familia*.

Pe o placă de la intrarea în edificiu, vizitatorul citește: „În această casă a trăit și a lucrat în ultimii ani de viață marele animator al culturii românești IOSIF VULCAN (1841-1907) sub îndrumarea căruia a apărut revista «Familia», tribună de propagare a culturii în rândurile poporului român. Redacția revistei a funcționat în această clădire între anii 1880-1906.”

Iosif Vulcan a fost una dintre personalitățile reprezentative ale culturii noastre. Nepot al cărturarului iluminist Samuil Vulcan, Iosif Vulcan (născut la 31 martie 1841 în satul Holod, lângă Oradea, tatăl – preot) a avut o prodigioasă activitate culturală, ca îndrumător de reviste, autor a numeroase articole, studii, cronici, apoi scriitor cu volume de poezii, nuvele și teatru, tipărite, ca membru al Academiei Române.

Muzeul din Oradea, prin exponatele sale, certifică bogata activitate de cinci decenii a cărturarului Iosif Vulcan. Expoziția de bază a muzeului însumează cinci săli. Prima sală cuprinde documente ce ilustrează viața și activitatea lui Iosif Vulcan. La intrare, ne întâmpină, firească, bustul scriitorului care, parcă, își îndeamnă vizitatorul să cerceteze vitrinele și panourile ce conțin fotografiile și documente certificând locul, data nașterii și studiile sale.

Dintr-o vitrină, volumul „*Panteonul Român*” (1869) ne cheamă să-l cercetăm – cuprinde portretele „celebrităților române”, însoțite de biogra-

fii și portrete în peniță. I. Vulcan a adunat în paginile acestei singure cărți faptele celor mai de seamă scriitori și conducători politici ai românilor, într-o firească și inseparabilă unitate. E vorba de Andrei Mureșanu, I.H. Rădulescu, August Treboniu Laurian, T. Cipariu, Mihail Kogălniceanu, G. Barițiu, Vasile Alecsandri, Aron Pumnul, familia Hurmuzachi, D. Țichindeal, D. Bolintineanu, B.P. Hasdeu, Matei Millo ș.a.

La ieșirea din această cameră, te oprești în fața panoului ce relevă legătura lui Iosif Vulcan cu Academia Română. Discursul său de recepție, rostit la 29 martie 1892, „*Dimitrie Cichindeal. Date noi despre viața și activitatea lui*”, s-a bazat pe surse arhivistice inedite. Același panou reliefează pasiunea de a călători a lui Iosif Vulcan. El a străbătut multe orașe ale Europei, făcându-și însemnări pe care le-a publicat în „*Familia*”. Astfel, a surprins atmosfera specifică a unor mari orașe ca Parisul, Lipsca, Berlinul, Dresda, Belgradul și Constantinopolul. Informații de o mare valoare documentară a lăsat și despre orașele României: Predeal, Sinaia, Turnu Severin, Iași, București, Giurgiu și Constanța.

O încăpere e aproape în întregime dedicată revistei *Familia*. În prezent, se uită că Iosif Vulcan a fost poet, prozator, dramaturg, traducător, operele sale părănd, în general, „prăfuite”. Însă, el a rămas în conștiința actuală în strânsă legătură cu *Familia*, pe care a înființat-o în anul 1865. În Imperiul Habsburgic, la acea dată, presa românească era reprezentată doar de câteva periodice: *Gazeta Transilvaniei*, *Telegraful român* și *Concordia*. Față de acestea, *Familia*, ca „*foaie beletristică și enciclopedică cu ilustrațiuni*”, cum se subintitula, avea un profil de publicație literară, și, din motive tactice, redactorul ei o declarase „nepolitică.”

Familia este periodicul românesc care, datorită lui Iosif Vulcan, a avut o longevitate neobișnuită, continuând să apară până în anul 1906, când a

fost sistată de chiar fondatorul ei. În muzeul memorial din Oradea, cercetătorul găsește întreaga colecție a revistei, atât seria editată la Budapesta (1865-1880), cât și cea editată la Oradea (1881-1906).

Un loc special îl ocupă panoul și vitrina „*Eminescu și Familia*”. Lângă chipul poetului este imprimată poezia *De-aș avea*, apoi nota redacțională care însoțește debutul: „*Cu bucurie deschidem coloanele foii noastre acestui june numai de 16 ani, care cu primele sale încercări poetice transmise nouă ne-a surprins plăcut*”. Pe același panou, citim mărturisirea lui Iosif Vulcan, făcută cu o justificată mândrie: „*Într-una din zilele ...un nou și remarcabil talent ne surprinse din Cernăuți. Se iscălea Eminovici și scria că este numai de 16 ani. I-am românizat numele și l-am introdus în literatură, cu numele de Eminescu. Dânsul n-a protestat, ba chiar l-a adoptat*”. Astfel botezul literar al lui Eminescu s-a făcut în revista *Familia*, iar Iosif Vulcan este nașul literar al marelui poet.

În dreapta panoului, citim câteva rânduri dintr-o scrisoare din 1884 a poetului, prin care mulțumește pentru singurul onorariu, primit vreodată, pentru colaborări literare. În total, Mihai Eminescu a trimis la *Familia* 22 de poezii, între anii 1866-1870 și în ultima perioadă a vieții. Acestea sunt republicate toate, după moartea poetului, ca un omagiu, în numărul din 7 iulie 1889.

Alte panouri și vitrine, precum *Familia și folclorul*, *Alecsandri și Familia*, *Familia – revistă enciclopedică*, reliefează rolul important pe care Iosif Vulcan îl acordă folclorului și colaborările bardului de la Mircești la revista din Oradea. Asupra folclorului românesc, Iosif Vulcan s-a aplecat de multe ori. Astfel a tradus în limba maghiară și a tipărit volumul *Poezii populare românești*. Nefiind un exclusivist, a întreținut legături și cu oameni de cultură unguri. Ca semn al prețurii de care se bucura din partea cărturarilor maghiari, în 1871, a fost primit în societatea „Kisfaludy”, înmânându-i-se diploma de membru, care se poate vedea în expoziție.

În revista *Familia*, a debutat nu numai Mihai Eminescu, ci și George Coșbuc (cu poezia *Aș vrea să fiu*, semnată cu anagrama C. Boșcu), →

LUMINIȚA CORNEA

precum și Octavian Goga. În anul 1904, în retrospectiva pe care a făcut-o asupra revistei, Iosif Vulcan se mândrea, pe deplină dreptate, cu faptul că *Familia* a inserat în paginile sale creațiile a trei poeți intrați pentru totdeauna în istoria literaturii române.

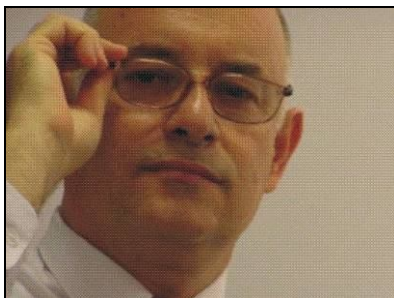
În camera a treia sunt prezentate lucrările dramatice ale amfitrionului, a cărui prezență în dramaturgia transilvăneană a fost impunătoare. Piese sale de teatru nu mai corespund exigențelor contemporane, dar, în veacul al XIX-lea, ele au fost cele mai răspândite în Transilvania. De exemplu, între anii 1900-1906, s-au organizat 166 de reprezentații cu piesele lui Iosif Vulcan, o cifră impresionantă pentru condițiile de atunci. Piesele se apropiau de înțelegerea oamenilor simpli și promovau o severă moralitate. Dintre numeroasele sale piese de teatru, a rezistat timpul drama istorică *Ștefan Vodă cel Tânăr* (jucată și prin anii 1970 de teatrul din Sibiu). Prin dramele istorice, Iosif Vulcan l-a anticipat, cu mai bine de o jumătate de secol, pe B. Șt. Delavrancea. Contribuția la dezvoltarea teatrului și-a adus-o și prin faptul că a militat pentru întemeierea „*Societății pentru crearea unui fond de teatru român*” (1870), văzând în acesta un factor al renașterii naționale.

În camera următoare, a patra, sunt mai multe panouri și tablouri care evidențiază colaboratorii *Familiei*, din întreg spațiul românesc. Reținem că *Familia* a fost „mai întâi leagănul unui însemnat număr de scriitori mari și mici” (Ion Breazu). „Revista de la Oradea devenise pentru Ardeal un palpitant monitor al ideii naționale” (O. Goga). Tot în această cameră, fotografiile și texte ilustrative marchează sărbătorirea a două jubileuri, 25 și respectiv 40 de ani (1889 și 1904) de la apariția revistei.

O altă încăpere, „salonul albastru”, încântă ochiul prin mobilierul de epocă autentic, foarte bine păstrat (comode cu numeroase sertare, fotolii, vitrine-dulap, vase, teracote etc.), ce a fost martor atâtor întâlniri de „familie”, pentru cărturarii din toate părțile românimii.

Părăsind muzeul memorial de la Oradea, te gândești la afirmația lui Octavian Goga, precum că revista *Familia* a constituit „biletul de intrare permanentă a lui Iosif Vulcan în istoria literaturii noastre”.

Limba noastră

Locuim într-un oraș transilvănean unde, în timpul Războiului, am văzut scurgându-se refugiații veniți din Ardealul de Nord. Ni se povestea lucruri oribile despre maghiari. Ungurii pe care îi aveam vecini tăceau mâlc și, deși cu ei ne avusem dintotdeauna în relații bune, noi, românii, am jurat atunci să nu mai vorbim niciodată ungurește.

Eu, în afară de rusă, nu vorbesc nicio limbă străină. Nici Suzana Gâdea, fost ministru al învățământului ceaușist, nu vorbește, și a afirmat acest lucru cu mândrie odată, în public: „Nu am învățat nicio limbă străină și, uite, am ajuns ministru!”

Dar, în cazul meu, tărșenia a fost diferită.

...Imediat după „Eliberare”, părinții își mai făceau încă socoteala la care pension să mă trimită: la ursuline la Sibiu, sau la Notre-Dame la București? Se mai vorbește că vin americanii și că ar trebui, poate, să începem prin a învăța englezește.

Uite că americanii au venit până la urmă, dar cu întârziere!

Până una alta, la vremea aceea, părinții mă zoreau într-una cu lecțiile de pian.

Eu, ca și copilă, crescută în sensul jurământului făcut cândva, nu vorbeam, așadar, ungurește și întorceam capul atunci când treceam pe lângă școala ungurească și casa lui Ady.

N-am mai ajuns să merg la pension. Să ne mulțumim cu faptul că prin voia lui Dumnezeu am scăpat teferi la casa noastră, căci dintre cunoscuții noștri unii „au fost luați” și n-au mai revenit.

La liceu, am avut în clasă două fete maghiare. Erau bogate de fel. Fără îndoială că s-or fi simțit și ele vulnerabile – așa cum și noi, lipsiți de origine „sănătoasă”, nu ne prea simțeam în siguranță. Ei bine, ele au învățat românește. S-au perfecționat de la o lună la alta. Au știut să se adapteze.

Noi nu.

Le întâlnesc și acum, sunt amândouă „aranjate”, dimpreună cu familiile lor.

Una dintre ele se căsătorise cu un ungur din Arad, fiu de pastor, neavând

nici el dosarul prea sigur. Cu pastorul a avut două fete, Ariela și Angela. Copilele vorbesc perfect românește, sunt deplin integrate, se mișcă în cercurile puterii, ba au întreținut relații până și cu Petre Roman, pe care l-au cunoscut ca studente. De la ele am aflat că Petre Roman e nepot de rabin, că taică-său a fost cândva revoluționar, ca apoi, în regimul comunist, să ajungă profesor la Politehnică. Tot așa, băiatul a fost profesor înainte de a se fi lansat în politică. Ambele fete au posturi bune, „la Stat”, au casă, mașină, într-un cuvânt, tot ce-și dorește omul.

Noi, mai puțin.

Aveam o bună prietenă de vârsta mea, cu care ne-am nimerit în aceeași clasă la liceu – o chema Corina și era româncă. Nu vorbea nici ea ungurește, fidelă celor spuse mai sus. Era fiică de general „vechi”. Ai ei se simțeau pe drept cuvânt periclițiți, aveau și de ce, iar Corina știa asta. A fost nevoită să se „adapteze” și ea într-un fel. S-a pus să învețe limba rusă.

Primul nostru profesor de rusă a fost un conte polonez, sau așa ceva, un nobil refugiat și el, și nu dascăl de meserie. Evident că îi lipsea pedagogia și că la orele lui nu învățam nimic. Am fost uimită să-mi surprind prietena copiind la examenul de rusă - era silită s-o facă, mi-a mărturisit ea rușinată, „pentru supraviețuire”.

Odată, polonezul a venit în clasă, băut – era și el din neam slav. Ca să-și bată joc de el, elevii l-au întrebat în batjocură: cum se spune „țuică”, dar „vin”? Omul a ieșit plângând și nu a mai revenit. De atunci, la rusă n-am mai avut profesor...

Corina a fost mutată de la școala de fete la școala mixtă, nou înființată. Eu nu. N-am înțeles de ce. Mai târziu, am ajuns la școala mixtă și eu, atunci când școala de fete s-a desființat. Acolo funcționa un profesor de rusă excelent. Am descoperit că, în lipsa mea, Corina ajunsese prima la rusă. Eu eram, în schimb, nulă. Riscam să repet anul tocmai din cauza limbii.

„Te iert și-ți schimb nota dacă te pui pe învățat”, m-a amăgit profesorul.

Așa se face că m-am pornit și eu.

Am ajuns să fiu bună la rusă, deși, date fiind circumstanțele, de atunci am cam uitat-o. Alte limbi n-am mai avut ocazia să învăț.

Pe lângă româna, rusa e singura limbă ce pot îndrăzni să spun c-o știu!

Și la ce mi-a folosit?!

Nici lecțiile de pian nu mi-au fost de vreun folos...

HOREA PORUMB

Cluj-Napoca, 19 aprilie 2014

MACUNGIE*

* * *

La Macungie nu e nicio gară,
trenurile țin distanțe lungi.
În zarva banului semeț înaintează
cu americane certitudini.

Dinspre ocean, în limpeziș torid,
nori albi solemn plutesc aidoma
corăbiilor lui Columb.

Pe ulițe țipă nudă liniștea
ca într-un Cernobâl asediat de
atomi.
Sub verdele aprins de Pennsylvania
domnește piatra neagră, în care
triburi rătăcesc de indieni.

**Localitate în Pennsylvania, SUA.
Se presupune că denumirea provine
de la un trib de indieni ce și-a avut
vatra pe aceste locuri.*

* * *

*Warthington street, Macungie –
verziș caleidoscopic fără miros.
În rădăcinile stejarului
din colțul străzii încă respiră codrul
în care a intrat orașul de celuloză.*

Sălașele aborigene,
întru triumful istoriei, au urcat la
cer
ca fumul din pipa șamanului.
Spiritul tribului ce aparține doar
sîe-și,
degizat în schelet strălucit,
pogoară tandru la vatră de
Halloween.

* * *

Cerul în flăcări prevestește tornada,
țipă alarmele comunitare.
Căutăm lumânări – vom înnopta la
subsol.
Copiilor le spunem că e un joc
haios.

Mâine, spre seară, tocmai când
vom desface
ultima sticlă cu apă, vor semnala
„Exit”
și, totuși nesiguri, vom urca scările.

Picii vor alerga pe gazon
după un fluture miraculous, ceilalți
–
prin vecini să adune aripile casei.
Soarele octeabrin, încolăcit

ca un șarpe domestic pe orizont,
parcă n-ar mai vrea să apună.

* * *

Grădina de zarzavaturi – hobbyul
inginerului european –
e plină cu șoareci de câmp.
Nu ei, urbea a năvălit în al lor
habitat.

Când soarele abia înmugurește,
emigrantul
merge pasionat în grădină
să culeagă, încă cu rouă, tomatele
de trufanda, dar, aoleu! zac
mușcate pe jos.

Cu spirit american, inginerul
Inventează
un fel de cutie cu sunete sfîșietoare
de pisici și vulturi de pradă, însă
șoarecii – ha-ha! pe sub țărână rod
ridichile și morcovii vitaminoși.

* * *

iarba aceasta e altfel, ca apa
oceanului limpede înșirată pe țarm.

Discretă, călătorește-n omături
târzii,
nu se pleacă-n țărâne anu-mprejur.

Verdele aprins, mereu curgând
pe buzele coaselor, nîcîcînd
n-a cunoscut cum i-ar fi spicul.

Iarba aceasta-n grandoarea
gazoanelor făgăduinței e
ca și soldatul, servește o țară.

* * *

La Macungie ninge peste rugul

acualelor toamnei.

Îngeri albi pogoară
în grădina de zarzavaturi.

Urmele mele cu zurgălăi
asaltează cetăți de zăpadă.

Ochii mamei răsar
ca secundele copilăriei.

* * *

Noiembrie fugar ca oastea
ce și-a pierdut drapelul.

Pe cerul gurii urbei indifferente
aripi în unghiuri
desfac geografii cardinale.

Țipete sparte-n ecouri
prevestesc omături catastrofale
peste toată istoria continentală.

Gâște sacramentale
precum salvatoarele Romei...

* * *

Soare cu ochii închiși.
Fiare-nghețate chiar lângă prada
lor.
Altele, pornite pe sânge fierbinte,
se aruncă să muște din pușcă.

Lupoaica încoronată linge
de pe zăpadă petale de maci
ca să nu lase urme spre puii săi
și încă-o șuviță de fum,
ca din nara șamanului, urcă la cer.

Ce mai imaginații avu
gravorul armei, aborigenul!

(August '14 - Martie '15)

DUMITRU BĂLUȚĂ

La spartul horei

Sub soarele arzător, râuri, râuri, flăcăi și fete înveșmântați în alb, nestăviliți, frământau în picioare colbul bogat al drumului. Lăutarii în mijloc, aplecați peste instrumentele vechi, slobozeau în văzduh ritmurile străbune, îndrăcite, ale rustemului, ale simiancâi și ale altor sârbe de la câmpie, sau, între timp, cadențele de alean ale molcomelor melodii de muncă, de frățietate într-o ogoare, de logodnă cu natura și mai ales de dragoste, de dragoste jinduită și împlinită, sau numai de dragostea veșnic înșelătoare.

În mijloc, cei ce plăteau hora se prindeau vesel, se bucurau de aerul înmiresmat al pomilor care le aruncau, din când în când, petele lor de umbră binefăcătoare, își înălțau frunțile către dealul înflorit din depărtare și așteptau să se prindă, lângă ei, alesele inimii. Acestea nu întârziu, nu-i lăsau să frământe colbul nestăvilit zadarnic, se strecurau printre brațele lor voinice și ei le prindeau protector și pofticios în același timp, mijloacele subțiri. Fiori de dorințe și de trufie a chemărilor, de-acum ale lor, spre împlinire, îi înălțau spre orizontul de foc, în cadențele melodiilor din străbuni.

Valurile de alb ale tinereții erau înconjurată de cele presărate cu râuri de negru, roșu, verde, sau portocalii, ale celor maturi, care stăteau pe margine, admirând, comentând făcând pronosticuri pentru noile cupluri ce se vor alege, pentru viitor, în această nestăvilită revărsare de energii. Uneori se prindeau și ei în horă, când ritmurile erau mai blânde, aducându-și aminte de tinerețea care se duse cu trecerea neîntreruptă a tuturor necazurilor, în bătaia neliniștită a atâtor vânturi și furtuni.

Flăcăii voinici și frumoși erau înconjurați de fetele dornice de a-i cuceri, ele se băteau pentru a prinde un loc lângă aceștia, care se legănuu chiuind și prinzându-le de brațe și de cingători, cu trufia jucăușă și nu o dată înșelătoare, a învingătorilor. Cei mai plâpânzi și mai puțin dăruți de natură își făceau și ei loc prin ciurda lor și le-atingeau cu sfiiciune trupurile încordate de ritmurile îndrăcite ale muzicii și, din adânc, de fiorii nestăviliți ai dorințelor. Ca să-și

face curaj, ieșeau din mulțime, se adăposteau printre pomi, trecându-și din mână în mână câte o sticlă de vin rubiniu, precum cosițele celor adorate, sau altele, cu vin negru, ”ca păcatul greu”.

Dar toate aceste unduiri de alb și de veșnicie, cu ritmurile din totdeauna ale satului, par a fi tulburate de prezența nepotrivită a doi flăcăi în straie de oraș, în costume nemțești, negre, croite pe corp și călcate la dungă cu mașina cu cărbuni. Șopteau cei mai bătrâni că și acești flăcăi porniseră tot din sat, demult, din copilărie, către oraș, unde învățaseră meserie și acum păreau să fi câștigat mulți bani.

Veniseră la horă parcă spre a atrage privirile fetelor către ei, cu hainele acelea stranii, cu aerul de libertate și eleganță pe care numai orașul îl dădea, spre a le seduce și a le răpi din încremenirea milenară a satului lor, sărac, prăpădit, uitat de lume. Rumoarea acestor apariții e repede stinsă de prinderea în horă a tinerilor cu hainele lor ciudate, de înălțarea lor în aceleași ritmuri părăsite de mult, dar nu uitate. Printre flăcăii din sat începe, însă, un soi de neliniște, văzând cum cei de la oraș aruncă cu banii în stânga și în dreapta, iau cu lăcomie toate horele, iar fetele cele mai arătoase par a-i sorbi din priviri.

Atunci, cu umbrele înserării, gânduri negre îi adună pe toți laolaltă.

Tocmai pentru că, la spartul horei, cei doi luaseră cu ei două fete, cele mai râvnite frumuseți ale satului, dar care îi urmau vrăjite de banii și visurile de libertate cu care filfizonii le împuiau capul.

Cei patru părăsesc hora, o iau peste deal, să se bucure de miresmele florilor și de frăgezimea ierbiilor.

Dar, printre pomi, feciorii satului, geloși, amenințatori, se strecoară în noapte. Vor să-i surprindă, să-i pedepsească și să le răpească iubitele. Cum îndrăznesc ei, niște înștrăinați, până la urmă, să le

seducă pe cele mai frumoase ale satului lor. Faptul acesta nu poate trece așa ușor. Să știe orășenii, că dacă ei, feciorii din sat, nu au banii lor, sunt, totuși, mai voinici și mai mândri ca ei.

Cei patru, sus pe deal, se bucură de prospețimea amurgului. Trupurile fetelor se frâng jucăușe în brațele tinerilor pofticioși. Simt între sâni cum le apasă povara dulce a portofelelor pline. Se lasă purtate de nădejdea că cei doi, cunoscându-le iubirea, nu le vor părăsi în zori. Sau se vor întoarce vreodată să le ia și pe ele spre deplina libertate a banului câștigat ușor și nesfârșitul plăcerilor de la oraș.

Dar fășăitul pașilor urmăritorilor, prin iarbă, se apropie amenințător. Fetele, mai sprintene și mai simțitoare, îi aud. Le cuprinde groaza. Le explică orășenilor situația. Ei rămân calmi. Nu se sperie. Prevăzuseră mișcările. Nu se vor lăsa intimidați. Taciticos, unul dintre ei scoate un pistol mic, adăpostit la brâu. Sloboade un foc în aer. După un moment scurt de tăcere, pimplă se aud țipete, icnete, bufnituri, prăbușiri. Flăcăii nu se așteptaseră la asta. O iau cu toții la fugă îngroziți. Se izbesc de trunchiurile tari ale pomilor. Țipetele lor de groază par a se potoli, din ce în ce mai îndepărtate, în noapte.

Într-un tîrziu, din brațele încordate de fiori ale orășenilor, fetele disting, din întuneric, glasul pierit, hârâit și nervos al lui Costică a lui Nae:

– Gligorie, Gligorie, alear cu frigarea, că ne curățiră, tu-le muma-n c...!

Dar nu mai erau strigătele amenințătoare, hotărâte, bărbătești, de dinainte, ci simple ecouri din adânc, de lașitate și spaimă, ale resemnării în fața victoriei acum depline a flăcăilor de la oraș.

Nu peste mult, se așterne, încet, încet, liniștea. În noaptea asta, nimeni nu va mai îndrăzni să le tulbure apropierea și visurile de fericire. Luna imensă își trimite, printre frunze, razele-i nestemate. În brațele tremurânde ale orășenilor, răspunzând cu tandrețe icnetelor lor de plăcere și setei de împlinire, fetele își țin nestingherite dorurile lor de plecare, în necunoscut, pe aripile dragostei, în lumea asta mare și plină de tainice chemări.

GEO CONSTANTINESCU

Dorel și ghiocelii

Mama a pus mâna pe fruntea lui Dorel, ca să simtă dacă-i scăzuse temperatura, iar el încercă să-i vadă ochii, căutând în ei răspunsul care și pe el îl interesa. Căci se plictisise rău de tot auzind mereu, de câteva zile : " N-ai voie să cobori din pat, că mai ai temperatură..."

- Cred că nu mai ai temperatură, auzi acum Dorel glasul mamei.

Dar nu apucă să sară din pat cum se pregătise, căci mama, aranjându-i grijulie cuvertura care-l acoperea până sub bărbie, spuse în continuare:

- Nu cobori încă, până nu închid toate ferestrele, că e rece afară și tu ești încă slăbit după boală. Să nu răcești din nou.

- E rece? întrebă dezămăgit Dorel.

- E rece, e rece. Ce vrei? Ianuarie. E iarnă. Plouă. și să-ți pui, când vei coborî, haina de casă, să nu mergi doar în pijama.

- E iarnă? întreba aproape neîncrezător Dorel.

- E iarnă, e iarnă. Ce, nu știi? Ianuarie e iarnă și la noi, chiar dacă nu ninge, spuse mama îndepărtându-se de patul lui, în drum spre ferestrele care așteptau să fie închise, ca Dorel să nu răcească din nou; mai ales că afară începuse din nou ploaia...

"Iarnă-iarnă, e în România, nu la noi", repetă Dorel în gând cuvintele tatălui, încercând să-și amintească iarna de-acolo, pe care el o trăise doar de cinci ori.

Acoperit până sub bărbie de cuvertura lui albastră, lănoasă, nemișcat, cu ochii spre tavan, așteptând totuși cu răbdare cuvintele salvatoare ale mamei: "Hai, poți coborî. Ferestrele-s închise.", Dorel gândi: "În fiecare an, iarna, răcesc aici. Parcă ar fi geru' bobotezei... Așa se spune, cred..." " Fiindcă bei apa rece la școală, după ce joci fotbal sau te zbenguiești pe-afară, în curte..." , zice mama. Ea nu-i doctoriță, dar știe de la ce vin toate bolile. Mai ales la copiii...

- Hai, poți coborî. Am închis ferestrele, se auzi din bucătărie glasul mamei.

"A uitat să-mi spună să-mi îmbrac haina de casă", gândi zâmbind Dorel. Și continua să stea întins pe spate, acoperit de cuvertura răsfățătoare, care-l îmbia să mai guste din căldura ei, în timp ce el privea, obsesiv parcă, tavanul alb... Vedeă parcă pe el un câmp plin de flori... Flori albe, cu căpșoare

gingașe ca niște clopoței mici... Închise puțin ochii și le văzu, așa cum le ținea minte, așa cum le îndrăgea dintotdeauna... Cel mai mult din toate florile pământului!

Atâta cât cunoștea el din viețuitoarele astea pe care Dumnezeu le-a făcut să fie plante... Dându-le o viață atât de scurtă. Cu o înfățișare atât de frumoasă, atât de gingașă... Păcat! Printre ochii întredeschiși văzu sus pe tavan, îmbrățișându-se cu albul micilor floricele și verdele viu al tulpinițelor lor... Și al frunzelor drepte, cu vârfurile ascuțite ca la săbii...

Da, erau florile lui dragi – ghiocelii. Pe care Dorel le iubea de când era copil mic. O dragoste nețârmurită. Care se născuse odată cu mărtișorul pe care-l primise cadou când avea trei anișori, de la tanti Marry, în România.

Atunci, primind ghiocelul-mărtișor – așa i-au povestit părinții – el a spus, ca vrăjtit: "Ce frumos e! Vreau unu' adevărat!" I s-a spus, firește, că i se va aduce, dacă se vor mai găsi, căci ghiocelii răsar pe la sfârșitul iernii și dispar repede... Dacă nu, va trebui să aștepte un an. Când vor răsări din nou." Un an! Așa de mult?! " Dar tata a găsit atunci ghiocelii. I-a adus lui Dorel un buchețel cu patru flori. Ghiocelii, cu căpșorul plecat în fața lui, care – "Vai!", s-au ofilit așa de repede... " De ce? " Tata a spus atunci : " Ghiocelii mor repede." Și mama l-a muștrat: "Copilul încă nu știe ce-i aia <mor>." Mama uitase că el, Dorel, văzuse odată cum o mașină călcase pe stradă o pisică și cineva care s-a dus lângă pisica lovită, săraca, a spus: "A murit". Mama uitase și că atunci el începuse să plângă... Și atunci când tăticu' a spus : " Ghiocelii mor repede " , a început Dorel să plângă. "Vezi? Vezi?" - făcu mama. Tăticu'

încercă să-l liniștească: "Dorel, băiețele! Nu plânge. După flori nu se plânge. Cresc altele. Uite, tăticu-ți promite că la anu'-ți voi aduce mulți, mulți ghiocelii. De cum vor răsări, am să-ți aduc". Tăticu' s-a ținut de cuvânt.

La începutul primăverii anului următor, a venit acasă cu... nici nu mai ține minte Dorel câte buchețele de ghiocelii... Multe. Multe de tot... Pe care el, cu ajutorul mamei, le-a pus, fiecare buchețel de ghiocelii în alt pahar cu apă. Toate în camera lui. Arăta atunci camera lui ca un câmp de ghiocelii. Și mirosea așa de frumos!... Un parfum cum numai floricelele astea mici, plâpânde, florile primăverii, le au. Era fericit atunci Dorel. Nu înceta să le privească...

...Ca și acum, când i se părea că le vede, privind tavanul cu ochii întredeschiși... I se părea, că aici, în Israel, unde, de când au venit și nu i se mai aduc primăvara ghiocelii ... Că nu sunt. Nu cresc aici.

Și mătușa Marry din România, cunoscând marea lui dragoste pentru această floriceică, de 1 martie îi trimite într-un plic un mărtișor, un ghiocel în miniatură, de care-i legat șnurulețul de agățat, alb-roșu ...

Se bucura Dorel, deși în suflet simte dorul după floarea adevărată. Mărtișorul-i mărtișor și ghiocelul-i ghiocel. Mărtișorul chiar nu moare, dar nici nu trăiește niciodată...

Și-și aminti acum Dorel, privind tavanul înflorit, cum la sfârșitul ultimei ierni trăite în România, tata i-a adus, ca după un obicei "împământeni", de cum au răsărit, multe, multe buchețele de ghiocelii. Cum știe tăticu' să-l bucure! Sărutându-l, Dorel i-a spus:

- Tăticuțu', mă bucur că nu uiți să-mi aduci ghiocelii care mie-mi plac atât de mult!

Dar...Vreau să te rog ceva... Tăticu', fii bun și adu-mi, dacă vrei și poți, un ghiocel cu bulb. (Așa i-a zis Edna, sora lui mai mare, că se numește rădăcina de ghiocel – bulb). Că vreau să-l pun în pământ, să nu moară așa de repede... Te rog, tăticu'...

Nu a mai apucat tăticu' să-i satisfacă și această dorință, că au plecat în Israel. Și aici nu cresc ghiocelii...

- Dorel! Ce faci? Nu vrei să cobori? Ai adormit? se auzi glasul mamei din bucătărie.

- Nu, mama, nu.

- Da' ce faci?

- Visez...

CAROL FELDMAN

(Din volumul în pregătire "După colț".)

Picături de Vatră Veche (5) **MANUALUL OMULUI**

DESPRE UN GREU DE BĂNUIT «ÎNAINTE»...

*Unind Cerul și
Pământul, învățați să priviți ÎNAINTE.
Iar noi toți să
deslușim enigma Omului Nemuritor care
suntem....*

Reamintite, iată cuvintele din urmă pe care ARITIA le-a rostit, dându-le tuturor simbolic doar cu câteva clipe ÎNAINTE de Marea Sa Plecare... Sunt cuvinte care ascund stări de trăire-semnificare deja împlinite de Spiritul Înălțat ce Este, definind astfel un arhetipal parcurs... Acela menit să asigure UNIMEA PĂMÂNTULUI CU CERUL, printr-o identificare ce nu s-ar fi putut realiza fără de privilegiul unui alt esențial dat: NEMURIREA OMULUI. Oare cum, acest amețitor privilegiu?

Să recunoaștem, într-o astfel de arhetipală identificare, prezența unuia și aceluiași paradoxal cuvânt al limbii noastre: ÎNAINTE. Un cuvânt sugerând două sensuri complementare ale ființării umane: unul, vizând timpul-spațiu de *dinapoia* lumii umane, venind dintr-un *illo tempore*, încă pulsând cosmic în ecourile clipei prezente, altul referindu-se la un timpul-spațiu aflat în fața din față, la un *înainte* care abia acum urmează a veni, succedând realitatea lumii prezente. Iată cele două stări-orizonturi pe care – potrivit științei inițiatice – devenirea ființei umane le corelează, interferând: „starea de suflet” care se întrupează prin *coborâre în frecvență* din Susul Cerului către Josul Pământului, încarcerându-se în corp omenesc, respectiv „starea de suflet” care *se înalță în frecvență*, prin părăsirea planului terestru și ridicarea la cer. În consecință, răspunsul la întrebarea cardinală – *cine suntem, de unde venim și încotro ne ducem?* – ar putea fi comprimat într-o singură propoziție

și anume: *am venit pentru a întrupa un spirit (celest) și pentru a spiritualiza un trup (terestru)*. O atare menire impune conjuncția a două legi esențiale ale devenirii umane: *legea liberului arbitru și legea creșterii în frecvență*.

Faptul că am (fi) fost înzestrați prin genă creator-divină cu darul Libertății de Alegere poate fi sugerat în câteva cuvinte, acum. Să reamintim, biblic, că Dumnezeu a ales să se odihnească în cea de a Șaptea Zi a uluitoarei sale creații. De ce? Pentru că, doar cu "o clipă" (una cosmică, desigur) mai ÎNAINTE de a-și fi asumat statutul de *Deus Otiosus*, Creatorul a ales să înzestreze structurile lumii cosmice și pe cele ale lumii umane (*principiul antropic* stă ca măsură a acestei coerente deveniri) cu puterea Liberei Alegeri, deplin conștientă la om.

Odată înzestrat cu un privilegiu pe cât de generos, pe-atât greu de dus, omul a devenit singurul responsabil pentru actele sale și pentru consecințele acestora, începând cu simbolica mușcătură din "mărul cunoașterii" și cu (de)căderea sa – din frecvența atât de înaltă a stării eteric-cerești – în frecvența joasă a trupului și a limbajului său pământesc.

Iată o stare care i-a întrerupt omului – pentru o indefinită vreme – calitatea de a mai fi în intrinsecă comuniune cu Dumnezeu. Devenind o ființă corpusculară, separată substanțial de semenul său, în loc de una esențial ondulatorie, definită printr-un dificil de înțeles continuu de ființare.

Pentru câtă vreme, totuși, această deprivilegiere? Gândul Creatorului a fost simplu, dar neîndoielnic: până atunci când omul va decide să se întoarcă – prin „dictatul propriului său spirit”, necondiționat de o forță exterioară oarecare, dar îmbogățit prin trăirea lumii – la starea de originară și de absolută (re)identi-

ficare cu SURSA DIVINĂ. Printr-o ontologic asumată identitate, în calitate de înțelegător... Trăit printr-un (posibil) ciclu de întoarceri în planurile eterice, unde viața și moartea – inexistentă de fapt – par a se întâlni cumva într-o permanentă stare de „Lumină Vie”.

Faptul că mai ÎNAINTE de nașterea în trup omenesc, entitatea numită suflet-spirit este capabilă să aleagă holografic un scenariu relativ precis de viață – activând „pe verticală” o primă expresie, esențializată, a Liberului său Arbitru (calitatea de a fi prinț sau cerșetor, de exemplu) – este dublat de atributul unei "libertăți orizontale", ținând de putința manifestării ca un prinț sau un cerșetor bun ori nebun.

Mutatis mutandis, în orizontul aceleiași posibilități libere se înscrie și *mecanismul creșterii în frecvență*, adică ceea ce alegem să facem cu sănătatea corpului nostru, cu emoțiile mai mult sau mai puțin stresante ale inimii, cu natura gândurilor și a opțiunilor noastre spirituale. Astfel încât – ca o sinergie a acestor faceri și alegeri – să putem genera în cele din urmă o integratoare frecvență a ființei întrupate, o vibrație luminoasă mai mult sau mai puțin înaltă. Or, tocmai în raport cu această generică frecvență pe care în timpul vieții o generează, sufletul celui care pleacă – rupându-se de trupul prefăcut în „oală și ulciică” – se va ridica printr-o implacabilă rezonanță la un nivel anume determinat – mai sus sau mai jos – al ierarhiei nivelelor cerești.

(Meta)fizic, raiul sau iadul, o expresie a *legii creșterii în frecvență*, așadar... Rezultat al unei fără de echivoc „judecăți de apoi”, care stă la îndemâna propriilor noastre opțiuni și alegeri. De nimeni judecată, decât de omul însuși.. Un alt suprem dar, care în eoni de timp, în cicluri de liberă spiritualizare ignorate ca număr, va îngădui întoarcerea în universul aceluia SACRU ACASĂ, pe care înțelepciunea abisală a omului pare a nu-l fi uitat încă...

Legând lumile-n cerc, trăind atât de altfel fericirea de A FL... ARITIA... Lumină Vie... Unind o dată pentru totdeauna Viața cu Viața, Susul cu Josul... Aducându-mi aminte că EA ESTE... EU SUNT... EA EU...

**TRAIAN-DINOREL
STĂNCIULESCU**

Vatra veche dialog

cineastul Ben Todică
Melbourne, Australia

Intraductibilul dor de la capătul Pământului (II)

– Povestea ta e una de roman.

În plin succes și viață bonomă, ai ales la un moment dat să fugi din țară. Era o decizie grea și... mai ales riscantă. Cum s-a derulat acest film al vieții tale?

– Cred că și fuga mea din țară, ca și filmul, m-a ales ea pe mine pentru că eu nu am crezut vreodată că o să ajung să am pașaport și destui bani ca să merg în străinătate. Am crescut într-o familie de oameni foarte harnici și modești. Părinții mei au muncit pământul în Iezer, județul Vaslui, că din acele locuri ne este obârșia, iar când a venit colectivizarea și le-a luat totul, au plecat prin țară după muncă și așa au ajuns la minele din Ocna de Fier, apoi la Ciudanovița, în Banat. Am făcut armata la grăniceri și, ca să vezi cât de copil eram, odată, în serviciul de pază pe frontieră, într-o iarnă când era fâșia înghețată, am trecut-o dincolo, în Iugoslavia, unde m-am întâlnit cu grănicerul iugoslav, care era în patrulă și am fumat o țigară amândoi. Eu i-am oferit o țigară „Haiduc“, cele mai ieftine țigări românești de pe atunci, iar el mi-a oferit una iugoslavă cu filtru, echivalentul *Snagovului* nostru. În mintea mea, îmi împlineam un vis: puteam să mor cu mintea împăcată că, măcar unul din familia noastră a fost în străinătate. Da..., nu avea să aflu nimeni. Era secret, pentru că, dacă se afla, intram automat în batalionul disciplinar. Și acum, să vezi cum lucrează Dumnezeu: un prieten de-al meu, un inginer electronist din București, venit și el la mină ca să câștige bani, îl bate pe un milițian

pentru o față. Miliția urmărește să-l prindă ca să-l bage la închisoare. Mă trezesc noaptea cu el la ușă, ca să mă roage să-l ajut să fugă din țară. El știa că am fost grănicer și cunoșteam în amănunt sistemul și zona, așa că i-am dat direcție și sfaturi, ne-am luat rămas bun și ne-am despărțit. A doua noapte, eram la cabana *Șapte brazi* din Oravița, cu un grup de prieteni, unde chefuiam, când cineva mă cheamă afară în spatele cabanei, unde dau de Stănescu, că așa îl chema. „Ce faci mă?“, îi zic, „n-ai plecat?“ „Ba da. Am umblat toată noaptea prin văi și hârtoape și spre dimineață, am văzut un tren, în care am urcat din fugă, bucuros ca am prins trenul de Belgrad și m-am trezit din nou în Oravița. Era trenul Berzovia-Oravița. M-am rătăcit!“, îmi zice disperat. „Trebuie să mă ajuți!“ Cum eram în formă, am prins curaj și i-am zis „Bine mă, hai că vin cu tine!“ Am luat o sticlă de coniac, ciocolată și câteva sticlute cu suc de lămâie și, la plecare, i-am întrebat pe cei din bar dacă vor să vină cu mine în Iugoslavia. Toți au înghețat, crezând la un moment dat că glumesc, iar străinii că sunt securist și așa am cules doar trei. Eram de acum cinci persoane. Ideea era că, dacă ne prindeau grănicerii împărțeam bătaia, căci știam cum se aplică, iar coniacul, ca să ne scuzăm că suntem beți și că din greșeala ne aflam în zonă, lucru care, de fapt s-a și întâmplat. În momentul în care am ieșit din arătura dintre Oravița și Grădinari și am intrat pe asfalt, se oprește un IMS de la grăniceri în spatele nostru și ne întreabă ce căutam. Mă bag eu în față mai îndrăzneț și îi spun șoferului că mergem la o nuntă, la Maria Băsu. Mai târziu am aflat că în spate era un vecin, maior la grăniceri, care m-a recunoscut și i-a spus șoferului să plece. Asta se întâmpla pe la orele 19:00, iar pe la miezul nopții, am ajuns la primele sisteme de alarmă din zona de graniță. Cutii de conserve legate pe fir de sârmă între copaci ca atunci când le atingi să zornăie și să-i atenționeze pe soldații de pază. Începuse o ploaie mocănească, iar noi, întinși pe burtă, așteptam să-i depistăm. Schimburile de noapte treceau tot la două ore și când treceau pe lângă un cuib de pază se opreau și schimbau vorbe sau țigări, și asta era un semn că trebuie să ne ferim poteca. După ce a trecut primul

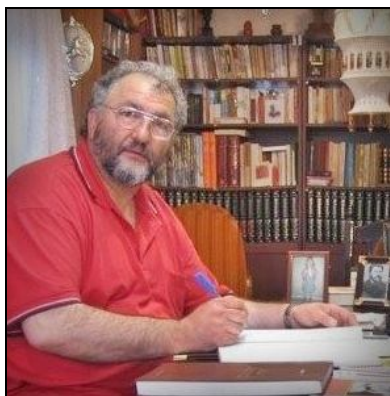
schimb și am văzut că nu s-a oprit în zonă, am pornit-o înainte târâș, ceilalți după mine, ca un cârnat. Țineam un băț de vreo 30 de cm în gură, vertical, ca să depistez firele de lansatoare. Toată zona era acoperită pe lungime cu un fir de oțel subțire care, odată atins, declanșa niște rachete luminoase și lua pe neașteptate pe soldat, îl avertiza că e cineva în zonă. Astfel te vedea și te aresta. Știam că bățul din gură trebuia să fie foarte ușor, să nu aibă forță să tensioneze firul de lansator și așa a și fost. Am găsit firul, m-am făcut punte peste el și i-am trecut pe toți. După multe ore de mers, pentru că era o zonă mai accidentată, cu văi și dâmburi, am ajuns la fâșia de graniță. Era un deal stâncos unde, în loc de fâșie, era un gard de sârmă ghimpată conectat de stâlpi de beton prin izolatori electrici. Nu am învățat în armată despre gard electric, însă eram acum în fața lui și nu aveam curajul să încerc să văd dacă e activ sau nu, așa că am luat două crengi uscate și am mărit distanța dintre firele de jos, destul ca să sari ca un tigru printre ele și chiar așa a fost, pentru că se vedea jos, la poale, cum venea soldatul care verifica fâșia în tura de dimineață. În partea iugoslavă, erau dealuri și văi ca sânii unei femei acoperite de copaci tineri, cam de grosimea brațului și pentru ca zona să poată fi observată, erau toți tăiați și căzuți unii peste alții la întâmplare, creând o linie rotundă a orizontului, însă ascundeau toate denivelările și gropile de dedesubt. După ce am trecut și eu, am privit în urmă. Aveam o priveliște de vis, pe care nu am s-o uit niciodată. Soarele răsărea deasupra Marilei și la poalele ei, șerpuiind în sus, orașul Oravița se dezvelea de pătura nopții. Deodată, un țipăt. Mă întorc și-l văd pe Stănescu căzut cu un picior printre puietii îndoiti invers. Îi alunecase piciorul printre trunchiurile copacilor într-o groapă și l-a rupt. Nu puteam rămâne aici aproape de graniță, pentru că putea să sosească în orice clipă soldatul, așa că am făcut doi dintre noi scănelul cu brațele și am început să-l căram cu schimbul. De acum, piciorul se umflase și el gemea în semi-leșin. După a doua colină, am dat de un cioban cu oile și ne-am predat lui. Acesta a dat vestea cumva, pentru că ne-am trezit cu poliția →

CRISTINA MIHAI

iugoslavă, care a venit cu o semidubiță și ne-a ridicat. Pe Stănescu l-au internat, iar pe noi ne-au dus la tribunal, ne-au judecat și ne-au dat două săptămâni de pușcărie pentru că trecusem frontiera ilegal. Hai s-o fac mai scurtă că, altfel, răspunsul la întrebare chiar devine un roman. După două săptămâni suntem scoși și, din nou, aruncați în dubiță, cu Stănescu scos din spital și în ghips, cărați fără vedere timp de multe ore, când te gândești că acuși vom fi la granița românească și vom fi predați autorităților. Era o chestie care se practica uneori. Din fericire, am ajuns la Belgrad și, din nou, închiși pentru două săptămâni. Aici erai intervievat și verificat cine ești și unde vrei să ajungi. Erau peste două sute de ilegali din România, Ungaria, Cehoslovacia. Stăteam câte o sută în dormitor, cu paturi de fier suprapuse. La Vârșeț, unde am făcut primele două săptămâni, eram 40 în cameră și ne scoteau doar o dată în curte pentru zece minute, după care stăteai pe o băncuță de lemn toată ziua. Eu am vrut să ajung în Suedia, dar de aici se putea emigra doar în Australia. Unul dintre noi, un oltean, a ales Australia și atunci a fost separat de noi. După două săptămâni ne-au pus într-un microbuz și ne-au dus la granița cu Italia, unde, după ce ne-au arătat șoseaua care duce la Trieste, ne-au sfătuit să nu spunem nimănui că am avut contact cu autoritățile iugoslave. În lagărul din Trieste, erau condiții de hotel, adică eram 4 în cameră. Se putea emigra doar în trei țări: USA, Canada și Australia. Am ales Canada, pentru că se pleca cel mai repede și după doi ani primeai cetățenia și puteai să te întorci în țară, ca să-ți vezi familia. În America, așteptai 4 ani, se putea merge acolo, însă aveai nevoie de un sponsor/garant particular, pe când în Australia și Canada te lua statul. Cel mai tânăr dintre noi, un moldovean care a răspuns invitației mele de la cabana din Oravița, a ales și el Canada și acolo a și ajuns. Mai era boxerul din Brașov, cules tot din cabană, fost campion național, era numai mușchi. Spârgea nucile între degetele de la picioare de te cruceai. El și cu Stănescu s-au cherchelit și s-au luat la bătaie cu un grup de bulgari, care, bătuți, s-au pregătit să-i omoare pe amicii mei și atunci aceștia, de frică, au fugit în Franța, unde arestați din

nou ca ilegali, au ales între pușcărie și Legiunea Franceză. Astfel, Stănescu a fost parașutat ca soldat al armatei franceze în Djibuti, iar boxerul a ajuns instructor în Legiunea Franceză din Marsilia. Iată-mă singur. Pentru cine mi-am riscat viața? Eu am fost tare naiv pentru că am crescut în credința că toți suntem ca o familie.

- Din Italia, lumea liberă sau „liberă” nu mai era atât de strălucitoare, dar trebuia să înaintezi în necunoscut. Ți-ai dorit atât de mult ca să mergi la capătul lumii sau ai ajuns acolo mănânat de destin până la urmă?

După unsprezece luni de așteptare, m-am plictisit și mi-am schimbat dosarul, iar după o lună am ajuns în Australia, despre care nu știam nimic. Dar stai să vezi de ce. Pentru că și aici tot destinul a lucrat. Australia m-a ales pe mine, nu eu pe ea. După vreo două luni de așteptat în Trieste, apare un nou refugiat din România, un plutonier major de infanterie din Reșița, foarte șmecher și curtenitor, jucător de cărți și pilangiu la maxim. Era țigănos la piele, dar și la vorbă: „Au! Mânca-ți-aș...!” Așteptând în gara din Trieste, eu îmi găsisem serviciu la un restaurator de mobilă antică pentru înalta clasă, însă era o zi, două pe săptămână. Mă folosea mai mult la livrat, pentru că eram vânjos. Seara, când veneam de la muncă, trebuia să cumpăr de băut, pentru că așa era regula și s-o împart cu cei din cameră. Iar când nu aveam bani, Tache plutonierul, că așa îl chema, făcea rost de bani. Și într-o seară, ne-am întins la băut într-o tratorie dintr-o localitate apropiată și, pe la două dimineața ne-am hotărât să plecăm spre lagăr. Erau vreo 4-5 km, întuneric beznă și ce-i vine lui Tache să propună? Să luăm o mașină de pe stradă și s-o abandonăm aproape de

dormitoare, iar poliția o va afla a doua zi și-o va reîntoarce proprietarului. Însă cum ne chinuiam noi s-o pornim, iaca numai ce apare poliția și ne arestează pe toți. A doua zi eram cărați toți în cătușe de poliția federală la tribunal, ca să fim judecați pentru tentativă de furt. Ne simțeam importanți ca-n filmele cu Franco Nero. Toți ne priveau cum ne păzeau cu fală polițiștii. Era plină sala de tribunal și îți crea iluzia unei scene de film polițist. Mame care plângeau, copii, bunici, hoți de buzunare, prostituate, mafioți etc., aveai senzația că sunt acolo toți pentru noi, însă, în realitate se judecau zeci și zeci de cazuri ieftine pe zi.

Noi am primit o lună cu răscumpărare, însă cum eram săraci și singuri, am intrat la pușcărie. Da' ce pușcărie? Nu se compara deloc cu cea iugoslavă, unde primeai bătaie toată ziua cu furtunul de cauciuc, dacă te prindeau că vrei să te așezi în pat. Stăteai de dimineață pe băncuța de lemn și-ți depănai viața celuilalt, pe când în Italia, aveai cinematograful, biserică, dreptul să-ți cumperi tu mâncarea preferată și să-ți o gătești, dreptul să-ți cumperi un litru de vin pe zi, țigări și o cameră unde puteai să-ți plătești o prostituată din afară, dacă nu aveai soție sau prietenă care să te viziteze.

De vorbit, nu vorbeau între ei deținuții. Erau de toate neamurile și eram câte 10 în cameră, unde aveam reșou și tacâmuri pentru gătit, frigider și televizor, baie și WC etc.

După ce am ieșit afară, proprietarul mașinii a venit în lagăr și ne-a invitat la el acasă la masă și-am devenit prieteni. De acum, aveam cunoștințe în Italia.

Mai târziu i-am trimis vederi din Australia, însă faptul că am fost închis, a fost considerat caz penal pentru statul canadian, care mi-a trimis o scrisoare în care mă informa că timp de 10 ani nu am ce căuta în țara lor. Dar scrisoarea mi-au trimis-o după ce am ajuns în Australia. După șase luni, m-aș fi întors imediat în România și erau sute ca mine, dar cred că ne-ar fi închis și distrus în bătaia autorităților. Am văzut la mâna întâi ce le făceau celor prinși sau întorși acasă. Libertatea la care visasem nu exista în Occident. „E o farsă!”, mi-am zis, însă îmi merit pedeapsa pentru că-am mușcat, ca Adam, din mărul oprit.

Biblioteca Centrală din Phoenix

Arizona

„Biblioteca e cea mai democratică instituție, e simbol al democrației americane”. (Mrs. Toni Garvey director Phoenix Public Library)

Am trecut de mai multe ori pe Central Avenue, bulevardul central din inima capitalei Arizonei și nu o dată mi-a atras atenția o clădire impozantă, care se distinge nu numai prin maiestruozitatea ei dar mai ales prin destinația pe care o are: biblioteca centrală, adică „Phoenix Public Library”. Ultima dată când am avut un impact cu prestigioasa instituție de cultură, eram în compania prietenului meu, Dumitru Sinu – sibian de origine, plecat din România în anul 1948, pe care îl însoțeam de la reședința sa la hotelul pe care îl deține pe First Street, în downtown-ul Phoenixului. Văzând-o, dialogurile noastre au fost canalizate imediat spre lumea cărților... Atunci mi-a venit ideea să scriu despre acest edificiu cultural! Am solicitat o întrevvedere cu directorul instituției, doamna Toni Garvey, cu care am avut plăcerea să port un dialog interesant.

Doamna Garvey e un specialist remarcabil în biblioteconomie, recunoscută ca fiind cea care a „reinventat” bibliotecile din Phoenix, și pe bună dreptate, pentru că a realizat lucruri minunate pentru cele 17 instituții de informare și documentare care funcționează aici și pe care le conduce. Orașele din împrejurimile capitalei Arizonei au, fiecare dintre ele, sistemul lor de biblioteci, absolut independente de Biblioteca Centrală din Phoenix. Toate aceste biblioteci sunt finanțate de către Primăria orașului Phoenix și din diferite donații. „Biblioteca este cea mai democratică instituție, e simbol al democrației americane” – afirma doamna Garvey la începutul discuției noastre. Am fost plăcut surprins să aflu că Mrs. Toni Garvey a vizitat cu doi ani în urmă România. Surpriza a fost cu atât mai mare, cu cât, majoritatea americanilor pe care i-am întâlnit nu au fost niciodată în România; extrem de rar întâlnești vreunul care să știe ceva despre țara noastră, d-apoi să mai fi fost acolo! Domnia Sa a fost implicată într-un program inițiat de „Fundatia Bill și Melinda Gates”, cu scopul informatizării a 800 de biblioteci

românești. Cu această ocazie, în anul 2010 a vizitat țara noastră și a participat, la Sinaia, la o amplă manifestare unde a întâlnit bibliotecari din toată România. „Am fost plăcut impresionată de interesul manifestat de către bibliotecarii români și de receptivitatea acestora. Nu e simplu să treci de la un sistem de operare clasic la unul computerizat; cu toate acestea am simțit deschiderea spre nou, spre modernizare și asimilarea rapidă a noului sistem de lucru” – mi-a relatat Toni Garvey.

Biblioteca Centrală din Phoenix e cea mai mare bibliotecă din metropolă, având în subordine alte 16 biblioteci din capitala Statului Marelui Canion. În momentul de față, patrimoniul celor 17 biblioteci cuprinde 1.660.337 de repere, un fond de carte relevant, respectiv 1.182.197 de cărți puse în circulație, 120.293 DVD-uri, 79.658 compact discuri cu texte înregistrate și 55.431 de compact discuri cu muzică. De asemenea, Biblioteca Centrală Phoenix deține un număr de 181.570 de cărți de referință (care nu sunt puse în circulație), incluzând colecția de literatură pentru copii, o colecție de literatură rară și colecția „Arizona”, 25.609 înregistrări în formate electronice catalogate (în care pot exista mai mult de un articol în fiecare, funcție de cum au fost primite de la furnizori), 11.973 de ziare și reviste. Colecțiile mici cuprind 4.186 cărți (regăsite în mare parte doar la sediul central sau la partenerul din South Mountain). „Avem și o colecție mică de 54 de cărți românești, proprii, selecționate de către personalul bibliotecii și achiziționate ulterior și care au circulat destul de bine, de peste 800 de ori”, mi-a mai mărturisit doamna Garvey. Găzduită de o clădire impunătoare cu cinci nivele, având o suprafață de circa 28.000 de metri pătrați (300.000 square feet), biblioteca de pe Central Avenue (Burton Barr Library) este cea mai mare dintre cele 17 instituții similare din Phoenix. Statisticile reflectă grandioarea Burton Barr Library prin

cifre impresionante, având în patrimoniul său 338.890 de cărți puse în circulație. De asemenea, deține un număr de 162.087 de materiale de referință și colecții speciale, 20.817 DVD-uri, 16.791 compact discuri cu texte înregistrate, 20.168 compact discuri cu muzică, 6.563 reviste și 520 de colecții mai mici. E biblioteca cea mai mare dintre cele 17 care funcționează sub egida Bibliotecii Centrale Phoenix, restul instituțiilor partenerre din grup fiind cam de zece ori mai mici (spațiile în care funcționează au suprafețe care variază între 1.600 și 3.500 metri pătrați, respectiv, cam între 17.000 și 37.000 square feet).

Serviciile din oferta acestor instituții de informare permanentă a publicului cititor sunt de calitate ireproșabilă. Afluența de cititori în bibliotecile din Phoenix este considerabilă, oricând poți căuta, de-acasă, pe internet, o carte pe site-urile oricăreia dintre cele 17 unități, și apoi să o ridici de la sediul central sau de la una din bibliotecile din grup. Dacă articolul cerut, fie carte sau orice alt fel de material nu se găsește în bibliotecă la care apelează un cititor, solicitarea nu rămâne nerezolvată, și în câteva zile comanda îi este onorată, la una din bibliotecile din grup. Astfel circulă zilnic câteva mii de cărți în acest sistem. Doamna Garvey mi-a făcut cunoscut programul bibliotecilor din subordine, acestea funcționând în fiecare zi din săptămână, inclusiv duminică. Discuția purtată cu distinsa amfitrioană, alături de ceea ce am putut observa pe timpul vizitei în acest adevărat izvor de cunoaștere, mi-a confirmat faptul că titlul de „Bibliotecar al anului”, care i-a fost conferit în 2004 de către „Library Journal Magazine” și prin care s-a evidențiat ca cel mai bun bibliotecar din Statele Unite, este unul pe deplin meritat. Modul de organizare a instituției, ținuta profesională distinctă și distinsă a staff-ului, oferta acesteia, acțiunile organizate și cele în care se implică nu dovedesc altceva decât profesionalism de înaltă clasă, pasiune și dedicare. Convorbirea noastră a urmat traiectorii aleatoare, încercând o arie cât mai cuprinzătoare a domeniului.

Foarte interesant, și totodată un exemplu pentru domeniu, e modul în care se asigură finanțarea →

OCTAVIAN D. CURPAȘ
Phoenix, Arizona

suplimentară a unităților biblioteconomice și dezvoltarea lor prin acțiunile organizate de către „The friends of the public library” – organizație nonprofit care se ocupă cu strângerea de fonduri pentru bibliotecile arizoniene din Phoenix.

Sunt atrași membri, prieteni ai cărții, care cotizează doar cu 25 de dolari anual și participă nemijlocit la activitățile și evenimentele speciale ce se desfășoară cu scopul strângerii de fonduri, încă din 1977. „Nu e ușor să lucrezi în timpuri ca acestea, când economia este în derivă, deoarece tocmai acum, oamenii au nevoie mai mare de informare, apelând la unitățile noastre mai mult ca niciodată; în primul rând, ei folosesc bazele de date de la bibliotecă pentru a-și căuta de lucru și apoi, pentru că au mai mult timp la dispoziție. Așadar, ceea ce facem noi acum este o luptă permanentă cu bugetul.

Fără sprijinul organizațiilor nonprofit «The friends of The Public Library» și «Phoenix Public Library Foundation», bibliotecile din Phoenix nu ar fi putut fi ceea ce sunt azi și nu ar putea progresa pentru a deveni ceea ce vor fi mâine” – declară doamna Garvey.

În discuția cu doamna director am abordat falsul concept de „demodare” a bibliotecilor în prezent, când sursa de informare cea mai la îndemână este internetul. „Bibliotecile și bibliotecarii vor fi întotdeauna la modă, în pofida existenței altor sisteme moderne de informare, cum este internetul – afirmă doamna Toni Garvey. La ora actuală există programe extinse în universități care pregătesc intens studenții pentru a deveni «bibliotecari», termen care, de altfel, nici măcar nu mai este utilizat. De pildă, acești viitori specialiști sunt denumiți «information specialists» – specialiști în informare, iar programul academic care-i formează este «Information science and technology» – știința și tehnologia informației sau informării, sau alte denumiri adiționale. Mie îmi place termenul de «bibliotecar» iar titlul meu este «City Librarian», titlu de care sunt, realmente, mândră. Cum să fie un «bibliotecar» demodat? (se întreabă retoric distinsa doamnă); de exemplu, internetul, deși conține extrem de multă informație poate fi, în același timp, și foarte confuz. Noi ne consiliem cititorii, inclusiv în informarea

de pe internet, indicându-le bazele de date serioase sau domeniile care trebuie accesate pentru a obține informații de valoare, pentru că simpla postare pe internet nu trece printr-un proces editorial, deci nimeni nu poate susține argumentat afirmația «din moment ce materialul este pe internet, trebuie să fie credibil!»

Am vorbit mult despre ce înseamnă, practic, munca bibliotecarului care nu este un simplu asistent într-un spațiu garnisit cu cărți. „Există foarte multe lucruri care se întâmplă «în spatele cortinei» – relatează Toni Garvey – pe care publicul larg nu le cunoaște. Clienții noștri vin la bibliotecă și au așteptări să găsească aici absolut tot ce caută. Mulți dintre ei nici nu gândesc că cineva trebuie să achiziționeze acele materiale, că o echipă întreagă muncește intens și continuu la completarea și îmbunătățirea colecțiilor, că se actualizează în permanență baza de date etc.

Zilnic are loc un întreg proces de transfer de carte și materiale de profil de la o bibliotecă la alta: la noi poți comanda azi o carte pe internet, de exemplu, dar dorești să o ridici de la o alta, apropiată de domiciliu sau de locul de muncă. Mii de cărți, CD-uri și DVD-uri circulă în fiecare zi în acest sistem, de la o bibliotecă la alta, pentru a onora comenzile cititorilor metropolei. Sunt situații când se solicită cărți pe care nu le avem în patrimoniu caz în care, pentru a veni în sprijinul cititorilor și a le asigura informarea, specialiștii noștri apelează la alte biblioteci din Arizona sau din celelalte state, uneori chiar din afara țării, pentru simplul motiv că dorim să satisfacem doleanțele celor interesați.

Rezervările de carte se pot face pe internet, iar noi le anunțăm disponibilitatea prin mesaj electronic sau telefonic și facem tot posibilul,

prin mijloacele expuse anterior, să fim fermi în onorarea comenzii. Oricine este interesat în domeniu, apelează la web site-ul nostru, unde se găsesc toate informațiile și procedurile de lucru ale sistemului, iar noi încercăm să fim cât mai prompti în rezolvarea tuturor solicitărilor.”

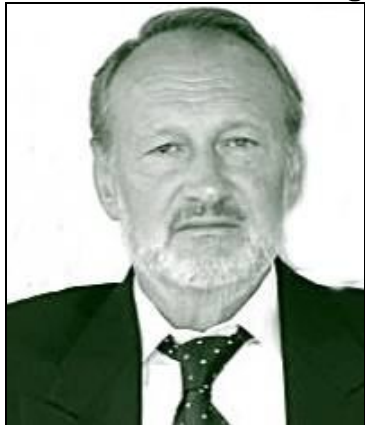
Onorarea comenzilor diferă funcție de material: pentru cărți, termenul este de aproximativ trei săptămâni, iar pentru alte tipuri de materiale diferă, de la caz la caz.

Acțiunile instituției conduse de către doamna Toni Garvey se adresează inclusiv tinerilor cititori, mai ales în timpul vacanțelor școlare, când se desfășoară o sumedenie de programe sub egida „The Phoenix Public Library”. La nivelul tuturor bibliotecilor, există programe de citit și programe educative pentru toate vârstele, programe de computere, de învățare a limbii engleze ca a doua limbă vorbită (ESL classes), completând astfel gama de servicii din portofoliul instituției. Și dacă tot am avut o discuție despre cărți și biblioteci cu distinsa doamnă Garvey, la întrebarea referitoare la preferințele Domniei Sale în domeniu, mi-a răspuns: „Citesc *Money Ball*, *The Life of Pi*, *Biblia*, diverse enciclopedii, multe ziare și reviste”. Ca în orice profesie, mai ales în cele legate de informare, jurnalism, cultură, există mituri create și în jurul celei de bibliotecar.

Părerea doamnei Toni Garvey, o ființă pragmatică, fină și de o elocință evidentă, este că unul dintre miturile despre bibliotecari este acela care-i situează printre cei mai sobri dintre semenii noștri, care, de obicei, nu prea știu să zâmbească. „Bibliotecarii sunt preocupați să rezolve probleme și să ofere răspunsuri, nu prea au timp de glume” – a încheiat doamna director, cu un zâmbet fin în colțul buzelor.

Vatra veche dialog

Dimitrie Grama
„Voi lua cu mine noaptea”

(I)

Pe medicul-poet Dimitrie Grama l-am „cunoscut” în anul 2006, pe când lucram la editarea volumului *O antologie a literaturii nemțene*, o carte-document, o carte de suflet, purtând semnătura regretatului scriitor Laurian Ante.

Mărturisesc că un vers al poetului Laurian Ante a fost mereu în gândul meu, în toți acești ani de activitate editorială: „Chiar dacă suntem săraci, vieții nu avem voie să-i rămânem datori”... Se pare că acum, în anul 2014, viața nu vrea să îmi rămână datoare și îmi oferă posibilitatea de-al „reîntâlni” la mare distanță geografică (și geopolitică), pe poetul Dimitrie Grama. Interesantele articole, adevărate eseuri, apărute în revista „Neamul Românesc”, cât și prietenii din alt „timp istoric” m-au edificat asupra credinței literare a poetului Dimitrie Grama. Știam că medicul de notorietate europeană Dimitrie Grama, născut la 25 octombrie 1947 la Reșița, după perioada suedeză, petrecută la Stockholm – unde a obținut un Master of Science la Facultatea de Științe și a absolvit Medicina la faimosul Institut „Karolinska”, se stabilește în Danemarca, dar cu stagii profesionale și în alte țări europene: doctor chirurg la diverse spitale renumite, cum ar fi Upsala University Hospital (unde a stat 11 ani), Liverpool University Hospital, Norfolk & Norwich University Hospital, King Abdul Aziz Teaching Hospital în Arabia Saudită, iar acum este rezident în Gibraltar. Prin anii 1985-86, a publicat câteva poezii în ziarul lui Virgil Ierunca, „Limite”, la Paris, iar din anul 2000 a publicat cărțile: *Făptura cuvântului*,

Vânătoarea de umbre, Elegiile depărțării, Suflete atârinate de catarge, Pașărea melancoliei, Neguțătorul de imagini, Voi lua cu mine noaptea, Dă-mi mâna ta, străine, Bastian și alte confidențe, poetul creând o poezie singulară, de o factură inedită, încadrată cel mai adesea „cotidianului mistic”.

Îndrăznesc să-i pun și eu câteva întrebări, poate incomode, dar firești:

– *Dragă Dimitrie, dacă a trebuit, fatalmente, să alegi exilul sau calea pribegiei prin Occident, de ce ai ales Danemarca, micuța patrie a filosofului Sören Kierkegaard precum și a fizicianului Niels Bohr (care a fost și fotbalist în echipa națională daneză) cel care a calculat și magnetonul (momentul mecanic al electronului) alături de marele nostru fizician ieșean (român, deci) Ștefan Procopiu? Așadar: de ce Danemarca și acum ai ajuns, iată, la porțile Mediteranei, în Gibraltar?*

– Sufletește și mintal am ales calea pribegiei pe la vârsta de 14-15 ani, atunci când, fără să caut, fără să mă străduiesc în vreun fel, am văzut adevărata față a comunismului.

În cartea „Iliada”, care în mare parte este autobiografică, am încercat să mă reîntorc în copilărie, tocmai poate pentru că, acum, la a treia vârstă, voiam să-mi explic mie însumi de ce am făcut ceea ce am făcut.

Copil cu origine nesănătoasă, am încercat cu disperare să fiu acceptat de societatea mea, care, pe vremea aia, era școala primară și atunci când până la urmă am fost și eu făcut pionier, nu numai că am acceptat îndoctrinarea comunistă, ci am devenit un tânăr luptător comunist. Această perioadă de confuzie a durat vreo trei ani, de la vârsta de unsprezece ani și până pe la paisprezece ani. Atunci realitatea mi s-a arătat în toată cruzimea ei și m-a schimbat pentru totdeauna. Mi-a deschis ochii și m-a forțat s-o „văd” despuiată de minciună omenească. De atunci încoace, ascult discursul „omului” și îl accept doar când sunt convins că acest discurs este sincer, fără ambiția parvenirii și că este folositor umanității în general și mai ales folositor acestei planete care ne găzduiește, printre milioanele de specii și pe noi oamenii. Da, cum spui, am ales calea pribegiei și de multe ori cred că sunt un pribeag profesionist, sunt unul care își tot căută locul de odihnă și nu-l poate

găsi, până când, bag sama, odihna eternă îl va găsi și odihni în îmbrățișarea ei rece. În 1969, făcând parte din Echipa Națională de Atletism, după un concurs internațional la Stockholm, am rămas acolo, în Suedia, cu doar ce aveam pe mine și vreo 150 de dolari. După vreo cinci zile, din întâmplare, m-am întâlnit cu un alt fugitiv din același lot, Valeriu Raut, săritor de triplu salt. S-a mirat să mă vadă acolo, dar mi-a destăinuit că „m-a bănuțit” că vreau să fug din țară, deoarece știam limbi străine și nu prea aveam de-a face cu ceilalți sportivi. Planuri de emigrare sau de fugă în Vest nu se discutau pe vremea aia nici cu cei mai buni prieteni!

În orice caz, în Suedia am reușit să-mi fac toate studiile și acolo am întâlnit și alți români de excelență: Prințul Cantacuzino, Paul Lahovary, Magda Mantu Ljungberg, Sergiu Celibidache și pe Mihai Palade, când a venit la Stockholm să primească Premiul Nobel. Eram student la medicină atunci și Palade ne-a ținut o lecție la Karolinska. Am vorbit cu el câteva minute pe românește.

Tot în Suedia am început să-mi notez gândurile și să fiu mai ordonat cu ceea ce scriu, mai ales acele scurte frânturi de text, pe care acum le numesc poezii.

Ciudat că-l amintești pe Kierkegaard! Unul din vechii mei prieteni de când eram student la Cluj, Adrian Arsinevici, mare sportiv și el, are 6 dan în karate și e stabilit la Arhus în Danemarca de prin 1973, este cel mai bun traducător în limba română a lui Kierkegaard..

În Danemarca am ajuns târziu, în 1996, primind un post de chirurg-șef în sudul Danemarcei. Îi sunt foarte recunoscător Danemarcei cu berea ei bună, care m-a ajutat să fiu foarte „productiv” în ale scrisului!

Gibraltarul, ca și probabil celelalte locuri, nu l-am ales eu, ci el m-a ales pe mine acum vreo cinci ani și de atunci mă tot încordez și mă screm să mișc Pilonii lui Hercules, mai acana, mai înspre noi. Nu plec de aici până nu reușesc!

– *Cum explici – pentru noi cei mai puțin inițiați – cununia, armonia transcendentală – dintre medicină (mai ales, chirurgie) și poezie, în întreaga ta creație?... România este cunoscută mai cu seamă în Europa, dar nu numai! prin operele unor →*

EMILIA ȚUȚIANU

savanți poeți sau savanți filosofi (cazul unui Ștefan Lupașco, fiind de departe revelator!), dar sinteza dintre o lirică non-creștină și sapiențială și prestația (praxis-chirurgicală) unei științe (medicina) se poate întâlni mai rar. Cum explici „cazul” Dimitrie Grama?

– Mai demult timp am observat că lumea, mai ales doctorii, încearcă cu disperare să facă niște legături între medicină și alte creații artistice: muzică, literatură, pictură și sculptură. Eu nu cred că doctorii, mai ales generația actuală, ar avea vreun avantaj genetic sau cultural față de alte meserii, oricare ar fi ele și, proporțional, doctorii nu produc mai multă artă în comparație cu, hai să zicem „omul de rând”. Și dacă ne uităm cu atenție la cei care sunt amintiți în istoria literaturii/artelor, sunt oameni care nu erau numai doctori, ci erau, așa cum erau mai toți oamenii educați în antichitate și evul mediu: matematicieni, preoți, fizicieni, filozofi sau avocați. Cred că multe legături poezie – medicină se fac din simplul motiv că grecii antici, ca să facă economie de zei, l-au intitulat pe Apollo ca zeu al poeziei și al medicinei și pe Pallas Athena, zeiță a poeziei, dar și a vindicării rănilor de război. Deci e vorba de o confuzie veche... Sunt câțiva doctori care au excelat în vers și proză și pe care îi cunoaștem doar pentru că ne-au lăsat mărturia cuvântului, gândului și sufletului scris. Rabelais, von Schiller, Bulgakov, Cehov și John Keats, cel care ne spune din ținuturile neființei: „Here lives One/ Whose Name was written/ in Water”

Îmi place mult și Voiculescu. Îmi place foarte mult. Nu, doctorii obișnuiți sunt niște tocilari, unii mai talentați alții mai tăntălăi. Obișnuiți înainte vreme să fie ridicăți în slăvi de „prostime” acum, în această eră modernă în care egalitatea este cea care definește orișice, doctorii se simt neglijați, se simt prost tratați că li se acordă semnul de egalitate cu alții, vezi doamne, lor inferiori.

De aceea poate se organizează în diverse mișcări „doctoro-culturale” și se expun pieței nu ca poet sau scriitor, ci ca „doctor-poet”, „doctor-scriitor”! Cred că este vorba de nesiguranță atunci când încerci să expui mai mult decât este necesar.

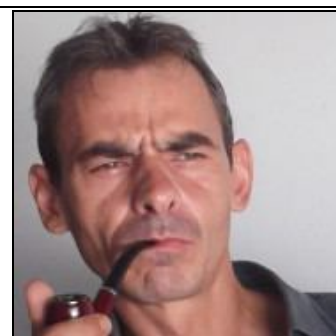
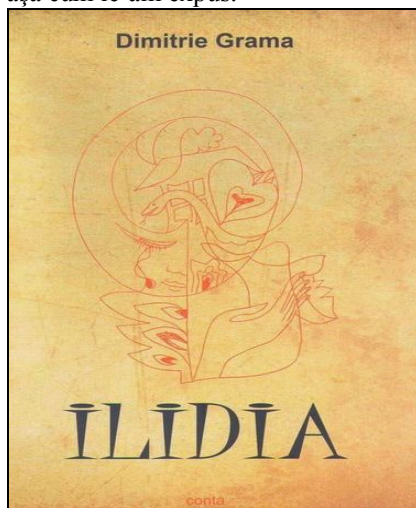
Un doctor bun este un doctor bun fără să fie nevoit să adauge „doctor violonist bun” și invers.

Prin anii 1975-80, fiind prin Franța, am auzit de Ștefan Lupașco și am încercat să înțeleg filozofia lui. Ceea ce am înțeles era doar partea matematică, științifică a ambiției lui de a lămuri discursul filozofic. Bine, la fel ca majoritatea filozofilor moderni și Lupașco cade pradă dialogului filozofic absurd, de neînțeles și până la urmă fără importanță practică.

Vorba lui Cioran: „poți să vorbești mult mai multă filozofie cu orice cioban din Carpați decât cu filozofii Parisului”.

În concluzie, cred că orice ființă umană are caracteristicile și talentele pe care le poate asimila și folosi. Sunt oameni cu „talente ascunse” sau cu „potențial”, dar aceste însușiri nu au nicio valoare dacă nu sunt expuse și criticate. Pe lângă însușiri, cel care se expune publicului, trebuie să aibă curaj sau nițică nebunie. În continuare se descoperă opere-capodopere anonime. Păcat că acei creatori nu au avut curajul să împartă atunci, în timpul vieții, creația lor cu semenii lor. Sau poate că așa a fost mai bine pentru ei, putând să-și continue munca în arta lor, neconturbați de păreri unora și altora. Nu toți caută gloria! Mediocritățile sunt cei mai avizi după glorie. Eu am avut norocul să-l întâlnesc pe Virgil Ierunca, care edita ziarul „Limite” la Paris și el m-a încurajat să scriu și să public.

Mai apoi, scriitorul nemțean, Laurian Ante mi-a adunat materialul și ajutat să public primele cărți de poezii. Nu cred că fiind doctor sau chirurg am avut o mai mare inclinație spre poezie sau artă ci mai curând fascinația științifică, fizica și matematica, mi-au adunat și cristalizat gândurile și m-au obligat să le expun așa cum le-am expus.

SĂ...

Să ne liniștim sufletele,
oameni buni,
să ne liniștim sufletele...

Pământul inspiră din cer,
unde va se fac pregătiri de
război,
conspirații - spre noi amândoi,
frate,
frate al meu...

Tu tragi brazda pe pământul tău,
eu adun din iarbă rugina de
coasă,
dăm fânul la vite, cinăm la o
masă,
spunem o poveste frumoasă
copiilor
și-adormim într-un vis,
frate al meu...

Tresari...
Lugubru scrâșnesc șenile de
tancuri...
Un obuz lovește câmpul
proaspăt arat.
Cineva țipă-ntr-o limbă străină.
Te zbuciumi în pat...
Auzi, pe aproape, un urlat de
câine;
Timpul se pierde-n ceasornic
stricat...
Nu mai e azi, nu mai e mâine...
Totu-i un vis delirat...

Doar un vis... Un coșmar...
Nimic nu se schimbă,
totu-i la fel, dormi liniștit,
căci chiar de sunt graniți de
limbă,
iată, am venit,
prieten al meu,
să-ți țin, într-a mea,
mâna asemeni –
fratele meu, semenul meu...

6 aprilie 2015, Portimao, Rua
Carlos da Maia

LUCIAN DUMBRAVĂ

Salta. Pe acoperișul lumii

Când mașina a trecut peste șaua coamei, am tresărit. De partea cealaltă, se întindeau spinările altor munți care coborau în pante molcome. Vegetație pitică, un fel de movile mici, rotunde ca o minge de fotbal, acoperite de o iarbă galbenă, lungă cât palma. Aceeași senzație de pustietate. Nu era ceea ce mă așteptam să fie. M-am întors spre Jose. Ca și când s-ar fi așteptat la asta, a sucit puternic volanul spre dreapta. Urlând cu toată puterea cailor de sub capotă, mașina s-a angajat pe un drum abia vizibil, înclinat, care mergea de-a lungul unei pante presărate cu bolovani. M-am împins cu mâinile și picioarele în bord. Jose, aproape culcat peste ușa lui, se scobea în nas. Săltam peste bolovani, agățându-mă când de un mâner, când de altul. Tocmai voiam să reacționez, stimulat de un ghiont zdravăn primit de la mânerul ușii, când, mașina s-a îndreptat la orizontală intrând pe un platou, apoi a oprit. În fața ochilor înmărmuriți, prin parbrizul murdar, am zărit un peisaj halucinant. Un masiv lung, a cărui versant strălucea în culori vii. Am coborât fără să-mi pot deslipi ochii de la ceea ce vedeam. Micul platou semăna cu un soi de terasă, de unde puteai cuprinde tot peisajul, de jur, împrejur. Platoul se termina undeva în față, ca și când ar fi curs într-o prăpastie. Era o mare prăpastie, iar dincolo de ea, se ridica „minunea”. Un munte ale cărui coame mari, triunghiulare, se profilau pe cerul albastru, fără pată.

Mi-a fost, și îmi e și acum destul de greu să descriu priveliștea. Era ca și când o mână uriașă ar fi smuls „pielea” de pe coasta întregului versant, dezgolindu-l, scoțându-i la vedere măruntaiele. Măruntaie sub formă de roci cu desen ondulatoriu, de diferite grosimi și diverse culori. După ce mi-am revenit puțin din uimire, am parcurs cu privirea întreaga priveliște de la un cap la celălalt. Prima oară, am avut impresia că ceea ce vedeam semăna cu o cardiogramă. Rocile suprapuse urmau o linie sinusoidală neîntreruptă, care se întindea de-a lungul întregului versant. Mi s-a părut că am în față o imagine a pulsului muntelui, o uriașă cardiogramă împietrită, vibrând de forță și culoare ca și când ar fi fost pictată. Într-o încercare de

descriere mai plastică, aș spune că în fața ochilor mei era așternut un tablou. Un tablou în piatră, de o frumusețe și măreție neegale. Începând cu nuanțe de cenușiu, verde-pal, galben, maroniu, roșu-sângeriu, alb și violet, culori dispuse în roci suprapuse într-o simetrie surprinzătoare, tabloul „unduia” de la un cap la celălalt al versantului, oferind o imagine de necrezut. Culorile străluceau în lumina puternică. Aerul era clar și proaspăt. Îmi simțeam bățile surde ale inimii. Eram la aproape 4.000 de metri altitudine. Pulsul meu firav, față-n față cu pulsul uriaș al muntelui, care parcă răzbătea prin piatră.

„Doamne, ce-mi trece prin minte...” Deși m-am uitat cu atenție, deși am filmat iar și iar versantul de la un capăt la celălalt, nu mi-am putut deslipi măcar o clipă ochii de acolo. Încercam să privesc în altă parte, tocmai ca să retrăiesc șocul, senzația primului contact, dar imediat, privirile se reîntorceau, fixându-se pe liniile ondulate ale culorilor..

M-am întors spre mașină. Jose dormea cu picioarele atârând din cabină. Atunci am observat că pe platou, ici și colo, se ridicau moviște de pietre puse ordonat unele peste celelalte. Printre mingile de iarbă galbenă, pe solul zgrunțuros, arid, micile „altare” erau probabil dedicate munților-zei. Aș fi vrut să ridic și eu o grămăjoară, dar parcă n-am avut putere, fiindcă dincolo de frumusețea imaginii pe care o vedeam, și care mă vlăguise, simțeam ascunsă imensa forță telurică a pământului, chinurile și mișcarea permanentă care modelează încontinuu planeta. Liniile sinuoase și culoarea fiecărui strat de rocă spunea o poveste, o poveste de la începutul timpurilor, o poveste care

arata că tabloul înghețat în piatră, tabloul uriaș creat de mâna naturii e veșnic, și că își va încheia existența odată cu timpul!

În cap îmi vuiau tot felul de gânduri, de idei, de imagini nebunești. Mi se părea că muntele e un ochi a cărui pleoapă deschisă încremenise în timp, că ceea ce vedeam e o fereastră spre adâncurile veșniciei, iar eu, acolo, singur, față-n față cu minunea, așa cum mi-am dorit întotdeauna când m-am aflat în prezența unor lucruri care mi-au tăiat răsuflarea, fie că era vorba de minuni ieșite din mâna omului, sau de minuni ale naturii, ca acum.

Încă o dată, m-am simțit privilegiat. Nu-mi venea să cred că în fața acestei splendori eram numai eu, că puteam să mă las pătruns de sentimentele care-mi răscoleau sufletul fără să-mi pese de alții, fără ca tăcerea aceea care spunea atât de multe, să fie ruptă de tot felul de exclamații, de comentarii, râsete sau chicoteli. Puteam să „inspir” în liniște imaginea formidabilă care se desfășura în fața mea. În jurul meu ar fi trebuit să viermuiască de turiști. Unde erau? Nu se poate ca numai eu să fi fost unul din puținii informați... Noroc? Am încetat să mă mai gândesc la alții. Măreția imaginii era de neegalat!

Soarele puternic, vântul care șuiera învolburând iarba aceea ciudată, mașina prăfuită, gorganele de piatră, și dincolo de prăpastie, o poartă încremenită în timp prin care vedeam o altă lume. O lume aspră care emana o forță și o frumusețe colosală. Parcă stăteam față-n față cu veșnicia, iar veșnicia îmi vorbea prin culori!

Era prea mult! Am simțit nevoia să vorbesc, să mă descarc într-un fel. Am recurs la vechea și credincioasa cameră video. Am pus-o pe capota mașinii, am potrivit-o cât am putut de bine ca să încadreze imaginea, fiindcă nu vedeam nimic pe monitor din cauza soarelui, și am povestit strigând din cauza vântului, pentru privitorul necunoscut, ceea ce simțeam. Jose s-a ridicat în capul oaselor și m-a privit mirat. I-am făcut semn să se culce la loc, am oprit videocamera, m-am așezat pe pământ și am privit. Am privit mult timp, în tăcere. Nori albi începuseră să se adune deasupra muntelui, aruncând pete peste strălucirea culorilor.

Quebrada de Humauaca, martie 2013, Argentina.

ALEXANDER BIBAC

AFERIM! UN FILM ISTORIC... PENTRU ISTORIA CINEMATOGRAFIEI ROMÂNEȘTI

Foto: Zapiul (Teodor Corban)

Încă un film românesc care face toți banii!

De la „Poziția copilului”, în regia lui Călin Peter Netzer („Ursul de aur”, în 2013), prezentat la apariție în regim de gală la Târgu-Mureș, cred că niciun alt film românesc nu este la înălțimea recenteii producții, premiată cu „Ursul de argint” pentru regie, la Festivalul Internațional de Film de la Berlin.

Indiscutabil, Radu Jude a realizat un film de excepție, deopotrivă de recuperare a memoriei, dar și de actualitate, în multe dintre componentele sale.

Cred că ar fi meritat mai multe premii acest film, care are și un scenariu bine articulat, autori Radu Jude și Florin Lăzărescu, iar imaginile sunt „ca la carte” – Marius Panduru a optat pentru varianta alb-negru, cred că inspirat și în avantajul filmului, în ilustrarea dimensiunii istorice, acțiunea petrecându-se în secolul al XIX-lea, în Țara Românească.

Reconstituirea unui timp istoric, anul 1835, are credibilitate, de la costume la limbaj, de la atmosferă la... peisaj.

Dialogurile au naturalețe, iar imaginile sunt o continuare a acestora, confirmând truismul conform căruia o imagine face cât o mie de cuvinte.

Într-o firească adecvare la realul epocii, s-a recurs la surse literare (Nicolae Filimon, Cilibi Moise, Anton Pann, Ion Creangă, Vasile Alecsandri, Ion Budai-Deleanu etc.), din care se fac inserții ingenioase.

În reconstituirea epocii nu e deranjată nici abundența limbajului licențios, absolut verosimil, nestrident, firesc, ba chiar savuros pe alocuri, generator de umor.

Jocul actorilor este bine dozat, dublat, surprinzător, de mișcare adecvată unui număr impresionant de figuranți, unii fără niciun pic de cultură cinematografică, dacă ne referim nu doar la țișanii aurari, antrenați în scene altfel memorabile.

Greul l-au dus Teodor Corban, în rolul zapiului, ca și Mihai Comănoiu, în rolul fiului său, dorobanțul Ioniță, care i-a scos în evidență calități care vin din structura sa psihologică, delicată, inocentă. Nici Radu Cuzin, în rolul robului țigan fugar, n-a fost cu nimic mai prejos. Dar nici Alexandru Dabija, care, în rolul boierului Iordache, într-o prezență epizodică doar, a fost o prezență consistentă, convingătoare. Memorabil și episodul care îi are ca protagoniști pe doi grei ai artei cinematografice românești: Luminița Gheorghiu și Victor Rebengiuc, care nu mai jucaseră împreună de trei decenii, când au fost protagoniști în „Moromeții” lui Stere Gulea, după Marin Preda.

Alberto Dinache, copilul-actor, în rolul puradelului fugit de la stăpâni, îmi amintește de Pistruiatul, interpretat de copilul Costel Băloiu, în serialul cu același nume din anii tinereții generației mele. Alberto Dinache a făcut un rol mare, având un potențial care să-i deschidă drumuri și porți spre o școală de actorie, cum însuși se confesa, la premieră. Poate are altă șansă decât Costel Băloiu.

Nicolae și Carina Băciuț (3 ani), cu copilul actor Alberto Dinache

„Aferim” nu e un simplu film istoric, ci și de istoria mentalităților, creând parcă punți între trecut și prezent, de înțelegerea evoluției destinului unei etnii parcă născută să trăiască în umilințe, dar care și-a creat mereu starea ei proprie de fericire, un neînțeles ce se schimbă-n neînțeleșuri și mai mari, cum ar fi spus Lucian Blaga.

Alte teme pe care pune accent filmul, după cum susține și regizorul Radu Jude, sunt condiția femeii, relația părinți-copii, moralitatea diferențiată, educația, relațiile interetnice într-un timp istoric, constituite în rădăcini ale unor evoluții ulterioare.

Nu e o lume tenebroasă, ci una a luminilor dinlăuntrul personajelor, importante sau insignifiante.

„Aferim!” e și un film despre puterea discreționară, despre discriminarea femeii, despre sărăcie și dezmăț, despre „om sărac, om bogat”, ca să desprind o etichetă din anii cu film în doză ideologică.

Filmul este inteligent construit, are o poveste, evită happy-endul, optându-se pentru un final metaforă, care declanșează solidaritate, compasiune, lăsând tragismul să-și consume liric ultima secvență, susținută cu rafinament de imagine.

Construcția narativă a filmului mă duce cu gândul la „Baltagul” lui Sădoveanu, dar și la „Bătrânul și marea”, al lui Hemingway, și ele ecranizate. Are ritm, coerență, suspans, tragism.

Cu siguranță, după „Aferim!”, nu se poate face oricum film istoric în România. Filmul e una din paginile strălucite ale cinematografului românesc.

NICOLAE BĂCIUȚ

Scenariul filmului este scris de Radu Jude și Florin Lăzărescu, Marius Panduru a realizat imaginea, montajul îi aparține lui Cătălin Cristuțiu, sound design-ul este semnat de Dana Lucreția Bunesco, costumele de Dana Păpăruș, scenografia de Augustina Stanciu; consilier istoric a fost Constanța Vintilă-Ghițulescu, iar producător este Ada Solomon.

Distribuția: Victor Rebengiuc, Luminița Gheorghiu, Șerban Pavlu, Cuzin Toma - țiganul urmărit de zapiu, Gabriel Spahiu, Mihaela Sirbu, Alexandru Bindea, Teodor Corban - zapiu, Adina Cristescu, Alexandru Dabija, Mihai Comănoiu, Dan Nicolaescu, Alberto Dinache.

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(X)

Repetiția X 1.03.1985

Harag: Copii dragi, hai să începem.

Mari Fodor: N-aprindem nicio lumină?

Harag: Nu-i nevoie, bate soarele. Aș vrea să facem altceva.

Cornel Popescu: Noi nu știm un lucru la ora actuală. Decorul! Feneș, după cum știm, ne oferă surprize. În unele situații e bine că ne revitalizează, dar la noi nu cred că e bine. Întrebați-l pe Kincses ce i s-a întâmplat când s-a trezit cu decorul pe scenă.

Harag: Foarte bine ai făcut că ai deschis discuția asta. Ce să spun, întâmplător, acest spectacol – între noi fie vorba – nu-i construit pe... eu aș putea să încep mișcarea fără schițe de decor. De ce? Cu toate că nu cunosc decât anumite lucruri din intențiile lui, ideea mea de bază asupra spectacolului e destul de clară. Mie îmi trebuie în actul I un dulap mare, un pătuc, niște scaune și o măsuță. Că în spate e o pădure sau un geam de 6 metri, nu mă interesează. Nu trebuie să schimb mișcarea dacă apar astea în spate. În actul II, ce nu e rezolvat este că nici eu n-am renunțat încă la niște gânduri cu copacul, cu șareta. Dar în rest, dacă ni se dă o biserică, nu mă deranjează. În actul III, e balul, iar în IV știu că în scenă sunt bagajele și atât. Dacă în spate sunt scoase tulerile și dantelele nu mă interesează. Din când în când, îi povestesc momentele (scenografului) să nu facă schițe. Spunându-i câteva momente realizate, el a rămas complexat și acum el vrea să facă un decor la nivelul discuțiilor și îi e frică să nu vină cu un desen care să fie sub intențiile mele, să fie cel puțin la fel. Luni facem o lectură cu scenograful și recuzita și muzica. Ori îi inspirăm, ori îi complexăm. Ce nu am găsit încă – văd aproape tot spectacolul în fața mea, mă rog, plastic – este începutul actului doi. Este încă fragil, șubred, față de celelalte – din punctul meu de vedere, ca regizor. V-aș propune să citim actul II, poate găsim ce ne lipsește. Încet, copii, rar și tare, ca să pot urmări.

Uite, Florica Mălureanu... când am

făcut „Puterea și adevărul”, am întrebat-o „spune-mi, cum arată decorul?” – „Stai, am decorul gata. Facem un drum în pantă de vreo 30 de metri”. „De ce?” „Cum de ce?” Spectatorii din Târgu-Mureș au văzut până acum la Palatul Culturii, unde a funcționat Teatrul până în 1973, numai 3 m de scenă (ca adâncime) acum să vadă că au un teatru! Numai scena dintre șeful Securității și primul secretar a fost sub podium.

Gingulescu: Să facem actul II într-un lan imens, foarte înalt, din care nu se vede nimeni, numai glasuri și foșnete, când iese cineva, nu vorbește.

Cornel Popescu: Un tablou naiv, Rousseau Vameșul.

Harag: Da, e o posibilitate.

Cornel Popescu: Dar sugerată și declarată chestia asta.

Harag: Nu știu dacă triunghiul clasic e esențial în acest moment. Mai e și Charlotta. Biserica ar fi foarte pitorească, dar nu are legătură cu restul. Plus că ar trimite imediat la Chagall, Epihodov cântă pe turlă, lumea zice – am văzut la Chagall. E sigur că șareta pornește singură, e clar. Asta solicită o anume modalitate de joc. Copii, eu am o imagine frumoasă, dar n-are nicio legătură cu piesa. În orice caz, trebuie să fie ceva șocant, frapant, dar care îți dă și iluzia că intri acolo. Nu e nevoie de un decor decorativ, ci de actori și de moment. E numai un punct de pornire și poate nu e bine, dar e ceva neobișnuit. Apar toți bărbații, toți, începând cu Gaev, Piscik conduce regimentul ăsta de băieți, unul cu cizme de pescar, alții fără. Se duc la pescuit. Se opresc în mijlocul scenei și caută locul. Epihodov vrea să cânte, ceilalți îi fac „sssst!”... apoi toți pleacă. Totuși, ceva îi lipsește acestei imagini. Charlotta vine cu bărbații cu pușca. E bună ideea cu pescuitul, dar nu pentru piesa asta.

Luminița: Eu ziceam că ar fi bine să fie un chioșc d-ăsta de vară.

Harag: E frumos chioșcul.

Răileanu: E prea decorativ. Era în „Glissando”, la moșia lui Fiscu. (Fiscuteanu tocmai jucase în filmul lui Mircea Daneliuc „Glissando”).

Gingulescu: Domnule, dacă ei sunt tot actori, stau în cameră și se prefac că sunt pe câmp.

Harag: Eu am făcut odată un spectacol foarte prost la Cluj, dar cu o idee genială. Piesa e ceva în genul „Cântăreața cheală”. Acolo, când zice „hai să mergem la iarbă verde” – ies din casă printre blocuri, printre gunoaie, prin iarbă de plastic și stau acolo.

Gingulescu: La actul IV, ne-ai pus o problemă de esență. Aici cauți cadrul, nu esența.

Harag: Să zicem că șareta e acolo și din spate apar Duniașa cu Charlotta, cu arma de vânătoare și vin încet mâncând semințe. Se opresc. Începe să cânte orchestra. Duniașa o dansează „Barca pe valuri” pe Charlotta. Se distrează ca rusoaicele, apoi se opresc, mănâncă semințe, se așează. Vine Epihodov cu Iașa. Epihodov cu ghitară, complexat, Iașa flegmatic și superior, cu trabucul. Epihodov se uită cu invidie la trabuc.

Se opresc în spatele fetelor. Iașa scoate o sticlă de coniac franțuzesc. Duniașa scoate din buzunar pahare mari. Beau dintr-o înghițitură. Băieții stau așa, rezemați și fetele jos.

Apoi fetele încep să cânte „Kalinka”.

Pauză. Începe Iașa „Toujour l’amour”. Epihodov cu ghitară.

Stau. Apoi Charlotta începe să se vaiete că n-are pașaport. Pleacă Charlotta, pleacă Epihodov după pelerină. Iașa cu țigara aia lungă, îi dă o mâna și o dansează cântând. Joacă îndrăgostitul; neparodiat. Apoi o expediază brusc. Asta e o modă veche la ei, femeile dansează între ele. Totul ar deveni puțin și absurd. Trecerea la momentul cu șareta e foarte simplă. Apare șareta, apoi toți vin cu șareta în față cântând.

Cornel Popescu: Orice pare cam demonstrativ.

Harag: Omul ăsta are puțină dreptate, e prea băgată în gură. Sună puțin a parodie. Sunt incluse în scenă toate datele și toate elementele cunoscute din comportarea rușilor la distracție și băutură – semințele, dansul, cântatul. E un pic ieftin. Până acum, n-am făcut aproape niciun →

CRISTIAN IOAN

→moment direct, șablonizat și ăsta ar fi primul. Câteva momente din această scenă sunt bune, pot fi folosite, dar toate la un loc ...un pic primitiv.

Gingulescu: N-ar fi primitiv dacă ar fi doar începutul unei demonstrații, dar nu-mi dau seama de continuitate.

Harag: Încerc să răspund la o întrebare esențială.

Ce se întâmplă în acest act II: ei sunt inconștienți de situația în care se află. În loc să ia măsuri, să se ducă la bancă, la Iaroslav, ei se distrează, nu fac nimic.

Gingulescu: De fapt, actul ăsta poate atinge premisele unui tragism. Gaev spune că e un tip pierdut. Ranevskaia cu Trofimov spun invers decât ar trebui să fie o ieșire la iarbă verde, cu veselie ș.a.m.d.

Silvia Ghelan: Și mie mi se pare că toți sunt puțin băuți, vin de la restaurant.

Relu Ștefănescu: Eu îmi imaginez că tocmai Lopahin i-a adunat aici.

Gingulescu: Aici, Lopahin încearcă să-i aducă la realitate.

C. Popescu: Actul II e o plictiseală enormă, nu e o distracție, ca actul III, la bal.

Harag: Da, domnilor, îmi place. Mai ziceți !

Ghelan: Ranevskaia e surescitată și devine astfel mai dramatică.

Gingulescu: Să nu fie o stare de iarbă verde.

Harag: Problema esențială e că primele două pagini mă încurcă. Din punctul nostru de vedere - nu al lui Cehov.

Cristian: Eu nu aș vrea să le tăiem... !

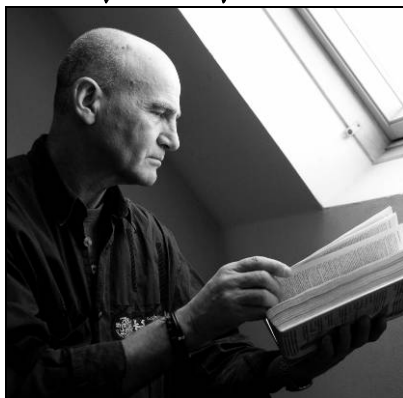
Harag: Bine, luni vă aduc soluția.

Sabina Purcariu, "Adâncuri"

Literatură și film

Romanța aberației temporale

Gilles Leroy obține premiul Goncourt pentru romanul *Alabama Song*. Suntem în anul 1918, când Zelda îl întâlnește pe locotenentul Scott Fitzgerald. Propulsați în focul vieții mondene, cei doi își vor deschide aripile. Zelda va duce o viață infernală. Schizofrenia o obligă la internări succesive. Fitzgerald s-a născut în 1896. Exponent al generației pierdute în era jazzului, el duce o viață extravagantă. Moare în 1940 la Hollywood, după alcool, depresii și griji financiare. Nu a terminat cartea *Ultimul nabab*, în care și-a pus multe speranțe. Totuși, în 1976, Elia Kazan a realizat un film pornind de la acel scenariu.

Zelda a fost o mare sursă de inspirație pentru Scott. În 1924, scrie pe Coasta de Azur *Marele Gatsby*. Pe o terasă din Montparnasse, Scott îi citește lui Hemingway manuscrisul. În stilul său liric și vizual, scriitorul concepe în 1921 nuvela *The Curious Case of Benjamin Button*, după care David Fincher (vezi și *Seven*, *Fight Club*) a realizat un film. În distribuție: Brad Pitt (cu care Fincher a lucrat și în *Seven*, *Fight Club*), Cate Blanchett (*Oscar* și *Lucinda*, *Elizabeth*, *Babel*, *Talentatul domn Ripley*), Tilda Swinton, Julia Ormond. Să nu uităm că după *Marele Gatsby* s-au realizat trei filme, în 1926, 1973, 2000. Să ne oprim acum la *Benjamin Button*.

În 1960, în septembrie, domnul Roger Button se afla la maternitate, să-și vadă fiul. În loc de bebelușul așteptat, Roger vede un om de 70 de ani, cu barbă. Născut bătrân, băiatul va îmbătrâni... întinerind, în timp ce, în jurul lui, toți se curbează, dispar. El, Benjamin, își regăsește treptat vigoarea și sănătatea. Pornind de la un ceas ce-și rotește invers arătătoarele (imaginile sepie sunt convingă-

toare), asistăm la un registru previzibil, convențional, ritmat (un montaj extrem de reușit). Ne gândim la Mircea Eliade, la Dorian Gray, chiar la *Forrest Gump*, sau la filmul *Ireversibil*. Efemerul, pierderea, melancolia sfâșietoare (ca într-o melodramă), condiția umană în acuitatea ei, intersecțiile vieții, întârzierile hotărâtoare ale hazardului, utopia omenirii, tunelul timpului, omul cu ceasul biologic inversat – toate aceste sugerate prin îndrăznele tehnologice, suprapuneri (bătrân-tânăr), prin performanțe actoricești.

La începutul filmărilor, Brad Pitt se teme să stea în scaunul cu roțile. Dacă în nuvelă exista un bătrân cu intelect de adult, filmul recurge la o complexitate incitantă (se suprapun mai multe vârste pe chipul lui Benjamin). În scenariu avem și secvența cu casa de pensionari, unde Benjamin (cu părul alb) se joacă preocupat cu soldații de plumb.

Fincher respectă epoca, ritmul, costumele. Timpul se intersectează în toate sensurile. Spectatorii se lasă seduși de poveste, de munca de cinci ani a lui Fincher. La un moment dat te înduioșezi uman: soția bătrână își ține soțul (bebeluș) în brațe. Am putea reflecta la matriarhat, la forța și permanența femeii. Soția să citească povești soțului ei. De ce nu? Iar finalul e un ceas imens, al gării, prăvălit într-o rână, peste care vin șuvoaiele apei care mână totul spre ireversibil.

Fincher a realizat o versiune de trei ore și 10 minute, apoi a redus filmul la două ore și 45 de minute. Turnajul a durat 150 de zile, după un proiect gândit timp de cinci ani. Povestea de dragoste ține de destinul general uman, subliniat aici prin metafora absenței temporale. Întinerirea și îmbătrânirea interpreților țin de o discretă virtuozitate. Fincher a părăsit registrul negru și nihilismul în favoarea unei „romanțe hollywoodiene cu staruri mari” – cum se exprima el însuși. Tehnologia din film nu este un scop în sine. La un moment dat, fața lui Pitt ne amintește de *Thelma și Louise*. Tehnicienii au muncit luni în șir la retușarea fețelor.

Apoi, după ce am vizionat filmul, mi-am dat seama că filmul e prea lung, cu multă voce din *off*, cu diluări superflue. Nu e, oare, obositor de explicit?

ALEXANDRU JURCAN

LUMEA LUI LARCO

CRONICĂ DE PRIMĂVARĂ

Sosită-i, iată, primăvara,
Pe-afară este cald și bine,
Golită e complet cămara...
Dar barurile-n sat sunt pline.

NOSTALGIE DE PRIMĂVARĂ

Primum o nouă primăvară
C-o mare sărăcie-n țară,
Cu munți golași, de aur supti
Și c-un guvern plin de corupți.

ÎN SEMN DE RECUNOȘTINȚĂ

Ieri se cântau: țăranul, satul
În cercul de poeți, restrâns.
Nici vorbă azi, e-adânc oftatul,
Căci toate sunt la noi de plâns.

RONDELUL FUNCȚIONARULUI

Stimatul meu prieten „X”,
Un om cu perspective clare,
Muncește fără încetare
De pe la ora șapte fix.

Stă îngropat el în dosare
Și scrie-n stilul său prolix
Stimatul meu prieten „X”,
Un om cu perspective clare.

Nici nu se teme că dă chix,
Nu-l paște vreo îngrijorare,
Căci alte obiective n-are
Decât să mânuiască-un pix...
Stimatul meu prieten „X”.

LA ÎNVIERE

Speranța-n suflet va renaște
Uniți în jurul unui cleric,
Primind **lumină** toți de Paște,
C-am stat destul în **întuneric!**

DE PAȘTE, PRIN MAGAZINE

Azi oamenii din tot orașul
Se-agită: Vine **Iepurașul!**
Dar când la prețuri ei privesc
Toți **iepurește** o zbughesc.

E PRIMĂVARĂ

A dat iar zarzărul în floare,
Caisul, vișinul fâlos,
Aleargă mieii pe cărare
Și iezii, însă ce folos?

Fetițe cu fustițe scurte
Se-agită-n grupul zgomotos,
E larmă în întreaga curte,
Doar zâmbete, dar ce folos?

Adie-un vânt de primăvară,
E soarele mai radios,
Ies și bătrânii pe afară,
Încrezători, dar ce folos?

În Postul Mare-s credincioșii
Pătrunși de-un sentiment pios,
Părinții-și pomenesc strămoșii,
Pomană fac, dar ce folos?

Dar ce folos și cui îi pasă
De cel uitat de Dumnezeu,
Atunci când singur stai în casă
Și-n tine te închizi mereu.

PORUMBUL ȘI FASOLEA

Din un grăunte, cât un bumb,
Acolo-n lunca-nsingurată,

Sabina Purcariu, "Amurg"

Îeșise firul de porumb
Atras de roua înstelată.

Când zorii zilei se iviră,
Văzu cu ochii-nlăcrimați
Că singur e pe-a vieții spiră
Făr' de surori și fără frați.

Dar tresări: chiar lângă el
Zăcea un bob, cu mult mai mare,
Bătând în ape fel de fel
De-arsura razelor de soare.

De mila lui a lăcrimat
Să prindă verde rădăcină
Și cârjă - firava tulpină -
I-a fost. Acum, înconjurat

C-o mie de cărcei - cătușă -
Abia respiră și așteaptă
"Răsplata", după buna faptă:
Căderea-n propria cenușă.

MORALA

Povara veche este clară,
Ca toate cele omenești:
„Pe cel ce nu îl lași să moară,
N-o să te lase să trăiești!”

PRIMĂVARA, LA NOI

Viața-n luncă
E frumoasă:
Doi la muncă,
Opt la masă.

SPERANȚA ROMÂNILOR

Știindu-se descurcăreți,
O-ncurajare-i oportună:
Având „românii șapte vieți”,
Din toate-or face una bună.

NOSTALGIE POETICĂ

Cu mers felin, purtând năframe
Și cu sclipire în priviri,
În parcul plin cu trandafiri
Vezi fete tinere și mame.

Mergând pe-alei, când le admiri,
Te-ntrebi: or fi din ele poame,
Cu mers felin, purtând năframe
Și cu sclipire în priviri?

Iar eu compun azi epigrame,
Sonete, scriu și amintiri
Din Iașul marilor iubiri
În gând având aceste dame
Cu mers felin, purtând năframe.

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Bună ziua, domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru publicarea poemelor în *Vatra veche*. Dar, mai ales, vă mulțumesc pentru că existați frumos și vertical în această lume nebună.

Eu sunt la Archiud de câteva zile, prinsă de probleme care mă cam țin departe de masa de scris. Mama este între două lumi și starea ei ține așa de câteva luni bune. Nu am stare de nimic.

Ce ușor este când faci ficțiune în scris, dar boala și moartea sunt cu totul altminteri. Sper să ne revedem în vara viitoare, la Archiud. Sigur vom avea pere destule și soare care să ne bucure.

Toate gândurile mele bune și doamnei Codruța și un poem de primăvară pentru *Vatra veche*
Îmbrățișări,

Melania

Mulțumesc, o să citesc, acum mi-e gândul la Sandu Vlad.

Cele bune,

Bedros

Mulțumesc pentru numărul 3 al revistei. De-abia aștept să-l citesc.

Voica Foișoreanu

Ohh, Nicolae...

Mulțumesc, mulțumesc. Atât de mult am așteptat și acest număr, la fel de frumos ca întotdeauna...

Căci, pentru mine MANUALUL OMULUI - dăruit prin picăturile de *Vatra* - a început să reprezinte un chip de a fi ÎMPREUNĂ cu Aritia... O apariție pe care nu mă îndoiesc că, de acolo de sus, ea o așteaptă cu aceeași bucurie ca și mine...

***

Nu știu ce s-a întâmplat însă de această dată, neregăsindu-ne în cuprinsul revistei. Pur și simplu nu știu... Eram atât de convins că "picătura de martie" a fost trimisă, că a ajuns la tine, că o vei putea folosi... Oare am greșit eu, netrimind-o? Sau nu a ajuns la tine din motive tehnice pe care le ignor? Sau, poate o cauză obiectivă întâmplată în economia revistei nu a îngăduit apariția din această lună?

Ea, "picătura", a fost terminată din mijlocul lui februarie, încă, dar... Ca dovadă, faptul că o retransmit chiar acum, din nou.

***

Dar, așa a fost să fie. De acum ÎNAINTE (reiau titlul "picăturii") îngăduie-mi să verific eficiența comunicării cu tine, printr-un scurt mesaj telefonic, de îmbrățișare și mulțumire.

Cum o fac și acum, ca de atâtea ori.

Traian-Dinorel

PS. Ahh... Așteptam Sennul Revistei și pentru a îndrăzni să îți adresez o altă Mare

Rugămintele și anume: în ultima vreme, m-am hotărât să candidez pentru calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor, alegând din cele câteva zeci de cărți publicate câteva cu conotații literare. Neîndoielnic, ALESEI DE LUMINA va figura pe lista celor dintai ALESE. De aceea, chiar dacă știu cât ești de ocupat, Nicolae, te rog mult să semnezi tu acele câteva gânduri inserate în *Vatra veche*, care să susțină simbolic intenția mea.

Îți mulțumesc atât de mult, dragul meu prieten.

Mulțumesc pentru revistă! După sumar, cred că e un număr excelent! Mă gândesc și eu la o colaborare... O să vă scriu...

E.T.

Stimate Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru actuala ediție a revistei *Vatra veche*, în format digital.

Cu permisiunea Dvs., aș putea-o transmite mai departe, în căutarea noilor cititori digitali.

V-aș ruga să ne trimiteți întrebările pentru interviul cu pictorul Radu Maier. Imaginile sunt deja selectate, momentan definițivăm lista titlurilor acestora. E obligatorie traducerea lor în limba română?

Vă mulțumesc anticipat.

Cu cele mai alese gânduri,

Svetlana Maier

Domnule Băciuț, mulțumesc în numele meu și al strămoșilor noștri comuni! Este știut că puritate etnică nu mai există, dar noi trebuie să unim cultura celor ce aici au continuat civilizația vremii lor, fie numindu-se kipegeji* cumani sau români?! Peste o zi - două trimit material pentru numărul următor, nu? Obținem cumva revista sau o xeroxăm separat? Doresc să ofer tatarilor de aici revista *Vatra veche* Pe 27 martie, pe 4 aprilie avem niște activități ample. Cu stimă!

Ghiuner Acmola

Vă mulțumesc, vă felicit și vă urez succes în continuare!

Gabriela Danțiș

Am primit. Mulțumesc mult pentru revistă. Tocmai mă pregătesc să merg la înmormântarea lui Alexandru Vlad, evocat atât de frumos de tine în acest număr de revistă.

Cu prețuire,

Ion Cristofor

Stimate d-le Băciuț,
Poezia dv. din *Vatra veche* nr 3 /2015, ca și articolele dv. despre cei dispăruți recent m-au emoționat. Foarte mulțumesc pentru revistă, e, ca de obicei, plină de materiale interesante.

Cu aceeași stimă,

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț,

...Vă mulțumesc, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea excelentului număr 3/Martie 2015, al revistei domniei voastre, "VATRA VECHE" - cât și pentru publicarea recenziei dlui Octavian Constantinescu la vol. meu de poezii, "*Cavalerii apocaliptici. Psalmodieri în vârful muntelui*"! ...Multă, multă sănătate!

Doamne, -ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfânta Lumina Ta!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie și fratie intru Duh,

Adrian Botez

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumiri pentru revistă, gânduri bune și multă sănătate,

Marian Ilea

Mulțumesc mult! Îmi place cum ați ales să se termine grupajul meu de poeme.

În arenă un singur spectator asistă la nașterea mirosind a poem... (și imediat dedesubt numele meu) Mihaela Aionesei. Mi-ați dat idei pentru un nou poem mirosind a vatră părintească...

De fapt, toate articolele și poemele sunt de înaltă ținută. Revista face parte din elita revistelor și d-voastră știți asta.

Felicitări și admirație pentru toată munca desfășurată! Sănătate și gânduri bune!

Cu stimă,

Mihaela

Vă mulțumesc foarte mult d-nule Băciuț pentru această minunată revistă și vă felicit pentru că păstrați într-adevăr spiritul românesc viu, veșnic tânăr!

Nicolette Orghidan

Dragă Domnule Băciuț,
Sper că nu sunteți bolnav. Iar dacă - totuși - sunteți, vă doresc însănătoșire grabnică. Ce e cu revista "Vatra veche"? Ați preluat modelul de la "România literară"? După cum se vede - îmi solicit "abonamentul".

Ghilimelele se datorează faptului că o primesc gratuit: așa-da, abonament! Să vezi cum ar crește rata de cititori dacă și alte reviste v-ar urma exemplul. Sunt câteva și sunt citite. Anexez un material primit. Pe mine mă deranjează cumplit această demolare și macularea de valori. Pare a fi o modă. Toate imperiile astea au ca principal obiectiv distrugerea unor →

civilizații: romanii au distrus Troia (au și arat locul, poate nu singurul) și au ars Biblioteca din Alexandria, Alexandru Macedon a făcut praf Babilonul (printre altele), Napoleon, imperiul rus și vestii descoperitori ai Americii (reprezentanți ai altor puteri cu ambiții imperiale) știm ce au făcut, iar americanii - din copilăria mea - se tot luptau: când au terminat cu al doilea război mondial au început cu Vietnamul, și dă-i, și luptă, și dă-i, și luptă - până în zilele noastre. Se pare ca au terminat-o cu negrii și arabii - și acum se exersează pe câmpiile elizee ale Europei... Fiind și psiholog, sunt pur și simplu șocat să constat că 90% din populația așa-zis intelectuală nu este decât o trupă de recitatori: aruncă unul o piatră în lac - ca în zicala aceea străveche - și sar toți nebunii în apă să o caute. Ca în cazul lui Charlie Hebdo, sau - și mai grav - ca în cazul demolării valorilor. Trist, foarte trist.

Va rog, trimiteți-mi revista. Sper să găsec în ea ceea ce așteaptă orice cititor: frumusețe, inteligență, cultură, fine jocuri și speculații intelectuale. Că de mizerie, înjurături și delir de superioritate - "ți se apleacă" de la un timp.

Numai bine și sănătate vă doresc,

Voica Foișoreanu

Mulțumesc. Este o revistă cu adevărat bună.

Alexandru Păduraru

Mulțumesc pentru revistă!

O primăvară frumoasă!

C.

Vă mulțumesc foarte mult și vă doresc o primăvară frumoasă!

prof. Cătălina Gheorghe

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 3/2015, o revistă cu un conținut dens, divers, literatura română este bine reprezentată, generos, cu pasiune. Consider că trecem printr-o perioadă bună în literatură în ciuda devergențelor de toate felurile, din acest motiv contează și modul în care un redactor de revistă "cenzurează", la modul frumos, materialele primite. Felicitări pentru efortul depus, pentru perseverență, pentru bucuria de a lansa scriitori, cărți, opere, teme...

Multă sănătate și rezistență prin poeme, prin cărți!

Am postat revista pe blog, fiind căutată și citită de mulți iubitori de frumos.

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

Mulțumesc mult. E foarte interesantă. Vă trimit și eu o cronică la volumul de poezie ULTIMUL ZBOR, dedicat poetului Nichita Stănescu, cronică scrisă de Ion Andreiță. Mulțumesc anticipat!
Considerație,

Marinela Preoteasa

Mulțumesc pentru revistă, dle Băciuț...
Măine plec spre România, unde voi preda șase săptămâni la Universitatea Romano-Americană din Bucurști. Vă trimit în

atasament declarația Forumului nostru din America.

Cu sentimente românești,

Prof. N.D.

Rămâne cum am tranșat de multicele, de când primesc și citesc *Vatra veche*, Domnule Nicolae Băciuț: o revistă de înaltă ținută, cu texte de calitate, o prezentare atractivă, o alcătuire auctorială atentă. Cel puțin numărul de față întrece orice așteptări, dată fiind și prezența mea, nevrednicul și rotunjitul de ani, în pagini, cu un colț de text din romanul pe care mi l-am făcut cadou de ziua mea: *Satul de sub sat*. Cu mulțumiri și respect.

Nicolae Rotaru

Felicitări și pentru nr. 3 al revistei!
Mulțumesc pentru bunăvoință; apropo de proza mea. (...)

Cu salutări prietenești,

Cornel Cotuțiu

Dragă Nicu,

Citește revista inițiată de tine (de fapt, reinventată), de fiecare dată cu nostalgie. Nu pot uita adolescența noastră bistrițeană, ființele și locurile cu care ne-am intersectat amândoi în anii de liceu, pe iubita ta de atunci, Pușa Budecă, colega mea de clasă. Nu se poate uita ce ai făcut pentru poezii bistrițeni, publicându-le cărțile de debut imediat după Revoluție. Și uite că timpul curge, s-au adunat cărțile în dreptul fiecăruia, dar s-au adunat și anii, dar curge cu folos, cel puțin pentru tine. Ai reușit lucruri remarcabile, te-ai "bătut" pentru ideile tale. *Vatra veche* e o revistă densă, lipsită de ifose, o revistă de o ținută intelectuală aparte. De un interes deosebit pentru mine sunt interviurile din ea, aceste mărturii și mărturisiri ale trecerii scriitorului prin pulberea de cenușă și diamant. Nu degeaba ai scris *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri*, o carte de referință, pe care cei interesați o pot descărca sau citi de pe internet.

Te îmbrățișez și-ți mulțumesc pentru darul prietenesc pe care ni-l faci lună de lună.

David Dorian

Am primit, mulțumesc și felicitări sincere pentru efort, dăruire și calitate. Îmi pare nespuse de rău și mie pentru confrății dispăruți. Dumnezeu să-i țină în dreapta Sa.

Cu stimă,

Vasile Larco

Mulțumiri pentru excelența revistă!

Ștefan Doru Dăncuș

Mii de mulțumiri!

Dimovici

Bravo, ideea de a începe publicarea anchetelor e grozavă. Începeți cu mine? Mă simt jenată... pe de alta parte însă, cum n-am putut să vă trimit un material pentru numărul 4, cade bine.

Vă retrimite CV-ul, pentru că între timp am devenit membră în ASLRQ (Asociația Scriitorilor de Limba Română din Quebec) și am adăugat asta, în schimb am

scurtat din CV activitatea științifică. Dacă l-ați putea înlocui pe cel trimis mai de mult cu acesta ar fi bine.

Cu multe mulțumiri,

V.P.L.

PS: Lucrez la carte, Toma mi-a dat niște sfaturi și revizuiesc unele din texte.

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Mii de mulțumiri pentru tot ce faceți!

Vă citim cu mult drag,

Ben Todica

Stimate domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru nr. 3 din *Vatra veche*. Ca întotdeauna, revista e o publicație densă care cuprinde articole de interes deosebit. Felicitări pentru constanță și pentru efort!

Mihaela Mudure

Dragă Domnule Băciuț,

Am primit revista, întrebându-mă pentru a multa oară: cum de mai rezistiți? Cum mai faci și cu ce sacrificii și eforturi, pe care le bănuiesc supraomenești în condițiile de azi, reușești să mai dai lumii o revistă literară. Foarte bună! Consistentă, serioasă, normal de... sobră și, cu toate-acestea,... valoroasă.

Păi, ce să zic io? Deie-ți Dumnezeu putere, sufletească și... financiară să o ții tot așa, să ai colaboratori buni și loiali și dușmani sinceri care să intre în fibrilație la fiecare nouă apariție a Revistei!

Cu stimă și cu perseverență prietenie,

Dumitru Hurubă

Răscoalitoare poezie! („*Tu unde-ai rămas?*”) E din *marea* poezie, cea născătoare de emoție frumoasă! Ești un mare poet, Nicu Băciuț!

Zica

Mulțumesc pentru hrana culturală!

Katalin Cadar

Vă mulțumesc mult pentru trimiterea revistei. Cu stimă și considerație pentru munca dvs nobilă.

Vasile Mesaroș

Stimate D-le Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc și pentru acest număr care, la o parcurgere în mare, se arată a fi, așa cum ne-ați obișnuit mereu, la fel de bogat în materiale interesante și valoroase. Voi reveni cu o lectură mai profundă.

Cu considerație,

Rodica Dragomir

Mulțumiri și felicitări, NICOLAE!

Scuze, te rog, pentru precipitarea de la simpozionul organizat la Iași (destul de improvizat), de Adi Cristi. Eram sub presiuni, pe fugă, de colo-acolo!
Aceași prietenie,

Lucian Vasiliu

Vă mulțumesc frumos pentru ultimul număr al revistei *Vatra veche*. Ca de obicei, îl trimit prietenilor mei din țară și din afara ei.

Vă doresc o primăvară frumoasă!

Andra Dumitrescu

Mulțumesc foarte mult.

Ceea ce faceți dvs e românism de inimă! E dragostea de neam așa cum ar trebui simțită și de noi cei din România. Vă felicit și am rămas puțin trist fiindcă mi-ați adus aminte de propria-mi rădăcină pe care nu am udat-o suficient și nici n-am mângâiat-o cu buzele pentru ca lacrimile ei, venite de la străbuni, să nu fie amare.... Cu plecăciune domnească,

George Baciu

Stimate și dragă domnule NICOLAE BĂCIUȚ -

Ca să ne dăm seama cât de săraci, pustiți de deșertul nimicității și fără de rost am fi putut fi noi, oamenii (precum aceia dintre evrei, care, și azi, au mare și dureroasă îndoială și încrancenare disperată, cu privire la ce-au făcut, atunci când L-au răstignit pe DUMNEZEUL-HRISTOS, în vârful Golgotei Ierusalimului celui Vechi!) - și cât de Luminată și dătătoare de Sublime Rosturi este **Taina Învierii Lui HRISTOS**, se scrie, în **Epistola I, către Corinteni**, de către **Sfântul Apostol PAVEL** (cu mare și de nesmințită îndreptățire!): "**Iar dacă HRISTOS n-a înviat, atunci zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră. (...) Căci dacă morții nu învie, atunci nici HRISTOS n-a înviat, iar dacă HRISTOS n-a înviat, atunci tot în păcatele voastre vă aflați. De aceea, și cei ce au murit în HRISTOS, au pierit. Și dacă noi numai pentru viața aceasta ne punem nădejdea în HRISTOS, atunci suntem cei mai nefericiți dintre toți oamenii. HRISTOS, ÎNSĂ, A ÎNVIAT DIN MORȚI. ÎNCEPUT AL ÎNVIERII MORȚILOR S-A FĂCUT. Căci precum moartea a venit printr-un om, așa tot printr-un om a venit și învierea morților. Căci precum în Adam toți mor, așa în HRISTOS vor învia toți. Fiecare însă la rândul său: începutul L-a făcut HRISTOS. După aceea vor învia ai Lui HRISTOS, la venirea Lui"** (Epistola I, către Corinteni, cap. XV, 17-23).

Spune și Părintele DUMITRU STĂNILOAE, cel mai înalt Duh al ORTODOXIEI (din Răsărit! - zic așa, când văd, cu mâhnire, în câte colțuri de lume au trebuit să migreze valahii noștri... - cei mai mulți, din pricini de necaz, de prigonire și de multe și nestinse nevoi!), mai spre zilele noastre (cele de adânc păcat al uitării și zile ale marilor șovăieli și întunecări ale Duhului!): "**Prin Înviere, El scoate lumea din starea bolnavă în care s-a rostogolit, înălțând-o la o stare a cărei bogăție, plenitudine și fericie nici nu ne-o putem închipui (...)** În Iisus Hristos, viața cea nouă, eschatologică, e realizată. (...) Viața cea nouă nu este numai promisiune, ci este în El realizată, prezentă, deplină. Noi însă trăim mai departe în istorie, dar ochii credinței și ai speranței spre El, spre viața cea adevărată, deplină, ultimă și fără de moarte. Când spunem cu credință:

Hristos a înviat! – afirmăm implicit: Noi toți vom învia!" - cf. Dumitru Stăniloae, **Ortodoxie și românism**, Sibiu, 1939, p. 278.

Deci: **HRISTOS A ÎNVIAT! - ADEVĂRAT A ÎNVIAT! NOI TOȚI VOM ÎN VIA!**

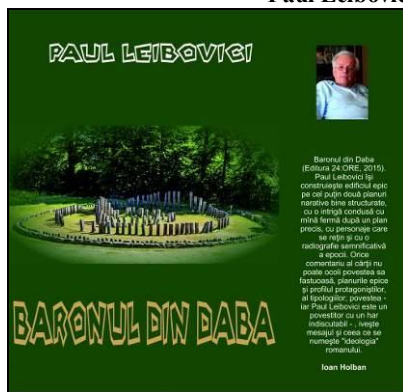
Vă îmbrățișeaza, cu toată dragostea și cu toată prețuirea, întru frățietate de Duh,

Adrian Botez

Stimate Domn,
Zilele acestea a apărut în editura ieșeană, „24 Ore”, noua mea carte. Îmi permit să vă trimit coperta cu rugămintea de a o publica în nr.4 al Revistei Vatra Veche.

Cu mulțumiri anticipate,

Paul Leibovici

Sunteți deosebit de amabil, stimat domnule Nicolae Băciuț și spre a vă mulțumi vă trimit ultima parte, cea cu poemele nepublicate până acum, a antologiei pe care o voi lansa miercuri care urmează.

Vă sunt recunoscător că mă țineți la curent cu întâmpările culturale relatate de revista dumneavoastră.

Cu prietenie,

Ioan Groșescu

Stimate dle Băciuț, vă mulțumesc mult pentru amabilitatea de a-mi trimite prestigioasa dv.(dar și a...noastră) revistă, cu nume atât de rezonant, pe care am citit-o totdeauna cu plăcere pentru conținutul ei dens, dar și pentru ceea ce reprezintă ea ca atitudine literară în aceste vremuri alunecoase și derutante. Evoc cu plăcere numărul, mai vechi, dedicat poetului Lazăr Lădăriu la împlinirea vârstei de 75 de ani, în care acesta a amintit(și de) o întâlnire a noastră din tinerețe, în redacția unui ziar bucureștean, fapt ce a însemnat pentru mine un moment de reală emoție. Li trimit de aici un gând bun și bucuria reînținerii, chiar dacă aceasta este numai...virtuală.

Florin Costinescu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc foarte mult, abia aștept să gătesc timpul să o citesc integral.
Cu urări de primăvară senină în continuare,

Laura Zăvăleanu

Stimate d-le Nicole Băciuț, redactor șef al Revistei Vatra Veche Tg.Mureș;
Vă mulțumim pentru revista *Vatra veche* nr.3-2015 (...)

Ne bucurăm de fiecare dată când primim revista dvs.;

Ne bucurăm și pentru faptul că citim articole inedite, din toate domeniile, inclusiv picturi deosebite;

Ne bucurăm și pentru faptul că pe mulți din autorii articolelor îi cunoaștem, personal, de la diferite simpozioane, lansări de carte, emisiuni de istorie sau de cultură, în general;

Printre cei cunoscuți îi felicităm și pentru articolele sau cărțile lansate, publicate în revista *Vatra veche*: Aurel Rău (care am înțeles că de loc este și "bărgăuan", D-nii Ilie Șandru, Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciuț, cu care ne vedem în fiecare an la zilele Topliței, de Sfântul Ilie, la Mănăstirea Sf. Ilie, ctitorită de Miron Cristea (Primul Patriarh al României); D-nii Iulian Dămăcuș și Alexandru Jurcan, cu care ne întâlnim la cinacluri la Cluj-Napoca sau Gherla, D-nii Menuț Maximilian și Melania Cuc, doi oameni de cultură ai jud. BN, cu o largă activitate, de creație, publicistică, emisiuni la Radio și TV, mai ales că am observat că sunt și redactori ai revistei *Vatra veche*. Fie ca revista dvs. să constituie o vatră ce „dă” căldură sufletească, ce „coace” orice produs, „rumenindu-l”, „dându-i „culoare și gust” pentru toți „consumatorii de cultură”/citiitorii, ținându-i „la curent” cu tot ce este nou și valoros, pe tărâmul cultural al Târgu-Mureșului, României și de pretutindeni, din lume!

Cu stimă,

Toderici Valeri

Cu mare bucurie vă anunț că a sosit revista care mi-a adus mare bucurie. Știți că aici este ca o gură de împărțășanie o astfel de revistă.

Respectele mele pentru munca pe care o desfășurați pentru desfătarea noastră. Sănătate și spor în toate!

Mihaela

Primit, citit, mulțumit.

Sebi Ștefănescu - ce om! Am fost amici. Despre repetițiile lui Harag, iarși nu mă satur să citesc.

B.U.

Mulțumesc frumos Nicu, pică bine într-o duminică însorită pe malul Dunării (celălalt) Voi avea premiera pe 7 aprilie și după 8 vin la Tg.Mureș - sper că s-a reparat porcăria făcută de madam ministru a celor 3 sau 4 zile - parcă atâta a stat?! Sănătate!

Cristian

Primim cu încântare această veste de primăvară! Mulțumim!!!

Carmen Sima

Vă mulțumesc pentru acest nou număr al revistei dumneavoastră!

Mihai Știrbu

Cu mulțumiri și cu binecuvântare.

+Serafim

Ce reconfortant e să zăbovești o seară (sau mai multe!) în atmosfera atât de prielnică sufletului din... "Vatra veche"! Este ceea ce mi se întâmplă și acum, la lectura numărului pe martie. Ca de fiecare dată - un dar neprețuit. Felicitări. Și mulțumiri.

Doru Moțoc

Mulțumim frumos. Împărtășim plăcerea lecturii în continuare și cu cititori de pe site-ul Școala online (<http://scoala-online.eu>), cu aprobarea dumneavoastră. Putem extinde colaborarea nescrisă, doar dacă doriți, cu o mărire a spațiului rezervat arhivei revistei, de pe site. Asta doar dacă considerați oportună păstrarea arhivei pe o perioadă mai mare de timp și pe domeniul public. Cu mult respect,

Corina și Bogdan Simeanu

Mulțumesc mult pentru revistă și, în mod deosebit, pentru poemul TU UNDE-AI RĂMAS? scris la Iași, când ați putut să dați un semn...
O zi bună,

I.B.

Mulțumesc frumos.
Te îmbrățișăm,

Mircea & Rodica

Vă mulțumesc pentru revistă! Vă trimit și eu un grupaj de poezii pentru publicare. Cu sinceră apreciere,

Tatiana Scurtu-Munteanu

Stimate Doamnă Nicolae Băciuț,
Felicitări pentru nr.3 al revistei Vatra veche, din care am putut desprinde, ca și în alte rânduri, materiale originale și utile, servite cu competență și cu gust.

În special, Vă mulțumesc pentru inserarea comentariului "Vasile Voiculescu. Părinte, unde să te cauți?", semnat de prof. Camelia Budan; dar și a consemnărilor Luminiței Cornea, interviul cu ÎPS Ioan al Banatului și semnalul la volumul lui Iulius-Marius Morariu "Stări, momente și personalități ale Ortodoxiei transilvane", din care am reconstituit tulburătoarele evenimente despre eroii martiri ai răscoalei de la Salva, regăsindu-mi și o veche cunoștință, prof. Ana Filip de la Salva.

De asemenea, evocarea lui Aurel Vlaicu, a lui Grigore Vieru, interviul cu Ilie Șandru, întâlnirea cu Eugen Doga și cu Ben Todică; multă poezie și proză de calitate, ilustrații cu lucrări din colecția dlui Lucian Pop ("Maeștri ai picturii românești") - toate împreună fac deliciul unei lecturi de duminică, pentru care Vă mulțumesc.

Cu prietenie,

Valentina Butnaru,
Chișinău

Scrisoare din Paris

Stimate Doamnă Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revista «Vatra veche»; în fiecare lună primesc cu bucurie o porție de viață literară românească de la dvs.

Învăț mereu câte ceva; astfel, deunăzi, m-ați făcut să-l cunosc pe poetul Ioan Alexandru, de care eu nu auzisem. Vă felicit pentru antologia dvs., care face să re trăiască acest poet, care a fost totodată și un cetățean de onoare al patriei noastre.

Alteori, dimpotrivă, găsesc în paginile revistei dvs. scriitori pe care îi cunosc și îi apreciez deja, precum pe Bujor Nedelcovici. Ne vedem mereu la conferințele Asociației «Casa Română» și în decembrie ne-am întâlnit la o lansare de carte. Doamna Florica Courriol a lansat aici la Paris cartea Martei Petreu «Acasă pe Câmpia Armagedonului» și cartea lui Ioan Popa «Sclavi pe Uranus».

De fapt, sunt la Paris multe evenimente culturale organizate de români sau la care participă români. Am fost în toamnă la o expoziție de pictură, la care a participat Victoria Fătu Nalațiu, din Bistrița.

Altădată, am fost bucuroasă să revăd imagini din România, la o conferință organizată de Anca Dumitrescu la UNESCO - o remarcabilă conferință despre bisericile din nordul Moldovei.

În decembrie, s-au organizat mai multe manifestări cu colinzi. Una din ele a fost cea organizată la Sorbonne, de Laura Zavaleanu, conferința despre Constantin Brâncoveanu, care a fost urmată de colinzi. (De fapt, s-au ținut mai multe conferințe despre Constantin Brâncoveanu anul trecut : și la Institutul Cultural Român, și la « Casa Română », și la « Festivalul Frumosului » - organizat de către Mitropolia Ortodoxă din Franța.)

Am fost și la simpozionul « Le tiers caché dans les différents domaines de la connaissances », simpozion organizat la Collège des Bernardins din Paris, de către eminentul filozof și fizician Basarab Nicolescu. Am remarcat că în revista dvs. sunt citate mai multe idei de-ale sale (ca fraza «cuvintele sunt cuante», afirmația la care și eu ader). Văd că și poetul Valentin

Marica îl apreciază și-l citează mereu. (Am remarcat și poezia lui Valentin Marica; mi-au plăcut versurile : « mă prind de cuvinte ca de o margine de vis ».)

Dar să revin la manifestările românești din Paris !

Patrice Eyraud, prieten al românilor (și care lucrează din partea guvernului francez cu diferite asociații din România) a organizat un cenaclu literar. Printre alți participanți, Isabelle Radigon (violoncelistă, cântăreață de operă și etnologă care vorbește românește, căci a petrecut 7 ani în România) ne-a prezentat opera lui Constantin Brăiloiu, precum și un alt studiu (pe care îl făcuse) despre rituri funerare la români. De altfel, săptămâna trecută, am participat și la altă reuniune organizată de Patrice, cu diverse asociații care se interesează de problemele României.

La Institutul Cultural Român, am urmărit o seară comemorativă despre Dan Hăulică.

Asociația «Casa Română» organizează în fiecare lună câte o conferință. Astfel, deunăzi, s-a tratat subiectul salvării patrimoniului, iar sâmbăta asta, excelentul conferențiar Radu Albu-Comănescu, de la Universitatea din Cluj, ne-a prezentat pe Marta Bibescu.

Asociația «Pro-Neamul» din Moldova (în colaborare cu «Casa Română») ne-a făcut cunoscut memorialul de la Mingir (memorial dedicat soldaților din Mingir morți în cele două războaie mondiale, dar și victimelor foamei organizată de Stalin).

După cum vedeți, și la Paris sunt multe manifestări românești ! Și eu v-am vorbit doar de cele la care am participat eu; dar bine-nțeleș, trebuie să fie mult mai multe.

Încercăm și noi să facem ce putem.

Pentru un exilat, țara lui rămâne totuși referință identității sale și în subconștientul unui român cuvântul «acasă» are trimitere spre o casă din România.

Astfel că eu, amintindu-mi de anii pe care i-am petrecut la Iași, am redactat niște «amintiri din copilărie». Vi le trimit alăturat, cu rugămintea să-mi spuneți ce părere aveți. (Cred că voi suprima pasajele marcate cu albastru.)

Mai vreau să adaug doar câteva cuvinte și anume: că am fost foarte fericită când am citit în «Vatra veche» ca ați rămas la Târgu-Mureș și că încercarea de destabilizare (cu trimiterea în județul Olt) a eșuat. Vă felicit !

Și încă o dată vă mulțumesc pentru faptul că ați dedicat numărul din decembrie al «Vetrei vechi», mamei mele, Gabriela MOGA LAZĂR și că l-ați ilustrat atât de frumos cu tapiseriile ei !

Vă urez multe succese și în activitatea dvs. viitoare și aștept răspunsul dvs.

Cu multă stimă,

SIMINA LAZĂR

CONCURSUL NAȚIONAL DE
CREAȚIE LITERARĂ
„ION CREANGĂ”
BRĂILA, EDIȚIA A X-A, 2015

Aflat la cea de-a X-a ediție, Concursul, organizat de Școala „Ion Creangă” din Brăila, Președintele Juriului – scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ, TG.MUREȘ, membru al Uniunii Scriitorilor din România, a pornit la drum ca un concurs județean, în 2006, s-a bucurat apoi de un real interes din partea cadrelor didactice și a elevilor, ajungând la peste 2000 de lucrări participante în fiecare an, din aproape toate județele țării, chiar și din Diaspora, ceea ce a condus la includerea lui în Calendarul competițional al Ministerului Educației și Cercetării Științifice, alături de alte concursuri naționale de renume ale disciplinei limba și literatura română.

Organizatorii Concursului „Ion Creangă”, prof. inițiator Angela Olaru, prof. Carmen Valentina Vlad. și prof. Mariana Simion, și-au propus, drept obiective, identificarea și încurajarea elevilor cu aptitudini creatoare și cultivarea talentului creator în rândul elevilor de gimnaziu, precum și cultivarea spiritului critic la elevii de liceu, concursul desfășurându-se pe trei secțiuni diferite: I. Ciclul primar: proză scurtă și poezie; II. Ciclul gimnazial: proză scurtă și poezie; III. Interpretare critică a unui text poetic contemporan: clasele VIII-XII (pentru anul acesta, elevii au comentat câte un text la alegere din volumul de versuri **Despărțirea de înger**, de Nicolae Băciuț).

La această ediție a Concursului „Ion Creangă” au fost lansate cinci volume, o veritabilă performanță editorială, având în vedere timpul foarte scurt de la încheierea jurizării și până la momentul lansării: **Viața**

de **unica folosință**, o antologie a concursului, care cuprinde cele mai bune lucrări evidențiate de-a lungul celor 10 ediții; **Timpul din timp**, care include lucrările premiate la această ediție la secțiunea Creație literară; **Despărțirea de înger**, antologie care cuprinde toate lucrările de la secțiunea „Interpretare critică a unui scriitor contemporan”, **Despărțirea de înger. Nicolae Băciuț în interpretări critice**, cu textele laureaților acestei ediții la secțiunea amintită, **Galați – port la poezie**, antologie cu contribuția elevilor din Galați (foarte numeroși!) la această secțiune. Toate lucrările au apărut la Editura Nico din Târgu-Mureș și au fost îngrijite de Prof. Angela Olaru și Nicolae Băciuț și Prof. Carmen Valentina Vlad, la volumele aferente secțiunii de creație literară.

Juriul a fost constituit din 30 de cadre didactice, sub egida IȘJ Brăila. Acestea au selecționat 100 de compoziții (literare sau critice), din cele aproximativ 2000 de lucrări participante la cele trei secțiuni, ierarhia finală fiind stabilită de către președintele juriului, scriitorul Nicolae Băciuț.

Festivitatea de premiere a Concursului „Ion Creangă” a fost inclusă anul acesta în programul Olimpiadei Naționale de Limbă, Comunicare și Literatură Română pentru elevii de gimnaziu, desfășurată la Brăila, în perioada 6-10 aprilie 2015. Așadar, organizatorii s-au simțit onorați să semneze o pagină a Olimpiadei, având invitați de seamă printre micii scriitori, foarte talentați, unii dintre ei fiind chiar prieteni mai vechi ai concursului nostru.

ANGELA OLARU

HAI LA CENACLU!

„Ești pasionat de literatură, de forța cuvântului? Îți povestești întâmplări-le? Păstrezi un caiet în care îți notezi gândurile, trăirile? Acum e momentul să le faci publice, în cadrul cenaclului literar, coordonat de scriitorul Nicolae Băciuț, unde vor fi evaluate la un nivel înalt. Nu-ți rata șansa! Trebuie să fii descoperit, să fii cunoscut! Noi te susținem cu drag și cu mare interes!”

*

Trebuie să recunosc că m-a luat prin surprindere acest „fluturaș”, conceput de membrii Cenaclului Literar „Nicolae Băciuț”, care funcționează la Colegiul Național „Papiu Ilarian” din Târgu-Mureș, sub îndrumarea prof. Luminița Boboc.

M-a surprins și m-a bucurat deopotrivă această inițiativă care-și propune să revigoreze viața cenaclistă a elevilor mureșeni, regăsindu-mă în entuziasmul lor, pentru că la vârsta lor eu eram unul dintre promotorii Cenaclului Liceului „Liviu Rebreanu” din Bistrița, cenaclu în care în acei ani activau și Domnița Petri și Cleopatra Loruțiu, poete care s-au afirmat mai târziu pe plan național.

E de admirat patosul cu care membrii cenaclului și-au asumat atragerea, antrenarea colegilor lor în mișcarea literară mureșeană care, să recunoaștem, a cam îmbătrânit, iar cei mai tineri scriitori bat și ei pe la porțile tinereții la... cincizeci de ani.

E nevoie ca de aer de această mișcare literară tânără, pentru că, sper, spiritul creator „n-o muritu”, numa-on pic s-o hodinitu”.

N. BĂCIUȚ

Ne adunăm prin scădere

Bianca Osnaga

(1959-2015)

După ce i-am pierdut pe Mircea Bența, pe Cosette Hoge, iată, încă unul dintre ai noștri, absolvenți ai Filologiei clujene, promoția 1982, pleacă, lăsându-ne mai săraci și mai triști.

Toți trei erau în elita anului, cu preocupări literare, care s-au și materializat în cărți în puținul timp care le-a fost dat pe acest pământ.

Discretă, în facultate, Bianca Osnaga nu se manifesta decât atunci când avea ceva remarcabil de spus, nu intervenea cu fleacuri, nu dorea să se afle în treabă, nu vroia să fie remarcată oricum de profesori.

Evoluția ei n-a fost spectaculoasă, dar, dincolo de activitățile profesionale, diverse, de la profesor la inspector de specialitate, de la bibliotecar la editor, Bianca Osnaga a rămas mereu fidelă unei mari iubiri, literatura, de care s-a apropiat încet și sigur, până la a susține, în 2012, un doctorat în filologie, pe o temă pe care a cercetat în lungul și în latul ei, încă din anii studenției, când profesorul nostru drag, Ioana Em. Petrescu, ni l-a revelat pe Eminescu în “modelele cosmogonice”. Teza sa de doctorat a devenit în 2014 carte, „Conștiința tragică eminesciană”, apărută la editura Eikon, fiind distinsă cu Premiul Special „Mihai Eminescu”, acordat de Societatea Scriitorilor Bucovineni la Festivalul literar „Mihai Eminescu”, ediția a XXIV-a, Suceava 2015.

Preocupările ei artistice au fost susținute în teritoriile graficii, astfel că între 1986-1989 a urmat și Școala Populară de Artă – Brașov (secția grafică, clasa profesor Béla Klement).

Vocația de dascăl a fost consolidată printr-un număr important de contribuții (istorii literare, antologii, dicționare), în calitate de colaborator: *Istoria didactică a literaturii române*, coordonator: Gh. Crăciun, Brașov, Editura „Magister”, 1999, *Literatură. Antologie pentru clasa a IX-a*, București, Editura „Orator”, 1999, *Dicționar de termeni literari, cu aplicații*, București, Editura „Orator”, 2000, *Istoria literaturii române pentru elevi și profesori*, coordonator: Gh. Crăciun, Chișinău, Editura „Cartier”, 2004, *Limba și literatura română pentru bacalaureat și admitere*, coordonatori: Nicolae Manolescu, Gh. Crăciun, Mircea Moț, Florin Șindrilaru, Pitești, Editura „Paralela 45” – vol. I-II, 2004, *Poezia*

românească: *Antologie de texte comentate și aprecieri critice*, coordonatorii ediției Cezar Boghici, Gabriela Dinu, Florin Șindrilaru, Pitești, Editura „Paralela 45”, 2006, Colecția „Compact”.

La care se adaugă cartea despre Eminescu menționată și volumul *Nuvela fantastică românească (Eminescu, Voiculescu, Eliade)*, Brașov, Editura „Orientul Latin”, 1997.

Și-a făcut însă simțită prezența prin peste 60 de prefete și articole (recenzii, cronici de carte, profiluri de artiști plastici) publicate în periodice din țară și din străinătate: „Atheneum” (Vancouver); „România literară” – București; „Paideia” – București; „Astra” – Brașov; „Gazeta de Transilvania” – Brașov; „Foaie pentru minte, inimă și literatură” – Brașov; „Transilvania Expres” – Brașov; „Corespondențe” – Brașov; „Corona” – Brașov ș.a.

În virtutea unei bune amiciții, Bianca Osnaga s-a alăturat eforturilor mele de a realiza revista *Vatra veche*, colaborările ei ridicând prestigiul publicației noastre.

Lumea artei, care a fascinat-o mereu, s-a materializat în implicarea în organizarea de vernisaje de expoziții de artă plastică, iar roadele activității sale de grafician se regăsesc și într-un *Album de artă*, editat de Asociația Artiștilor Plastici, Brașov, în 2013.

O biografie de intelectual responsabil de menirea pe care și-a asumat-o de la bun început, lăsându-ne o moștenire pe care avem datoria morală s-o valorificăm.

Pentru revista *Vatra veche*, pierderea Biancăi Osnaga vine după ce în ultimii ani ne-am despărțit și de Eugen Axinte și de Mihai Sin, cu care am făcut echipă de la începuturile revistei, în 2009.

Responsabilitatea noastră, a celor care gestionăm posteritatea unor scriitori, este și să punem în circulație texte inedite, pentru că, cu siguranță, în sertarele lor cu manuscrise ori în memoria calculatorului au rămas lucruri care merită să fie scoase la lumină.

Bianca Osnaga rămâne în inimile noastre prin tot ceea ce a făcut, dar și prin visele ei. Care n-au fost puține și care meritau să devină realitate.

NICOLAE BĂCIUȚ

Bianca Osnaga, Nicolae Băciuț, între viață și cărți. Casa Memorială „Ștefan Baciu”, Brașov, 21 noiembrie 2013

Sevalet

Mihai Nechita Burculeț

Nimeni nu poate contesta beneficiile internetului. Ușurința cu care se poate ajunge la informație este un câștig greu de cuantificat. Cu toate acestea, nu pot fi ignorate riscurile și acestea vin din calitatea informației, iar uneori din lipsa de credibilitate a sursei.

Comoditatea cu care se pot valorifica sursele internetice ascunde însă multe capcane, în dezavantajul celui care este obiectul unei cercetări, documentări, să spunem.

În cazul artistului Mihai Nechita Burculeț, pot fi confirmate câteva din efectele negative ale apelării la internet ca sursă de informare.

Aproape toate sursele oferă în cazul lui Mihai Nechita Burculeț cam aceleași informații biografice, unele aduse la zi, altele nu, și aceleași considerații critice, cu mici nuanțe de la o sursă la alta.

Informațiile sunt focusate pe elementele minimale definitorii: date legate de naștere, credință, studii, tehnici de lucru, influențe, cu detalii care particularizează biografia artistică – producerea într-o etapă în regie proprie a culorilor, a ramelor, cu impact, firește, asupra prezentării lucrărilor.

Totuși, măcar în linii mari, e conturat destinul artistic al lui Mihai Nechita Burculeț, făcându-se evident un adevăr incontestabil: disponibilitățile creative într-un orizont de mare diversitate stilistică și tematică, de la tradiția picturii bizantine la arta modernă a unor Salvador Dali, René Magritte, trecând prin exerciții de viziune și cromatică ale școlii spaniole (Velásquez), ale celei flamande (Rembrandt) și ale celei olandeze (Vermeer), după cum, probabil, a indicat chiar autorul însuși traseul afinităților sale, al devenirii sale, care, firește, are și conexiuni autohtone, din geografii și timpuri diferite, incluzând pe Victor Brauner, Tristan Tzara, dar și pe Corneliu Baba, Victor Mihăilescu-Craiu, Dan Hatmanu, ultimii chiar dascăli, la propriu, ai artistului.

Am spune că pictorul și-a ales măștri buni, de la care a luat ceea ce simțea mai aproape de spiritul căutărilor sale.

Dincolo de atâtea posibile trimiteri, Mihai Nechita Burculeț și-a creat propria lume plastică, cu elemente definitorii, originale, surprinzătoare prin libertatea ficțională ca indice al realului.

M-am întâlnit nu cu mult timp în urmă cu opera lui Mihai Nechita Burculeț la Dumbrăveni, într-o retrospectivă convingătoare în diversitatea ei și în relevanța evoluției sale ca artist.

Dacă ar fi să numesc niște constante tematice ale poeziei sale, atunci aș remarca naturile statice, peisajele, nudurile, portretele, într-un echilibru care asigură prospețimea, noutatea.

Lirismul artei sale plastice e cu accente mistice, cum epicul mizează pe proiecții ale fantasticului, în timp ce portretele trimit într-un alt timp al istoriei artei plastice, dar cu o perspectivă contemporană.

Peisajele lui Mihai Nechita Burculeț sunt spectaculoase și prin trimiterile la ireal, cu personaje care pășesc în aer peste sat, cu biserici plasate parcă mai aproape de cer, desprinse de orizontul teluric.

Nu ne mai surprinde astfel că, într-o lucrare, drumul, călătoria ies din contingent.

Aceste lumi sunt purtătoare și de mitic și de anecdotic, dar și de nostalgie ale ancestralului, ale satului natal, ale unor timpuri și locuri dispărute, ori reconfigurate într-o altă realitate.

Naturile statice sunt și ele recuperatorii, aducând în prim plan obiecte de o mare diversitate, de la amfore, scoici, la fructe, pahare, sfeșnice, instrumente muzicale – viori, trompete, corni de vânătoare...

Acestea din urmă, cu o evidentă componentă biografică (soția artistului e absolventă de Conservator!), duc identitățile până la transparentă, cu violoniști invizibili.

Statuile în miniatură, alte obiecte văzute în dimensiunea liliputană vorbesc de propensiunea spre miniatural a artistului, preocupat de rafinamentul liniei, de minuțiozitatea desenului.

Portretele realizate de Mihai Nechita Burculeț sunt relevante în dimensiunea lor de stare, el reținând momentul, emoția, trăirea, unele dintre acestea părând mai degrabă desprinse din lumea sfinților. Oricum, unda de mister se simte peste tot și în lucrări ca „Biletul”, ori ca „Prietenii”. Nici față de mitologic nu rămâne dator artistul, în compoziții în care legendarul nu se materializează, femeia încă nu a optat dacă să rămână doar femeie ori să devină un soi de Centaur, din mitologia greacă.

La fel cum sunt interesante personajele plasate în imponderabilitate, într-o lume suprareală.

Nudurile semnate de Mihai Nechita Burculeț sunt angelice, fiind înainte de toate semnul inocenței, purității, pus în balanță cu ipostaza fertilității, fără stridențe ale formelor corporale.

Uleiurile pe pânză ale lui Mihai Nechita Burculeț au strălucire în cromatica lor echilibrată, în armonii adesea cu încărcătură simbolică.

Umorul discret, ironia întregesc un discurs plastic elevat.

Aprecieria pe care o am față de opera lui Mihai Nechita Burculeț rezidă și în ilustrarea numărului 9/2014, al revistei *Vatra veche* cu lucrările sale, un fel de expoziție virtuală, care s-a bucurat de o frumoasă primire din partea cititorilor.

NICOLAE BĂCIUȚ

S-A STINS UN LUCEAFĂR
AL ARTELOR PLASTICE
Alexandru Iacubovici

A fost întotdeauna un om la locul lui. Nu s-a băgat peste alții, nu s-a înghesuit să ajungă în față nici când ședea la coadă la iaurt în vremurile triste, nici când se programau expozițiile la UAP. Și totuși, acum îmi lasă sentimentul că a făcut un pas grăbit, că a trecut prea în față, asemenea lui Ulici, lui Ermil, lui Mușina, Crăciun, Bodi, adică ei tulbură ordinea biologică și sar peste rând. (Uneori, când văd cât de mulți colegi și prieteni tineri mi-o iau înainte, îmi vine să cred că nu m-am așezat eu unde trebuia...)

Alexandru Iacubovici s-a stins așa precum i-a fost lui firea: cu discreție. O comoție, o tăcere, o privire dincolo de linia orizontului și pensula cade. A fost om la locul lui. Dar locul lui nu era oriunde. Locul lui a fost și este între mari maestri și, în constelația artiștilor brașoveni, Alexandru Iacubovici a strălucit ca un luceafăr. A absolvit Academia de Arte Plastice din București în 1969 cu profesori iluștri (Marin Gherasim și Ion Sălișteanu). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici, participă la 167 expoziții în țară și în străinătate, cu 1772 de lucrări, majoritatea covârșitoare fiind pictură în ulei pe pânză. Iacubovici a pictat mult și a vândut puțin. De la el ne rămâne un prețios tezaur de artă spre binele muzeelor și colecționarilor interesați.

Opera lui Alexandru Iacubovici ne oferă o sinteză conceptualizată, transmodernistă, construind și deconstruind imagini, abandonând punctul de plecare, sugestia realului, pentru a reface în plan spiritual un univers încărcat de sensuri mitice (și mistice). Elemente decorative de sorginte arhaică, detalii arhitecturale, vestimentare, icoane vechi, obiecte de cult sau de cancelarie (o natură statică plină ea însăși de mister!) însuflețesc universul de dincolo de timp al artefactelor inspiratoare. Detaliul realist, obiectiv, se pierde, renăscând

într-un accident coloristic căruia o pulsație energetică, cu mână sigură, decisă de un ochi expert și vizionar, îi conferă o valoare polisemantică în planul unei realități subiective. Tabloul e decorativ până la saturație, și, totodată, expresiv, lăsându-ne să simțim concentrarea unui freamăt emoțional înalt. Vârtejuri cromatice, contururi difuze, părănd totuși că disciplinează cu luciditate imaginea, nuanțe pâlpaitoare care ne dau impresia de chihlimbar, de opal sau de jad, culori care „fac ape” și se risipesc într-o transparență dinamică ni-l recomandă pe artist ca pe un mare maestru al detaliului, un vrăjitor al materiei, el, care întotdeauna a cultivat (căutându-o neobosit), **expresivitatea sintezei...**

Iacubovici a creat în rama pânzelor sale și o atmosferă de evlavie, de *lumină lină*, de întâlnire a omului cu divinitatea. Este produsul inițiativ al unei concepții filosofice spre care, timp de o jumătate de veac, autorul a evoluat într-un suș greu, carmelitan, asemenea urcușului către un Tabor la care artistul speră să întâlnească dumnezeirea.

DANIEL DRĂGAN

**Ana Sabina Purcariu,
la Galeria Deisis**

Folclorul urban al scriitorimii spune că adevărata consacrare nu vine din dobândirea unui amărât de premiu Nobel și nici măcar în urma primirii Premiului Uniunii Scriitorilor din mâna lui Nicolae Manolescu (!), nu, ci doar atunci când vreun librar îți atrage atenția că de pe raft se sustrag cărțile cu numele tău pe copertă...

Iar ceva similar, dar în spațiul picturii, se întâmplă chiar sub ochii noștri în răstimpul în care galeria „Deisis” din Palatul Culturii (cu ieșire spre Piața Trandafirilor) găzduiește creațiile plasticienei **Ana Sabina Purcariu**. Deși nu e prima dată când expozanta e prezentă aici, doar acum s-a întâmplat să se constate multiple încercări de efracție, ceea ce a condus la instalarea preventivă a unui sistem de alarmă. Deși nu există un „box office” pentru pictura emergentă, se pare că artista a atins neoficial o asemenea cotă, încât pânzele sale sunt cu adevărat vânate!

Așa că, ne-am luat șapca, mantaua, lupa și pipa de Sherlock Holmes și ne-am dus la fața locului ca să vedem... picturile, ceea ce finalmente vă recomandăm și dumneavoastră. Inevitabil, am regăsit mult mai conturată tema de rezistență a artistei, cadrul floral natural, dar și pe cel specific naturii moarte. Ca și noutăți se disting armoniile violonistice, rezultate din participarea la o tabără de creație la... Reghin, și interpretările peisagistice ale spațiului venețian. Desigur, cum protocolul deschiderii unei galerii necesită investiții de cele mai diferite naturi, vizitatorul poate găsi aici și expozate ce fac oarecum temeina comercialului, dar nu comerțului.

Că este vorba de o întâmplare datorată cuiva care, auzind o discuție despre pictorul Toulouse-Lautrec, întreabă la urmă: „Bine, bine, și până la urmă care echipă a câștigat acel meci de fotbal din campionatul Franței?”, sau nu, un asemenea moment merită semnalat și, mai ales, nu trebuie să scape din agenda iubitorilor de frumos.

CRISTIAN S.

Romică Laz

Pasiune fără granițe

Pe domnul Romică Laz îl cunosc de mulți ani, prin reportajele mele din mijlocul comunității române din Melbourne, însă nu am știut până acum câteva zile, când am aflat printr-un telefon primit și o invitație că domnia sa este și un artist foarte pasionat și dăruit. El s-a născut în comuna Valea-Stanciului, județul Dolj, iar în 1953 s-a mutat în orașul Reșița, județul Caraș-Severin, unde a locuit până în 1993, când se decide să părăsească România. Așa că, bucuros, ca de obicei, să prezint comunității noastre cât mai mulți oameni și faptele lor merituose, m-am hotărât să-l interviuez și să-l rog să dezvăluie și alte informații despre viața, munca și pasiunile sale. E un om foarte modest și foarte cumpătat la vorbă, așa cum spunea nu demult un moldovean despre Dan Puric: „Iată cât de multe poate spune un om fără să vorbească” (*Ben Todică*).

B.T.: De ce ați plecat din țară?

Romică Laz: Reuniunea mea cu frații mei aici, în Australia.

B.T.: Care a fost obstacolul cel mare pe care l-ați înfruntat ca emigrant, la început și după aceea? Ce a fost cel mai greu?

R.L.: Nu au existat obstacole. Aici trebuie să vrei și totul este posibil. Obstacole? Poate lupta cu prostii fuduli.

B.T.: Ce simțiți pentru România, acum și de-a lungul anilor?

R.L.: Fizic sunt aici, dar gândul și sufletul au rămas acolo. Fiind aici cu toată familia, sunt propriul meu prizonier liber.

B.T.: Ce faceți sau ați făcut pentru România (în România și-n străinătate), pentru schimbarea imaginii)?

R.L.: Am muncit în uzină ca muncitor. Sunt bobinator de profesie. Acum doresc să mă implic în mișcarea artistică.

B.T.: După atâția ani de muncă prin fabricile australiene v-ați gândit să ieșiți în lume cu lucrările pe care le plămădiți în timpul liber. De ce acum?

R.L.: Ca orice muritor de rând, doresc să las un semn al trecerii mele, parte din acest neam. Înțeleg și doresc să rămân național, dar nu

izolat ca într-o insulă, departe de prima mea mireasă “Patria” de care trăiesc legat prin naștere, tradiție și toate valorile ei.

B.T.: Cine v-a inspirat?

R.L.: Foarte pe scurt – cioplitorul de cioate și cioturi s-a născut odată cu mine.

B.T.: Și ce planuri aveți cu acest dar?

R.L.: Propun – Proiect să realizez în localitatea Melton din Victoria, Australia, un cimitir vesel intitulat „Săpânța 2”.

B.T.: Incredibil! Păi asta cere o schimbare la multe nivele nu doar artistic, dar și tradițional. Nu e ușor să schimbi un obicei. În cât timp credeți că o veți face?

R.L.: Povestea acestui drum este un proces în timp. A început mai de mult și mai durează, cât? Nu știu.

B.T.: Când ați realizat că sunteți atras de această formă de exprimare – sculptura, arta? Cum ați ajuns la măiestria de azi?

R.L.: Pasiunea mea artistică începe de la vârsta de 7-8 ani, atunci când încep a colecționa pietre colorate și de diferite forme. De pe dealuri, colecționam cioate și buturugi care parcă semănau cu ceva. Treptat, descopăr lutul și în joaca mea reușesc să-i dau suflare. Ghipsul rămas pe un perete de casă mă inspiră cu formele lui ca un desen și apoi ca cioplirea desenului să ia forme vii l-am sculpat cu un cui mare și cu un cuțit pe care apoi l-am colorat cu cărbune și cretă colorată. Văzându-mă un tâmplar cât de pasionat sunt, îmi face cadou câteva dălți și mă învață să cioplesc. Descopăr o carte în bibliotecă intitulată „Dălți și

Nou-născut

Pensule” scrisă de sculptorul Oskar Han. Mă înscriu apoi la un curs de pictură la Casa de Cultură și mai târziu descopăr marmura, o altă magie.

Îmi fac ucenicia la un pietrar din orașul Bocșa, apoi mă înscriu la Școala de Artă Populară, pe care după trei ani o termin cu nota 10.

Particip cu lucrări pictate în ulei pe pânză și cartoane la Saloane de toamnă și Saloane de grup. Sub egida Școlii de Artă Populară particip la un Salon, la Constanța, unde lucrarea mea intitulată „Dincolo de drumul mare” este laureată. Au fost expuse 118 lucrări din care au fost premiate 16.

Devin apoi ucenic pe schelă la Catedrala din Reșița. Descopăr fresca și devin membru al Clubului Artiștilor Plastici.

B.T.: Văd într-adevăr o gamă largă și complexă de lucrări în casa dumneavoastră. Această femeie, deosebit de frumoasă, parcă e vie, poartă costum național și are în mână o pâine, parcă vine să mă întâmpine.

R.L.: Lucrarea „Darul Pământului” cuprinde mai multe reflecții asupra existenței și a legăturii dintre natură și om. De la bobul de grâu, până la pâinea pe masă este un drum lung. Pâinea are și o interpretare teologică, este un obicei strămoșesc, pâine plus sare este egal cu Rodul Pământului. Iia, ambasador al creației populare, „Catrința”, creație artistică populară sinceră, plină de poveste.

B.T.: Mai văd aici o față de bărbat atașată de un trup de femeie?

R.L.: Lucrarea „Contemplație” – Meditație. Este portretul →

BEN TODICĂ

bărbatului la o vârstă a împlinirilor, liniștit, cumpătat, gânditor. Gândește și privește prin elementele ce-l compun, e un întreg. Echilibrul celor două jumătăți creează monolitul celulei „Familia”. Compatibile fiind elementele, creează cele mai splendide lucrări de sculptură „Urmașii”, în cazul meu două fete și un fecior cioplite în lemnul australian Gumtree.

B.T.: În Australia, la câte expoziții ați participat?

R.L.: Până în prezent nu am participat la nicio expoziție sau concurs.

B.T.: Dacă ați avea vânzări și succes, dacă ați avea mulți bani, cum ați ajuta România?

R.L.: Banii aduc bunăstare, nu și sănătate mentală. Aș investi în formarea și recuperarea tinerilor studioși din afara țării. Eu cred în ei! La vorbă scumpi și cumpătați! La fapte foarte calculați! Să scoată țara la liman!

B.T.: Neavând mulți bani ce faceți pentru România?

R.L.: Să fii român bun nu ai nevoie de bani. Cu orice ocazie vorbesc de țara mea cu multă căldură.

B.T.: Credeți că românul emigrant după '89 simte diferit pentru România?

R.L.: Valuri de români au ajuns în Australia după revoluție, însă simțirile noastre sunt diferite. Noi am venit pentru salvare, ei au venit ca să se aibă.

B.T.: Despre atitudinea pentru limbă?

R.L.: Nu orice gură care rostește această limbă este român. Fără dragoste de limba și respect pentru tradiții nu poate fi nimeni român.

B.T.: Vă mulțumesc și vă doresc numai bine, iar anul 2015 să vă îndeplinească visul, să fiți cunoscut la adevărata valoare artistică și să ajungeți vestit!

R.L.: Cu respect și stimă al dumneavoastră, Domnule Ben Todică! Eu sunt doar un sclav al gândurilor mele. Nu eu trebuie să fiu ceva, creația mea, DA.

B.T.: Sărbători Fericite !

R.L.: La Mulți Ani!

Nota Intervievatorului: Interviuurile mele au la bază un set de întrebări propuse de Prof. Dr. Ileana Costea.

Darul Pământului

Familie

Contemplație

Nadia

Contemplație

Compoziție

OCHIUL CICLOPULUI

Sabina Purcariu, „Urme”

Starea prozei

PÂINE CU MUȘTAR

Copiii stau liniștiți în bănci. Așteaptă cu emoție subiectul. Profesoara, după ce le pune pe bancă o coală de hârtie cu subiectul tezei, una pentru tratarea subiectului și una pentru ciornă, le dă ultimele explicații.

Ghiță, un copil slăbuț și scund – îi ziceau copiii „piscuite-n dungă” –, stă în banca întâi. Se uită la profesoară. Când aceasta întoarce capul, ia din bancă o bucată de pâine și o bagă repede-n gură, gândind: „Nu m-a văzut!”. Se uită la ceilalți. Toți citesc în gând. Unii sunt mulțumiți. Citește și el: „Goe..., Goe..., Dă! Goe!”

– În gând, Ghiță! Șterge-ți muștarul de la gură! – îi zice calmă profesoara.

– Mănâncă pâine cu muștar! – îi șoptește unul profesoarei.

Ghiță se șterge la gură. Ia foaia albă. Se uită la ea. Îi lasă margine, îndoind cu grijă foaia. O pune pe bancă și o îndreaptă încet cu mâna, parcă o mângâie. Îi zice colegului de bancă:

– Ce dată-i azi?

– 14 mai 1989.

Ghiță ia stiloul. Scrie data. Își scrie și numele. Desface stiloul: „Am cerneală destulă”, se citește pe chipul lui. Pune stiloul pe bancă și-și cuprinde capul cu palmele... Se gândește... Deodată, cu mișcări repezi, ia stiloul și începe să scrie.

Profesoara se plimbă printre bănci. El n-o vede, scrie, scrie. Uplete pagina, trece pe cealaltă parte și continuă să scrie... Sună. Profesoara strânge tezele. Unii îi pun întrebări, ea le răspunde.

Ghiță își ia mâncarea din bancă – pâine unsă cu muștar. Unul îl întreabă:

– Ai știut, mă Ghiță?

– Îh! Îh!

Acasă, profesoara ia tezele să le corecteze. Ajunge la teza lui Ghiță. Citește: „Goe nu mai urcă dealul. De mult nu mai urcă dealul. Goe s-a dus și a învățat pentru mâine, că are teză. Lui îi era foame. «Dă-mi, mamă, mâncare!» «Taci dracului, ce să-ți dau, că nu-i gata!» «Dă-mi oarece! Hai, dă-mi...»

N-apucă să termine, că pleosc! îi dă mă-sa o palmă peste gură. El a ieșit plângând din casă. Goe a stat afară până a venit taică-său. «De ce plângi?» «M-a bătut mama.» «Ce-ai făcut?» «I-am cerut mâncare.» «Tu, dă-i pruncului mâncare!» «Ce să-i dau, că nu-i fiartă mazărea (1) și pită nu-i!» «Du-te, Goe, la coparativă și ia o pită!» Goe simte palma lui taică-său, mângâindu-l. «Să-ți cumperi și piscuiți!»

Goe a cumpărat o pită și un borcan cu muștar. L-a văzut el pe Nelu cum mânca pită cu muștar. Era bună pita cu muștar. I-o uns mă-sa o scrijea (2). «Să-mi pui la școală, mâine.» «Ți-o pune! Du-te și adapă vacile!» Goe era bun, a adapă vacile și mă-sa i-o mai uns o scrijea. Dar el era supărat, că de multă vreme n-a mai urcat dealul”.

Profesoara oftă:

– Ei! Ghiță! Ghiță!...

1. Mazăre, s.f. – Fasole

2. Scrijea, s.f. – Felie de pâine

MARIA V. CROITORU

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădăriu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,

Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Dărie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Ben Todică (Australia).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2015 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

